Bundel - Raadsvergadering van 31 januari 2024

1 Opening/Mededelingen

7 Accenten en afbouwpunten Visie op Samenleven
Bespreekpunt in twee termijnen
Het college legt de 'Tussenbalans' Visie op Samenleven 2023 voor aan de gemeenteraad. In de Visie op Samenleven (2020-2024) staat het beleid van de gemeente op het terrein van het sociaal domein. De Tussenbalans van 2023 geeft weer hoe het er voor staat met de verschillende onderwerpen in het beleid (meedoen, samenleven, gezondheid en goed opgroeien). De resultaten van de burgerpeiling van eind 2022 zijn hier ook in meegenomen. Op basis van de Tussenbalans stelt het college voor om de komende jaren nog meer werk te maken van preventie van zorgvragen en meer te investeren in de 'gemeenschapskracht' van inwoners. Daarnaast wil het college maatregelen nemen om het 'vangnet' voor inwoners die het (tijdelijk) zonder hulp niet redden betaalbaar en haalbaar te houden. Gezien de toenemende vergrijzing en de tekorten op de arbeidsmarkt staat dit onder druk. Door deze maatregelen wil het college zorgen dat inwoners die het echt nodig hebben ook daadwerkelijk hulp kunnen krijgen. Bijvoorbeeld op het gebied van zorg, geld of opvoeden.
Bijlage 3 volgt.

- RV Accenten en afbouwpunten Visie op Samenleven
- RB Accenten en afbouwpunten Visie op Samenleven
- Bijlage 1. Tussenbalans Visie op Samenleven incl voorstel accenten november 2023
- Bijlage 2. Toelichting op de voorgestelde accenten en afbouwpunten
- Bijlage 3. Advies Adviesraad Sociaal Domein
- Bijlage 3.a Reactie college op advies ASDO
- Bijlage 4. Memo agendacommissie startnotitie preventie armoede en schulden
- Antwoord op vraag LSO over De Bibliotheek op school in het VO
- GETEKEND RB Accenten en afbouwpunten Visie op Samenleven

8 Startnotitie energietransitie
Bespreekpunt in één termijn
Was --> wordt lijst geeft aan wat de aanpassingen zijn.

- RV startnotitie energietransitie
- RB startnotitie energietransitie
- Startnotitie Energietransitie
- GEAMENDEERDE Startnotitie Energietransitie
- Bijlage 1 - Antea Group - Buurtbatterij Ooststellingwerf
- Bijlage 2 - Liander - Mogelijke Oplossingen Transportschaarste
- Bijlage 3 - Berenschot - Rapportage CO2-monitor 2021 en 2030 - Ooststellingwerf
- GETEKEND GEAMENDEERD RB - Startnotitie energietransitie

8.a Amendement A - 043a Startnotitie energietransitie 1

- A-043a VVD, CDA, CU, PvdA, VPO, GL Startnotitie energietransitie 1

8.b Amendement A - 044 Startnotitie energietransitie 2
Ondergetekenden, leden van de raad van de gemeente Ooststellingwerf, stellen voor om de startnotitie energietransitie vast te stellen met dien verstande dat op:
1. Pagina 13 na de derde alinea wordt toegevoegd:
"Bij deze voorbeelden moet duidelijk een splitsing worden gemaakt tussen het behalen van energieneutraal of klimaat neutrale doelstellingen."
2. Pagina 14 de tekst "Veehouderijen reduceren" wordt verwijderd.
3 Pagina 15 de tekst "Het voorstel is om in overleg met de agendacommissie van de gemeenteraad vier werkvergaderingen te organiseren met de gemeenteraad over het onderwerp Energietransitie in de eerste helft van 2024.
Drie werkvergaderingen om de bovenstaande drie scenario's samen met de gemeenteraad verder te verkennen (één werkvergadering per scenario) en één werkvergadering waarin de opbrengst van de drie voorgaande werkvergaderingen samenkomt en conclusies voor het vervolg kunnen worden getrokken."
Aan te vullen met de tekst:
"De drie scenario's voor de vier werkvergaderingen zijn bij deze niet vastgesteld, maar kunnen worden ingebracht in de discussie bij de werkvergaderingen."

- A-044 VVD, CDA, CU, PvdA, VPO startnotitie energietransitie 2 INGETROKKEN

9 Meerjaren Onderhouds Plan (MOP) wegen 2024-2028
Bespreekpunt in één termijn
Om de gemeente goed bereikbaar te houden is een kwalitatief goed en veilig wegen, fiets- en voetpaden netwerk nodig. Daarnaast heeft de gemeente vanuit verschillende wet- en regelgeving de verplichting om de wegen, fiets- en voetpaden te onderhouden.

RV Meerjaren Onderhouds Plan (MOP) wegen 2024-2028
RB MOP wegen 2024-2028
Bijlage 1. MOP wegen 2024-2028 planjaar 2024-2025 (Overzichtskaart)
Bijlage 2. MOP wegen 2024-2028 planjaar 2026-2027-2028 (Doorkijk)
GETEKEND RB MOP wegen 2024-2028

10 Kaderbrief 2025-2028 van de Veiligheidsregio Fryslan
Bespreekpunt in één termijn
Wij ontvingen de kaderbrief 2025-2028 van Veiligheidsregio Fryslân (VRF) ter behandeling door de gemeenteraad. In dit jaarlijks terugkerend document beschrijft de VRF de ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de begroting 2025 en verder. Een eventuele zienswijze op deze kaderbrief is een middel om te kunnen sturen op de begroting van de VRF. Naast de kaderbrief ontvingen wij gelijktijdig de eerste begrotingswijziging 2024 en de financiële verordening.
De financiële toekomst van de gemeenten is onzeker. Het zogenoemde ravijnjaar 2026 komt steeds dichterbij en de gemeenten hebben nog geen duidelijkheid. De VRF is zich hiervan bewust en beperkt de toename van het financieel kader tot het noodzakelijke. Aangegeven wordt de insteek is dat dienstverlening sober en doelmatig uit wordt gevoerd, met instandhouding van de kwaliteit.
RV VRF kaderbrief 2025-2028
RB VRF Kaderbrief 2025-2028
Bijlage 1 - VRF Kaderbrief 2025-2028
Bijlage 2 - Aanbiedingsbrief kaderbrief 2025-2028
Bijlage 3 - Eerste begrotingswijziging 2024
Bijlage 4 - Financiële verordening Veiligheidsregio Fryslân 2024
Bijlage 5 - Brief antwoord gemeente Ooststellingwerf
GETEKEND RB VRF kaderbrief 2025-2028

11 Uitgebreide Wabo procedure voor de bouw van 2 woningen op het perceel 't West 24 te Donkerbroek
Hamerstuk
RV ontwerp verklaring van geen bedenkingen 't West 24 Donkerbroek
RB ontwerp verklaring van geen bedenkingen 't West 24 Donkerbroek.
Bijlage 1. Principebesluit 't West 24 te Donkerbroek d.d. 1-12-2021 geanonimiseerd
Bijlage 2. Ruimtelijke onderbouwing 't West 24 te Donkerbroek versie sept. 2023
Bijlage 3. Ontwerpbesluit Wabo verleend 't West 24 Donkerbroek nov. 2023
Bijlage 4. Landschappelijke inpassing 't West 24 Donkerbroek geanonimiseerd
GETEKEND RB - Kuipenstreek 8 Oosterwolde (aula)

12 Motie vreemd aan de orde van de dag - M-067 Aandacht voor de mantelzorg
Ondergetekende, lid van de raad van de gemeente Ooststellingwerf:
Verzoekt het college in 2024 een publiciteitscampagne op te starten om een beter zicht te krijgen op het aantal overbelaste mantelzorgers in onze gemeente om vervolgens deze groep adequate hulp te kunnen verstrekken.
M-067 LSO, Motie vreemd Aandacht voor de mantelzorg AANGEHOUDEN

13 Sluiting

Raadsvoorstel

Commissievergadering	**:**	**Samenleven**
Titel	:	Accenten en afbouwpunten Visie op Samenleven
Onderwerp	:	Accenten en afbouwpunten nav Tussenbalans 2023
Portefeuillehouder/Teamleider	:	Esther Verhagen / Jelke Nijboer – Harry Dekkers
Extern zaak ID (zaakcode)	:	0085106674

Datum collegevergadering
14 november 2023

Voorgesteld besluit

1. De bestaande Visie op Samenleven 2020-2024 en bijbehorende doe-agenda's ongewijzigd te laten, maar vanaf nu bij de uitvoering ervan de in de Tussenbalans voorgestelde accenten en afbouwpunten leidend te laten zijn.
2. Het toetsingskader zoals genoemd in de Tussenbalans Visie Samenleven vast te stellen als houvast bij het maken van samenhangende keuzes in de verdere uitvoering van de Visie op Samenleven.

Openbaar
Ja, passief via openbaar verslag

Inleiding
In 2019 stelde de raad de Visie op Samenleven vast. Hierin staan 15 onderwerpen (maatschappelijke effecten) centraal. Daarna volgden ter uitwerking van de Visie op Samenleven doe-agenda's.

Wij monitoren ons beleid via de monitor sociaal domein (elk half jaar). Bovendien was er eind 2022 een burgerpeiling, waarin we inwoners vragen stellen over de 15 onderwerpen uit de Visie op Samenleven. Daarnaast zien we een aantal trends in de samenleving waar we rekening mee moeten houden (vergrijzing, tekorten op de arbeidsmarkt, groeiende kansenongelijkheid, individualisering etc). Ten slotte horen we in onze contacten met allerlei organisaties, experts en dorpen signalen over ontwikkelingen, kansen en knelpunten.

Dit alles is aanleiding om een tussenbalans op te maken. We werken aan veel doelen tegelijk. Komt alles voldoende uit de verf? Wat gaat goed, wat kan beter? Een analyse op basis van bovenstaande bronnen leidt tot de conclusie dat veel goed gaat en dat de uitgangspunten en maatschappelijke effecten uit de Visie op Samenleven niet hoeven te wijzigen. Maar we merken tegelijkertijd dat we méér impact willen maken op bepaalde onderwerpen en voor bepaalde groepen inwoners dan we nu doen. Dat vraagt van ons om accenten aan te brengen. Maar ook: keuzes maken over wat we minder of niet meer doen (afbouwpunten). In deze tussenbalans staan daar voorstellen voor.

NB de Adviesraad Sociaal Domein is gevraagd advies uit te brengen. Zodra dit er is, sturen we dit na.

Argumenten

Argument 1.1 De accenten en afbouwpunten sluiten aan bij de uitdagingen waar we voor staan
Het kiezen van accenten is noodzakelijk, gezien maatschappelijke ontwikkelingen als vergrijzing, personeelstekorten en oplopende kosten. Goede ondersteuning en zorg staan onder druk door deze ontwikkelingen. Als we niks doen, versnipperen we onze aandacht en lukt het niet om impact te maken voor inwoners die het het hardst nodig hebben. In deze tussenstand staat per opgave een analyse waarin we op een rij zetten wat de data ons vertellen, wat we van inwoners en experts horen, wat trends zijn die invloed op ons hebben en waar politiek prioriteiten liggen (college akkoord, samenwerkingsagenda). Op basis van deze analyse trekken we een conclusie over de belangrijkste uitdagingen waar we voor staan en wat dit betekent (waar leggen we accent op, wat gaan we afbouwen).

Argument 1.2 De accenten en afbouwpunten helpen om duurzame impact te maken voor inwoners, passen bij de rol van de gemeente en dragen bij aan financiële beheersbaarheid in het sociaal domein.
We willen impact maken voor onze inwoners. De analyse laat zien dat we voor grote maatschappelijk en financiële uitdagingen staan. Dit betekent dat we scherpe keuzes moeten maken (waar gaan we ons écht op richten). We willen ook dat dat wat we doen duurzaam is (bestendig). En past bij de rol van de gemeente. Dit leidt tot vier ‘rode draden’. Deze zijn samengevat op pagina 8 van de Tussenbalans.

Argument 1.3 De accenten en afbouwpunten sluiten aan bij de geluiden die we hoorden vanuit de raad en de adviesraad sociaal domein op 4 oktober.
Op 4 oktober was er een werkvergadering voor raadsleden en leden van de adviesraad sociaal domein (ASDO) over mogelijke accenten en dingen die we kunnen afbouwen. De ‘oogst’ van deze avond gebruikten we als input voor dit raadsvoorstel.

Argument 1.4 Door alles in samenhang te beschouwen maken we een integrale afweging.
De opgaven in het sociaal domein hangen nauw met elkaar samen. We willen geen beslissingen nemen op deelterreinen (1 puzzelstukje) zonder de samenhang met andere leefgebieden mee te nemen (de hele puzzel). In de Tussenstand nemen we de gehele visie op Samenleven onder de loep, waardoor we overzicht hebben en integrale afwegingen maken.

Argument 1.5 De Visie op Samenleven en de doelenboom sluiten nog steeds goed aan bij wat we in de samenleving zien en wat nodig is.
De analyse in de Tussenbalans 2023 leidt tot de conclusie dat veel goed gaat en dat de uitgangspunten, maatschappelijke effecten en doelen uit de Visie op Samenleven en de bestaande doe-agenda’s niet hoeven te wijzigen. Maar we merken tegelijkertijd dat we méér impact willen maken op bepaalde onderwerpen en voor bepaalde groepen inwoners dan we nu doen. Dat vraagt van ons om accenten aan te brengen. Maar ook: keuzes maken over wat we minder of niet meer doen (afbouwpunten). Daarom doen we daar in deze tussenbalans voorstellen voor.

Beslispunt 2 Toetsingskader

Het toetsingskader staat op pagina 6 van de Tussenbalans.

Argument 2.1 Het toetsingskader helpt om te focussen op dat wat echt nodig is en helpt.
We moeten we ons concentreren op dingen die écht helpen, die nodig zijn (need to have in plaats van nice to have), die passen bij de rol van de gemeente en die onderdeel zijn van een samenhangende aanpak (geen losse flodders). Het is belangrijk dat we consequente keuzes maken, onze tijd en ons geld niet versnipperen en ons niet laten ‘afleiden’ door acties en projecten die mogelijk wel interessant en nuttig zijn, maar niet essentieel. Daarom gaan we alle inspanningen die we nu doen én alle nieuwe initiatieven,

verzoeken, ideeën en projecten kritisch toetsen voordat we beslissen of we ze oppakken. Het toetsingskader helpt hierbij.

Kanttekeningen

Kanttekening 1.1 Impact maken in het sociaal domein vraagt een lange adem en consequent vasthouden aan keuzes.
Het sociaal domein kent een brede scope en het laten doorwerken van de visie in de haarvaten van de uitvoering (door de gemeente, maar ook door gesubsidieerde partijen) vraagt een lange adem. Het is dus belangrijk dat we langere tijd consequent blijven werken aan de accenten. Bijvoorbeeld OKO (Opgroeien in een Kansrijke Omgeving), waarbij we meerjarig investeren in de (mentale) weerbaarheid en gezondheid van kinderen en jongeren past hier goed bij. We hopen dat het toetsingskader ons helpt om de focus te behouden.

Kanttekening 1.2 Effecten zijn pas op lange termijn meetbaar en afhankelijk van ontwikkelingen
De effecten van ons beleid monitoren we via de monitor sociaal domein. Hier staan gegevens in oa uit onze eigen administratie (bijvoorbeeld zorggebruik), uit GGD onderzoek (gezondheid) en uit de Burgerpeiling (mening van inwoners over de onderwerpen die in de Visie op Samenleving centraal staan). We weten echter dat bv investeringen in preventie vaak pas op langere termijn zichtbaar zijn in cijfers. Daarnaast is in het sociaal domein weinig ‘maakbaar’. Economische ontwikkelingen als werkgelegenheid en inflatie zijn bijvoorbeeld van grote invloed op de positieve gezondheid en het welzijn van inwoners.

Financiële toelichting
De financiële kaders voor de Visie op Samenleven (begroting) blijven ongewijzigd.

Publicatie voor bekendmaking
De gemeenteraad heeft kennis genomen van de ‘Tussenbalans’ Visie op Samenleven 2023 en op basis daarvan besloten waar de komende jaren accent op gelegd moet worden bij de uitvoering van het beleid op het gebied van Samenleven. Ook stelde de raad vast waar de komende jaren minder aandacht naar toe gaat. Zo gaat de gemeente zich nog meer richten op het voorkomen van zorgvragen en wil zij nog meer investeren in de ‘gemeenschapskracht’ van inwoners. Daarnaast worden maatregelen genomen om het ‘vangnet’ voor inwoners die het (tijdelijk) zonder hulp niet redden betaalbaar en haalbaar te houden. Gezien de toenemende vergrijzing en de tekorten op de arbeidsmarkt staat dit onder druk. Door deze maatregelen wil de raad zorgen dat inwoners die het echt nodig hebben ook daadwerkelijk hulp kunnen krijgen. Bijvoorbeeld op het gebied van zorg, geld of opvoeden. In de Visie op Samenleven 202-2024 staat het beleid van de gemeente op het terrein van het sociaal domein. De Tussenbalans 2023 geeft weer hoe het er voor staat met de verschillende onderwerpen in het beleid (meedoen, samenleven, gezondheid en goed opgroeien). De resultaten van de burgerpeiling van eind 2022 zijn hier ook in meegenomen.

NB
In de Samenwerkingsagenda staat dat de raad een Startnotitie wil op het gebied van armoede en schulden en hierover het gesprek wil voeren met de samenleving en relevante partijen. Dit raadsvoorstel over accenten in de Visie op Samenleven bevat oa voorstellen op het gebied van armoede en schulden. In die zin is het hernieuwd beleid over armoede en schulden. De raad heeft hier op diverse momenten inhoudelijk over meegepraat. Het opstellen van een Startnotitie over armoede en schulden zou dit proces als het ware ‘over’ doen. Daarom is hierover overleg geweest met de agendacommissie, waarin we het volgende hebben afgesproken:

- Dat we geen startnotitie opstellen, omdat de raad in december 2023 besluiten neemt over de accenten in het beleid armoede en schulden.
- Dat we de raad daarna actief (via een aparte stand van zaken-notitie) op de hoogte houden van de uitvoering van dit hernieuwde beleid armoede en schulden. Hoe komen de accenten uit de verf, wat

levert het op, hoe ervaren inwoners het etc. Eventueel kan dit desgewenst ook in de vorm van een thema-bijeenkomst in 2024.
- Indien de raad dit wil, kunnen we organiseren dat de raad in gesprek gaat met inwoners, organisaties en ondernemers die betrokken zijn bij armoede en schulden. Centrale vraag zou bijvoorbeeld kunnen zijn hoe we gezamenlijk méér kunnen bereiken. Dit is dan meer een soort congresachtig iets dan een aanzet tot nieuw beleid voor de gemeente.

Voor de volledigheid voegen we de memo zoals die is besproken met de agendacommissie ter informatie bij dit raadsvoorstel.

Vervolg

- 14 november besluit in college BW
- 15 november verzenden Raadsvoorstel naar gemeenteraad en adviesaanvraag naar Adviesraad sociaal domein
- 7 december commissie Samenleven
- 19 december raadsvergadering
- Aansluitend vertaalt het college de gekozen accenten en afbouwpunten in de uitvoering. De bestaande Visie op Samenleven en bijbehorende doe-agenda's blijven van kracht, maar in de uitvoering ervan zijn de accenten bepalend. Dit komt tot uitdrukking in de keuzes van inspanningen (wat doen we wel, wat doen we niet, anders of minder).

Planning & communicatie
Via de monitor Sociaal Domein en de P&C cyclus blijft de raad op de hoogte van de voortgang.

Evaluatie
Aan het einde van de looptijd van de Visie op Samenleven volgt een voorstel over het vervolg.

Burgemeester en wethouders van Ooststellingwerf,

, secretaris , burgemeester.

Bijlagen

1. Tussenbalans 2023 Visie op Samenleven 2020-2024 inclusief voorstel accenten en afbouwpunten
2. Toelichting op de voorgestelde accenten en afbouwpunten
3. Advies Adviesraad Sociaal Domein (wordt nagezonden zodra dit er is)
4. Memo aan agendacommissie ivm Samenwerkingsagenda A-onderwerp Preventie Armoede en Schulden

Extern zaak ID (zaakcode) : 0085106674

De raad van de gemeente Ooststellingwerf;

nr.

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 14 november 2023

Besluit

1. De bestaande Visie op Samenleven 2020-2024 en bijbehorende doe-agenda's ongewijzigd te laten, maar vanaf nu bij de uitvoering ervan de in de Tussenbalans voorgestelde accenten en afbouwpunten leidend te laten zijn.
2. Het toetsingskader zoals genoemd in de Tussenbalans Visie Samenleven vast te stellen als houvast bij het maken van samenhangende keuzes in de verdere uitvoering van de Visie op Samenleven.

Besloten in de openbare vergadering van 30 januari 2024.

, griffier. , voorzitter.

TUSSENBALANS VISIE OP SAMENLEVEN (INCL VOORSTEL ACCENTEN)

NOVEMBER 2023

1 AANLEIDING

In oktober 2019 stelde de raad de **Visie op Samenleven** vast. Hierin staan 15 onderwerpen (maatschappelijke effecten) centraal. Daarna volgden ter uitwerking van de Visie op Samenleven in 2021 en 2022 6 doe-agenda's. Wij monitoren ons beleid via de **monitor sociaal domein** (elk half jaar). Bovendien was er eind 2022 een **burgerpeiling**, waarin we inwoners vragen stellen over de 15 onderwerpen uit de Visie op Samenleven. Daarnaast zien we een aantal **trends** in de samenleving waar we rekening mee moeten houden (vergrijzing, tekorten op de arbeidsmarkt, groeiende kansenongelijkheid, individualisering etc). Ten slotte horen we in onze contacten met allerlei organisaties, experts en dorpen s**ignalen over ontwikkelingen, kansen en knelpunten**.

Nu we een paar jaar op weg zijn met het het uitvoeren van de Visie op Samenleven is het tijd om een tussenbalans op te maken. We werken aan veel doelen tegelijk. Komt alles voldoende uit de verf? Wat gaat goed, wat kan beter? Een eerste globale analyse op basis van bovenstaande bronnen leidt tot de conclusie dat veel goed gaat en dat de uitgangspunten en maatschappelijke effecten uit de Visie op Samenleven niet hoeven te wijzigen. Maar we merken tegelijkertijd dat we méér impact willen maken op bepaalde onderwerpen en voor bepaalde groepen inwoners dan we nu doen. Dat vraagt van ons om accenten aan te brengen. Maar ook: keuzes maken over wat we minder of niet meer doen. In deze tussenbalans diepen we dit nader uit.

NB De financiële kaders (zie begroting) voor de uitvoering van de Visie op Samenleven blijven ongewijzigd.

2 BELEIDSCYCLUS

Zo geven we invulling aan een logische beleidscyclus;

- We hebben de maatschappelijke effecten uit 'de Visie op Samenleven' vertaald in doe-agenda's met concrete doelen (plan) en een samenhangend 'pakket' van inspanningen, uit te voeren door gemeente en samenleving (do).
- We monitoren de resultaten tussentijds en evalueren bij de P&C cyclus met behulp van de monitor sociaal domein (check). Nu, ruim 2 jaar na het vaststellen van de doe-agenda's, maken we een uitgebreidere tussenbalans.
- Op basis van de monitoring sturen we bij (act).

Deze cyclus herhaalt zich doorlopend. Zo werken we datagedreven. Leidend is steeds het maatschappelijk effect dat we willen bereiken (zie doelenboom 'Visie op Samenleven').

DOELENBOOM 2021-2024

GEMEENTEBREDE OPGAVEN

MEEDOEN

ALLE INWONERS DOEN VOLWAARDIG MEE.

SAMENLEVEN

INWONERS HELPEN ELKAAR, VOELEN ZICH THUIS EN ZIJN ACTIEF VOOR EEN SOCIALE EN VITALE GEMEENSCHAP.

GEZONDHEID

INWONERS ERVAREN EEN POSITIEVE GEZONDHEID.

GOED OPGROEIEN

JONGE INWONERS (~9 MAAND TOT 23 JAAR) GROEIEN GEZOND EN VEILIG OP EN HEBBEN GELIJKE KANSEN OM ZICH OPTIMAAL TE ONTWIKKELEN.

MAATSCHAPPELIJKE EFFECTEN: WAT WILLEN WE BEREIKEN?

- **A** Mensen kunnen levensloopbestendig wonen.
- **B** Mensen participeren duurzaam op de arbeidsmarkt.
- **C** Mensen doen mee aan het maatschappelijk leven.
- **D** Mensen maken indien nodig gebruik van het aanwezige vangnet.
- **E** Mensen voelen zich verbonden.
- **F** Mensen zetten zich in voor de samenleving en elkaar.
- **G** Mensen maken gebruik van de sociale, culturele en sport infrastructuur.
- **H** Mensen kunnen omgaan met fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen.
- **I** Mensen ervaren dat rekening wordt gehouden met het proces van ouder worden.
- **J** Mensen voelen zich veilig.
- **K** Mensen leven in een gezonde leefomgeving.
- **L** Jonge inwoners ontwikkelen zich optimaal.
- **M** Ouders/verzorgers zijn vaardige opvoeders.
- **N** Jonge inwoners zijn weerbaar.
- **O** Kwetsbare jonge inwoners en ouders voelen zich ondersteund bij opgroeien en opvoeden.

INDICATOREN: WAAR ZIEN WE DAT AAN?

A
1. Mensen zijn in staat passende woonruimte te realiseren. ● FACILITEREN
2. Mensen zijn bezig met levensloopbestendig wonen. ● FACILITEREN
3. Mensen zijn op de hoogte van de mogelijkheden om hun woning aan te passen. ● REGISSEREN

B
1. Mensen die dat kunnen, nemen deel aan de arbeidsmarkt. ● REGISSEREN
2. Uitkeringsgerechtigden maken naar vermogen stappen op de participatieladder. ● REGISSEREN
3. Mensen ervaren een zinvolle invulling van hun dag (18-67 jr). ● FACILITEREN

C
1. Tevreden over hun maatschappelijk leven. ● LOSLATEN
2. Mensen zijn zelfredzaam. ● FACILITEREN
3. Kinderen in armoede hebben mogelijkheden om mee te doen. ● REGISSEREN
4. Mensen zijn financieel in staat om maatschappelijk mee te doen. ● REGISSEREN
5. Mensen ervaren ondersteuning in hun eigen omgeving. ○ STIMULEREN

D
1. Mensen zijn op de hoogte / kennen de wegen. ● REGISSEREN
2. Mensen maken er gebruik van. ○ STIMULEREN
3. Mensen vinden tijdig ondersteuning bij (financiële) problemen. ● REGISSEREN
4. Mensen zijn tevreden over de ondersteuning. ○ STIMULEREN

E
1. Mensen vinden het prettig om in hun buurt te wonen. ● LOSLATEN
2. Mensen voelen zich betrokken bij anderen in hun gemeenschap. ● FACILITEREN
3. Mensen voelen zich niet geïsoleerd en buitengesloten. ● FACILITEREN
4. Mensen ervaren minder eenzaamheid. ○ STIMULEREN

F
1. Mensen helpen elkaar. ● FACILITEREN
2. Mensen pakken gezamenlijk sociale en maatschappelijke vraagstukken op. ● FACILITEREN
3. Mensen ervaren ruimte om ideeën/initiatieven te ontwikkelen. ● FACILITEREN
4. Mantelzorgers raken niet overbelast (Zie I). ● REGISSEREN

G
1. Mensen zijn tevreden met het aanbod aan sociale, culturele en sport activiteiten. ● FACILITEREN
2. Mensen zijn op de hoogte van het sociale, culturele en sport aanbod ○ STIMULEREN
3. Mensen hebben toegang tot de sociale, culturele en sport infrastructuur ○ STIMULEREN
4. Mensen zijn tevreden over de ontmoetingsplekken in hun omgeving ○ STIMULEREN
5. Mensen zetten zich als vrijwilliger in voor activiteiten, verenigingen en organisaties. ● FACILITEREN

H
1. Mensen ervaren dagelijkse mogelijkheden om hun eigen gezondheid te verbeteren. DEELS ● FACILITEREN DEELS ○ STIMULEREN
2. Mensen voelen zich lichamelijk gezond. ○ STIMULEREN
3. Mensen voelen zich mentaal gezond en ervaren zingeving ○ STIMULEREN
4. Mensen ervaren dat zij in staat zijn tot alledaagse dingen zoals werken, omgaan met tijd en geld en grenzen stellen. ○ STIMULEREN

I
1. Mensen vormen samen een dementie vriendelijke gemeente. ○ STIMULEREN
2. Ouderen hebben betekenisvolle relaties, werk en/of dag invulling. ● FACILITEREN
3. Mantelzorgers raken niet overbelast. ● REGISSEREN

J
1. Jonge inwoners komen niet in aanraking met geweld. ● REGISSEREN
2. Mensen zijn weerbaar. ● FACILITEREN
3. Mensen weten waar ze hulp kunnen vinden als zij zelf of anderen in aanraking komen met onveilige situaties. ● REGISSEREN

K
1. Mensen ervaren hun leefomgeving als veilig en toegankelijk. ● REGISSEREN
2. Mensen gaan graag naar buiten. ● LOSLATEN
3. Mensen ervaren een gezonde en schone leefomgeving. ● REGISSEREN

L
1. Jonge inwoners krijgen optimale kans om talenten te ontplooien. ● FACILITEREN
2. Jonge inwoners gaan naar school. ● REGISSEREN
3. Jonge inwoners halen een startkwalificatie. ● REGISSEREN
4. Jonge inwoners zijn taalvaardig (spreken, lezen, schrijven). ● REGISSEREN
5. Jonge inwoners en ouders ervaren dat de school en zorg samenwerken om hen optimaal te begeleiden. ● REGISSEREN

M
1. Jonge inwoners worden zoveel mogelijk door hun ouders verzorgd en begeleid naar zelfstandigheid. ○ LOSLATEN
2. Jonge inwoners hebben een goede start doordat hun ouders of zijzelf deelnemen aan preventieprogramma's. ○ STIMULEREN
3. Jonge inwoners groeien op in een gezinssituatie (zo thuis mogelijk). ● REGISSEREN
4. Jonge inwoners en ouders met opgroei- en opvoedvragen weten de weg en voelen zich ondersteund. ● REGISSEREN
5. Ouders/verzorgers betrekken mensen en organisaties in hun omgeving bij opvoedvragen. ● REGISSEREN

N
1. Jonge inwoners ontwikkelen sociale vaardigheden. ○ LOSLATEN
2. Jonge inwoners kennen hun grenzen en staan stevig in hun schoenen. ● FACILITEREN
3. Jonge inwoners hebben de kennis en vaardigheden om goed om te gaan met alcohol, roken, drugs, sociale media, seksen geld. DEELS ● REGISSEREN DEELS ○ STIMULEREN

O
1. Kwetsbare jonge inwoners met psychosociale of andere problemen en hun ouders weten de weg en voelen zich ondersteund. ● REGISSEREN
2. Jonge inwoners en ouders in kwetsbare situaties worden gezien en ondersteund. ● REGISSEREN
3. Scheidingen verlopen met minimale schade voor jonge inwoners. ○ STIMULEREN
4. Jonge inwoners ervaren dat scholen en gemeentelijke organisaties die werken met jongeren aandacht hebben voor LHBTI. ○ STIMULEREN

LOSLATEN
TYPE 1 ACTIVITEITEN
GEMEENTE IS FACILITAIR

FACILITEREN
TYPE 2 ACTIVITEITEN
GEMEENTE FACILITEERT BEDRIJVEN

STIMULEREN
TYPE 3 ACTIVITEITEN
GEMEENTE IS REGISSEUR EN GEMEENTE GEMIST REGISSEUR

REGISSEREN
TYPE 4 ACTIVITEITEN
GEMEENTE IS REGISSEUR BESTUURLIJKE TAKEN

SAMENLEVINGSDOMEIN
Zelfsturing

GEMEENTELIJK DOMEIN
Interactief beleid & uitvoering

DOELEN

- DOEL 1 T/M 10
- DOEL 1 T/M 9
- DOEL 1 T/M 6
- DOEL 1 T/M 11
- DOEL 1 T/M 8
- DOEL 1 T/M 6
- DOEL 1 T/M 8
- DOEL 1 T/M 5

WAT GAAN WE DOEN

DOELGROEPEN EN ORGANISATIES

INSPANNINGEN | INSPANNINGEN | INSPANNINGEN | INSPANNINGEN | INSPANNINGEN | INSPANNINGEN | INSPANNINGEN

3 OPZET VAN DEZE TUSSENBALANS

Per opgave uit de Visie op Samenleven zijn er twee pagina's.

Op de eerste pagina staat een **analyse**. Hoe het er voor staat met de betreffende opgave? Dat doen we op hoofdlijnen (dus niet op alle specifieke doelen uit de doe-agenda's en/of per inspanning/project/activiteit*). We gebruiken diverse bronnen (monitor, burgerpeiling, signalen, trends etc). Op deze pagina vindt u ook de bestaande politieke prioriteiten voor de betreffende opgave.

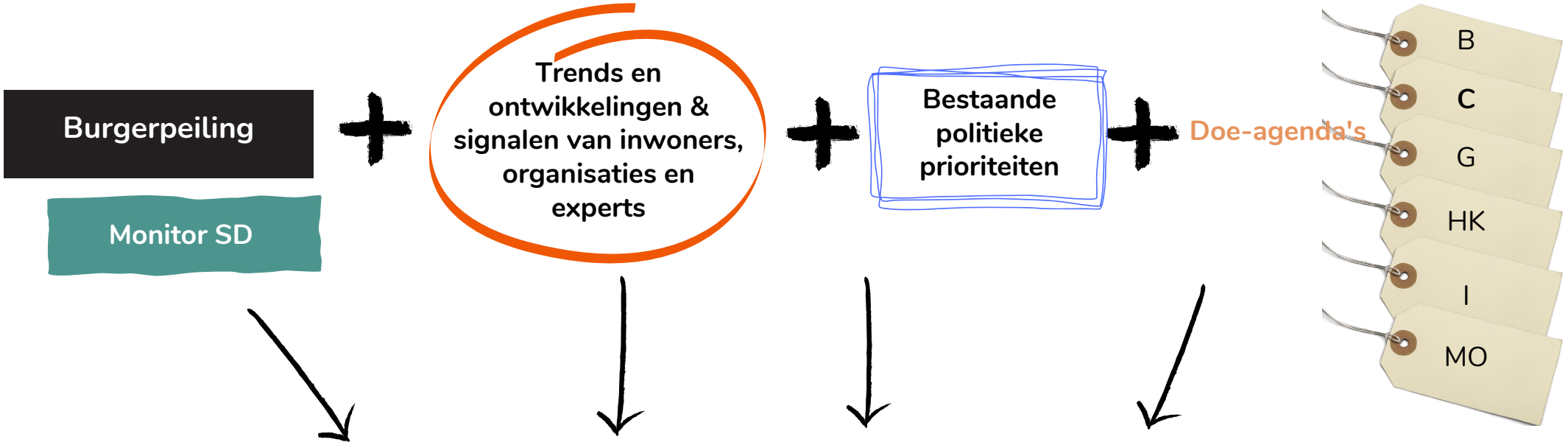
Op de tweede pagina staat een voorstel waar we de komende periode het **accent** op leggen en waar we **geen aandacht meer aan besteden (afbouwpunten)**. Dit is waar de raad over beslist.

Na besluitvorming door de gemeenteraad is de uitvoering (het kiezen en uitvoeren van inspanningen) aan het college. Hierbij vormen de begroting het door de raad vast te stellen toetsingskader (zie pagina 6) de kaders.

*De Monitor Sociaal Domein bevat meer gedetailleerde informatie, gerelateerd aan de doelen uit de doe-agenda's.

4 SCHEMATISCHE WEERGAVE VAN DEZE TUSSENBALANS

Deze tussenbalans gaat dus over de inhoud van het beleid (komende maatschappelijke effecten dichterbij)? Schematisch is de opzet als volgt.

Tussenbalans Visie op Samenleven en Doe-agenda's:

- **Analyse:** Hoe staat het er voor met de 15 maatschappelijke effecten uit de Visie op Samenleven.
- Voorstel waar we **accenten** gaan leggen en waar we **minder aandacht** aan gaan besteden (afbouwpunten).
- Voorstel voor een **toetsingskader** dat het college gebruikt bij de keuze voor inspanningen.

Visie op Samenleven blijft zelfde

Maar daarbinnen wel voorstel om accenten aan te brengen zodat we meer impact maken waar het nodig blijkt.

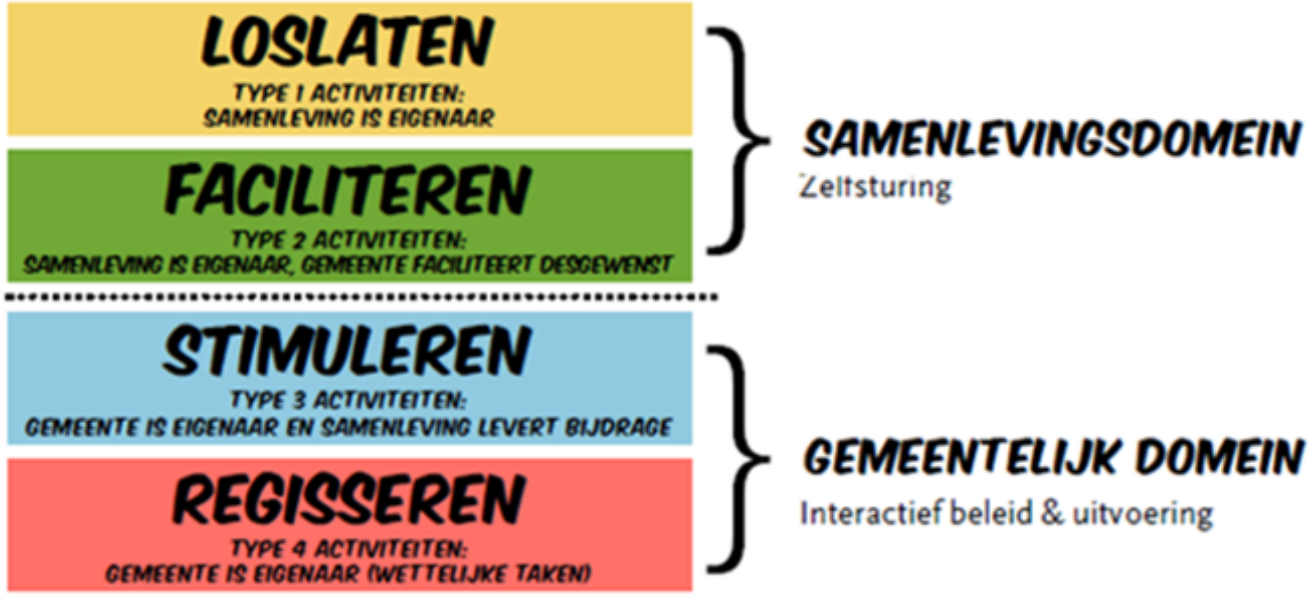
De raad besluit over de accenten, de afbouwpunten en over het toetsingskader.
Dit vormt samen met de begroting de kaders waarbinnen het college de uitvoering oppakt.

5 UITGANGSPUNTEN VOOR DEZE TUSSENBALANS

Bij het maken van de tussenbalans houden we vast aan de 'rode draad' uit de Visie op Samenleven.

Samengevat houdt de rode draad in:

- We faciliteren inwoners zoveel mogelijk om het ‘zelf’ te doen.
- We ondernemen acties om te voorkomen of uit te stellen dat inwoners zorg of ondersteuning nodig hebben.
- We bieden een betrouwbaar en goed vangnet voor inwoners die het (tijdelijk) zelf niet redden.
- We willen de écht kwetsbaren bereiken en helpen met onze preventieve acties en ons vangnet.
- We werken ‘vanuit de bedoeling’; professionals krijgen de ruimte om te doen wat nodig is en past bij de inwoners en de situatie.
- We bepalen per onderwerp wat de rol van de gemeente is (zie doelenboom pagina 3). Dit gaat van loslaten tot regisseren. Het is belangrijk dat we 'rolvast' zijn. We moeten en willen ons niet inhoudelijk bemoeien met dingen die inwoners zelf kunnen en willen doen (denk aan inwonersinitiatieven). Tegelijkertijd zijn er wettelijke taken waar we als gemeente (vooral) zelf aan zet zijn (denk aan het uitvoeren van de Wmo, de Participatiewet en de wet op de Jeugdhulp).

6 TOETSINGSKADER (BESLISPUNT 2 RAADSVOORSTEL)

Dit stuk bevat verderop een voorstel over de accenten (**wat** willen we (vooral) bereiken) en over **afbouwpunten** (waar besteden we **minder of geen aandacht** aan). Daarna pakt het college de uitvoering verder op (**hóe** gaan we dat doen). Om te bepalen welke inspanningen wel zinvol zijn en welke niet, is er behoefte aan een **toetsingskader**. Dit is een soort 'meetlat' die het college helpt om bij de uitvoering van de Visie op Samenleving (inclusief de accenten en afbouwpunten) te bepalen welke inspanningen we wel blijven doen en welke niet meer, wat doen we minder, of wat doen we anders. Ook kan het aanleiding zijn om nieuwe inspanningen te doen omdat we ontdekken dat de oude niet genoeg helpen. Dit toetsingskader leggen we ter vaststelling voor aan de raad.

Toetsingskader
We blijven inspanningen doen of pakken nieuwe inspanningen op als:

- Deze naadloos aansluiten op de accenten en/of een essentiële bijdrage leveren aan andere maatschappelijke effecten uit de doelenboom Visie op Samenleven (zonder gaat het niet lukken).
- Het onderdeel is van een bredere aanpak en er is van te voren nagedacht over borging (geen 'losse flodders').
- Er op dit moment niet al iets anders is dat er op lijkt / hetzelfde beoogt. Met andere woorden er is een duidelijke meerwaarde ten opzichte van wat er al is. Als er al wél iets is dat er op lijkt: Wat kan er dan weg?
- We er (met name) de groep mee bereiken die we willen bereiken (soms zijn dit specifiek kwetsbare inwoners, soms een andere groep).
- De kosten (geld, tijd) in verhouding staan tot de te verwachten baten / maatschappelijke impact voor inwoners en het aantal inwoners dat we er mee bereiken.
- Het iets is dat persé de gemeente moet doen of bekostigen (er gaat iets mis als wij niks doen). NB uitgangspunt Visie Samenleven: We faciliteren inwoners zoveel mogelijk om het zelf te doen.
- Het past bij onze rol (zie doelenboom: loslaten/faciliteren/stimuleren/regisseren). We trekken dus niet de kar en/of bemoeien ons met de inhoud als het onderwerp op 'loslaten' of 'faciliteren' staat.

1 TOT STAND KOMING VAN DEZE TUSSENSTAND

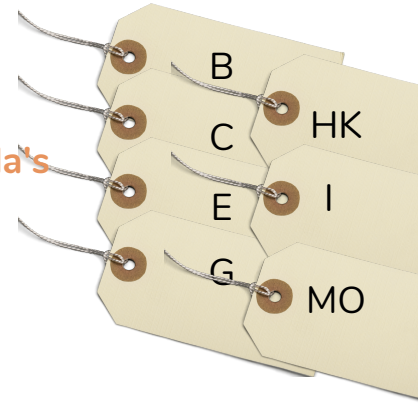
Deze tussenstand kwam tot stand op basis van informatie uit de volgende bronnen.

- Gesprekken in onze eigen (ambtelijke) opgaveteams.
- Monitor sociaal domein.
- Burgerpeiling 2022: de mening van inwoners over de 15 maatschappelijke effecten uit de Visie op Samenleven.
- Bespreking van de resultaten uit de Burgerpeiling met de gemeenteraad en de adviesraad sociaal domein in het voorjaar van 2023.
- Signalen die we doorlopend krijgen van ons eigen gebiedsteam, van samenwerkingspartners (denk aan zorgaanbieders en huisartsen, maar ook woningcorporaties) en van plaatselijke belangen, verenigingen en maatschappelijke organisaties.
- Gesprekken met (bijna) alle plaatselijke belangen over de resultaten van de burgerpeiling in de periode maart/april/mei 2023. Herkennen zij het beeld dat uit de burgerpeiling naar voren komt, wat doen zij zelf al om knelpunten op te pakken en hoe zien zij de rol van de gemeente?
- Twee groepsgesprekken eind juli 2023 (‘denktanks’) met maatschappelijk betrokken inwoners van diverse leeftijden. Hierin stonden de volgende vragen centraal: wat zijn de belangrijkste knelpunten op het gebied van samenleven? Welke oplossingen zijn kansrijk? Wat kan de samenleving zelf bijdragen aan oplossingen? Wat moeten anderen (waaronder de gemeente) oppakken? Wat moet de gemeente vooral niet (meer) doen?
- Een werkbijeenkomst met de gemeenteraad en met de Adviesraad Sociaal Domein op 4 oktober 2023.

NB De Adviesraad Sociaal Domein brengt nog officieel advies uit over deze 'Tussenstand'. Deze sturen we na zodra deze beschikbaar is.

8 BELANGRIJKSTE CONCLUSIES UIT DEZE TUSSENBALANS

1. **Investeren in gemeenschapskracht, inwonersinitiatief en omzien naar elkaar** is essentieel voor bijna alle uitdagingen die we het hoofd moeten bieden. De zorg staat onder druk. We hebben te maken met vergrijzing. Er zijn niet genoeg mensen om de huidige professionele zorg waar te maken. De positieve gezondheid van mensen staat of valt met sociale netwerken om op terug te vallen, zingeving en verbinding met anderen. We kunnen gemeenschapskracht niet 'maken' of afdwingen, maar wel zo goed mogelijk faciliteren.

2. We richten ons (nog) meer op **preventie en het stimuleren van eigen verantwoordelijkheid van inwoners.** We kunnen niet alles meer met professionele zorg oplossen. De situatie op de arbeidsmarkt, de vergrijzing maar ook de beperkte financiële middelen maken het noodzakelijk dat we meer dan nu uitgaan van de eigen verantwoordelijkheid en samenredzaamheid van inwoners voor hun positieve gezondheid. Nóg meer inzetten op preventie en 'voorliggende voorzieningen' (informele zorg en indicatie-vrije hulp) helpt hierbij.

3. We moeten maatregelen nemen om **het 'vangnet' voor inwoners** die het (tijdelijk) niet redden zonder ondersteuning **haalbaar en betaalbaar te houden.** Door vergrijzing, het toenemend beroep op jeugdhulp en het aantal inwoners dat te maken heeft met armoede/schulden en bestaansonzekerheid dreigt het vangnet onbetaalbaar te worden. Bovendien zijn er niet genoeg 'handjes' om de hulp in de benen te houden. Daarom moeten we creatieve manieren vinden om het vangnet toch betaalbaar en haalbaar te houden. Dit kan ten koste gaan van de keuzevrijheid van inwoners en mogelijk ook leiden tot minder maatwerk.

4. Inzet op **duurzame en samenhangende oplossingen**. Om bovenstaande mogelijk te maken, moeten we inzetten op duurzame, samenhangende oplossingen (geen losse flodders) en willen we onze tijd en ons geld niet versnipperen. Ook willen we ons concentreren op dingen waar een rol van de gemeente noodzakelijk is.

VAN CONCLUSIES NAAR ACCENTEN & AFBOUWPUNTEN (BESLISPUNT 1 RAADSVOORSTEL)

1. Investeren in gemeenschapskracht, inwonersinitiatief en omzien naar elkaar is essentieel voor bijna alle uitdagingen.
2. We richten ons (nog) meer op preventie en het stimuleren van eigen verantwoordelijkheid van inwoners.
3. Maatregelen zodat het 'vangnet' voor inwoners die het (tijdelijk) niet redden zonder ondersteuning haalbaar en betaalbaar blijft.
4. Inzet op duurzame en samenhangende oplossingen, geen versnippering en geen dingen oppakken waar anderen voor verantwoordelijk zijn.

MEEDOEN A&D besluit 1 - ACCENT 2
Inwoners stimuleren om tijdig te anticiperen op ouder worden

MEEDOEN A&D besluit 2 - ACCENT 3
(Wmo)zorg anders organiseren en inkopen zodat deze haalbaar en betaalbaar blijft

MEEDOEN A&D besluit 3 - AFBOUWEN 3
Formele zorg minder 'promoten' en uitdragen als oplossing.

MEEDOEN B&C besluit 4 - ACCENT 3
Alles op alles zetten om bijstandsgerechtigden naar vermogen mee te laten doen in onze samenleving

MEEDOEN B&C besluit 5 - ACCENT 3
Voorzieningen voor inwoners met weinig geld en/of schulden zo eenvoudig en toegankelijk mogelijk maken

MEEDOEN B&C besluit 6 - ACCENT 3
Structurele verbeteringen bereiken voor mensen die lange tijd in armoede en/of schulden leven (gebiedsgericht werken aan bestaanszekerheid)

MEEDOEN B&C besluit 7 - AFBOUWEN 4
Geen projecten die niet substantieel bijdragen aan meedoen van bijstandsgerechtigden en/of slechts een kleine groep bereiken.

MEEDOEN B&C besluit 8 - AFBOUWEN 4
Geen *extra* communicatie om het bereik van afzonderlijke regelingen en voorzieningen te vergroten omdat het effect hiervan zeer beperkt is.

SAMENLEVEN besluit 9 - ACCENT 1
Voorwaarden scheppen voor de bloei van gemeenschapskracht, inwonersinitiatief en omzien naar elkaar

SAMENLEVEN besluit 10 - AFBOUWEN 1
We bemoeien ons niet met de inhoud en uitvoering van initiatieven maar laten dit bij inwoners(groepen), dorpen en buurten en maatschappelijke organisaties.

GEZONDHEID besluit 11 - ACCENT 2
Integrale aanpak om te komen tot een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag

GEZONDHEID besluit 12 - ACCENT 2
Preventief inzetten op een gezonde en actieve leefstijl waarin reablement*, bewegen, voeding en weerbaarheid centraal staan

GEZONDHEID besluit 13 - AFBOUWEN 2
Niet betuttelen, maar uitnodigende projecten en programma's aansluitend bij de intrinsieke motivatie van inwoners

*Reablement is een manier om samen met een oudere te werken aan herstel van zelfredzaamheid. Het heeft als doel om inwoners zo onafhankelijk mogelijk te maken van zorg en zoveel mogelijk en zo lang mogelijk dingen (weer) dingen zelf doen.

GOED OPGROEIEN besluit 14 - ACCENT 2
Kansrijke start voor kinderen

GOED OPGROEIEN besluit 15 - ACCENT 2 3
Beperken jeugdhulpvragen door gerichte preventie

GOED OPGROEIEN besluit 16 - AFBOUWEN 4
We houden ons niet (meer) bezig met verantwoordelijkheden die bij andere partijen liggen (bv onderwijs).

GOED OPGROEIEN besluit 17 - AFBOUWEN 4
Geen losse projecten gericht op de weerbaarheid en positieve gezondheid van kinderen vanaf 10 jaar maar samenhangende aanpak (OKO).

9 TUSSENBALANS PER OPGAVE (INCL. VOORSTEL VOOR ACCENTEN EN AFBOUWPUNTEN)

Op de volgende pagina's maken we per opgave uit de Visie op Samenleven een tussenstand op hoofdlijnen. Hoe ver zijn we met de maatschappelijke effecten?

Dat doen we door per opgave de volgende vragen te beantwoorden:

- Data: Wat zeggen de cijfers uit de monitor sociaal domein SD erover. Hoe ervaren inwoners het (Burgerpeiling)? Wat horen we van inwoners, experts, organisaties en dorpen. Wat zeggen zij bv over de gewenste rol van de gemeente (en wat kan de samenleving zelf (beter))?
- Wat zijn relevante trends en ontwikkelingen waar we geen invloed op hebben, maar die wel invloed hebben op ons?
- Spelen er onderwerpen die politiek gezien prioriteit hebben (collegeprogramma, samenwerkingsagenda, aangenomen moties, vastgesteld beleid)?

We vatten dit per opgave (Meedoen, Samenleven, Gezondheid en Goed Opgroeien) samen op één pagina. Dit mondt op de volgende pagina steeds uit in een voorstel waar we de komende periode accenten gaan leggen en waar we juist minder aandacht aan besteden in de uitvoering van de Visie op Samenleven (afbouwpunten). Op deze tweede pagina ziet u ook voorbeelden van inspanningen die hier bij kunnen passen. Deze zijn nog niet door het college vastgesteld en zullen nog wijzigen, afhankelijk van ontwikkelingen en mogelijkheden in de praktijk. De inspanningen liggen nu dan ook niet voor ter besluitvorming. Bij de keuze van inspanningen laat het college zich te zijner tijd leiden door het toetsingskader dat de raad vaststelt (paragraaf 6).

MONITOR SD & BURGERPEILING

De **uitgaven voor woningaanpassingen** vanuit de Wmo fluctueren per jaar.

In de burgerpeiling 2022 geeft 16% van de 55+ers aan dat ze **niet in hun huis kunnen blijven wonen als ze lichamelijk achteruit zouden gaan**. Dit is veel, aangezien ongeveer 10.000 mensen in onze gemeente in die leeftijdscategorie 55+ zitten.

We zien dat het door de (landelijke) personeelstekorten **steeds lastiger wordt om Wmo voorzieningen** zoals hulp bij het huishouden **te leveren**. Straks zal dit ook aan de orde zijn voor dagbesteding, begeleiding en vervoer.

Verwachting is dat de **vraag naar Wmo-ondersteuning in de komende jaren verder gaat stijgen**. Oorzaken liggen in de dubbele vergrijzing en (daardoor) de toename van dementie, maar ook de beweging om langer thuis te blijven wonen en het beperken van de intramurale capaciteit (in combinatie met een tekort aan zorgpersoneel en geschikte woningen) spelen een rol.

We zien een positieve ontwikkeling in het aantal dorpen waar **indicatievrije dagbesteding** bestaat.

MEEDOEN A & D

RELEVANTE TRENDS

Vergrijzing: we zien een stijging van het beroep op professionele zorg en ondersteuning (1 op 6 inwoners nodig in de zorg wordt straks 1 op de 4 inwoners nodig in de zorg).

Mooie voorbeelden van **maatschappelijke initiatieven** bv bloeizones.

Personeelstekorten, oa in de zorg.

Beweging om **langer thuis te blijven wonen.**

De tendens dat we ouderen goed willen verzorgen, maar er is ook steeds meer **aandacht voor betekenisvolle activiteiten en contact** (positieve gezondheid).

Cultuur: 'Ik betaal belasting, dus ze zorgen maar voor moeder'.

Vanaf 2025 wordt verwacht dat de **eigen bijdrage** voor hulp bij het huishouden **weer inkomensafhankelijk** wordt.

Groeiende opdracht om **statushouders** te huisvesten.

BESTAANDE POLITIEKE PRIORITEITEN

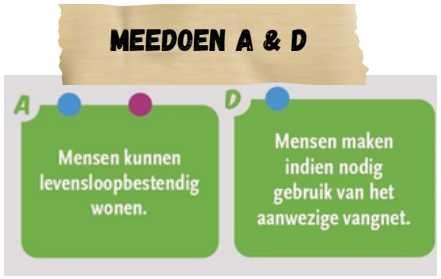
College akkoord: Ruimhartiger omgaan met **(pré)mantelzorgwoningen**. Samen met partners bijdragen aan oplossingen voor het **personeelstekort in de ouderenzorg**.

Samenwerkingagenda: '**Bouwen voor eigen inwoners**' en '**Voorrang geven aan inwoners met lokale economische etc. binding**'.

Daarnaast: Ontwikkeling **Friese taskforce wonen en zorg**. We moeten een **urgentieverordening** maken voor het verdelen van sociale huurwoningen. We hebben een **Woonzorgvisie** die we uitvoeren.

WAT HOREN WE VAN INWONERS, ORGANISATIES EN EXPERTS

Beschikbaarheid van geschikte woningen (voor alle leeftijden) is essentieel.
Goed verzorgen is belangrijk, maar sociale contacten en er bij blijven horen is minstens net zo belangrijk. Investeer dus in **gemeenschapskracht**. Gemixt wonen (senioren en andere leeftijdsgroepen) kan ook helpen.
We mogen van inwoners verwachten dat zij zo goed mogelijk anticiperen op een nieuwe levensfase (**eigen verantwoordelijkheid**). 'Als je een baby krijgt, plaats je ook zelf een traphekje.'
Teveel helpen met verbouwingen et cetera is **niet de beste oplossing**. Dat belemmert de doorstroming op de woningmarkt en dat is nu juist zo belangrijk.
Er is behoefte aan **één laagdrempelig aanspreekpunt per dorp** voor vragen over zorg, overlast door buren, geld et cetera. Deze hoeft niet alles zelf op te lossen, maar moet een netwerk hebben om het te regelen. Deze persoon moet inwoners ook kunnen motiveren om de stap naar hulp te zetten.

CONCLUSIE OP BASIS VAN DE VORIGE PAGINA

De personeelstekorten en de vergrijzing vormen grote uitdagingen. Als we willen dat onze inwoners gelukkig ouder kunnen worden, moeten we ons **minder richten op 'pleisters plakken' en (nog) meer op preventie en het stimuleren van eigen verantwoordelijkheid van inwoners**. Daarnaast moeten we alles op alles zetten om **de (wmo)zorg haalbaar en betaalbaar te houden**.

Dit leidt tot de volgende accenten en dingen die we afbouwen.

BESLUIT 1 / ACCENT
INWONERS STIMULEREN OM TIJDIG TE ANTICIPEREN OP OUDER WORDEN

In de groene vlakken staan voorbeelden van inspanningen. Deze zijn nog niet door het college vastgesteld. Bij de keuze van inspanningen laat het college zich leiden door het toetsingskader (paragraaf 6).

NB Zwart = **bestaand**, **rood = nieuw of vernieuwd**

Bouwen van woningen voor kleinere huishoudens (starters en senioren). Zie Woonzorgvisie.

We stimuleren inwoners om **zelf vroegtijdig te anticiperen** door hun huis geschikt te maken (verzilver- en blijversleningen) en **doorstroming** te stimuleren. We willen dit vraagstuk ook **per buurt/dorp bespreekbaar maken** en oplossingen zoeken.

Pro-actief ouderen bezoeken vanaf 70 jaar. Vanuit de gemeente doen vrijwilligers dit voor 75+ers. Daarnaast is er een seniorenmakelaar van de woningcorporatie, geven we informatie over langer thuis wonen, brengen sommige Praktijkondersteuners van huisartsen huisbezoeken aan ouderen en in sommige dorpen regelt het dorp zelf huisbezoeken voor ouderen, bv om eenzaamheid tegen te gaan. We willen dit zoveel mogelijk combineren waardoor de waarde voor inwoners toeneemt en het efficiënter gebeurt.

We gaan **(pré)mantelzorgwonen ruimhartiger regelen** en **splitsen van grote woningen en twee aparte woningen op één erf onder voorwaarden mogelijk maken**. Dit draagt bij aan meergeneratie-wonen, zorgen voor elkaar en gemixt wonen.

'Aan de poort' leggen we de nadruk op eigen kracht waar dat kan. We zijn een onderzoek gestart om inwoners via **Powerful Ageing** letterlijk meer in eigen kracht te zetten voordat het tot een toekenning komt. Dit niet vanuit het oogpunt om te bezuinigen maar om inwoners zelf weer actief te maken. Bv fysiotherapeut om veilig trap te blijven lopen in plaats van traplift. Daarna wordt gekeken of een vorm van Wmo-hulp nodig is. We willen **preventief zelfredzaamheid van inwoners stimuleren**, bijvoorbeeld door bewegingsprogramma's (niet alleen voor mensen die bij de Wmo aankloppen).

BESLUIT 2 / ACCENT
(WMO)ZORG ANDERS ORGANISEREN EN INKOPEN ZODAT DEZE HAALBAAR EN BETAALBAAR BLIJFT

NB Zwart = **bestaand**, **rood = nieuw of vernieuwd**

In het project **Domein Overstijgende Samenwerking** slaan we de handen ineen om langer thuis wonen en gezond ouder worden (inclusief bewegen) mogelijk te maken. We starten hiermee in Oosterwolde Noord en doen dit met o.a. bewoners, zorgpartijen, corporaties, zorgkantoor en zorgverzekeraar. Zij maken een gezamenlijk plan waardoor de scheidslijnen tussen formele en informele zorg en tussen de Wmo, de Wlz en de Zvw niet meer belemmeren.

We onderzoeken hoe we bij de volgende aanbesteding huishoudelijke hulp kunnen anticiperen op de arbeidstekorten in de zorg. Bijvoorbeeld door **per buurt maximaal 2 aanbieders te contracteren**, waardoor de zorg efficiënter geregeld kan worden (minder vervoersbewegingen en reistijd).

We overleggen we met de dorpen over de mogelijkheden voor **één laagdrempelig aanspreekpunt per dorp** (evt in combinatie met **welzijnscoaching**) en investeren we in **gemeenschapskracht** (zie voor deze onderwerpen de opgave samenleven).

BESLUIT 3 / AFBOUWEN
FORMELE ZORG MINDER 'PROMOTEN' EN UITDRAGEN ALS OPLOSSING

We gaan woningaanpassingen minder 'promoten' en als oplossing aandragen. We gaan juist stimuleren dat inwoners zelf tijdig anticiperen (pro-actief benaderen) en hen daarbij zo nodig ondersteunen. Uiteraard blijven woningaanpassingen mogelijk als het niet anders kan.

We gaan anders om met **geïndiceerde hulp**. We leggen 'aan de poort' de nadruk op eigen kracht waar dat kan en helpen mensen om oplossingen te vinden in het voorliggende veld, bijvoorbeeld door middel van powerful ageing (zie hierboven) en welzijnscoaching (zie opgave Samenleven).

MONITOR SD & BURGERPEILING

In de burgerpeiling zien we **een clustering van problemen bij mensen met lagere inkomens**. Zij ervaren meer belemmeringen in geld, opvoeden, meedoen en gezondheid en meer eenzaamheid dan de gemiddelde Ooststellingwerver. Ook zitten in deze inkomensgroep meer overbelaste mantelzorgers. Tegelijkertijd zijn inwoners in deze groep vaak bereid voor anderen klaar te staan.

Door de goede arbeidsmarkt hebben we **(bijna) alleen mensen met grotere afstand tot de arbeidsmarkt in de bijstand** (ongeveer 200). Dit is wezenlijk anders dan in 2021. Een deel van de groep bestaat uit **statushouders, die extra aandacht nodig hebben**.

We behalen de resultaten uit de doe-agenda over dit onderwerp, maar dat staat wel onder druk omdat onze **'populatie' relatief veel tijd kost om te bemiddelen en lang niet alle werkgevers hiervoor open staan/mogelijkheden zien**.

Inwoners die we hebben bemiddeld naar werk blijven wel tijd vragen van onze casemanagers (**nazorg**). Verder hebben we relatief veel inwoners **met een arbeidsmarktsubsidie aan het werk**. Zij vragen ook tijd van onze casemanagers.

Oa door inflatie en de stijgende energieprijzen zien we in de burgerpeiling 2022 **meer inwoners met geldzorgen** dan 2 jaar geleden. Het gaat om een bredere groep dan inwoners die op het sociaal minimum leven.

Ook blijkt uit de burgerpeiling 2022 dat inwoners nog **onvoldoende weet hebben van gemeentelijke minimaregelingen**. Dat betekent waarschijnlijk dat nog niet iedereen die dat zou kunnen, er gebruik van maakt.

We weten dat het **aanbod van regelingen voor inwoners die van weinig geld moeten rondkomen en/of in de schulden zitten te divers en te versnipperd is**. Hierdoor vinden inwoners moeilijk hun weg. Ook ervaren inwoners het aanvragen soms als ingewikkeld, ondanks alle pogingen om dit te vereenvoudigen en daar waar dat kan te automatiseren (slechts één keer gegevens aanleveren).

MEEDOEN B & C

RELEVANTE TRENDS & ONTWIKKELINGEN

Krapte op de arbeidsmarkt (**iedereen die kan werken, werkt**).

In 2022 kregen we (landelijk) te maken met **inflatie, en hoge energieprijzen.**

We moeten komende jaren **meer statushouders** huisvesten en laten integreren terwijl het budget hiervoor (dat we van het Rijk krijgen) zeer krap is.

Bekostiging van inspanningen voor de huidige groep in de bijstand is een probleem. We krijgen Rijksgeld voor toeleiding naar de arbeidsmarkt. Niet voor een 'waakvlamfunctie' voor mensen die in de bijstand zitten en niet naar werk kunnen. Ook krijgen we geen middelen voor de begeleiding van inwoners die met een arbeidssubsidie aan het werk zijn.

Kansenongelijkheid en bestaansonzekerheid. Grote verschillen tussen mensen met lage opleidingen/lage inkomens en inwoners met midden- en hogere opleidingen. Er is een groep inwoners die in bestaansonzekerheid leeft en problemen ervaren rondom geld, wonen, zorg, geletterdheid en soms ook opvoeding. Projecten rondom laaggeletterdheid en gezondheid hebben geen kans als deze op zichzelf staan. Pas als je vertrouwen wint, écht contact maakt en stress wegneemt kun je hiermee (voorzichtig) aan de slag.

BESTAANDE POLITIEKE PRIORITEITEN

College akkoord: Meer inspanningen om mensen **stappen op de participatieladder** te laten zetten. **Pilot** om ouders met een bijstandsuitkering een intensief traject aan te bieden van hulp in combinatie met een baan in kansrijke sectoren. Investeren in de **bestaanszekerheid** van onze meest kwetsbare inwoners door preventie, vroegsignalering en een integrale aanpak van armoede- en schuldenproblematiek.

Samenwerkingsagenda: **Preventie en bestrijding van armoede en schulden**. Aanpak **laaggeletterdheid**.

WAT HOREN WE VAN INWONERS, ORGANISATIES EN EXPERTS

Met een goede begeleiding vanuit de gemeente en financiële ontzorging van werkgevers liggen er kansen om **meer werkgevers te interesseren** om iemand in dienst te nemen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt (waaronder ook statushouders).
Als we niet in **statushouders investeren**, leidt dit tot persoonlijke problemen en tot maatschappelijke kosten. Hierin als gemeente investeren (naast Rijksmiddelen) loont.
Inwoners zien vooral uitdagingen op het vlak van het **bereiken van de inwoners die kwetsbaar zijn** en die niet snel zelf (tijdig) om hulp vragen als zij problemen of vragen hebben of niet lekker in hun vel zitten. Een **laagdrempelig aanspreekpunt in de buurt** waar inwoners terecht kunnen voor vragen over zorg, overlast door buren, geld et cetera zien zij als kansrijk.
Inwoners bepleiten dat we zichtbaar maken wat inwoners en ondernemers al doen wat betreft armoedebestrijding (zodat je ze waardeert en stimuleert).
Scholen zijn een belangrijke ingang om ouders te bereiken die van weinig geld moeten rond komen. Geef daar voorlichting over minimaregelingen en verstrek scholen een 'vrij budget' om eigen maatregelen te nemen wat betreft maaltijden of andere behoeften op het gebied van armoede.

CONCLUSIE OP BASIS VAN DE VORIGE PAGINA

Inwoners met lagere inkomens ervaren op diverse onderwerpen de **meeste problemen** (bv mantelzorg, maatschappelijk meedoen, opvoeden, geldproblemen, gezondheid, eenzaamheid). Daarom willen we onze inspanningen **het meest op deze inwoners richten, waarbij een samenhangende en meerjarige aanpak** nodig is.
Ook voor deze groep moeten we het 'vangnet' **haalbaar en betaalbaar te houden.**

Dit leidt tot de volgende accenten en dingen die we afbouwen.

In de groene vlakken staan voorbeelden van inspanningen. Deze zijn nog niet door het college vastgesteld. Bij de keuze van inspanningen laat het college zich leiden door het toetsingskader (paragraaf 6).

BESLUIT 4 / ACCENT
ALLES OP ALLES ZETTEN OM BIJSTANDSGERECHTIGDEN NAAR VERMOGEN MEE TE LATEN DOEN IN ONZE SAMENLEVING

NB Zwart = **bestaand**, **rood = nieuw of vernieuwd**

We zetten **meer capaciteit** in om mensen met een uitkering (inclusief statushouders) op maat te **begeleiden naar maatschappelijk meedoen.** Hiermee bereiken we positieve effecten op het gebied van gezondheid, welbevinden, sociale contacten. Zonder extra capaciteit lukt dat onvoldoende.

We **intensiveren onze relaties met ondernemers** die kansen kunnen bieden aan bijstandsgerechtigden met een afstand tot de arbeidsmarkt. We kijken samen met hen welke belemmeringen er zijn om dit te doen en hoe we die kunnen verminderen (bv taalbeheersing statushouders).

We maken gebruik van **initiatieven binnen de arbeidsmarktregio gericht op participatie van bijstandsgerechtigden en statushouders**. Bijvoorbeeld scholingstrajecten, regionale verbinders en Europese subsidies voor asiel, migratie en integratie (AMIF).

BESLUIT 5 / ACCENT
VOORZIENINGEN VOOR INWONERS MET WEINIG GELD EN/OF SCHULDEN ZO EENVOUDIG EN TOEGANKELIJK MOGELIJK MAKEN

NB Zwart = **bestaand**, **rood = nieuw of vernieuwd**

Er loopt een onderzoek naar de evt introductie van een **meedoenpas**. Hierin komen regelingen samen en krijgen inwoners meer overzicht en keuzevrijheid.

We kijken of en hoe we een **gezamenlijke 'ingang'** kunnen maken **voor alle partijen die ondersteuning bieden op geldzaken, armoede en schuldenproblematiek** (denk aan Voedselbank, Sociaal Steunpunt, Fonds Urgente Noden, Vrijwillige Thuisadministratie et cetera).

We zetten een **ervaringsdeskundige** in bij onze wettelijke taak van **vroegsignalering** (inwoners met beginnende betalingsachterstanden hulp bieden).

BESLUIT 6 / ACCENT
STRUCTURELE VERBETERINGEN BEREIKEN VOOR MENSEN DIE LANGE TIJD IN ARMOEDE EN/OF SCHULDEN LEVEN (GEBIEDSGERICHT WERKEN AAN BESTAANSZEKERHEID)

NB Zwart = **bestaand**, **rood = nieuw of vernieuwd**

We gaan werken aan **bestaanszekerheid**. Dit doen we gebiedsgericht, integraal en meerjarig. We richten ons op buurten/straten waar dit vooral speelt en beginnen in één buurt in Oosterwolde. Dit doen we samen met partners (bv woningcorporaties). We gaan samenhangend aan de slag met sociaaleconomische onzekerheid (inkomen, wonen, financiële stress), sociale cohesie (gezonde leefomgeving, sociale relaties, onderlinge hulp), laaggeletterdheid en gezondheid. Doel is structurele verbetering van de situatie van inwoners zodat zij kansen krijgen om (weer) mee te doen.

We overleggen we met de dorpen over de mogelijkheden voor **één laagdrempelig aanspreekpunt per dorp** (evt in combinatie met welzijnscoaching) en investeren we in **gemeenschapskracht** (zie voor deze onderwerpen de opgave Samenleven).

BESLUIT 7 / AFBOUWEN
GEEN PROJECTEN DIE NIET SUBSTANTIEEL BIJDRAGEN AAN MEEDOEN VAN BIJSTANDSGERECHTIGDEN EN/OF SLECHTS EEN KLEINE GROEP BEREIKEN.

De **voorgenomen pilot (college-akkoord) om ouders met een bijstandsuitkering een traject aan te bieden van hulp in combinatie met een baan in kansrijke sectoren zetten we niet door**. Een dergelijke pilot opzetten kost veel tijd en energie en we bereiken er slechts een handje vol inwoners mee. We besteden de tijd en energie effectiever door op maat begeleiding van bijstandsgerechtigden naar maatschappelijk meedoen (besluit 4).

We verstrekken **geen subsidies meer aan projecten die niet aantoonbaar en substantieel leiden tot stappen op de participatieladder**, zoals 'iedereen in beweging' in de huidige vorm en 'door sport in beweging'. We zetten wél in op welzijnscoaching (zie Samenleven) en toeleiding van inwoners in de bijstand naar reguliere beweegactiviteiten / sportaanbieders (als stap in maatschappelijk meedoen).

BESLUIT 8 / AFBOUWEN
GEEN EXTRA COMMUNICATIE OM HET BEREIK VAN AFZONDERLIJKE REGELINGEN EN VOORZIENINGEN TE VERGROTEN OMDAT HET EFFECT HIERVAN ZEER BEPERKT IS.

Natuurlijk willen we dat zoveel mogelijk mensen gebruik maken van onze minimaregelingen. We besteden veel aandacht aan communicatie, zodat zoveel mogelijk inwoners op de hoogte zijn van het aanbod. Er zijn echter veel redenen waarom sommige inwoners alsnog niet bekend zijn met de mogelijkheden en/of er geen gebruik van maken. Het effect van **nóg meer communicatie** zal heel klein zijn, daarom blijven we doen wat we doen en zetten we hier niet nóg meer op in. We weten dat het beter werkt om onze voorzieningen eenvoudiger en toegankelijker te maken waardoor de drempel om er gebruik van te maken lager wordt (besluit 5). Daarnaast zorgen we gaan we gebiedsgericht werken aan bestaanszekerheid (besluit 6).

Om dezelfde reden gaan we **geen losse projecten** meer bekostigen gericht op **laaggeletterdheid en armoedebestrijding**. Volgens experts van Pharos en Movisie is het effect en het bereik hiervan over het algemeen laag. Een samenhangende en persoonlijke benadering (zie besluiten 4 tot en met 6) levert volgens hen meer op.

MONITOR SD & BURGERPEILING

Driekwart van onze inwoners geeft in de burgerpeiling 2022 aan dat zij **contact hebben** met een behoorlijk deel van de inwoners van het dorp. Relatief veel mensen willen soms of regelmatig **meer contact in het dorp** (38%). Dit geldt vooral voor de groep 18-35 jaar en alleenstaanden en ook voor relatief veel mensen die nu (bijna) geen contacten in het dorp hebben.

Ten opzichte van 2020 geeft een groeiende groep inwoners in de burgerpeiling 2022 aan dat **discriminatie** (7%) en/of **het gevoel er niet bij te horen** (16%) van invloed is op hun leven. Mensen ervaren ook dat er wat **minder tolerantie** is t.a.v. geloof, afkomst of seksuele voorkeur (Burgerpeiling van 77% in 2020 naar 75% nu). Mensen met een laag inkomen hebben significant vaker het gevoel er niet bij te horen of te worden gediscrimineerd.

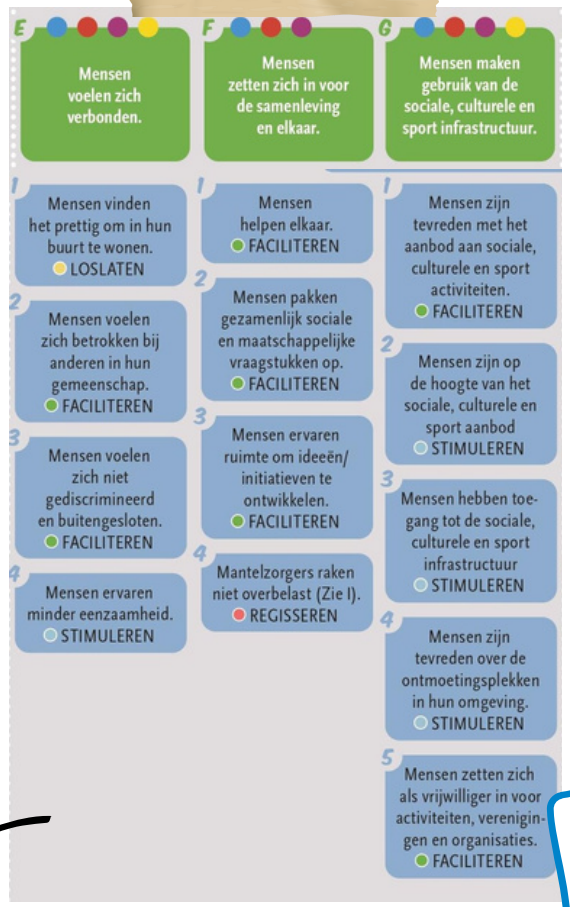
Meer 18-35 jarigen (6%) dan 36-55 jarigen (3%) en 55+-ers (2%) voelen zich **vaak eenzaam**. Eenzaamheid komt relatief veel voor bij mensen met lagere inkomens. (Burgerpeiling 2022).

Veel inwoners doen **vrijwilligerswerk** of willen gaan doen. Bijna alle inwoners willen de **buren helpen** als dat nodig is.

We hebben **veel mantelzorgers**. Veel van hen geven aan dat zij geen hulp nodig hebben, maar tegelijkertijd zien we dat een relatief groot deel van hen zich **overbelast** voelt. Dit aandeel is toegenomen ten opzichte van 2 jaar geleden.

Mensen zijn over het algemeen **goed op de hoogte van het aanbod van activiteiten** en zijn **redelijk tevreden met de mogelijkheden om anderen te ontmoeten**. Het minst tevreden zijn de 18-35 jarigen. Deze groep mist ook geschikte **activiteiten en uitgaansmogelijkheden**.

SAMENLEVEN

RELEVANTE TRENDS & ONTWIKKELINGEN

Krapte op de arbeidsmarkt (nu 1 op 6 inwoners nodig in de zorg wordt straks 1 op de 4 inwoners nodig in de zorg). Dit maakt dat **gemeenschapskracht** (sociale netwerken, laagdrempelige ondersteuning en onderlinge hulp) steeds belangrijker wordt.

Landelijk gezien zien we meer aandacht voor **maatschappelijk betrokken ondernemerschap**.

Het **bestaande (traditionele) vrijwilligerswerk staat onder druk**, maar we zien dat mensen zeker **bereid zijn zich vrijwillig in te zetten voor zaken waar zij zelf voor gemotiveerd zijn en belang bij hebben**. Denk aan de energiecoöperaties die ontstaan.

Uit onderzoek door Planbureau Fryslân (2022) blijkt dat de meeste Friezen positief denken over diversiteit en inclusie. Leden van 'minderheidsgroepen' zijn minder optimistisch, zij ervaren ongelijke kansen en hebben wel eens te maken met uitsluiting en discriminatie en agressie.

Uit onderzoek van Nextdoor (2023) blijkt dat binnen Friesland de inwoners van Ooststellingwerf het meest tevreden zijn over de leefbaarheid in hun buurt. De meest belangrijke aspecten blijken een rustige woonomgeving, een prettige omgang met buurtgenoten en een gunstige locatie.

BESTAANDE POLITIEKE PRIORITEITEN

College akkoord: Investeren in **sociale verbanden, samenredzaamheid, vrijwilligerswerk en inclusie**. We nodigen inwoners uit en faciliteren hen om zelf problemen aan te pakken, zorgen dat initiatiefnemers minder belemmeringen ervaren (bv vergunningen) en creëren **één aanspreekpunt**. We maken een lokale **Inclusieagenda**.

Samenwerkingsagenda: Accommodatiebeleid.

WAT HOREN WE VAN INWONERS, ORGANISATIES EN EXPERTS

Inwoners zien vooral uitdagingen op het vlak van het behouden en versterken van de gemeenschapskracht (**'op elkaar passen'**) en het **betrekken van mensen die nu het gevoel hebben er niet bij te horen**.
Inwoners denken dat een **buurthuisfunctie met een inloop** in zoveel mogelijk dorpen een welkome aanvulling zou zijn op wat er nu is. Het is belangrijk dat er een aantrekkelijke programmering van activiteiten is. Dit gebeurt niet vanzelf.
Er is behoefte aan een **laagdrempelig aanspreekpunt in de buurt** waar inwoners terecht kunnen voor vragen over zorg, overlast door buren, geld et cetera. Zie Meedoen A, B, C en D. Inwoners zien hierin ook mogelijkheden om de **drempel voor mantelzorgers om hulp te vragen** te verlagen.
Inwoners signaleren dat er behoefte is aan één punt waar je terecht kan als je iets wilt organiseren en/of geld nodig hebt voor een maatschappelijk initiatief (**initiatievenloket**). Ook het delen van goede voorbeelden zou inwoners en organisaties stimuleren om initiatieven te ontwikkelen.
Inwoners zien kansen in de **doorontwikkeling van het project Maatschappelijke DienstTijd** in een **(betaald) tussenjaar** waarin jongeren zich inzetten voor de gemeenschap.
Inwoners vragen aandacht voor de **kwetsbare positie van vrijwillige bestuurders** (verantwoordelijkheden, handhaving van alcoholgebruik en rookvrije gebieden, bedreigingen door ontevreden leden).

CONCLUSIE OP BASIS VAN DE VORIGE PAGINA

Inwoners kunnen en willen zelf hun samenleven vormgeven. Om zorg en welzijn in stand te houden in de toekomst is het nodig dat inwoners initiatief nemen, samenwerken en naar elkaar omzien. En dat willen ze ook. Daarom **geven we hen daarvoor ruimte** en **scheppen we voorwaarden die de bloei van de 'Mienskip' ondersteunen**.

Dit leidt tot het volgende accent en dingen die we afbouwen.

BESLUIT 9 / ACCENT
VOORWAARDEN SCHEPPEN VOOR BLOEI VAN GEMEENSCHAPSKRACHT, INWONERSINITIATIEF EN OMZIEN NAAR ELKAAR

In de groene vlakken staan voorbeelden van inspanningen. Deze zijn nog niet door het college vastgesteld. Bij de keuze van inspanningen laat het college zich leiden door het toetsingskader (paragraaf 6).

NB Zwart = **bestaand**, **rood = nieuw of vernieuwd**

Gemeenschapskracht groeit als er een plek is waar mensen elkaar ontmoeten, zij zelf bepalen wat ze belangrijk vinden om op te pakken en er voldoende faciliteiten zijn (geld en/of professionele ondersteuning).

- We **faciliteren ontmoeting tussen inwoners**. Onder andere in het **accommodatiebeleid** borgen we dat er in elk dorp/buurt ontmoetingsplekken zijn waar activiteiten zijn en mensen graag samenkomen. Op het gebied van cultuur zijn organisaties bezig een **Bruisplek** op te zetten.
- We **waarderen zelforganisatie door inwoners**, op welk gebied dan ook. En **faciliteren** dit waar nodig en gewenst.
- We **stellen geld beschikbaar** via Het Fonds en andere subsidieregelingen. We onderzoeken samen met de betrokken partijen **structurelere vormen van financiering voor lokale zorg- en welzijnsinitiatieven**.
- Inwoners kunnen desgewenst gebruik maken van **opbouwwerkers of een externe partij naar keuze** om hen bij hun maatschappelijk initiatief te ondersteunen.

Inwonersinitiatieven en vrijwilligersorganisaties vragen de gemeente om hen te helpen met regels, wetten, subsidies, vergunningen, werven van vrijwilligers et cetera.

- **Opbouwwerk, bestuurscoaching, vrijwilligersmatching** voorzien in die behoeften.
- Daarnaast starten we in januari 2024 een **initiatievenloket** waarbinnen inwoners met een maatschappelijk initiatief één aanspreekpunt vinden binnen de gemeente (dorpencoördinatoren) en waar we informatie bundelen en goede voorbeelden samenbrengen.

Omzien naar elkaar bloeit als mensen elkaar kennen.

- We stimuleren dat er in elk dorp mensen zijn die contacten tussen mensen, activiteiten, verenigingen en (waar nodig) hulpverlening leggen. Per dorp zal de invulling verschillend zijn. Professionele of vrijwillige **welzijnscoaches** en/of **dorpsondersteuners** en/of **gespecialiseerde organisaties als VraagElkaar** kunnen een rol spelen. Dit werken we uit in samenspraak met de dorpen.
- Verbinding tussen mensen gaat **eenzaamheid** tegen. Een nieuwe aandachtsgroep hierbij zijn 18-35 jarigen. Extra aandacht is ook nodig voor **mantelzorgers**. Binnen het gebiedsteam blijft de mantelzorgconsulent actief.
- Opdat iedereen gezien wordt, gaan we voor **inclusie en diversiteit**.

BESLUIT 10 / AFBOUWEN
WE BEMOEIEN ONS NIET MET DE INHOUD EN UITVOERING VAN INITIATIEVEN MAAR LATEN DIT BIJ INWONERS(GROEPEN), DORPEN EN BUURTEN EN MAATSCHAPPELIJKE ORGANISATIES.

We **bemoeien ons niet met de inhoud van maatschappelijke initiatieven**. Dit ondermijnt het eigenaarschap van initiatiefnemers en demotiveert hen. Desgewenst ondersteunen we initiatiefnemers wel, bijvoorbeeld met (het zoeken van) financiering of door opbouwwerk. Als het project anders wordt dan wij dachten of het duurt langer tot partijen tot samenwerking komen, dan grijpen we niet in.

We nemen **geen uitvoeringstaken** op ons bij de realisatie van ons beleid op het gebied van samenleven. Denk aan het leiden van projecten die van onderop zijn ontstaan, het beheren van websites die niet van de gemeente zijn of het geven van trainingen aan mantelzorgers.

We **bepalen niet alleen hoe vrijwilligersondersteuning of ander welzijnswerk er uit moet zien.** We willen de dorpen, buurten en vrijwilligersorganisaties meer ruimte geven om te bepalen hoe het aanbod er uit ziet. We bespreken met de dorpen of en hoe zij dit willen.

MONITOR SD & BURGERPEILING

Relatief veel inwoners geven in de burgerpeiling 2022 aan dat zij **lichamelijke of mentale beperkingen en/of geldzorgen** ervaren in hun dagelijks leven. In de cijfers zien we ook dat er relatief veel volwassenen zijn met langdurige ziekten of aandoeningen. Toch is het merendeel van onze inwoners **tevreden** over hun gezondheid, hun leven en ervaren zij **zingeving**. 33% van de inwoners geeft aan dat ze **vanwege geld belemmerd** worden in het maken van gezonde keuzes.

Het aantal **initiatieven van onderop** dat bijdraagt aan positieve gezondheid neemt toe (bv Bloeizones).

Overgewicht komt relatief veel voor in geheel Friesland, maar in Ooststellingwerf nog meer. Ook onder jongeren. Vooral ernstig overgewicht gaat samen met een slechtere algemene gezondheid en meer huisartscontacten.

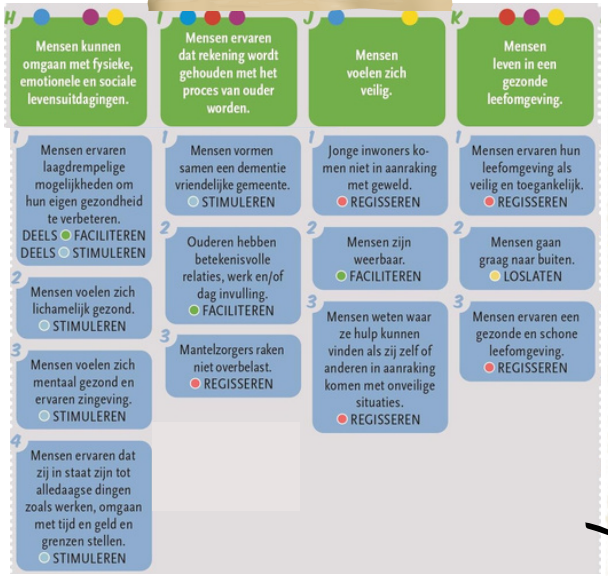
We **bewegen** in Ooststellingwerf **minder** dan eigenlijk nodig is om gezond te zijn en te blijven.

Volwassen inwoners van Ooststellingwerf **roken minder** ten opzichte van Friesland als geheel. Het percentage jongeren dat rookt is lager dan een aantal jaren geleden, maar is in absolute zin wel hoger dan het Fries gemiddelde.

93% van onze inwoners voelt zich redelijk **veilig**. Ook ervaren de meeste inwoners een **veilige, gezonde en schone leefomgeving**.

We zien steeds meer voorbeelden van ondernemers en organisaties die hun medewerkers en vrijwilligers bewust maken van **leeftijdsvriendelijke dienstverlening** (en specifiek omgaan met mensen met dementie).

GEZONDHEID

RELEVANTE TRENDS & ONTWIKKELINGEN

De aandacht voor **positieve gezondheid** (bredere kijk op gezondheid dan lichamelijke gezondheid) neemt toe.

Mooie voorbeelden van maatschappelijke initiatieven bv **bloeizones**.

Beweging om **langer thuis te blijven wonen.**

Vergrijzing en daardoor meer mensen met **dementie.** De verwachting is dat het aantal mensen met een **chronische aandoening** vanwege de vergrijzing zal toenemen.

Een deel van de dementiegevallen en chronische aandoeningen is te voorkomen door een **gezonde leefstijl**. Bewegen is daarbij van positieve invloed.

Landelijk gezien valt op dat 65-plussers hun **mentale gezondheid** gunstiger beoordelen dan 18-65-jarigen. Onder mensen met een laag inkomen komt een laag psychisch welbevinden het meeste voor.

BESTAANDE POLITIEKE PRIORITEITEN

College akkoord: We zetten in op positieve gezondheid, het zo vroeg mogelijk verkleinen van motorische en gezondheidsverschillen en/of -achterstanden, een gezonde fysieke leefomgeving en vitaal ouder worden. Daarmee verlagen we ook de druk op de gezondheidszorg. We richten ons op een gezonde, beweegvriendelijke omgeving en op het makkelijk maken van gezonde keuzes.

WAT HOREN WE VAN INWONERS, ORGANISATIES EN EXPERTS

- Inwoners zijn sceptisch over de **invloed van de gemeente** waar het gaat om gezondheid. Het gaat om de gehele samenleving. Een aanpak als OKO, waarbij iedereen deelneemt, vinden zij kansrijker dan eenzijdige acties vanuit de gemeente. Ook zien ze een rol voor de gemeente wat betreft het **zichtbaar maken van goede voorbeelden** en het **faciliteren van initiatieven van onderop** (bv bloeizones, maar ook beweegevenementen etc.).
- **Gezondheidsstimulerende projecten** moeten volgens inwoners zoveel mogelijk **van onderop** komen. Er moet een intrinsieke wens zijn bij bv een vereniging om werk te maken van gezonde snacks in de kantine. Ze moeten niet meedoen omdat de gemeente (tijdelijk) facililteiten biedt want dan zal het effect ook slechts tijdelijk zijn.
- Experts benadrukken het belang van een **integrale aanpak van preventie**. Het gaat om het voorkomen van lichamelijke beperkingen, bijvoorbeeld door het voorkomen van overgewicht en middelengebruik. Maar het gaat ook om onderliggende factoren die invloed hebben op (lichamelijke en mentale) gezondheid. Denk hierbij aan het creëren van beweegvriendelijke omgevingen op scholen of op het werk, toegankelijkheid van gebouwen en voorzieningen, acceptatie van diversiteit, het waarborgen van bestaanszekerheid voor inwoners die moeite hebben het hoofd boven water te houden, het voorkomen van eenzaamheid en de mentale gezondheid van jongeren.
- Experts geven aan dat gezondheidsachterstanden van de meest kwetsbare inwoners niet aan te pakken zijn door aan de gezondheidskant te beginnen. Advies is te beginnen met het **maken van contact en het bieden van concrete verbeteringen in hun dagelijks leven**.

CONCLUSIE OP BASIS VAN DE VORIGE PAGINA

Door de vergrijzing en een ongezonde leefstijl komen chronische ziekten en overgewicht steeds meer voor. Hierdoor zal de zorgbehoefte toenemen. Daarom zetten we in op **preventie** en willen het **inwoners zo makkelijk mogelijk maken om gezonde keuzes te maken**.

Dit leidt tot de volgende accenten en dingen die we afbouwen.

BESLUIT 11 / ACCENT
INTEGRALE AANPAK OM TE KOMEN TOT EEN GEZONDE FYSIEKE LEEFOMGEVING DIE UITNODIGT TOT GEZOND GEDRAG

In de groene vlakken staan voorbeelden van inspanningen. Deze zijn nog niet door het college vastgesteld. Bij de keuze van inspanningen laat het college zich leiden door het toetsingskader (paragraaf 6).

NB Zwart = **bestaand**, **rood = nieuw of vernieuwd**

De fysieke leefomgeving moet uitnodigen tot gezond gedrag bijvoorbeeld door veilige fiets/voetpaden en -routes, toegankelijke ontmoetingsplekken, ruimte voor sport en spel, een gezonde schoolomgeving, aantrekkelijk groen en een bescherming tegen schadelijke effecten van geluid, geur of niet-schone lucht. Dit vraagt vroegtijdige samenwerking tussen ruimtelijke ordening, economische zaken, duurzaamheid, vergunningen en samenleven als we werken aan bijvoorbeeld woningbouw en mantelzorgwonen, het maken van omgevingsplannen, verkeer en mobiliteit en het accommodatieplan.

BESLUIT 12 / ACCENT
PREVENTIEF INZETTEN OP EEN GEZONDE EN ACTIEVE LEEFSTIJL WAARIN REABLEMENT*, BEWEGEN, VOEDING EN WEERBAARHEID CENTRAAL STAAN

*Reablement is een manier om samen met een oudere te werken aan herstel van zelfredzaamheid. Het heeft als doel om inwoners zo onafhankelijk mogelijk te maken van zorg en zoveel mogelijk en zo lang mogelijk dingen (weer) dingen zelf doen.

NB Zwart = **bestaand**, **rood = nieuw of vernieuwd**

JOGG (Samen maken we jeugd gezond) helpt scholen, sportverenigingen etc. om het predicaat ‘gezond’ en/of ‘rookvrij’ te gaan dragen. Hierdoor wordt de dagelijkse leefomgeving van veel kinderen en volwassen inwoners gezonder en neemt bewustwording toe.

Buurtsportcoaches gaan zich meer richten op ouderen en kwetsbare inwoners met gezondheidsachterstanden en/of een grote afstand tot de arbeidsmarkt.

Sportakkoord: hierin richten sportaanbieders en gemeente zich samen op drie thema's namelijk jong vaardig in bewegen, inclusief sporten en bewegen en vitale sport- en beweegaanbieders.

Valpreventie richt zich op vroegtijdig signaleren van valrisico en vervolgens zetten we in op blijven bewegen (waaronder ook het huishouden doen, tuinieren, met de kleinkinderen spelen etc).

We kijken of en hoe we een **'samen gezond spreekuur'** tot stand kunnen brengen waar inwoners terecht kunnen voor hulp bij een gezondere leefstijl op een manier die aansluit bij hun persoonlijke situatie en voorkeuren. Mogelijk zijn er combinaties mogelijk met welzijnscoaching/dorpsverbinders (zie opgave Samenleven) en/of een loketfunctie waar mensen laagdrempelig en dichtbij terecht kunnen voor andere vragen op sociaal gebied (integrale aanpak).

We blijven de **Bloeizones** ondersteunen.

Daarnaast helpen diverse inspanningen binnen andere opgaves uit de Visie op Samenleven een bijdrage aan een gezonde en actieve leefstijl, bijvoorbeeld:

- Het programma **Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) -** gezonde leefstijl en mentale gezondheid van jongeren (zie goed opgroeien).
- Het project **Domein Overstijgende Samenwerking** waarin gezond ouder wordt een belangrijk thema is (zie meedoen A & D).
- Het preventief aanbieden van **Powerful Ageing** (zie meedoen A&D)
- Welzijnscoaches/dorpsondersteuners (zie samenleven).
- Het **laten zien van goede voorbeelden van initiatieven door inwoners, ondernemers en verenigingen** op het gebied van oa gezondheid (zie samenleven).
- **Investeren in gemeenschapskracht** en **inclusiebeleid** (zie samenleven).
- Gebiedsgericht en integraal aan de slag met **bestaanszekerheid** (zie meedoen B&C).

BESLUIT 13 / AFBOUWEN
NIET BETUTTELEN, MAAR UITNODIGENDE PROJECTEN EN PROGRAMMA'S AANSLUITEND BIJ DE INTRINSIEKE MOTIVATIE VAN INWONERS

We kiezen vooral voor **projecten waar inwoners als 'dragers' bij betrokken zijn en zijn terughoudend met 'top down' projecten**. We sluiten bij voorkeur aan bij of faciliteren initiatieven van inwoners zelf.
We organiseren we **geen eigen gemeentelijke bewustwordingscampagnes** (reclame-achtig) over gezondheid. We stimuleren wél dat inwoners goede voorbeelden delen en haken aan bij landelijke campagnes waar dat kan (bv Stoptober, Ik Pas etc).

MONITOR SD EN BURGERPEILING

Het percentage jongeren dat **zonder startkwalificatie het onderwijs** verlaat (1,8%) is iets toegenomen en ligt iets hoger dan het Fries gemiddelde.

Het aantal jonge kinderen dat op de peuterspeelzaal of de kinderopvang een indicatie krijgt voor een programma gericht op **taalvaardigheid** (VVE, Tutoring) stijgt. In onze gemeente zijn relatief veel jonge kinderen minder taalvaardig. Positief is dat een hoog percentage hiervan ook deelneemt aan deze programma's.

Kinderen tussen 4-12 jaar zijn **meer gaan bewegen** ten opzichte van 2021. De **beweging van jongeren** in de leeftijd van 13-18 jaar **blijft juist achter**. **Overgewicht** onder kinderen en jongeren neemt toe.

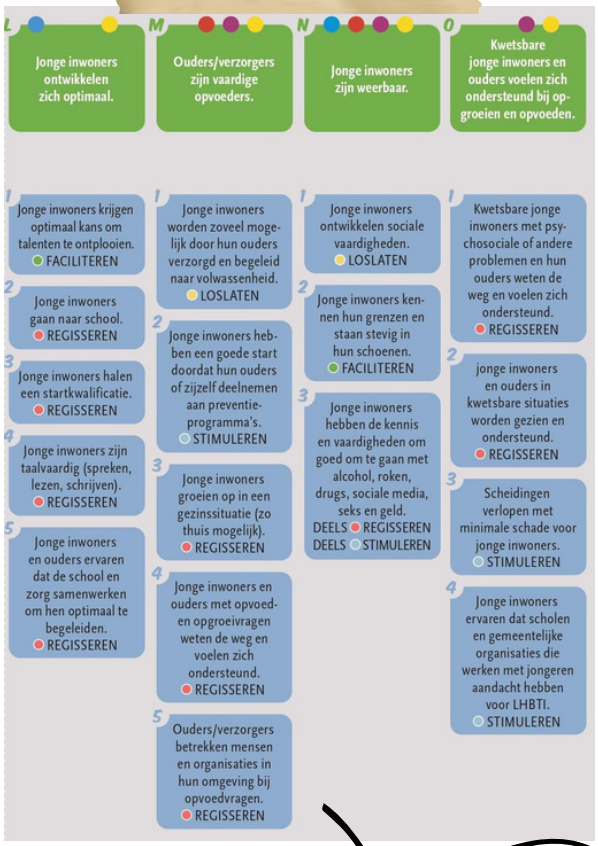
De meeste ouders geven aan dat zij **opvoeding** zonder hulp aan kunnen, bij lagere inkomens is dit minder (Burgerpeiling 2022). Er is een groep ouders die onvoldoende opvoedingsvaardigheden heeft, onmachtig is door persoonlijke problemen of geen grip meer heeft op hun kinderen. Dit is een probleem dat onder alle ouders voorkomt.
.
De meeste ouders geven aan dat zij de **weg weten naar hulp** (huisarts is hun belangrijkste aanspreekpunt, daarna online of leerkracht). Inwoners met lagere inkomens geven minder vaak aan dat zij de weg weten (Burgerpeiling, 2022).

Het percentage kinderen en jongeren dat volgens ouders kampt met **fysieke of mentale problemen** neemt de afgelopen jaren toe. Dit lijkt te stabiliseren (GGD).

Het lukt nog niet om het **gebruik van alcohol, middelen en tabak** terug te dringen naar het gewenste niveau. Er zijn zorgen over jongeren die (hard)drugs gebruiken.

De **uitgaven voor jeugdhulp** stijgen nog steeds, net als in andere gemeenten. Positief is dat er minder verwijzingen zijn naar specialistische hulp, maar het aantal jeugdigen in zorg blijft stijgen. Er zijn meer maatwerktrajecten nodig, onder andere door wachtlijsten bij gecontracteerde aanbieders, waardoor we ergens anders (duurder) in moeten kopen.

GOED OPGROEIEN

WAT HOREN WE VAN INWONERS, ORGANISATIES EN EXPERTS

RELEVANTE TRENDS & ONTWIKKELINGEN

Landelijk gezien zijn er in het schooljaar 2021-2022 ruim 30.000 jongeren met hun MBO **opleiding gestopt zonder een startkwalificatie te behalen** doordat de arbeidsmarkt gunstig is. Dit is zorgelijk, omdat deze jongeren op langere termijn kwetsbaarder zijn om zonder werk te zitten of zich niet optimaal te ontwikkelen.

Landelijke trend is dat de **mentale gezondheid van kinderen en jongeren** onder druk staat. Jongeren ervaren toenemende prestatiedruk. Ze spiegelen elkaar via sociale media hun perfecte levens voor. Dit vergroot de kans op verslaving, faalangst en/of mentaal in de knoop raken.

In de meeste regio's in Nederland zijn er **wachtlijsten voor jeugdhulp**. Lichtere gevallen 'verstoppen' regelmatig de toegang voor complexere gevallen.

Onderzoeken tonen aan dat er een **verband is tussen relatieproblematiek / vechtscheidingen / eenoudergezinnen en het gebruik van jeugdhulp** (oa NJi, 2020).

Veel problemen van jongeren hangen aantoonbaar samen met zowel de **toenemende armoede en schulden** als de **groeiende sociale ongelijkheid** die het vertrouwen in de samenleving ondermijnen.

Steeds meer **etikettering en medicalisering van gedragspatronen en leerproblemen**, terwijl er ook een roep is om te **'normaliseren'**.

Er komt een nieuwe aanbesteding aan voor het inkopen van jeugdhulp. Hierdoor krijgen we vrijheid om zelf lichtere hulp ('complementaire hulp') te organiseren, in te kopen of zelf uit te voeren in plaats van via SDF.

BESTAANDE POLITIEKE PRIORITEITEN

College-akkoord: Onderwijsachterstanden voorkomen. Investeren in **preventie**. Zorgen dat **inwoners ons weten te vinden** als zij hulp nodig hebben. **Uitgaven op jeugd en Wmo beperken** en blijven doen wat nodig is om de **meest kwetsbare inwoners goed te ondersteunen**. Meer gebruik van voorzieningen en activiteiten die zonder indicatie beschikbaar zijn (**voorliggende voorzieningen**). **Normaliseren**.

Samenwerkingsagenda: Preventie **verslaving** en preventie **jeugdproblematiek**.

Preventie vanaf jonge leeftijd draagt bij aan de ontwikkeling van gezondsheidsvaardigheden en taalvaardigheden en weerbaarheid in de toekomst. Richt dit (vooral) op kinderen van (aanstaande) ouders in een kwetsbare situatie, bijvoorbeeld door hoge schulden of een beperkt sociaal netwerk, want zij open meer kans op problemen in hun latere leven.
Zowel ons eigen gebiedsteam als andere verwijzers (denk aan huisartsen) **maken nog summier gebruik van het 'voorliggend veld'**.
Als we trends als etikettering en medicalisering van gedragspatronen en leerproblemen willen keren, moeten we de oplossingen niet in meer of andere jeugdzorg zoeken, maar **preventief werken door te investeren in een positieve leefomgeving** voor kinderen en jongeren waarin ouders, vrijwilligers, professionals en jongeren intensief samenwerken. Vasthoudendheid en een lange adem is nodig om veranderingen met impact te bewerkstelligen.
Er is behoefte aan **activiteiten voor jongeren** in de dorpen.
Het **voorkomen van relatieproblemen** is de beste vorm van preventie van jeugdhulp.

CONCLUSIE OP BASIS VAN DE VORIGE PAGINA

Er zijn relatief veel kinderen in onze gemeente **minder taalvaardig**. Ook staat de **weerbaarheid van opgroeiende jongeren** onder druk. De **uitgaven voor jeugdhulp** blijven stijgen. Daarom richten we ons vooral op **preventie**.

Dit leidt tot de volgende accenten en dingen die we afbouwen.

In de groene vlakken staan voorbeelden van inspanningen. Deze zijn nog niet door het college vastgesteld. Bij de keuze van inspanningen laat het college zich leiden door het toetsingskader (paragraaf 6).

NB Zwart = **bestaand**, **rood = nieuw of vernieuwd**

BESLUIT 14 / ACCENT
KANSRIJKE START VOOR KINDEREN

De cognitieve ontwikkeling van leerplichtige kinderen is een verantwoordelijkheid van het onderwijs. **Wij richten ons op de voorschoolse periode**. Dit blijven we doen door het programma Kansrijke start (eerste 1000 dagen van een kind) en door oa onze VVE-programma's.

BESLUIT 15 / ACCENT
BEPERKEN JEUGDHULPVRAGEN DOOR GERICHTE PREVENTIE

NB Zwart = **bestaand**, **rood = nieuw of vernieuwd**

We onderzoeken hoe we het goede bereik van de meest kwetsbare kinderen en hun ouders via de Voor- en Vroegschoolse educatie kunnen benutten om niet alleen te werken aan de ontwikkeling van het kind, maar desgewenst ook een **vraagbaak en steun te zijn voor deze ouders** in de breedste zin van het woord (opvoeden, geldzorgen, relatieproblemen) totdat het kind 18 is.

We zoeken oplossingen niet in meer of andere jeugdzorg, maar werken preventief door te investeren in een positieve leefomgeving voor jongeren (vanaf 10 jaar) waarin ouders, vrijwilligers, professionals en jongeren intensief samenwerken. Dit doen we met het programma **Opgroeien in een Kansrijke Omgeving** (OKO, voorheen IJslandse preventiemodel). OKO is in eerste instantie gericht op het terugdringen van middelengebruik maar richt zich ook op het verbeteren van de mentale en fysieke gezondheid door een positieve leefomgeving. Dit gebeurt door vrijetijdsactiviteiten, een positief schoolklimaat en sociale steun door ouders en belangrijke anderen uit de omgeving. OKO richt zich op geheel Ooststellingwerf.

Het gebiedsteam biedt **zelf kortdurende ondersteuning** om 'erger te voorkomen' en om wachtlijsten voor geïndiceerde zorg te verminderen.

We vragen de jongerenwerkers van Scala om een extra rol op te pakken, namelijk die van **welzijnscoach voor jongeren**. Jongeren die aankloppen bij het gebiedsteam, maar waar geen kortdurende hulp of geïndiceerde hulp nodig is, kunnen terecht bij een jongerenwerker die hen bemiddelt naar activiteiten of indicatievrije voorzieningen (bijvoorbeeld een buddy voor kinderen die te maken krijgen met een scheiding).

We onderzoeken hoe we problemen bij kinderen door **relatieproblemen en/of een (v)echtscheiding** van hun ouders **vóór kunnen zijn**.

BESLUIT 16 / AFBOUWEN
WE HOUDEN ONS NIET (MEER) BEZIG MET VERANTWOORDELIJKHEDEN DIE BIJ ANDERE PARTIJEN LIGGEN (BV ONDERWIJS)

We zetten buurtsport niet meer in voor het gymonderwijs en bekostigen geen projecten gericht op de cognitieve ontwikkeling van kinderen die al naar school gaan (bijvoorbeeld tutoring). Dit zijn verantwoordelijkheden van het onderwijs. We blijven wel bijdragen aan het voorkomen van schooluitval door een goede samenwerking tussen onderwijs, zorg en leerplicht.

BESLUIT 17 / AFBOUWEN
GEEN LOSSE PROJECTEN GERICHT OP DE WEERBAARHEID EN POSITIEVE GEZONDHEID VAN KINDEREN VANAF 10 JAAR MAAR SAMENHANGENDE AANPAK (OKO).

We investeren de komende jaren in de samenhangende OKO-aanpak (zie hierboven) en niet meer in losse projecten gericht op weerbaarheid en positieve gezondheid van kinderen en jongeren ouder dan 10 jaar (waar OKO zich op richt). Denk aan Happy Lessen of preventielessen over middelengebruik.

VAN CONCLUSIES NAAR ACCENTEN & AFBOUWPUNTEN (BESLISPUNT 1 RAADSVOORSTEL)

1. Investeren in gemeenschapskracht, inwonersinitiatief en omzien naar elkaar is essentieel voor bijna alle uitdagingen.
2. We richten ons (nog) meer op preventie en het stimuleren van eigen verantwoordelijkheid van inwoners.
3. Maatregelen zodat het 'vangnet' voor inwoners die het (tijdelijk) niet redden zonder ondersteuning haalbaar en betaalbaar blijft.
4. Inzet op duurzame en samenhangende oplossingen, geen versnippering en geen dingen oppakken waar anderen voor verantwoordelijk zijn.

MEEDOEN A&D besluit 1 - ACCENT 2
Inwoners stimuleren om tijdig te anticiperen op ouder worden

MEEDOEN A&D besluit 2 - ACCENT 3
(Wmo)zorg anders organiseren en inkopen zodat deze haalbaar en betaalbaar blijft

MEEDOEN A&D besluit 3 - AFBOUWEN 3
Formele zorg minder 'promoten' en uitdragen als oplossing.

MEEDOEN B&C besluit 4 - ACCENT 3
Alles op alles zetten om bijstandsgerechtigden naar vermogen mee te laten doen in onze samenleving

MEEDOEN B&C besluit 5 - ACCENT 3
Voorzieningen voor inwoners met weinig geld en/of schulden zo eenvoudig en toegankelijk mogelijk maken

MEEDOEN B&C besluit 6 - ACCENT 3
Structurele verbeteringen bereiken voor mensen die lange tijd in armoede en/of schulden leven (gebiedsgericht werken aan bestaanszekerheid)

MEEDOEN B&C besluit 7 - AFBOUWEN 4
Geen projecten die niet substantieel bijdragen aan meedoen van bijstandsgerechtigden en/of slechts een kleine groep bereiken.

MEEDOEN B&C besluit 8 - AFBOUWEN 4
Geen extra communicatie om het bereik van afzonderlijke regelingen en voorzieningen te vergroten omdat het effect hiervan zeer beperkt is.

SAMENLEVEN besluit 9 - ACCENT 1
Voorwaarden scheppen voor de bloei van gemeenschapskracht, inwonersinitiatief en omzien naar elkaar

SAMENLEVEN besluit 10 - AFBOUWEN 1
We bemoeien ons niet met de inhoud en uitvoering van initiatieven maar laten dit bij inwoners(groepen), dorpen en buurten en maatschappelijke organisaties.

GEZONDHEID besluit 11 - ACCENT 2
Integrale aanpak om te komen tot een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag

GEZONDHEID besluit 12 - ACCENT 2
Preventief inzetten op een gezonde en actieve leefstijl waarin reablement*, bewegen, voeding en weerbaarheid centraal staan

GEZONDHEID besluit 13 - AFBOUWEN 2
Niet betuttelen, maar uitnodigende projecten en programma's aansluitend bij de intrinsieke motivatie van inwoners

*Reablement is een manier om samen met een oudere te werken aan herstel van zelfredzaamheid. Het heeft als doel om inwoners zo onafhankelijk mogelijk te maken van zorg en zoveel mogelijk en zo lang mogelijk dingen (weer) dingen zelf doen.

GOED OPGROEIEN besluit 14 - ACCENT 2
Kansrijke start voor kinderen

GOED OPGROEIEN besluit 15 - ACCENT 2 3
Beperken jeugdhulpvragen door gerichte preventie

GOED OPGROEIEN besluit 16 - AFBOUWEN 4
We houden ons niet (meer) bezig met verantwoordelijkheden die bij andere partijen liggen (bv onderwijs).

GOED OPGROEIEN besluit 17 - AFBOUWEN 4
Geen losse projecten gericht op de weerbaarheid en positieve gezondheid van kinderen vanaf 10 jaar maar samenhangende aanpak (OKO).

Accenten en Afbouwpunten toegelicht

Accent 1: Inwoners stimuleren om tijdig te anticiperen op ouder worden.

Argument: Dit maakt het makkelijker om het vangnet voor mensen die niet zonder onze steun kunnen, overeind te houden.
We kunnen niet alles meer met Wmo zorg (bv huishoudelijke hulp, begeleiding, woningaanpassingen) oplossen. De situatie op de arbeidsmarkt, de vergrijzing maar ook de beperkte financiële middelen maken het noodzakelijk dat we meer dan nu uitgaan van de eigen verantwoordelijkheid van inwoners voor het ouder worden (tijdig anticiperen). Als inwoners dit doen, voorkomen we zorgvragen of stellen we zorg uit tot het écht nodig is. Hierdoor hopen we het vangnet haalbaar en betaalbaar te houden.

Kanttekening: Er blijven inwoners die onze hulp hard nodig hebben.
Natuurlijk blijven we een vangnet bieden voor inwoners die het zonder ondersteuning niet redden.

Kanttekening: Door afschaffing van het abonnementstarief zal de vraag naar Wmo-voorzieningen over een aantal jaren weer afnemen.
Doordat vanaf 2026 of de eigen bijdrage voor de Wmo weer inkomensafhankelijk wordt, zal dit een drempel opwerpen voor ouderen met hogere inkomens. Hun beroep op de Wmo zal daardoor naar alle waarschijnlijkheid (pas vanaf 2026) enigszins afnemen (sommigen zullen het zelf gaan bekostigen of anders regelen). Toch verwachten we dat de Wmo-uitgaven ook na 2026 blijven stijgen door de vergrijzing en door prijsstijgingen. Daarnaast zal het probleem van het tekort aan handjes ook de komende jaren blijven spelen. Dus maatregelen om de groei in te dammen blijven nodig.

Accent 2: (Wmo)zorg anders organiseren en inkopen zodat deze haalbaar en betaalbaar blijft.

Argument: Als we alles bij het oude laten, kunnen we mensen die het echt nodig hebben niet meer goed helpen.
Afgelopen zomer zagen we al dat inwoners tijdelijk geen of minder huishoudelijke hulp kregen door personeelstekorten. Er zijn niet genoeg ‘handjes’. Verwachting is dat dit steeds vaker voor zal komen (het hele jaar door). Dat is een ongewenste situatie. Daarom moeten we creatieve manieren vinden om het vangnet toch haalbaar te houden. Eén van de manieren is anders inkopen (maximaal 2 aanbieders per buurt) waardoor de zorg efficiënter geregeld kan worden (minder vervoersbewegingen en reistijd).

Kanttekening: Dit leidt tot minder keuzevrijheid van inwoners.
Als we de zorg anders inkopen (maximaal 2 aanbieders per buurt) gaat dit ten koste van de keuzevrijheid van inwoners en mogelijk ook leiden tot minder maatwerk. Voordeel is dat de betreffende aanbieders de buurt, haar inwoners en het lokale netwerk (huisartsen, verenigingen) goed leren kennen, waardoor de samenwerking tussen formele en informele zorg makkelijker tot stand kan komen, wat voor de inwoner prettiger is dan de huidige situatie, waarin dit gescheiden werelden zijn.

Afbouwpunt 3: Formele zorg minder ‘promoten’ en uitdragen als oplossing.

Argument: Als je inwoners stimuleert om tijdig te anticiperen op ouder worden (besluit 1) is het een logisch gevolg dat je formele zorg (bv een woningaanpassing, huishoudelijke hulp, een scootmobiel) minder gaat promoten.
We gaan onze energie juist steken in het pro actief voorlichten van inwoners over de mogelijkheden om tijdig met eigen middelen of een verzilver/blijverslening hun eigen woning aan te passen of door te stromen naar een levensloopbestendige woning (bv door inzet van de seniorenmakelaar die inwoners hierbij helpt). Uiteraard blijven woningaanpassingen mogelijk als het niet anders kan. Ook gaan we inwoners helpen om langer vitaal te blijven (bijvoorbeeld inzetten van een fysiotherapeut om veilig trap te blijven lopen (powerful ageing).

Kanttekening: Inzetten op zelfredzaamheid in plaats van een indicatie voor hulp uit de Wmo kan leiden tot weerstand bij inwoners.
Als we inwoners vaker gaan helpen om langer vitaal te blijven (bijvoorbeeld inzetten van een fysiotherapeut om veilig trap te blijven lopen (powerful ageing)), zal dit in sommige gevallen tot weerstand leiden bij inwoners die bij ons aanklopten voor een scootmobiel of een traplift. Daarom is het belangrijk om uit te dragen en uit te leggen waarom we dit doen. En te benadrukken dat we Wmo-zorg blijven verstrekken als hulp bij het vergroten van zelfredzaamheid niet (voldoende) oplossing biedt.

Accent 4: Alles op alles zetten om bijstandsgerechtigden naar vermogen mee te laten doen in onze samenleving.

Argument: De mensen die nu in de bijstand zitten hebben weinig kans op betaald werk, maar begeleiding naar maatschappelijk meedoen is wel nodig om te voorkomen dat hun situatie verder verslechtert.
Iedereen die kan werken, werkt (door de situatie op de arbeidsmarkt). We willen investeren in de mensen die nu in de bijstand zitten, omdat juist deze groep moeite heeft om maatschappelijk mee te doen. Meedoen is een effectief bewezen ‘medicijn’. Door iedere bijstandsgerechtigde op basis van zijn/haar competenties en interesses te begeleiden dragen we bij aan het oplossen van problemen op andere leefgebieden zoals gezondheid, geld en opvoeden. Dit vraagt een investering in tijd en menskracht, maar als we het niet doen, stapelen problemen zich verder op.

Kanttekening: We kunnen er ook voor kiezen om de betreffende groep ‘met rust te laten’.
Er gaan wel eens stemmen op om niet meer te ‘trekken’ aan mensen die al langere tijd in de bijstand zitten en voor wie er geen of weinig kans is op betaald werk. Het nadeel hiervan is dat we daarmee een groep kwetsbare inwoners uit het oog verliezen, terwijl dit nu juist inwoners zijn die vaak te kampen hebben met problemen op het gebied van gezondheid, geld en opvoeden.

Accent 5: Voorzieningen voor inwoners met weinig geld en/of schulden zo eenvoudig en toegankelijk mogelijk maken.

Argument: Er blijken nog drempels om gebruik te maken van regelingen
Er zijn meer inwoners met geldzorgen dan 2 jaar geleden. Het aanbod van regelingen voor inwoners die van weinig geld moeten rondkomen en/of in de schulden zitten is divers en versnipperd (over meerdere partijen). Dit werpt drempels op om er gebruik van te maken. Daarom willen we het eenvoudiger maken (minder regelingen, makkelijker weten waarvoor je in aanmerking komt) en toegankelijker (aanvraagprocedures en gezamenlijke ingang voor alle partijen die iets bieden).

Kanttekening: Eenvoudiger maken is nog een hele uitdaging
We hebben de afgelopen jaren al veel gedaan om de voorzieningen voor minima eenvoudiger en makkelijker toegankelijk te maken. Dit blijkt in de praktijk niet altijd makkelijk. De privacywetgeving speelt hier een rol (bv bestanden koppelen is niet altijd mogelijk) en soms zijn er landelijke regels die belemmeren (bv je mag niet aan inkomenspolitiek doen als gemeente). Ook zijn er vele partijen waar mensen aan kunnen kloppen (noodfondsen etc). Uiteraard blijven we ons ondanks dat inzetten voor vereenvoudiging en samenwerking waardoor het voor inwoners makkelijker wordt.

Accent 6: Structurele verbeteringen bereiken voor mensen die lange tijd in armoede leven.

Argument: Deze inwoners zijn extra kwetsbaar voor problemen op meerdere levensgebieden
Er is een groep inwoners die in bestaansonzekerheid leeft. Zij ervaren vaak problemen rondom geld, wonen, zorg, geletterdheid en soms ook opvoeding. Experts en ervaringsdeskundigen geven aan dat losse interventies (gezondheid, laaggeletterdheid, armoederegelingen) voor deze groep niet werken als deze op zichzelf staan. Je kunt pas structurele verbeteringen bereiken als je vertrouwen wint, écht contact maakt en stress wegneemt. Dat vraagt om een meerjarige en gebiedsgerichte aanpak en daar willen we in investeren.

Kanttekening: We kunnen niet alle inwoners die in bestaansonzekerheid leven bereiken omdat we het gebiedsgericht aanpakken
Ervaringen elders laten zien dat een gebiedsgerichte aanpak gericht op bestaanszekerheid de meeste kans van slagen heeft. Dit betekent dat we beginnen met één of twee buurten waar de problematiek het meest speelt. Dit betekent automatisch dat we inwoners in vergelijkbare situaties in andere buurten (nog) niet bereiken. Uiteraard blijven voor deze inwoners onze huidige mogelijkheden van kracht (vroegsignalering, voor- en vroegschoolse educatie, armoederegelingen).

Afbouwpunt 7: Geen projecten die niet substantieel bijdragen aan meedoen van bijstandsgerechtigden en/of slechts een kleine groep bereiken.

Argument: We willen alle energie steken in maatwerk omdat dit effectiever is voor de groep die nu in de bijstand zit
Er zijn bestaande en voorgenomen projecten die we in het licht van de huidige doelgroep in de bijstand willen stoppen of niet willen opstarten omdat ze niet (genoeg) leiden tot maatschappelijk meedoen en/of een te kleine groep bereiken. In het college akkoord stond bijvoorbeeld een pilot aangekondigd om ouders met een bijstandsuitkering een intensief traject aan te bieden van hulp in combinatie met een baan in kansrijke sectoren. Het opzetten van een dergelijke pilot zou veel tijd en geld kosten. Deze middelen zetten we liever in om een grotere groep te bereiken en per uitkeringsgerechtigde maatwerk te bieden (begeleiding naar meedoen, zie besluit 4). Gezien de huidige samenstelling van de groep mensen die in de bijstand zit, betwijfelen we ook of werk (in kansrijke sectoren) passend en haalbaar is bij de situatie, capaciteiten en interesse van de doelgroep.

Kanttekening: We laten hiermee ook kansen lopen, maar kiezen er nu bewust voor om al onze tijd en energie te richten op maatwerk voor de mensen die nu in de uitkering zitten.

Afbouwpunt 8: Geen extra communicatie om het bereik van afzonderlijke regelingen en voorzieningen te vergroten omdat het effect hiervan zeer beperkt is.

Argument: Extra communicatie helpt niet, er is iets anders nodig
Uit de burgerpeiling 2022 blijkt dat inwoners nog onvoldoende weet hebben van de minimaregelingen. We communiceren hier veel en vaak over. En de communicatie is met hulp van ervaringsdeskundigen ook zo goed mogelijk op de doelgroep afgestemd (bv de flyer of energie-armoede). Ook gebruiken we zo goed mogelijk de kanalen waarmee we de doelgroep bereiken (bv flyer verspreiden via voedselbank, via verwijzers als kerken en huisartsen). Toch blijft er een groep die niet op de hoogte is en die doorgaans ook niet snel en tijdig om hulp vraagt. Experts, inwoners en ervaringsdeskundigen vertellen ons dat méér of andere communicatie niet zal helpen. Zij adviseren om de oplossing vooral te zoeken in laagdrempelige aanspreekpunten dichtbij de mensen die vertrouwen winnen, contact maken en mensen helpen om de stap naar hulp te zetten. Vandaar dat we daar op inzetten (opgave samenleven) en niet investeren in extra communicatie. We blijven wel doen wat we nu doen. Daarnaast gaan de regelingen voor inwoners met weinig geld en/of schulden zo eenvoudig en toegankelijk mogelijk maken zodat mensen er gebruik van maken, zodra ze wél op de hoogte zijn (accent 5).

Kanttekening: Communicatie kan altijd beter
We gaan geen extra communicatie doen (zie bovenstaand argument), maar blijven natuurlijk kritisch op de vorm van communicatie. Deze kan altijd beter. Hier blijven we doorlopend mee aan de slag. Hierbij schakelen we steeds vaker ervaringsdeskundigen in.

Accent 9: Voorwaarden scheppen voor de bloei van gemeenschapskracht, inwonersinitiatief en omzien naar elkaar.

Argument: Investeren in gemeenschapskracht, inwonersinitiatief en omzien naar elkaar is essentieel voor bijna alle uitdagingen die we het hoofd moeten bieden.
De zorg staat onder druk. We hebben te maken met vergrijzing. Er zijn niet genoeg mensen om de huidige professionele zorg waar te maken. De positieve gezondheid van mensen staat of valt met sociale netwerken om op terug te vallen, zingeving en verbinding met anderen. We kunnen gemeenschapskracht niet 'maken' of afdwingen, maar wel zo goed mogelijk faciliteren.

Kanttekening: Vrijwilligers en mantelzorgers zijn al overbelast.
Ondanks dat iedereen beseft dat gemeenschapskracht en omzien naar elkaar steeds belangrijker worden, weten we ook dat het vrijwilligerswerk en mantelzorgers al onder druk staan. Daarom moeten we aansluiten bij initiatieven van onderop, goede voorbeelden delen en het gesprek voeren over wat wél kan, waar mensen warm voor lopen en welke hulp daarbij eventueel nodig is van de gemeente of van andere partijen.

Accent 10: We bemoeien ons niet met de inhoud en uitvoering van initiatieven maar laten dit bij inwoners(groepen), dorpen en buurten en maatschappelijke organisaties.

Argument: Inwoners kunnen en willen zelf hun samenleven vormgeven
Wanneer de gemeente zich bemoeit met de inhoud van maatschappelijke initiatieven, de agenda van dorpen of inwonersgroepen, of zelf de leiding of uitvoering van initiatieven ter hand neemt, ondermijnt zij het eigenaarschap van de betrokken inwoners en demotiveert hen. Het is belangrijk dat inwoners het op hun eigen manier kunnen doen, hiervoor ruimte krijgen en hen te faciliteren met bv financiering of opbouwwerk om hun ideeën voor dorp of buurt waar te maken. Daar waar het dorp of de buurt het zelf niet kan, kunnen we desgewenst natuurlijk helpen (samen met andere partijen).

Accent 11: Integrale aanpak om te komen tot een gezonde fysiek leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag

Argument: Een gezonde fysieke leefomgeving kan gezond gedrag makkelijker maken en de fysieke omgeving is iets waar we invloed op hebben.
Door de vergrijzing en een ongezonde leefstijl komen chronische ziekten en overgewicht steeds meer voor, met alle nare gevolgen van dien. We kunnen de vergrijzing niet tegengaan en een gezonde leefstijl niet 'afdwingen'. Wat we wél kunnen doen, is het inwoners zo makkelijk mogelijk maken om gezonde keuzes te maken. Een fysieke leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag helpt daarbij (fietsen, wandelen, spelen). En het is iets waar de gemeente invloed op kan uitoefenen via keuzes op bv ruimtelijk niveau (denk aan de omgevingsplannen), duurzaamheid, economische ontwikkeling, verkeer/mobiliteit, accommodatiebeleid en woningbouw/mantelzorgwonen).

Accent 12: Preventief inzetten op een gezonde en actieve leefstijl waarin reablement, bewegen, voeding en weerbaarheid centraal staan.

Argument: Voorkomen is beter dan genezen en voorkomt druk op de gezondheidszorg
We willen voor zover mogelijk persoonlijk leed en ongemak als gevolg van chronische ziekten voorkomen. Daarnaast hebben we er belang bij om de druk op de gezondheidszorg beperken zodat deze beschikbaar blijft voor ieder die niet zonder kan. Omdat een gezonde leefstijl alleen tot stand komt als iemand intrinsiek gemotiveerd is en we niet willen betuttelen, richten we ons vooral op het preventief bieden van mogelijkheden om gezond en actief te leven en vitaal ouder te worden. Volgens wetenschappers zijn voeding, bewegen en weerbaarheid hierbij belangrijke elementen. Daarnaast zet ons gebiedsteam steeds vaker en meer in op reablement. Dit is een manier om samen met een oudere te werken aan herstel van zelfredzaamheid (zo onafhankelijk mogelijk leven, zo lang mogelijk dingen (weer) zelf doen).

Afbouwpunt 13: Niet betuttelen, maar uitnodigende projecten en programma's die inspelen op de intrinsieke motivatie van inwoners.

Argument: Betuttelen werkt niet en willen we niet. Beginnen met de dingen waar inwoners zelf energie van krijgen wel.
Inwoners geven aan dat betuttelen niet werkt. Iedereen weet wel dat roken niet gezond is en genoeg bewegen wel. Wat wel werkt, is als inwoners zelf warm lopen voor projecten en programma's en hier anderen in meenemen. Denk aan de bloeizones of het project Healthy kids. Daarom kiezen we vooral voor projecten waar inwoners als 'dragers' bij betrokken zijn en zijn we terughoudend met 'top down' projecten.

Accent 14: Kansrijke start voor kinderen.

Argument: Preventie vanaf jonge leeftijd draagt bij aan de ontwikkeling van gezondheidvaardigheden, taalvaardigheid en weerbaarheid in de toekomst.
Daarom investeren we hier al langere tijd in en blijven we dit doen. Dat doen we door middel van Kansrijke start. Dit is een landelijk actieprogramma waarin allerlei partijen (Jeugdgezondheidszorg, verloskundigen, kraamzorg, gebiedsteam) samenwerken om meer kinderen een goede start te bieden.

Accent 15: Beperken jeugdhulpvragen door gerichte preventie.

Argument: De uitgaven voor jeugdhulp blijven stijgen. Oplossingen liggen niet in meer jeugdhulp, maar in (nog meer) preventie.
We willen –aansluitende op ons Goede Start-programma (zie accent 14) ook ná de eerste 1000 dagen van een kind blijven investeren in preventie. Het vroegtijdig signaleren (bv via consulent jeugd bij de huisarts) is daar bijvoorbeeld onderdeel van. Een ander voorbeeld van preventie is het programma Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) waarmee we investeren in het welbevinden en de weerbaarheid van kinderen en jongeren én een stevig netwerk om hen heen waardoor er (hopelijk) minder jeugdhulp nodig is.

Afbouwpunt 16: We houden ons niet (meer) bezig met verantwoordelijkheden die bij andere partijen liggen (bv onderwijs).

Argument: We moeten keuzes maken dus dan is het logisch dat wij ons bezig houden met het hoogst nodige.
We kunnen elke euro maar één keer uitgeven. Bijvoorbeeld Het onderwijs krijgt middelen voor het reguliere onderwijs, voor beweegonderwijs en voor het voorkomen van onderwijsachterstanden (denk aan tutoring). Daarom concentreren wij ons op dingen die belangrijk zijn én nog niet zijn belegd bij andere partijen. Denk aan de ontwikkeling van kinderen in de voorschoolse periode (bv voor- en vroegschoolse educatie).

Afbouwpunt 17: Geen losse projecten gericht op de weerbaarheid en positieve gezondheid van kinderen vanaf 10 jaar maar samenhangende aanpak (OKO).

Argument: Losse projecten leveren te weinig op voor inwoners en versnipperen ons geld en onze aandacht.
Losse projecten die geen onderdeel zijn van een samenhangende aanpak zijn niet of minder effectief, zeker op langere termijn. Denk aan preventielessen op scholen. Daarom ‘doen’ we geen losse projecten meer rondom weerbaarheid, mentale gezondheid etc van kinderen vanaf 10 jaar, maar zetten we in op de samenhangende aanpak via OKO.

ADVIESRAAD
Sociaal Domein
Ooststellingwerf
Samen, maar onafhankelijk

ADVIES AAN HET COLLEGE VAN B&W GEMEENTE OOSTSTELLINGWERF

Onderwerp	**Tussenbalans Visie op Samenleven 2023**
Voorbereid door	Afvaardiging 4 themagroepen ASDO
Advies gevraagd per	6 november 2023
Uiterste adviesdatum	18 december 2023
Advies uitgebracht aan college van B&W per	11 december 2023

Soort advies: gevraagd of ongevraagd	Gevraagd.
Doel van het advies	De ASDO geeft een inhoudelijke reactie op de accenten en afbouwpunten bij de doe-agenda's zoals verwoord in de Tussenbalans Visie op Samenleven 2023 sinds de vaststelling van de Visie op Samenleven van medio oktober 2019.
Samenvatting van het advies	De ASDO heeft voor de doe-agenda's en bijbehorende 17 besluiten per besluit een reactie geformuleerd. Voor de uitwerking daarvan zie hieronder.
Context	De Visie op Samenleven is half oktober 2019 door de Raad vastgesteld. Hierin staan maatschappelijke effecten centraal, uitgewerkt in doe-agenda's Meedoen, Samenleven, Gezondheid en Goed Opgroeien. Via monitoring van beleid, trends en eigen signalen over ontwikkelingen is nu, eind 2023, een Tussenbalans opgemaakt. Naast de conclusie dat veel goed gaat is er behoefte om meer impact te willen maken. Dat betekent accenten leggen, maar ook keuzes maken over waar minder of geen aandacht meer aan hoeft te worden besteed. Dit heeft geleid tot 17 besluiten. Over deze besluiten heeft de ASDO per besluit een advies uitgebracht.
Impact van de aanvraag op de inwoners c.q. specifieke doelgroep van de gemeente Ooststellingwerf	Deze is zeker aanwezig, maar verschilt per inwoner, specifieke doelgroep of voorziening/instelling en per besluit.
Overwegingen die tot het advies leiden	Bij elk voorgestelde besluit is gekeken naar de gevolgen voor de inwoner, doelgroep en/of instelling en het gebruik van een voorziening. Aanvullende suggesties of aandachtspunten zijn in veel gevallen toegevoegd.

Adviezen aan het college van B&W	**Meedoen.** Besluit 1 Accent: Inwoners stimuleren om tijdig te anticiperen op ouder worden. Advies: Akkoord. Besluit 2 Accent: (Wmo) zorg anders organiseren en inkopen zodat deze haalbaar en betaalbaar blijft. Advies: Afbouw naar maximaal 2 aanbieders per buurt is rigoureus en daarom graag aandacht voor een afbouwregeling bij bestaande contracten voor zowel cliënt als aanbieder. Denk aan gewenning van de cliënt aan het mogelijk vertrek van de vertrouwd contactpersoon van de huidige aanbieder. Besluit 3 Afbouwen: Formele zorg minder “promoten” en uitdragen als oplossing. Advies: Negatief. Wat als in het aangedragen voorbeeld de verzekering de fysiotherapie niet vergoed (wellicht hier niet het goede voorbeeld gekozen)? Naar onze mening heeft de cliënt daarnaast recht op alle beschikbare informatie m.b.t. voorzieningen waar het mogelijk voor in aanmerking kan komen. Geen top-down benadering van een betuttelende overheid op dit terrein. Onafhankelijke Cliënt Ondersteuning zelfs actiever promoten om cliënt te ondersteunen. Dit gebeurt nu volstrekt onvoldoende. Zelfs de uit het Koplopersproject voortgekomen OCO-flyer is nog niet bekend gemaakt bij alle inwoners van Ooststellingwerf. Wij vragen daarnaast expliciet aandacht voor laaggeletterdheid in de communicatie. Tenslotte, bied de formele zorg die nodig is, vang wat kan op met mantelzorg en vrijwilligers maar waak daarbij voor overbelasting. Besluit 4 Accent: Alles op alles zetten om bijstandsgerechtigden naar vermogen mee te laten doen in onze samenleving. Advies: Akkoord. Besluit 5 Accent: Voorzieningen voor inwoners met weinig geld en/of schulden zo eenvoudig en toegankelijk mogelijk maken. Advies: akkoord. Start Arm in Arm weer op en betrek ervaringsdeskundigen bij voorzieningen. Besluit 6 Accent: Structurele verbetering bereiken voor mensen die lange tijd in armoede leven. Advies: Akkoord. Besluit 7 Afbouwen: Geen projecten die niet substantieel bijdragen aan meedoen van bijstandsgerechtigden en/of slechts een kleine groep bereiken. Advies: Akkoord, waarbij wij wel willen aangeven dat projecten die nu niet substantieel bijdragen misschien over een half jaar wel een bijdrage kunnen bieden. Bewaar deze ergens inzichtelijk.

	Besluit 8 Afbouwen: Geen extra communicatie om het bereik van afzonderlijke regelingen en voorzieningen te vergroten omdat het effect hiervan zeer beperkt is. Advies: zie kanttekening inzake OCO bij Besluit 3. Zorg voor een heldere vindplaats voor alle regelingen digitaal en in een brochure. **Samenleven.** Besluit 9 Accent: Voorwaarden scheppen voor de bloei van gemeenschapskracht, inwonersinitiatief en omzien naar elkaar. Advies: Bied de dorpen voorbeelden van "good practices" uit andere dorpen en gemeenten aan om als dorp/buurt de juiste keuze te kunnen maken. Zorg voor uitbreiding van bloeizones Besluit 10 Afbouwen: We bemoeien ons niet met de inhoud en uitvoering van initiatieven, maar laten dit bij de inwoners(groepen), dorpen en buurten en maatschappelijke organisaties. Advies: Akkoord met kanttekening van hierboven bij Besluit 9. Opmerking: graag aandacht voor de regiefunctie, waardoor niet op meerdere plekken hetzelfde wordt gedaan voor dezelfde doelgroep. **Gezondheid.** Besluit 11 Accent. Integrale aanpak om te komen tot een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag. Advies: Akkoord. Dit vraagt om heldere communicatie met meerdere gelederen, o.a. huisarts, fysio, scholen. Beschikbaarheid van 'sportlocaties, verenigingen en trainingsmogelijkheden/coaches. Bij tijdige preventie wordt veel (duurdere) zorg voorkomen. Besluit 12 Accent: Preventief inzetten op een gezonde en actieve leefstijl waarin reablement (herstel), bewegen, voeding en weerbaarheid centraal staan. Advies: Akkoord. Besluit 13 Afbouwen: Niet betuttelen, maar uitnodigende projecten en programma's die inspelen op intrinsieke motivatie van inwoners. Advies: Akkoord. Opmerking: Noodzaak is om dit eerst goed inzichtelijk te maken door aandacht te besteden in de regionale bladen, helder en begrijpelijke taal, concrete voorbeelden. Goed voorbeeld doet goed volgen, dit kan niet los gezien worden van tijdige preventie. **Goed Opgroeien.** Besluit 14 Accent: Kansrijke start voor kinderen. Advies: Akkoord. Goed opgroeien is verbonden met de leef- en woonsituatie waarin kinderen zich bevinden. Draag zorg voor directe betrokkenheid vanaf de geboorte, o.a. consultatiebureau (signalerende functie,

	ondersteunende bij individuele vragen), huisarts, zorgaanbieders en tijdige preventie. Besluit 15 Accent: Beperken jeugdhulpvragen door gerichte preventie. Advies: Akkoord. Opmerking: Belangrijk blijft dat er vanuit de hulpvraag gekeken wordt wat nodig is. Het financiële aspect dient ondergeschikt te zijn aan de hulpvraag. Financiën dienen niet het meest zwaarwegende argument te zijn door bijv. beschikbare hulp in te zetten, welke mogelijk niet passend is bij de hulpvraag. Draag zorg voor een doorgaande lijn in de hulpverlening, zonder stagnatie door financiële consequenties. Besluit 16 Afbouwen: We houden ons niet(meer) bezig met verantwoordelijkheden die bij andere partijen liggen (bv. onderwijs). Advies: tijdige monitoring, samenwerking met de verschillende ketenpartners behouden (1 casus, 1 regie). Opmerkingen: Ten eerste: Er bestaat ook zoiets als een gezamenlijke verantwoordelijkheid, zoals onderwijsachterstandenbeleid, waarbij partijen elkaar versterken. De bewegingsconsulenten van Scala geven voorbeeldlessen op scholen en zorgen voor het stimuleren van uitdagend, uitleenbaar materiaalgebruik. Wat zijn de effecten van het stopzetten van deze interventies die jaarlijks goed gedocumenteerd worden verantwoord? De leesbevordering in samenwerking met de bibliotheek (Bos-project) lijkt ons ook heel relevant. Wij waarschuwen ervoor niet het kind met het badwater weg te gooien in deze gemeente. Ten tweede: De gemeente heeft een controlerende functie en dient te vertrouwen op de ‘deskundigen’ die onderwijs, zorg en hulp aanbieden. En deze medewerkers dienen daar waar nodig samen te werken. Er dienen toetsing/meetmomenten ingebouwd te worden, zodat inzichtelijk wordt wat is er gedaan, wat is er bereikt en hoe gaan we verder. Dat houdt weliswaar in dat verantwoordelijkheden daar worden neer gelegd waar zij horen, echter door het proces te monitoren kan voorkomen worden dat zwaardere hulp – cq kosten, noodzakelijk zijn of zullen worden. Besluit 17 Afbouwen: Geen losse projecten gericht op de weerbaarheid en positieve gezondheid van kinderen vanaf 10 jaar, maar een samenhangende aanpak. Advies: akkoord, versnipper de hulpverlening niet en draag zorg voor een doorgaande lijn. Wij vragen daarnaast expliciet aandacht voor het integreren van sociale weerbaarheid in de OKO-aanpak. Belangrijk is samenwerking met de verschillende instanties.
Suggesties aan het college van B&W	Gemeentelijk is het van belang de verantwoordelijkheid daar te laten waar deze hoort en dat de gemeente niet betuttelend op gaat

	treden. Dit vraagt dat de gemeente wel mogelijkheden moet scheppen, waardoor geborgd is dat mensen weten waar ze terecht kunnen en waar ze hun vragen kunnen stellen. Denk hierbij aan bijvoorbeeld laaggeletterdheid en informatieverspreiding binnen huisartspraktijken, scholen of bibliotheken, waar een aanspreekpunt kan zijn. Ondanks dat het gebiedsteam gekwalificeerde professionals aan het werk heeft, is het van belang dat zij ook voldoende kennis hebben van bijvoorbeeld de jeugdwet en hierin een rol kunnen spelen. Voortijdig signaleren dat er iets niet goed gaat in een gezin en deskundige hulp in schakelen maakt dat de meer duurdere hulpverlening voorkomen kan worden. Beheersbaarheid van financiën maakt ook dat er kritisch gekeken dient te worden naar de eigen mogelijkheden en inzet van de gemeente. Het beperken van minder keuzemogelijkheden door in zee te gaan met 2 aanbieders zal enerzijds financiële ruimte kunnen bieden, anderzijds beperkt het de inwoner in zijn 'mogelijkheden' die instantie, hulpverlening te kiezen waar hij/zij zich goed bij voelt en mogelijk ook beter aansluit bij zijn/haar situatie. Voorkomen moet worden dat er een monopolie positie ontstaat. Blijf zorgen voor ontschotting binnen de gemeente.
Opmerkingen ter zijde	De ASDO waardeert het zeer hoe zij is betrokken bij de voorlichting (gezamenlijk met de gemeenteraad) en ambtelijke ondersteuning bij de totstandkoming van dit advies.

Anita Zwaaneveldt – Pouw,
voorzitter

ValidSigned door Anita Zwaaneveldt
op 12-12-2023

Bijlage 2
De reactie van ons college op het advies van de Adviesraad Sociaal Domein op het raadsvoorstel ‘Accenten en afbouwpunten Visie Samenleven’.

ADVIESRAAD
Sociaal Domein
Ooststellingwerf
Samen, maar onafhankelijk

ADVIES AAN HET COLLEGE VAN B&W GEMEENTE OOSTSTELLINGWERF
Reactie college steeds in groen toegevoegd

Onderwerp	**Tussenbalans Visie op Samenleven 2023**
Voorbereid door	Afvaardiging 4 themagroepen ASDO
Advies gevraagd per	6 november 2023
Uiterste adviesdatum	18 december 2023
Advies uitgebracht aan college van B&W per	11 december 2023

Soort advies: gevraagd of ongevraagd	Gevraagd.
Doel van het advies	De ASDO geeft een inhoudelijke reactie op de accenten en afbouwpunten bij de doe-agenda’s zoals verwoord in de Tussenbalans Visie op Samenleven 2023 sinds de vaststelling van de Visie op Samenleven van medio oktober 2019.
Samenvatting van het advies	De ASDO heeft voor de doe-agenda’s en bijbehorende 17 besluiten per besluit een reactie geformuleerd. Voor de uitwerking daarvan zie hieronder.
Context	De Visie op Samenleven is half oktober 2019 door de Raad vastgesteld. Hierin staan maatschappelijke effecten centraal, uitgewerkt in doe-agenda’s Meedoen, Samenleven, Gezondheid en Goed Opgroeien. Via monitoring van beleid, trends en eigen signalen over ontwikkelingen is nu, eind 2023, een Tussenbalans opgemaakt. Naast de conclusie dat veel goed gaat is er behoefte om meer impact te willen maken. Dat betekent accenten leggen, maar ook keuzes maken over waar minder of geen aandacht meer aan hoeft te worden besteed. Dit heeft geleid tot 17 besluiten. Over deze besluiten heeft de ASDO per besluit een advies uitgebracht.
Impact van de aanvraag op de inwoners c.q. specifieke doelgroep van de gemeente Ooststellingwerf	Deze is zeker aanwezig, maar verschilt per inwoner, specifieke doelgroep of voorziening/instelling en per besluit.

Overwegingen die tot het advies leiden	Bij elk voorgestelde besluit is gekeken naar de gevolgen voor de inwoner, doelgroep en/of instelling en het gebruik van een voorziening. Aanvullende suggesties of aandachtspunten zijn in veel gevallen toegevoegd.
Adviezen aan het college van B&W	**Meedoen.** Besluit 1 Accent: Inwoners stimuleren om tijdig te anticiperen op ouder worden. Advies: Akkoord. Besluit 2 Accent: (Wmo) zorg anders organiseren en inkopen zodat deze haalbaar en betaalbaar blijft. Advies: Afbouw naar maximaal 2 aanbieders per buurt is rigoureus en daarom graag aandacht voor een afbouwregeling bij bestaande contracten voor zowel cliënt als aanbieder. Denk aan gewenning van de cliënt aan het mogelijk vertrek van de vertrouwd contactpersoon van de huidige aanbieder. **Reactie college: Bij de uitwerking van de nieuwe inkoop Wmo nemen we de mogelijkheid van een afbouwregeling mee.** Besluit 3 Afbouwen: Formele zorg minder “promoten” en uitdragen als oplossing. Advies: Negatief. Wat als in het aangedragen voorbeeld de verzekering de fysiotherapie niet vergoed (wellicht hier niet het goede voorbeeld gekozen)? **Reactie college:** **Het voorbeeld ging over het aanbieden van een fysiotherapeut om veilig trap te blijven lopen in plaats van een traplift in het kader van het programma Powerful Ageing. Dit is een programma dat volledig op maat wordt gemaakt voor de betreffende inwoner, afgestemd op de activiteiten die hij of zij wil (blijven) ondernemen. De gemeente betaalt de kosten voor deze interventie vanuit de Wmo.** **Bij dit afbouwpunt gaat het er om dat we ouderen in staat stellen om zo lang mogelijk fysiek zelfredzaam blijven. Als je ouder wordt, kan je tegen een fysieke beperking van je lichaam aanlopen. Zoals verlies van functionaliteit, valangst of explosief krachtsverlies. In dat geval bieden we als gemeente een vangnet via Wmo voorzieningen. Het is belangrijk dat deze ondersteuning er is en die blijft er ook. Toch heeft dit in de praktijk een keerzijde. Het toekennen van huishoudelijke hulp, een traplift of een scootmobiel maakt namelijk dat ouderen minder zelf actief blijven. Hun fysieke zelfredzaamheid neemt daardoor nog verder af. En daarmee het vermogen om zelfstandig te blijven wonen en (weer) actief mee te doen in de samenleving. Met powerful ageing maken we het mogelijk dat ouderen –daar waar nog mogelijkheden liggen!- langer fysiek zelfredzaam blijven. Ze krijgen een doelgericht en persoonlijk trainingsprogramma dat vanuit de Wmo wordt bekostigd. Voor ouderen die écht zijn aangewezen op de genoemde Wmo-voorzieningen (en waarvoor powerful ageing dus**

	geen oplossing is) blijven we deze voorzieningen uiteraard aanbieden. Naar onze mening heeft de cliënt daarnaast recht op alle beschikbare informatie m.b.t. voorzieningen waar het mogelijk voor in aanmerking kan komen. Geen top-down benadering van een betuttelende overheid op dit terrein. **Reactie college: Dit is ook ons uitgangspunt, zie hierboven.** Onafhankelijke Cliënt Ondersteuning zelfs actiever promoten om cliënt te ondersteunen. Dit gebeurt nu volstrekt onvoldoende. Zelfs de uit het Koplopersproject voortgekomen OCO-flyer is nog niet bekend gemaakt bij alle inwoners van Ooststellingwerf. **Reactie college:** **We hebben de communicatie hierover tot nu toe inderdaad beperkt tot alle inwoners die contact opnemen met het gebiedsteam. Wij informeren hen actief over de mogelijkheid van Onafhankelijke Cliëntondersteuning. Dit gebeurt mondeling, via de flyer en via de website www.ocohttps://www.ooststellingwerf.nl/clientondersteuning.** **Het afgelopen jaar hebben we veel gecommuniceerd om het gebiedsteam bekend te maken, na de verhuizing naar het gemeentehuis. We kozen ervoor om niet teveel boodschappen te combineren. Maar aankomend jaar is het de bedoeling om de bredere communicatie rondom OCO op te pakken.** Wij vragen daarnaast expliciet aandacht voor laaggeletterdheid in de communicatie. **Reactie college: Dit is een terecht punt. We hebben spreekuren waar mensen zonder afspraak terecht kunnen. Bovengenoemde website is zoveel mogelijk afgestemd op mensen die moeite hebben met lezen en schrijven. We vragen regelmatig aan inwoners om met ons mee te kijken met flyers en brieven. De kersverse ervaringsdeskundige kan hier ook een rol in spelen (zie besluit 5).** Tenslotte, bied de formele zorg die nodig is, vang wat kan op met mantelzorg en vrijwilligers maar waak daarbij voor overbelasting. **Reactie college: Dit onderschrijven wij.** Besluit 4 Accent: Alles op alles zetten om bijstandsgerechtigden naar vermogen mee te laten doen in onze samenleving. Advies: Akkoord. Besluit 5 Accent: Voorzieningen voor inwoners met weinig geld en/of schulden zo eenvoudig en toegankelijk mogelijk maken. Advies: akkoord. Start Arm in Arm weer op en betrek ervaringsdeskundigen bij voorzieningen. **Reactie college: Dit advies nemen we over. We waarderen de groep Arm in Arm zeer en behouden graag het contact met hen. Naast hun ervaringsdeskundigheid maken we sinds kort ook**

	gebruik van een opgeleide ervaringsdeskundige in ons gebiedsteam. Hij helpt ons onder andere bij het in contact komen van mensen met beginnende schulden (vroegsignalering), maar kijkt ook mee met ons beleid en met onze communicatie-middelen. Besluit 6 Accent: Structurele verbetering bereiken voor mensen die lange tijd in armoede leven. Advies: Akkoord. Besluit 7 Afbouwen: Geen projecten die niet substantieel bijdragen aan meedoen van bijstandsgerechtigden en/of slechts een kleine groep bereiken. Advies: Akkoord, waarbij wij wel willen aangeven dat projecten die nu niet substantieel bijdragen misschien over een half jaar wel een bijdrage kunnen bieden. Bewaar deze ergens inzichtelijk. **Reactie college: De informatie over projecten die we afbouwen archiveren we uiteraard. Dit besluit gaat overigens (vooral) over het feit dat we in de toekomst (nog) kritischer afwegen of we een nieuw project starten of niet.** Besluit 8 Afbouwen: Geen extra communicatie om het bereik van afzonderlijke regelingen en voorzieningen te vergroten omdat het effect hiervan zeer beperkt is. Advies: zie kanttekening inzake OCO bij Besluit 3. **Reactie college: Zie onze reactie bij besluit 3.** Zorg voor een heldere vindplaats voor alle regelingen digitaal en in een brochure. **Reactie college: We hebben de regelingenwijzer op papier (inwoners die eerder gebruik maakten van minimaregelingen van de gemeente ontvangen deze elk jaar automatisch thuis). De regelingenwijzer is ook online te vinden. We werken aan verbetering van deze regelingenwijzer. Hij is erg veelomvattend. Met dit afbouwpunt willen we vooral benadrukken dat we blijven communiceren over onze regelingen (via allerlei kanalen), maar dat nóg meer communicatie over minimaregelingen weinig extra gebruik zal opleveren. We willen onze regelingen vooral eenvoudiger en toegankelijker maken en daar onze energie in steken. We kennen nu zeer veel verschillende regelingen, waardoor het ook lastig communiceren is. Daarnaast willen we toewerken naar een persoonlijke benadering dichtbij in de buurt. Ten slotte willen we het makkelijker maken om gebruik te maken van voorzieningen en eventuele drempels (ingewikkeldheid, manier van aanvragen) weg te nemen. We doen nu bv onderzoek naar de invoering van een meedoenpas (een pas waarmee we een aantal losse regelingen (bv kleding- en schoenenbonnen) overbodig maken en meer keuzevrijheid bieden hoe de inwoner het tegoed op de pas besteedt). Ook gaan bieden we inwoners pro-actief de voorzieningenwijzer aan. Inwoners krijgen een persoonlijk gesprek aan huis waarbij alle lokale en landelijke voorzieningen voor mensen met weinig geld bekeken worden en desgewenst ter plekke wordt geregeld om daar gebruik van te**

	maken. Een gemiddeld huishouden bespaart zo jaarlijks €500,- (https://www.devoorzieningenwijzer.nl/)). **Samenleven.** Besluit 9 Accent: Voorwaarden scheppen voor de bloei van gemeenschapskracht, inwonersinitiatief en omzien naar elkaar. Advies: Bied de dorpen voorbeelden van "good practices" uit andere dorpen en gemeenten aan om als dorp/buurt de juiste keuze te kunnen maken. **Reactie college: Dit advies nemen we over. Dit is een uitstekende manier om inwoners te inspireren en op weg te helpen. We hebben er goede ervaringen mee.** Zorg voor uitbreiding van bloeizones **Reactie college: Bloeizones ontstaan van onderop en kunnen we als gemeente niet 'uitbreiden'. Dan is het een project van de gemeente, voelen inwoners zich geen eigenaar en beklijft het niet. Natuurlijk ondersteunen we dorpen die een bloeizone willen worden wél van harte (als ze daar behoefte aan hebben). Ook hiervoor geldt dat het uitdragen van de bestaande voorbeelden kan bijdragen aan uitbreiding van dergelijke initiatieven.** Besluit 10 Afbouwen: We bemoeien ons niet met de inhoud en uitvoering van initiatieven, maar laten dit bij de inwoners(groepen), dorpen en buurten en maatschappelijke organisaties. Advies: Akkoord met kanttekening van hierboven bij Besluit 9. Opmerking: graag aandacht voor de regiefunctie, waardoor niet op meerdere plekken hetzelfde wordt gedaan voor dezelfde doelgroep. **Reactie college: Onze dorpencoördinatoren en opbouwwerkers hebben veel contact met inwoners die initiatieven nemen, leggen verbindingen en denken mee. Maar van regie voeren op initiatieven is geen sprake. Het staat inwoners vrij om activiteiten of projecten op te zetten, ook al is dat voor dezelfde doelgroep. Denk aan meerdere initiatieven tegen eenzaamheid in één dorp. Daar waar de dorpencoördinatoren en/of opbouwwerkers betrokken worden en/of horen van dergelijke initiatieven kunnen ze wel verbindingen leggen, tips en adviezen geven of wijzen op soortgelijke projecten. Als er een subsidie wordt gevraagd, kunnen we als gemeente wat meer 'eisen' stellen (dubbelingen voorkomen, geen subsidie voor hetzelfde soort initiatief).** **Gezondheid.** Besluit 11 Accent. Integrale aanpak om te komen tot een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag. Advies: Akkoord. Dit vraagt om heldere communicatie met meerdere gelederen, o.a. huisarts, fysio, scholen. Beschikbaarheid van 'sportlocaties, verenigingen en trainingsmogelijkheden/coaches. Bij tijdige preventie wordt veel (duurdere) zorg voorkomen. **Reactie college: Dit onderschrijven wij.**

	Besluit 12 Accent: Preventief inzetten op een gezonde en actieve leefstijl waarin reablement (herstel), bewegen, voeding en weerbaarheid centraal staan. Advies: Akkoord. Besluit 13 Afbouwen: Niet betuttelen, maar uitnodigende projecten en programma's die inspelen op intrinsieke motivatie van inwoners. Advies: Akkoord. Opmerking: Noodzaak is om dit eerst goed inzichtelijk te maken door aandacht te besteden in de regionale bladen, helder en begrijpelijke taal, concrete voorbeelden. Goed voorbeeld doet goed volgen, dit kan niet los gezien worden van tijdige preventie. **Reactie college: Dit onderschrijven we. We besteden veel aandacht aan communicatie rondom positieve gezondheid. Hier geldt net als bij de bloeizones (zie besluit 9) dat initiatieven van onderop het beste werken en 'beklijven'.** **Goed Opgroeien.** Besluit 14 Accent: Kansrijke start voor kinderen. Advies: Akkoord. Goed opgroeien is verbonden met de leef- en woonsituatie waarin kinderen zich bevinden. Draag zorg voor directe betrokkenheid vanaf de geboorte, o.a. consultatiebureau (signalerende functie, ondersteunende bij individuele vragen), huisarts, zorgaanbieders en tijdige preventie. **Reactie college: Dit onderschrijven wij.** Besluit 15 Accent: Beperken jeugdhulpvragen door gerichte preventie. Advies: Akkoord. Opmerking: Belangrijk blijft dat er vanuit de hulpvraag gekeken wordt wat nodig is. Het financiële aspect dient ondergeschikt te zijn aan de hulpvraag. Financiën dienen niet het meest zwaarwegende argument te zijn door bijv. beschikbare hulp in te zetten, welke mogelijk niet passend is bij de hulpvraag. Draag zorg voor een doorgaande lijn in de hulpverlening, zonder stagnatie door financiële consequenties. **Reactie college: Dit onderschrijven wij.** Besluit 16 Afbouwen: We houden ons niet(meer) bezig met verantwoordelijkheden die bij andere partijen liggen (bv. onderwijs). Advies: tijdige monitoring, samenwerking met de verschillende ketenpartners behouden (1 casus, 1 regie). **Reactie college: Dit afbouwpunt betreft vooral zaken waar het onderwijs de primaire verantwoordelijkheid en ook middelen voor heeft (bv leesvaardigheid). Dit is iets waar we als gemeente geen geld meer in steken (bv tutoring voor kinderen op de basisschool door Scala). De scholen kunnen desgewenst zelf diensten af blijven nemen van Scala. De gemeente richt zich wat betreft**

	leesvaardigheid op de voor- en vroegschoolse periode (tot basisschoolleeftijd), op de bibliotheek en op basisvaardigheden voor volwassenen. Opmerkingen: Ten eerste: Er bestaat ook zoiets als een gezamenlijke verantwoordelijkheid, zoals onderwijsachterstandenbeleid, waarbij partijen elkaar versterken. **Reactie college: Hier zijn we het mee eens. Wij hebben over het onderwijsachterstandenbeleid intensief contact met alle partijen die daar een bijdrage aan kunnen leveren.** De bewegingsconsulenten van Scala geven voorbeeldlessen op scholen en zorgen voor het stimuleren van uitdagend, uitleenbaar materiaalgebruik. Wat zijn de effecten van het stopzetten van deze interventies die jaarlijks goed gedocumenteerd worden verantwoord? **Reactie college: Het gaat hier om het faciliteren van beweegonderwijs op de scholen. Dit vinden wij een verantwoordelijkheid van de scholen zelf. Scala is in gesprek met de scholen over eventuele voortzetting van deze activiteiten via bekostiging door de scholen.** De leesbevordering in samenwerking met de bibliotheek (Bos-project) lijkt ons ook heel relevant. Wij waarschuwen ervoor niet het kind met het badwater weg te gooien in deze gemeente. **Reactie college: De scholen en de gemeente dragen beide bij aan projecten gericht op leesbevordering door de bibliotheek. Dat blijven we doen. Op dit moment zijn er gesprekken gaande met de bibliotheek over *welke* projecten/activiteiten daar het meest aan bijdragen. De scholen hebben hierin een belangrijke stem.** Ten tweede: De gemeente heeft een controlerende functie en dient te vertrouwen op de ‘deskundigen’ die onderwijs, zorg en hulp aanbieden. En deze medewerkers dienen daar waar nodig samen te werken. Er dienen toetsing/meetmomenten ingebouwd te worden, zodat inzichtelijk wordt wat is er gedaan, wat is er bereikt en hoe gaan we verder. Dat houdt weliswaar in dat verantwoordelijkheden daar worden neer gelegd waar zij horen, echter door het proces te monitoren kan voorkomen worden dat zwaardere hulp – cq kosten, noodzakelijk zijn of zullen worden. **Reactie college: De gemeente draagt bij aan onderlinge samenwerking en afstemming via de Lokale Educatieve Jeugd Agenda. Dit is een samenwerkingsverband van partijen rondom kinderen en jeugd inclusief scholen. De gemeente is hiervan de voorzitter. Daarnaast is er op casusniveau overleg tussen ouders, scholen, leerplichtambtenaar, gebiedsteam en eventuele andere zorgpartijen en zijn in gesprek over hoe de samenwerking op casusniveau nog beter kan.**

	Besluit 17 Afbouwen: Geen losse projecten gericht op de weerbaarheid en positieve gezondheid van kinderen vanaf 10 jaar, maar een samenhangende aanpak. Advies: akkoord, versnipper de hulpverlening niet en draag zorg voor een doorgaande lijn. Wij vragen daarnaast expliciet aandacht voor het integreren van sociale weerbaarheid in de OKO-aanpak. Belangrijk is samenwerking met de verschillende instanties. **Reactie college: Op dit moment werken we OKO (Opgroeien in een Kansrijke Omgeving) uit. Bovenstaande aandachtspunten nemen we mee.**
Suggesties aan het college van B&W	Gemeentelijk is het van belang de verantwoordelijkheid daar te laten waar deze hoort en dat de gemeente niet betuttelend op gaat treden. Dit vraagt dat de gemeente wel mogelijkheden moet scheppen, waardoor geborgd is dat mensen weten waar ze terecht kunnen en waar ze hun vragen kunnen stellen. Denk hierbij aan bijvoorbeeld laaggeletterdheid en informatieverspreiding binnen huisartspraktijken, scholen of bibliotheken, waar een aanspreekpunt kan zijn. **Reactie college: Dit onderschrijven we en heeft onze doorlopende aandacht.** Ondanks dat het gebiedsteam gekwalificeerde professionals aan het werk heeft, is het van belang dat zij ook voldoende kennis hebben van bijvoorbeeld de jeugdwet en hierin een rol kunnen spelen. **Reactie college: De medewerkers van het gebiedsteam jeugd beschikken over de genoemde kennis.** Voortijdig signaleren dat er iets niet goed gaat in een gezin en deskundige hulp in schakelen maakt dat de meer duurdere hulpverlening voorkomen kan worden. **Reactie college: Dit onderschrijven we. Daarom besteden we veel aandacht aan preventie en is dit één van onze accenten (zie besluit 14 en 15).** Beheersbaarheid van financiën maakt ook dat er kritisch gekeken dient te worden naar de eigen mogelijkheden en inzet van de gemeente. **Reactie college: Daar waar mogelijk biedt ons gebiedsteam jeugd zelf kortdurende ondersteuning. Ook de aanwezigheid van ons gebiedsteam bij de huisarts en op scholen past hier bij.** Het beperken van minder keuzemogelijkheden door in zee te gaan met 2 aanbieders zal enerzijds financiële ruimte kunnen bieden, anderzijds beperkt het de inwoner in zijn ‘mogelijkheden’ die instantie, hulpverlening te kiezen waar hij/zij zich goed bij voelt en mogelijk ook beter aansluit bij zijn/haar situatie. Voorkomen moet worden dat er een monopolie positie ontstaat. **Reactie college: De uitwerking van de nieuwe inkoop Wmo gaan we zorgvuldig en transparant doen. We betrekken de ASDO hier bij.**

	Blijf zorgen voor ontschotting binnen de gemeente. **Reactie college: Dit heeft doorlopend onze aandacht.**
Opmerkingen ter zijde	De ASDO waardeert het zeer hoe zij is betrokken bij de voorlichting (gezamenlijk met de gemeenteraad) en ambtelijke ondersteuning bij de totstandkoming van dit advies.

Anita Zwaaneveldt – Pouw, voorzitter

Memo

Voor	:	Esther Verhagen
CC	:	Harry Dekkers, Katja Moesker
Van	:	Petra van Dijk
Datum	:	17 oktober 2023
Onderwerp	:	Voorstel Agendacommissie startnotitie preventie armoede- en schulden

Aanleiding
In het PFO op 16 oktober is gesproken over de 'Startnotitie preventie armoede- en schulden' die nu nog op de LTA staat (7 december raadscommissie, 19 december Raad.

Over de Startnotitie staat in de samenwerkingsagenda dat de raad zich uitspreekt zich om:

- In gesprek met de samenleving en relevante partijen tot voorstellen te komen.
- Armoede en schulden nog beter dan nu te voorkomen of vroegtijdig te signaleren zodat problemen niet uit de hand lopen.
- Mensen die in armoede leven en/of die schulden hebben nog beter te helpen.

De raad wil op dit onderwerp vanaf de start op basis van een startnotitie een beeldvormende discussie voeren.

Stand van zaken

- We hebben een doe-agenda over dit onderwerp ('doe-agenda C – Meedoen aan het maatschappelijk leven'). Deze doe-agenda is door de raad vastgesteld in 2020 en behelst het gehele beleid op het gebied van armoede en schulden. De uitvoering van deze doe-agenda loopt en monitoren we via de monitor sociaal domein.
- We hebben sinds het vaststellen van de doe-agenda diverse bijeenkomsten met de raad gewijd aan het onderwerp armoede en schulden en er staat er nog één op de rit.
    - In het voorjaar van 2023 presenteerden we de resultaten van de Burgerpeiling 2022, waarin we inwoners onder andere hebben bevraagd over evt geldzorgen en de bekendheid en het gebruik van de regelingen en voorzieningen die er in onze gemeente zijn op het gebied van armoede en schulden.
    - Op 19 september was er een themabijeenkomst over het onderwerp armoede en schulden, waar ook een ervaringsdeskundige inbreng had.
    - Op 4 oktober was er een werkbijeenkomst met de raad en de adviesraad sociaal domein over de accenten binnen de Visie Samenleven. Het onderdeel armoede en schulden maakt onderdeel uit van deze accenten. De aanwezigen dachten naar aanleiding van een 'tussenstand' op het gebied van oa armoede en schulden mee over wat we in de komende periode accent willen geven en wat we willen afbouwen. Data, de visie van experts en de mening van inwoners (burgerpeiling, bijeenkomsten) vormden de basis voor de tussenstand.
    - Op basis van bovenstaande maken we een raadsvoorstel waarin we voorstellen doen over accenten in de komende periode op het gebied van Samenleven, waaronder op het gebied van armoede en schulden. Dit raadsvoorstel ligt in december 2023 bij de raad ter besluitvorming. Feitelijk is dit een aanscherping van doe-agenda C (beleid armoede en

schulden). Op basis van het raadsbesluit gaan we verder met de uitvoering van dit (hernieuwde) beleid.

Voorstel hoe verder
Gezien bovenstaande ligt er straks dus feitelijk hernieuwd beleid (hernieuwde doe-agenda) op het gebied van armoede en schulden, waar de raad op diverse manieren bij betrokken is geweest en invloed op heeft gehad. De mening van inwoners en experts is hierin meegenomen en is bij de raad onder de aandacht gebracht. De raad heeft er met een ervaringsdeskundige over gesproken en de raad heeft meegedacht over accenten die zij belangrijk vinden.

Het opstellen van een Startnotitie over armoede en schulden zou dit proces als het ware ‘over’ doen. Daarom stellen we voor om in de eerstvolgende agendacommissie te bespreken

- Of het akkoord is om geen startnotitie op te stellen, omdat de raad in december besluiten neemt over de accenten in het beleid armoede en schulden.
- Of het akkoord is dat we de raad daarna actief (via een aparte stand van zaken-notitie) op de hoogte houden van de uitvoering van dit hernieuwde beleid armoede en schulden. Hoe komen de accenten uit de verf, wat levert het op, hoe ervaren inwoners het etc. Eventueel kan dit desgewenst ook in de vorm van een thema-bijeenkomst in 2024.
- Als men tóch een startnotitie wil: wat verwacht men dan precies en hoe kunnen we hier invulling aan geven? Wat zou daar dan in moeten staan – naast de doelen uit de lopende doe-agenda en accenten die de raad al vaststelt in december?
- Als de raad (vooral) de wens heeft om in gesprek te gaan met de samenleving over armoede en schulden: wat is de behoefte precies en waar moet dit toe leiden? Suggestie: We zouden bijvoorbeeld een samenlevingsbreed gesprek kunnen organiseren met inwoners en organisaties en ondernemers die betrokken bij armoede en schulden over hoe we gezamenlijk méér kunnen bereiken. Dit is dan meer een soort congresachtig iets dan een aanzet tot nieuw beleid voor de gemeente.

Memo

Voor	:	Wethouder Esther Verhagen
CC	:	
Van	:	
Datum	:	22 januari 2024
Onderwerp	:	De Bibliotheek op school in het VO

Beste Esther,

Hierbij mijn antwoord op de vraag van de heer Broersma, raadslid LSO of de Bibliotheek op school (dBos) ook op de twee VO scholen in onze gemeente beschikbaar is.

dBos in het VO
In Ooststellingwerf zijn twee scholen voor voortgezet onderwijs, het Stellingwerf College in Oosterwolde en het CSG Liudger in Waskemeer.

Het Stellingwerf College heeft een instellingenabonnement, zij neemt dBos dus niet af.
Alle leerlingen van het Stellingwerf College worden in de brugklas ingeschreven als lid van de bibliotheek, zodat ze materialen kunnen lenen. Wil de school andere activiteiten afnemen, dan staat daar een factuur ter vergoeding tegenover.

Het CSG Liudger werkt al zeven jaar samen met de bibliotheek in het kader van dBos. Er is een leesconsulent aan de school verbonden die samen met de contactpersoon van de school een jaaractiviteitenplan opstelt en op deze manier door het vergroten van leesplezier te werken aan leesbevordering. Daarmee zet de school samen met de bibliotheek in op het terugdringen van laaggeletterdheid.

gemeente ooststellingwerf

Extern zaak ID (zaakcode) : 0085106674

De raad van de gemeente Ooststellingwerf;

nr. 7

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 14 november 2023

Besluit

1. De bestaande Visie op Samenleven 2020-2024 en bijbehorende doe-agenda's ongewijzigd te laten, maar vanaf nu bij de uitvoering ervan de in de Tussenbalans voorgestelde accenten en afbouwpunten leidend te laten zijn.
2. Het toetsingskader zoals genoemd in de Tussenbalans Visie Samenleven vast te stellen als houvast bij het maken van samenhangende keuzes in de verdere uitvoering van de Visie op Samenleven.

Besloten in de openbare vergadering van 31 januari 2024.

, griffier.

, voorzitter.

Raadsvoorstel

Commissievergadering	**:**	**Ruimte**
Titel	:	Startnotitie energietransitie
Onderwerp	:	Duurzaamheid
Portefeuillehouder/Teamleider	:	Gerben But / Walter Buijs
Extern zaak ID (zaakcode)	:	0085185269

Datum collegevergadering
12 december 2023

Voorgesteld besluit
1. De Startnotitie energietransitie vast te stellen.
2. In overleg met de agendacommissie vier werkvergaderingen te organiseren over de rol van gemeenten in de energietransitie.

Openbaar
Ja, passief via openbaar verslag

Inleiding
Het onderwerp energietransitie is één van de vier A-onderwerpen uit de Samenwerkingsagenda van de gemeenteraad. Daarnaast is energietransitie een belangrijk onderwerp uit het collegeakkoord. Er komt veel op de gemeente af rondom dit onderwerp. De startnotitie geeft een beeld van de huidige stand van zaken in de energietransitie in deze gemeente maar kijkt ook vooruit.

Argumenten
1.1 De startnotitie geeft een aanzet tot mogelijke onderwerpen binnen de energietransitie om verder uit te diepen.
Uit monitoring blijkt dat we voortgang boeken in het verminderen van uitstoot van broeikasgassen, maar dat we onze doelstellingen in 2030 waarschijnlijk niet gaan halen. Wat zijn de keuzes binnen de energietransitie die we kunnen en/of willen maken om sneller dichterbij de doelstellingen te komen. De gemeente Ooststellingwerf heeft niet op alle onderdelen van de energietransitie evenveel invloed. Bij veel projecten ligt de nadruk nu op stimuleren, faciliteren, initiëren, subsidiëren, lobby, communicatie en bewustwording.

2.1 Versnelling in de energietransitie vraagt mogelijk een andere rol van de gemeente.
Onze acties worden nu vooral ingezet vanuit het oogpunt te stimuleren, faciliteren en bewustwording te vergroten. Willen wij als lokale overheid een meer sturende rol innemen in de energietransitie om de beoogde doelen te halen?

2.2 Met de opbrengst van de werkvergaderingen kunnen conclusies voor de toekomst worden getrokken.
Het voorstel is om in overleg met de agendacommissie van de gemeenteraad vier werkvergaderingen te organiseren over het onderwerp Energietransitie in de eerste helft van 2024. Drie werkvergaderingen om drie scenario's samen verder te verkennen en één werkvergadering waarin de opbrengst van de drie voorgaande werkvergaderingen samenkomt en conclusies voor het vervolg kunnen worden getrokken.

Kanttekeningen

1.1 Het onderwerp energietransitie staat niet op zichzelf.

Er zit veel overlap in dossiers die invloed hebben op de energietransitie, zoals bijvoorbeeld het stikstofdossier. Maar ook de andere pijlers uit het programma duurzaamheid (klimaatadaptatie en circulaire economie) hebben invloed.

Financiële toelichting

Nvt

Publicatie voor bekendmaking

Nvt

Burgemeester en wethouders van Ooststellingwerf,

, secretaris , burgemeester.

Bijlagen

1. Startnotitie energietransitie
2. Bijlage 1 – Antea Group – Buurtbatterij Ooststellingwerf
3. Bijlage 2 – Liander – Mogelijke Oplossingen Transportschaarste
4. Bijlage 3 – Berenschot – Rapportage CO2-monitor 1990-2021-2030 – Ooststellingwerf

Extern zaak ID (zaakcode) : 0085185269

De raad van de gemeente Ooststellingwerf;

nr.

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 12 december 2023;

Besluit

1. De Startnotitie energietransitie vast te stellen;
2. Vervolgens vier werkvergaderingen te organiseren over de rol van de gemeente in de energietransitie.

Besloten in de openbare vergadering van 30-01-2024.

, griffier. , voorzitter.

Startnotitie energietransitie

Van	:	Burgemeester en wethouders
Datum B&W	:	12 december 2023
Onderwerp	:	Energietransitie
Portefeuillehouder	:	Gerben But
Vergadering	:	Commissie Ruimte

Waarom deze startnotitie

Het onderwerp Energietransitie is één van de vier A-onderwerpen uit de Samenwerkingsagenda van de gemeenteraad. In deze Samenwerkingsagenda is aangegeven dat A-onderwerpen voor de raad van groot politiek belang zijn en dat de raad met deze onderwerpen zelf actief aan de slag wil. De raad wil op basis van een startnotitie een beeldvormende discussie voeren (zie ook: Samenwerkingsagenda 2022 – 2026). Hierin staat op pagina 12 het onderwerp Energietransitie benoemd als A-onderwerp.

Inhoud

Waarom deze startnotitie ..... - 2 -

Energietransitie ..... - 3 -

Waar zijn we mee aan de slag / Projecten ..... - 3 -

Hoe staan we ervoor? ..... - 10 -

Wat kunnen we doen om ons doel te halen? ..... - 12 -

Sturing en mate van invloed ..... - 14 -

Onderwerpen ter overweging voor de gemeenteraad ..... - 16 -

Energietransitie

Omdat de uitstoot van broeikasgassen bijdraagt aan de opwarming van de aarde en klimaatverandering heeft de gemeente Ooststellingwerf het doel om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. De ambitie is om CO_2-neutraal te zijn in 2030. Om dit te bereiken, willen we in 2030 energieneutraal[1] en klimaatbestendig[2] zijn en kringlopen binnen een Biobased economie[3] zo veel mogelijk sluitend maken.

Voor onze inzet en aanpak op de bovengenoemde doelen hebben we een programma duurzaamheid vastgesteld voor de periode 2021 – 2025 (zie ook: Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 – 2025). Binnen het programma duurzaamheid ligt de focus op drie thema's:

- Energietransitie
- Klimaatadaptatie
- Circulaire economie

Vervolgens zijn er binnen het thema energietransitie drie grote opgaven benoemd, namelijk:

1. *Energiebesparing:* binnen het programma zetten we als eerste in op energiebesparing. De energie die we niet gebruiken, hoeven we niet op te wekken.
2. *Duurzame energieopwekking:* de energie die we na energiebesparing alsnog nodig hebben wekken we duurzaam op. Ook zetten we in op het slim afstemmen van de vraag en het aanbod van duurzame energie, bijvoorbeeld met een slim energienetwerk (Smart-Grid, waterstof, batterijopslag, etc.). Eén van de belangrijkste uitdagingen hierin is het verbeteren van de netcapaciteit voor het transport van elektriciteit.
3. *Duurzame mobiliteit:* we stimuleren mobiliteit waarbij geen fossiele brandstoffen of een duurzame energiebron wordt gebruikt.

Om de ambities en doelen te halen werken we binnen het programma duurzaamheid vanuit de volgende uitvoeringstrategie:

- Doorontwikkeling en doorzetten koers van afgelopen jaren.
- Flexibel inspelen op toekomst die lastig te voorspellen is.
- Sturingsprincipes voor uitvoering, zoals inzetten op samenwerking en participatie, het slim combineren van projecten en partijen en het optimaal benutten van innovatie en economische kansen, etc.

Zie ook: Nota van uitgangspunten voor het Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 – 2025.

Vanuit de bovengenoemde uitvoeringsstrategie geven we uitvoering aan een groot aantal projecten die bijdragen aan de doelstelling om energieneutraal te worden. Hieronder geven we een opsomming van de projecten binnen het thema energietransitie. Uiteraard lopen er naast deze projecten ook tal van andere projecten binnen de thema's klimaatadaptatie en circulaire economie, maar deze worden hier buiten beschouwing gelaten vanwege het onderwerp van deze startnotitie.

Waar zijn we mee aan de slag / Projecten

Energiebesparing

Deurenactie energiearmoede: Samen de winter door

In het najaar van 2022 zijn we begonnen met onze aanpak tegen energiearmoede. Eén van de onderdelen van deze aanpak was naast een noodfonds voor inwoners ook dat we met energiecoaches van de gemeente bij alle inwoners zijn langs gegaan. De energiecoaches hebben ter plekke vragen over

---

[1] Energieneutraal wil zeggen dat alle energie die gebruikt wordt, duurzaam wordt opgewekt.

[2] Klimaatbestendig betekent beschermd tegen de diverse effecten van klimaatverandering.

[3] Een economie die niet draait op fossiele grondstoffen, maar op biologische hernieuwbare grondstoffen.

energiebesparing beantwoord en kleine duurzame energiebesparende maatregelen uitgedeeld (waaronder radiatorfolie). Zie ook: Ooststellingwerf helpt inwoners warm de winter door | Gemeente Ooststellingwerf Daarnaast is de folder ‘Samen de winter door’ huis aan huis verspreid. Zie ook: Samen de winter door.

Witgoedwissel
In het najaar van 2023 geven we uitvoering aan het project ‘Witgoedwissel’. Hierin ondersteunen we inwoners die in aanmerking komen voor energietoeslag en in een woning wonen met een laag energielabel door het aanbieden van een energiecoachgesprek met witgoedwissel. Deelnemers kunnen zich aanmelden voor een energiecoachgesprek. De energiecoach kijkt op welke laagdrempelige manieren er energie bespaard kan worden in de woning. Ook kijkt de energiecoach welk witgoedapparaat aan vervanging toe is. Vervolgens ontvangt de inwoner een tegoedbon om dit witgoedapparaat gratis aan te schaffen bij één van de deelnemende lokale witgoedverkopers.

Duurzaamheidsleningen
Met de ‘Stimuleringslening Duurzaamheid’ stellen we duurzaamheidsleningen beschikbaar voor inwoners. Hiermee kunnen woningeigenaren indien nodig tegen een aantrekkelijk tarief een lening afsluiten om duurzame maatregelen te treffen, zoals bijvoorbeeld dakisolatie of zonnepanelen. Inmiddels zijn er circa 315 duurzaamheidsleningen verstrekt. Zie ook: Stimuleringslening Duurzaamheid | Gemeente Ooststellingwerf

Kieswijzer Energieneutraal verbouwen
Samen met de andere gemeenten in Zuidoost Friesland hebben we de ‘Kieswijzer energieneutraal verbouwen’ opgesteld. Deze kieswijzer helpt inwoners bij het aanpassen van de woning naar energiezuinig of energieneutraal door te adviseren op ‘de beste keuze’ voor maatregelen in de desbetreffende woning. Zie ook: Kieswijzer energieneutraal verbouwen

Slimme isolatiegids
Alle inwoners van Ooststellingwerf met een koopwoning kregen eind januari 2023 de ‘Slimme Isolatiegids’ thuisbezorgd. Deze slimme gids staat vol met informatie en tips over het verduurzamen van de woning door te isoleren. Zie ook: De Slimme Isolatiegids | Gemeente Ooststellingwerf en De Slimme Isolatiegids.

Nationaal isolatieprogramma
Ooststellingwerf doet mee aan het Nationaal Isolatieprogramma. Hierdoor komt er de komende jaren voor inwoners van Ooststellingwerf subsidie beschikbaar voor het isoleren van de woning. In de eerste fase van dit isolatieprogramma kunnen we ca. 700 koopwoningen met een laag energielabel (D t/m G) en een lage WOZ-waarde ondersteunen bij het isoleren. We gaan dit doen met een waardebonsysteem waarbij bewoners deze waardebon kunnen inleveren bij een isolatiebedrijf of een doe-het-zelfzaak.

Verduurzamen eigen vastgoed
We hebben voor al het gemeentelijk vastgoed een energieadvies opgesteld en een energielabel aangevraagd. Hierdoor hebben we per pand inzichtelijk wat er nodig is voor verdere verduurzaming en dit verwerkt in een Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan (DMJOP) per gebouw. Dit heeft een relatie met het accommodatiebeleid en de Meerjaren Onderhoudsplannen (MJOP).

Thuisbesparen & Wonen
Het project Thuisbesparen & Wonen was de kapstok voor het uitvoeren van de Reductie Regeling Energie (RRE) en Reductie Regeling Energie voor Woningen (RREW). Vanaf 2020 t/m 2022 hebben we gewerkt aan projecten om energiebesparing bij inwoners thuis te stimuleren; bijvoorbeeld met de uitgifte van energiebespaarboxen en cadeaubonnen aan inwoners voor energiebesparende producten, het opleiden van energiecoaches, de Junior Energiecoach Challenge, etc. In totaal hebben we met deze projecten ruim 4.000 huishoudens kunnen helpen met energiebesparing.

Bespaarboxen
In 2020 en 2021 hebben we gratis bespaarboxen uitgegeven aan inwoners. Met deze bespaarbox kunnen inwoners eenvoudig en snel energie te besparen in huis. In de bespaarbox zaten: een energiemeter, mini-ledlamp, douchetimer, doordrukstekker, brievenbusborstel en een deurdranger.
Uitgegeven bespaarboxen: 580

Waardebonnen
In 2021 en 2022 hebben we de uitgifte van bespaarboxen vervangen door de uitgifte van waardebonnen aan inwoners. Met deze waardebon ter waarde van €40,- konden inwoners zelf energiebesparende producten zoals ledlampen, tochtstrips of radiatorfolie kopen bij de lokale bouwmarkt. In totaal zijn er 2.766 waardebonnen gebruikt.

Vrijwillige energiecoaches
Wij werken in Ooststellingwerf met vrijwillige energiecoaches. Vanuit het project Thuisbesparen & Wonen hebben we bijna 20 inwoners opgeleid tot energiecoach, door:

- een gratis opleiding aan te bieden tot energiecoach;
- begeleiding te geven door young professionals;
- een netwerkplatform te bieden voor het delen van kennis, ervaring en vragen.

Energiecoaches komen op afspraak langs bij de bewoners om hen aan de keukentafel te stimuleren en te adviseren om hun energiegebruik te verminderen. Concreet houdt dit in:

- elke maand een aantal energiescans bij inwoners;
- rapportage van de energiescan;
- samenwerken met en vanuit de lokale energiecoöperatie/energiewerkgroep.

Junior energiecoach
Met het project Junior Energiecoach betrekken we ook kinderen bij het thema energiebesparing. Door middel van een spel hebben kinderen van zeven tot twaalf jaar met hun gezin proefjes, puzzels en kleine spelletjes uitgevoerd, waarmee het gezin gezamenlijk heeft kunnen ontdekken hoe zij energie kunnen besparen. In 2022 hebben in totaal 22 huishoudens meegedaan aan dit project. Eind 2023 starten we met een nieuwe ronde van dit project. Hierbij ligt de focus op schoolklassen en BSO's. In totaal doen er deze ronde 262 kinderen mee. Er doen 5 schoolklassen (totaal 92 leerlingen) mee en een kinderopvangorganisatie met meerdere locaties doet mee (totaal 170 kinderen).

Goed voorbeeld doet goed volgen
Tijdens het project 'Goed Voorbeeld Doet Goed Volgen' kregen een groot aantal huishoudens inzicht in het energieverbruik door een energiemonitoringssysteem. Inzicht in het energieverbruik draagt bij aan grotere bewustwording en gedragsverandering voor de besparing van energie. In totaal zijn er 220 huishoudens bereikt met dit project. Ook hebben we een aantal evenementen georganiseerd over energiebesparing, zoals energiemarkten en huisbezoeken bij inwoners met goede voorbeelden.

Thuisbesparen beurs
Om inwoners van de gemeente inzicht te geven in de mogelijkheden over verduurzaming en hen te voorzien van onafhankelijk advies van lokale initiatieven en ondernemers, is er in maart 2022 een energiemarkt georganiseerd. Op deze markt kwamen verschillende bedrijven bijeen die advies konden geven over verschillende duurzame maatregelen. In totaal zijn hiermee 196 huishoudens bereikt.

Collectieve inkoopactie

De Collectieve Inkoopactie heeft inwoners de mogelijkheid geboden om advies in te winnen over energiebesparende- of verduurzamingsmaatregelen aan de woning, door kennis te maken met lokale uitvoerders. In totaal hebben 301 huishoudens deelgenomen aan dit project.

Fietsroute duurzame gebouwen
Tijdens deze fietsroute langs duurzame gebouwen op 21 mei 2022 konden inwoners van Ooststellingwerf bij woningen van hun buren of andere typen gebouwen in de gemeente kijken, die op verschillende wijze zijn verduurzaamd. Op deze manier kwamen nieuwsgierige inwoners in contact met ervaringsdeskundigen uit hun eigen omgeving. In totaal zijn er 12 mensen op afgekomen. Zie ook Fietstocht langs duurzame gebouwen in Oosterwolde | Gemeente Ooststellingwerf

Duurzame Huizen Route
Ooststellingwerf doet jaarlijks mee aan de Nationale Duurzame Huizen Route. Wij ondersteunen het initiatief en moedigen inwoners aan om hun duurzame voorbeelden via de Nationale Duurzame Huizen Route te delen. Zie ook: Woning verduurzaamd? Help jouw buurtgenoten op weg! | Gemeente Ooststellingwerf

KoploperProject
Het Koploperproject is een netwerk van meer dan 200 duurzame bedrijven en organisaties in Fryslân: MKB, gemeenten, zorginstellingen, scholen en woningcorporaties. Het netwerk wisselt informatie uit en werkt samen aan energiebesparing. In Ooststellingwerf hebben we de afgelopen jaren 3 koploperprojecten georganiseerd voor ondernemers met ongeveer 15 deelnemers per keer (totaal dus ± 45 deelnemers aan het koploperproject in Ooststellingwerf). In 2024 start een nieuwe ronde van dit project met hopelijk weer 15 nieuwe deelnemende ondernemers uit Ooststellingwerf.

Energie voor het MKB
Het project ‘Energie voor MKB’ heeft als doel om bedrijven in de gemeente Ooststellingwerf inzicht te geven in het energieverbruik en hoe dit kan worden teruggebracht naar energieneutraal. We hebben dit project georganiseerd in 2017 met 14 deelnemende bedrijven uit verschillende sectoren; landbouw, gezondheidszorg, industrie en dienstverlening.
Resultaat:

- bezoek van een onafhankelijke energie-expert aan bedrijven;
- onderzoek naar energiebesparing, opwekkingsmogelijkheden en afbouwen van aardgasgebruik;
- maatwerkadvies met alle maatregelen op een rij en de bijbehorende subsidies en fiscale regelingen die van toepassing zijn;
- een energielabel van bedrijfspanden;
- inzicht in verduurzaming van het wagenpark en energie inkoop.

Duurzame energieopwekking

Transitievisie Warmte

In 2050 moeten alle woningen in Nederland van het aardgas af zijn. Maar hoe en wanneer koppel je woningen los van het aardgas? Wat is het alternatief en wat is haalbaar en betaalbaar voor iedereen? De gemeenten Opsterland, Weststellingwerf en Ooststellingwerf werken samen en hebben een Transitievisie Warmte opgesteld die antwoord geeft op deze vragen. Zie ook https://transitievisiewarmte-owo.ireporting.nl/ Momenteel werken we in OWO-verband samen aan de uitvoering van deze visie.

Samen doen geeft energie – project Regiodeal

In de Regiodeal Zuidoost Friesland werken vijf gemeenten samen met de Hanzehogeschool Groningen aan oplossingen voor duurzame energie. De opzet van het project is het analyseren van energieoplossingen per wijk of dorp en het in kaart brengen van de partijen die een rol kunnen en willen spelen bij de realisatie. Het project is zoveel mogelijk gebaseerd op samenwerken zodat bewoners en andere betrokkenen vanaf het begin meedenken en -beslissen over de oplossing die voor hun situatie het meest geschikt is. Onderzoekers van de Hanzehogeschool ondersteunen hierbij. Zij reiken de instrumenten aan om tot duurzame energiekeuzes te komen. In Ooststellingwerf zijn we in gesprek met Oldeberkoop voor de uitvoering van dit project.

Regionale energiestrategie (RES)

Samen met alle Friese gemeenten, de provincie Fryslân, het Wetterskip Fryslân en de Friese Energie Alliantie (FEA) hebben we meegewerkt aan het opstellen van de Regionale energiestrategie (RES). De RES is vastgesteld in april 2021. In deze strategie staat de bijdrage vanuit de regio Fryslân aan de landelijke doelstelling uit het Klimaatakkoord voor opwekking van duurzame elektriciteit. Zie ook: RES Fryslân (resfryslan.frl)

Het bestendigen van de Friese samenwerking voor de regionale energiestrategie is vormgegeven in de Friese Energietafel. Binnen De Friese Energietafel (FET) bundelen we de krachten, kennis en kunde van alle betrokken partijen (provincie, Friese gemeenten, het waterschap, natuurorganisaties, netbeheerders, bedrijven, inwoners). De FET zorgt voor regie, samenhang en een integrale aanpak van de diverse energievraagstukken. Hiermee is samenwerking niet alleen verstevigd op het gebied van duurzame opwek door zon en wind (RES), maar voor de gehele energietransitie, denk aan de warmtetransitie, energiebesparing, de energie-infrastructuur en lokaal eigenaarschap in Fryslân.

Kleine windmolens

In Ooststellingwerf willen een aantal agrarische ondernemers kleine windturbines plaatsen om duurzame energie op te weken voor eigen gebruik. De provincie Fryslân maakt plaatsen van deze kleine windturbines sinds juli 2020 mogelijk. Om een uitgebreide gemeentelijke procedure bij het aanvragen van een omgevingsvergunning met hoge leges te voorkomen hebben we een paraplu-bestemmingsplan voor windturbines in Ooststellingwerf opgesteld. Sindsdien is er voor circa tien kleine windturbines een omgevingsvergunning verstrekt.

Opwekking biogas en groengas

Monomestvergisting draagt op een positieve manier bij aan klimaatdoelstellingen door de reductie van emissies, de productie van groene energie en het sluitend maken van kringlopen. Daarnaast reduceert het stankoverlast en transportbewegingen. Op dit moment zijn er in onze regio tientallen agrariërs die een vergunning aangevraagd (en gekregen) hebben voor een mestvergister op eigen erf. Hier wordt biogas gemaakt en via leidingen naar een opwaardeerunit getransporteerd, waar het als groengas in het net zal worden geïnjecteerd. Via een coöperatief model zijn agrariërs in staat om op deze manier een nieuw verdienmodel te creëren.

Waterstofpilot
In de gemeente Ooststellingwerf hebben Netwerkbedrijf Alliander en ontwikkelaar GroenLeven een pilot gerealiseerd voor de productie van waterstof uit zonne-energie. De gemeente heeft dit proces gefaciliteerd. De installatie in Oosterwolde is de allereerste binnenlandse waterstoffabriek naast een zonnepark in Nederland. Zie ook: Home - Sinnewetterstof

Waterstofwerkplaats
Vanuit de aanwezigheid van de bovengenoemde waterstofpilot proberen we een zogenaamde waterstofwerkplaats te realiseren. De ambitie van het project is een werkplaats te realiseren voor studenten, ondernemers, inwoners, etc. waar men veilig kan kennismaken met waterstof. Het is een plek om elkaar te vinden en samen te werken in de ontwikkeling van waterstofgebruik en –opslag.

Waterstofexpeditie
Eind 2021 hebben we een waterstofexpeditie georganiseerd voor het onderwijs en bedrijfsleven.
Zie ook: Onderwijs en bedrijfsleven samen op waterstofexpeditie | Gemeente Ooststellingwerf

Smart-Grid
Smart-Grid zijn slimme energienetwerken om vraag en aanbod van energie op lokaal niveau op elkaar af te stemmen. In deze pilot monitoren we vijf vergelijkbare huizen binnen de gemeente waarbij elk van deze huizen een andere bron van opwek en opslag heeft. De pilot moet inzicht geven in nieuwe vormen van opwek en opslag voor inwoners, en in hoeverre deze (vernieuwende) opties het elektriciteitsnet kunnen ontlasten. Woningcorporatie Actium gaat bijvoorbeeld binnen de pilot Smart-Grid experimenteren met de opslag van warm water.

Pilot thuisbatterij
Samen met de Rabobank zijn we een pilot gestart met de plaatsing van thuisbatterijen. Tien koopwoningen worden voorzien van een thuisbatterij met als doel om gebruikerservaring op te doen en te onderzoeken of dit een oplossing kan zijn in de netcongestie.

Analyse buurtbatterij
In 2023 hebben we een analyse afgerond naar de mogelijkheden voor een buurtbatterij in Ooststellingwerf. Tijdens de themabijeenkomst over de energietransitie op 19 september 2023 zijn de resultaten van dit onderzoek toegelicht. Het resultaat van het onderzoek naar de inzetbaarheid van een buurtbatterij binnen de gemeente Ooststellingwerf vindt u in bijlage 1.

Regio-analyse Energiesysteem
Congestie op het elektriciteitsnetwerk is de grootste hedendaagse uitdaging van de energietransitie. Tijdens de themabijeenkomst over de energietransitie op 19 september 2023 heeft Liander een toelichting gegeven op netcongestie in Ooststellingwerf. Een verdieping van deze presentatie is te vinden in bijlage 2. Zoals aangekondigd in de themabijeenkomst gaat Liander begin 2024 samen met de gemeente Ooststellingwerf en Weststellingwerf een regio-analyse opstellen voor het energiesysteem. In deze analyse worden alle plannen en ambities die relevant zijn voor de energie-infrastructuur samengebracht en doorgerekend op de impact op het elektriciteitsnet. Hiermee krijgen we een integraal beeld van de energieontwikkelingen en benodigde energie-infrastructuur richting 2030.

LED openbare verlichting
Het project om alle openbare verlichting in Ooststellingwerf te vervangen door ledverlichting is recent afgerond. Ooststellingwerf is een van de eerste Friese gemeenten die alle openbare verlichting heeft vervangen door ledverlichting.

Duurzame mobiliteit

Laadpalen

Inwoners van Ooststellingwerf kunnen een openbare laadpaal voor elektrische voertuigen aanvragen. Elke paal heeft twee laadpunten. Een laadpaal aanvragen kan via www.laadpaalnodig.nl, zie ook Laadpaal elektrische voertuigen aanvragen | Gemeente Ooststellingwerf.
Daarnaast zijn er bij het gemeentehuis en de Werf aan de Nanningaweg laadpalen geplaatst voor het laden van elektrische auto's.

Deelmobiliteit

Vanaf 2021 participeren we in een pilotproject om deelmobiliteit aan te beiden, door de plaatsing van een deelauto bij het gemeentehuis. Voor het vervolg van dit project is het doel om in samenwerking met plaatselijke belangen het aanbod van deelauto's uit te breiden in de gemeente.

Verduurzamen eigen wagenpark

Voor ons eigen gemeentelijke wagenpark kijken we op logische vervangingsmomenten naar de mogelijkheden om te verduurzamen. We kijken daarbij niet alleen naar aanschafprijs, maar naar de totale kosten van het voertuig over de hele periode van gebruik. Daarbij is de elektrische optie niet altijd duurder. Er wordt een afweging gemaakt tussen financiën, duurzame opties maar ook bruikbaarheid voor de collega's.

Band op Spanning en Slimme bandenpomp

Op 16 september 2023 hebben we opnieuw deelgenomen aan de actie Band op Spanning, Tijdens deze actie konden inwoners van Ooststellingwerf gratis hun autobanden op spanning laten brengen. Daarnaast hebben we sinds deze actiedag een vaste Slimme Bandenpomp op de parkeerplaats bij de winkelboulevard aan de Veengang in Oosterwolde. Hiermee kunnen inwoners ook na de actiedag gratis zelf hun banden op de juiste spanning brengen. Zie ook: Ooststellingwerf krijgt Slimme Bandenpomp & actiedag Band op Spanning | Gemeente Ooststellingwerf

Zonnecarport

We verkennen momenteel de mogelijkheden voor het realiseren van een zonnecarport in de gemeente Ooststellingwerf. Zonnecarports zijn een voorbeeld van slim multifunctioneel ruimte gebruik. Er wordt stroom opgewekt waar die nodig is (bijvoorbeeld voor het laden van elektrische auto's), geeft schaduw voor geparkeerde auto's en speelt in op beleid van de provincie om geen nieuwe zonnepanelen toe te staan op landbouwgrond. Daarnaast heeft de Tweede Kamer begin 2023 ingestemd met een motie voor het verplichten van zonnepanelen boven parkeerterreinen.

Hoe staan we ervoor?

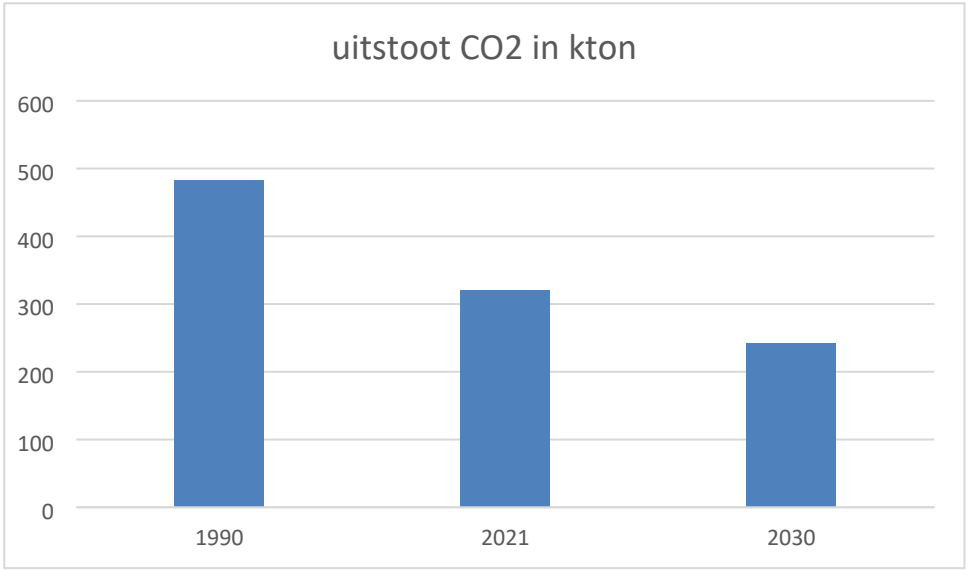
CO_2 monitor

Tijdens de themabijeenkomst over de energietransitie op 19 september 2023 heeft Berenschot een toelichting gegeven het op het CO_2 dashboard van Ooststellingwerf. De achterliggende rapportage ‘Ontwikkeling broeikasgasuitstoot gemeente Ooststellingwerf, 1990-2021-2030’ van Berenschot is te vinden in bijlage 3. In deze rapportage wordt gerekend met de meest recent beschikbare cijfers, in dit geval de cijfers tot en met 2021. Het effect van de bovengenoemde projecten uit het Programma Duurzaamheid zijn dus nog niet altijd zichtbaar in deze cijfers.

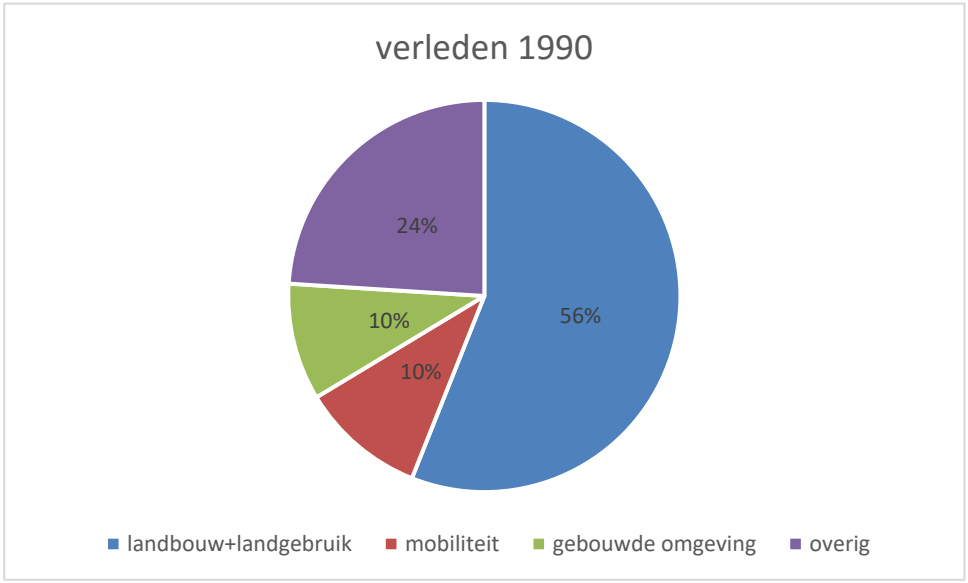
Ten opzichte van 1990 is de uitstoot in 2020 in Ooststellingwerf met 33,6% afgenomen. Nationaal bedroeg de reductie van alle broeikasgassen 24,7%. De afname van uitstoot in Ooststellingwerf is voor een groot deel toe te wijzen aan de opwek van duurzame energie met de zonneparken die de afgelopen jaren zijn gerealiseerd in Ooststellingwerf. Voor de sector elektriciteit bedraagt de reductie van CO_2 in 2020 in Ooststellingwerf 103%. Dit is de uitstoot gerelateerd aan het totale elektriciteitsgebruik binnen de gemeente. In Ooststellingwerf wekken we dusdanig veel elektriciteit op (met name met zonnepanelen) dat op sommige momenten (bijvoorbeeld als de zon veel schijnt) we netto exporteur zijn van elektriciteit en daarmee broeikasgasuitstoot door andere energiebronnen zoals kolencentrales elders in Nederland vermijden.

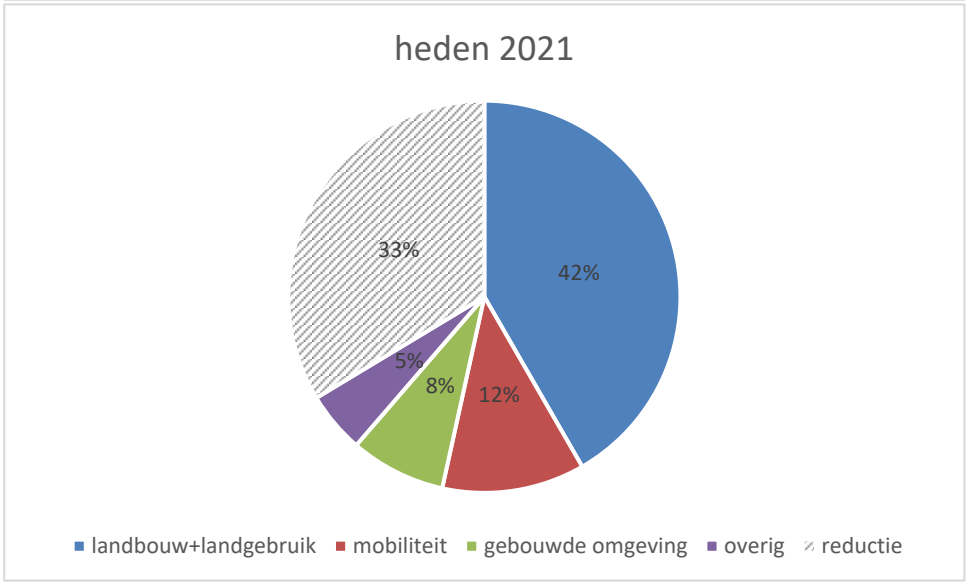
De verwachting is dat de totale CO_2 uitstoot in 2030 in Ooststellingwerf verder is afgenomen met 49,9% ten opzichte van 1990. Dit betekent dat we grote stappen zetten in het verminderen van CO_2 uitstoot. Ook verwachten we dat met onze inspanningen vanuit het Programma Duurzaamheid het aandeel in het verminderen van uitstoot verder zal toenemen. Tegelijkertijd zien we ook dat we, ondanks onze huidige inspanningen, onze doelstelling om CO_2 neutraal te zijn niet halen in 2030.

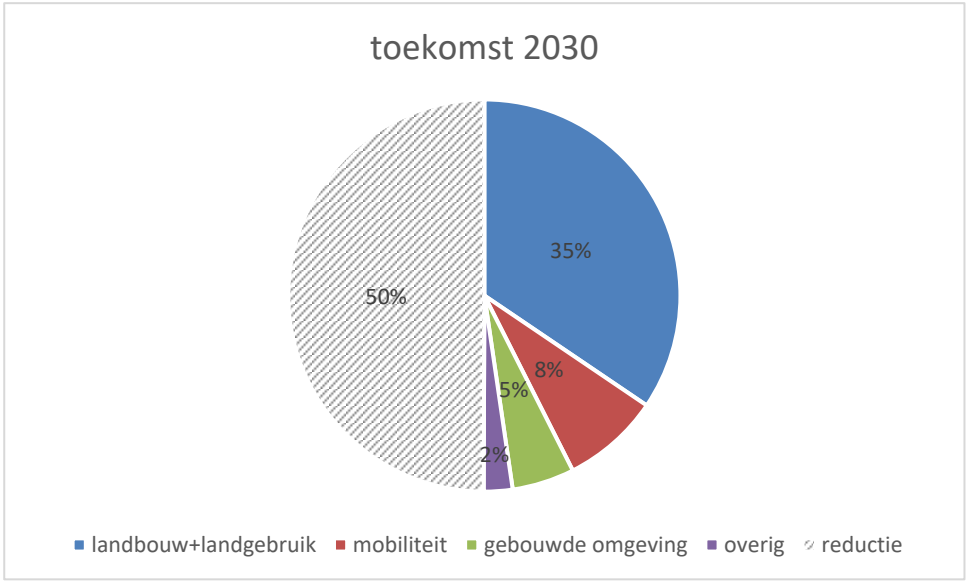
Onderstaande tabel laat de totale uitstoot zien van het aantal kton CO2 van verleden heden en toekomst

Onderstaande grafieken tonen procentueel de uitstoot CO2 per sector voor het genoemde jaar

Wat kunnen we doen om ons doel te halen?

De sector Landbouw en Landgebruik (en daarbinnen met name de rundveehouderijen) heeft in 2030 naar verwachting het grootste aandeel in de uitstoot van broeikasgassen, met een aandeel van 69% van de totale uitstoot in Ooststellingwerf. Daarna volgen de sectoren mobiliteit en gebouwde omgeving met respectievelijk 16% en 10% van de totale uitstoot in 2030 (zie bijlage 3).

Voor de reductie van de uitstoot van broeikasgassen in de landbouw en landgebruik zijn we sterk afhankelijk van de aanpak op het stikstofdossier, de stikstofmaatregelen en de uitvoering van het Fries Plan Landelijk Gebied (FPLG), zie ook de startnotitie Stikstof. We zijn hiervoor mede afhankelijk van EU, Rijk, provincie, bedrijven en inwoners. Om uitstoot in deze sector te verminderen, is het noodzakelijk om te kijken naar de reductie van rundveehouderijen/veehouderijen.

Voor de reductie van de uitstoot van broeikasgassen in de energietransitie lijkt er voor Ooststellingwerf ook winst te halen binnen de sectoren Mobiliteit en Gebouwde Omgeving:

- Mobiliteit: mogelijk winst te halen bij verkeer op de wegen buiten de bebouwde kom en mobiele werktuigen. Dit is respectievelijk 42% en 23% van de totale uitstoot in 2020 (zie bijlage 3).
- Gebouwde omgeving: mogelijk winst te halen op energiebesparing door isolatie en andere energiebronnen voor verwarming (zie ook Transitievisie Warmte, https://transitievisiewarmte-owo.ireporting.nl/).

In de Friese samenwerking van de Regionale Energiestrategie (RES), de Friese Energie Tafel (FET), wordt momenteel door alle betrokken partijen (provincie, Friese gemeenten, het waterschap, natuurorganisaties, netbeheerders, bedrijven, inwoners) gewerkt aan een nieuwe Friese Energievisie. Hierin worden de volgende kenmerken en kansen ten aanzien van de energietransitie in het landelijk gebied weergegeven:

Landelijk gebied

Fryslân is een relatief dunbevolkte provincie met veel landelijk en weids gebied. Dit gebied wordt met name vormgegeven door de aanwezigheid van kleinere dorpen en grote hoeveelheden agrarische bedrijven. Deze agrarische bedrijven bevinden zich doorgaans op de haarvaten van het elektriciteitsnet, hebben toegang tot relatief grote hoeveelheden (rest-)biomassa en hebben in de vorm van schuren een relatief groot dak oppervlak. Voor deze ondernemingen spelen buiten energievoorziening ook prangende onderwerpen zoals stikstofuitstootreductie een rol.

Dominante ontwikkelingen in de vraag naar energie

In het landelijk gebied zijn relatief weinig grote veranderingen in de vraag naar energie te verwachten al lijkt in de verdere toekomst het verduurzamen van de werktuigen een additionele vraag met zich mee te brengen.

Dominante ontwikkelingen in het aanbod van energie

- **Zonneweides;** door relatief veel ruimte en de druk om de veestapel te verkleinen ontstaat er voor agrarische bedrijven een nieuw business model in het creëren van zonneweides.
- **Biogas en groengas productie;** Door beschikbaarheid van biomassa en steeds bredere afzetmarkt (bijmengverplichting).
- **Grootschalig zon op dak.**

Kansen in het landelijk gebied

- **Zelfvoorziening energie;** in de vorm van eigen opwek (zon en kleine windmolens) en eigen opslag in de vorm van batterijen en brandstofproductie voor werktuigen. Hierdoor is er minder elektriciteit transport nodig.
  Groen gas productie; Productie van groengas voor eigen gebruik en voor invoeding. Zorgt daarbij ook voor vermindering van stikstof uitstoot. Financiering en organisatie (op schaal) zijn hier nog knelpunten.
- **Wind en zon bij elkaar;** Door windmolens bij grote hoeveelheden zon te plaatsen (of andersom), of zelfs achter de zelfde aansluiting (cablepooling) kan het net effectiever worden gebruikt zonder dat er een verzwaring nodig is.
- **Batterij bij opwek;** Dit kan de net-impact van opwek verlagen, waardoor verzwaring niet nodig is en vraag en aanbod beter op elkaar aansluiten.
- **Aftoppen van opwek;** de impact van opwek op de infrastructuur kan beperkt worden door deze niet op zijn maximale vermogen te laten functioneren. Hierdoor kan de impact halveren waarbij nog bijna 90% van de energetische opbrengsten en meer dan 90% van de inkomsten bestaan blijven.

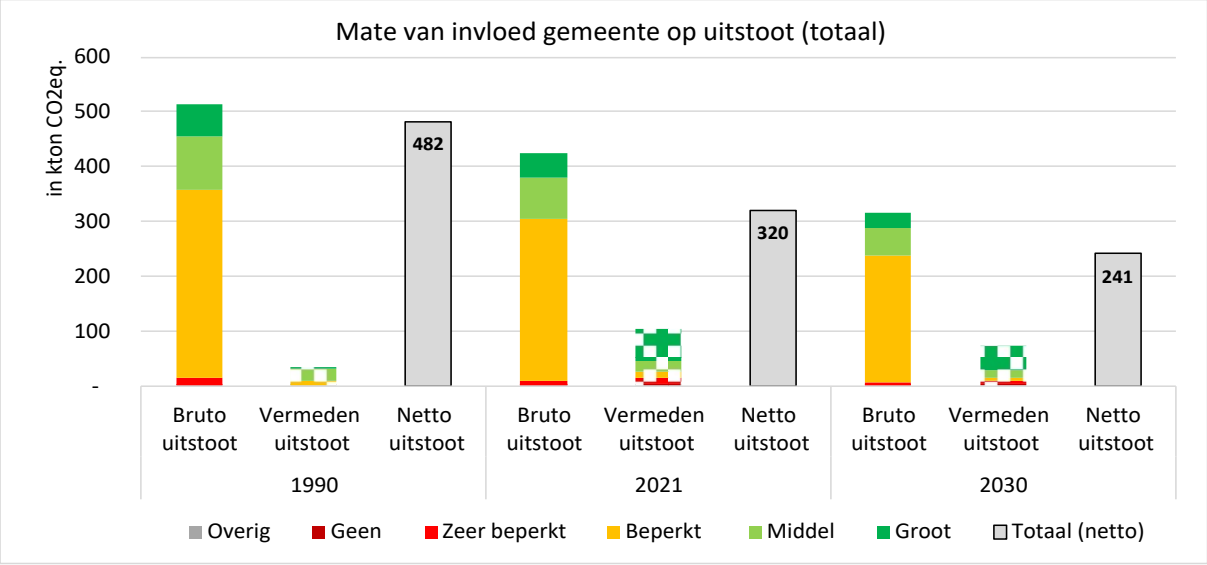
Een belangrijk vraag is hoe het energiesysteem van de toekomst eruit ziet. Door de verschuiving van fossiele brandstoffen naar duurzaam opgewekte energie wordt de noodzaak tot buffering door opslag van energie steeds belangrijker. De zon schijnt niet altijd en ook de wind waait niet elk moment. Voor de toekomst is buffering van energie naast duurzame opwek een belangrijke en bepalende factor. Niet alleen omdat het helpt om netcongestie te voorkomen, maar ook omdat hiermee een voorraad energie wordt opgeslagen die kan worden gebruikt in periodes van geen zon en geen wind (zogenaamde dunkelflaute).

Op de korte termijn en middellange termijn is energieopslag in (buurt)batterijen of thuisaccu's een optie. Voor de lange termijn zijn opslag in waterstofgas of de opslag van warmte in de bodem reële opties. Samen met andere partijen zoals de provincie wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van Energiehubs als onderdeel van een Smart-Grid systeem. Een Energiehub is de plek waar lokaal verschillende vormen van opgewekte energie samenkomen met opslagmogelijkheden, om vervolgens dorpen en wijken van energie te voorzien. Een centrale vraag hierin is wel welke rol wij als lokale overheid hierin kunnen en willen nemen. Welke mate van invloed hebben we en waar liggen onze mogelijkheden als lokale overheid om te sturen?

Sturing en mate van invloed

De gemeente Ooststellingwerf heeft niet op alle onderdelen van de energietransitie evenveel invloed. Op projecten waarin we zelf het goede voorbeeld geven, bijvoorbeeld door het gemeentelijke vastgoed energieneutraal en CO_2-neutraal te maken of ons wagenpark te verduurzamen, hebben we directe invloed. Op de uitstoot van broeikasgassen door energiecentrales, of het verkeer dat over de snelwegen van het Rijk of provinciale wegen rijdt heeft een lokale overheid geen directe invloed. De projecten die nu in uitvoering zijn vanuit het Programma Duurzaamheid hebben als kenmerk dat deze met name indirect sturen op de energietransitie en de reductie van broeikasgassen (enkele projecten zoals verduurzamen vastgoed en wagenpark daargelaten). Bij veel projecten ligt de nadruk nu op stimuleren, faciliteren, initiëren, subsidiëren, lobby, communicatie en bewustwording.

Onderstaande figuur geeft de mate van invloed van gemeente Ooststellingwerf op de uitstoot in 1990, 2021 en 2030 weer (zie ook bijlage 3). In 2021 heeft de gemeente een grote mate van invloed op 45 kton van de uitstoot en een middelgrote invloed op 75 kton van de **bruto** uitstoot. Dit bedraagt samen 28% van de totale bruto uitstoot in dat jaar.

Er zijn mogelijkheden om vanuit onze rol als bevoegd gezag sterker en directer te sturen op de reductie van de uitstoot van broeikasgassen. Dit vergroot de mate van invloed. Binnen de sectoren mobiliteit en gebouwde omgeving, waar voor gemeente Ooststellingwerf binnen de energietransitie met name winst te halen is, kunnen we bijvoorbeeld:

Mobiliteit

- Emissievrije zones voor mobiliteit aanwijzen
- De maximum snelheid op wegen buiten de bebouwde kom verder verlagen
- Parkeernormen in de gemeente naar beneden bijstellen

Gebouwde omgeving

- Strenger gaan handhaven op de labelplicht C voor kantoren
- Nadenken over regelgeving voor minimale labelplicht woningen binnen de gemeente
- Differentiatie in OZB-belasting gebruiken om te sturen op verduurzaming
- Aanwijsbevoegdheid gebruik om gebieden gedwongen aardgasvrij te maken en dit vastleggen in omgevingsplan

- Vanuit de ruimtelijke ordening, vergunningverlening en grondbeleid voorsorteren op meer ruimtebeslag voor het oplossen van netcongestie door bijvoorbeeld netverzwaring
- Vestigingsbeleid voor ondernemers aanpassen en richten op duurzame energieneutrale bedrijfsactiviteiten

Landbouw

- Veehouderijen reduceren

Overig

- Onderzoeken of alternatieve vormen van opwek (zoals geothermie[4] en riothermie[5]) haalbaar zijn en vervolgens nadenken over oprichten van gemeentelijk warmtebedrijf

[4] Geothermie is duurzame warmte uit de ondergrond waarmee je huizen, gebouwen en kassen kunt verwarmen.

[5] Riothermie is het verkrijgen van energie (warmte én koelte) uit afvalwater van het riool.

Onderwerpen ter overweging voor de gemeenteraad

Vanuit deze startnotitie komen constateringen en onderwerpen naar voren, waarover keuzes gemaakt kunnen worden. Deze leggen we graag voor aan de raad ter overweging:

- **We halen ons doel niet.**
  Uit monitoring blijkt dat we voortgang boeken in het verminderen van uitstoot van broeikasgassen, maar dat we onze doelstellingen in 2030 waarschijnlijk niet gaan halen. Wat zijn de keuzes die we kunnen en/of willen maken om dichter bij de doelstellingen te komen?
- **Versnelling energietransitie en de rol van gemeente.**
  Versnelling in de energietransitie is nodig om doelen te halen. Dit vraagt mogelijk ook een andere rol van de gemeente. Onze acties worden nu vooral ingezet vanuit het oogpunt te stimuleren, faciliteren en bewustwording te vergroten. Willen wij als lokale overheid een meer sturende rol innemen in de energietransitie om de beoogde doelen te halen?
- **Haalbaar en betaalbare transitie.**
  De gemeenteraad vraagt in de Samenwerkingsagenda 2022 – 2026 om een eerlijke energietransitie waarbij betaalbaarheid en het lokaal maximaal profiteren voor iedereen belangrijke uitgangspunten zijn.

Bovenstaande onderwerpen met als centrale vraag wat onze rol als lokale overheid hierin is, willen wij graag samen met de gemeenteraad verkennen. Dit op basis van onderstaande drie scenario's.

Scenario's

- We brengen versnelling aan in de energietransitie, door de huidige uitvoering te intensiveren en nog meer te investeren in projecten die uitgaan van stimuleren, faciliteren en subsidiëren.
- We brengen versnelling aan in de energietransitie door te blijven doen wat we nu doen en aanvullend een aantal elementen zelf uit te voeren (bijvoorbeeld zelf energieprojecten ontwikkelen en zelf energieleverancier worden als eigenaar van gerealiseerde projecten)
- We brengen versnelling aan in de energietransitie door noodzakelijke maatregelen voor te schrijven vanuit onze rol als bevoegd gezag.

Het voorstel is om in overleg met de agendacommissie van de gemeenteraad vier werkvergaderingen te organiseren met de gemeenteraad over het onderwerp Energietransitie in de eerste helft van 2024. Drie werkvergaderingen om de bovenstaande drie scenario's samen met de gemeenteraad verder te verkennen (één werkvergadering per scenario) en één werkvergadering waarin de opbrengst van de drie voorgaande werkvergaderingen samenkomt en conclusies voor het vervolg kunnen worden getrokken.

Bijlage 1:
Buurtbatterij Ooststellingwerf, Onderzoek inzetbaarheid buurtbatterij binnen de gemeente Ooststellingwerf, Antea Group, 2023.

Bijlage 2:
Op weg naar een flexibel energiesysteem, Hoe benutten we het elektriciteitsnet optimaal?, Liander, 2023.

Bijlage 3:
Ontwikkeling broeikasgasuitstoot gemeente Ooststellingwerf, 1990-2021-2030, Berenschot, 2023.

Startnotitie energietransitie

Van	:	Burgemeester en wethouders
Datum B&W	:	12 december 2023
Onderwerp	:	Energietransitie
Portefeuillehouder	:	Gerben But
Vergadering	:	Commissie Ruimte

Waarom deze startnotitie

Het onderwerp Energietransitie is één van de vier A-onderwerpen uit de Samenwerkingsagenda van de gemeenteraad. In deze Samenwerkingsagenda is aangegeven dat A-onderwerpen voor de raad van groot politiek belang zijn en dat de raad met deze onderwerpen zelf actief aan de slag wil. De raad wil op basis van een startnotitie een beeldvormende discussie voeren (zie ook: Samenwerkingsagenda 2022 – 2026). Hierin staat op pagina 12 het onderwerp Energietransitie benoemd als A-onderwerp.

Inhoud

Waarom deze startnotitie ..... - 2 -

Energietransitie ..... - 3 -

Waar zijn we mee aan de slag / Projecten ..... - 3 -

Hoe staan we ervoor? ..... - 10 -

Wat kunnen we doen om ons doel te halen? ..... - 12 -

Sturing en mate van invloed ..... - 14 -

Onderwerpen ter overweging voor de gemeenteraad ..... - 16 -

Energietransitie

Omdat de uitstoot van broeikasgassen bijdraagt aan de opwarming van de aarde en klimaatverandering heeft de gemeente Ooststellingwerf het doel om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. De ambitie is om CO_2-neutraal te zijn in 2030. Om dit te bereiken, willen we in 2030 energieneutraal[1] en klimaatbestendig[2] zijn en kringlopen binnen een Biobased economie[3] zo veel mogelijk sluitend maken.

Voor onze inzet en aanpak op de bovengenoemde doelen hebben we een programma duurzaamheid vastgesteld voor de periode 2021 – 2025 (zie ook: Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 – 2025). Binnen het programma duurzaamheid ligt de focus op drie thema's:

- Energietransitie
- Klimaatadaptatie
- Circulaire economie

Vervolgens zijn er binnen het thema energietransitie drie grote opgaven benoemd, namelijk:

1. *Energiebesparing:* binnen het programma zetten we als eerste in op energiebesparing. De energie die we niet gebruiken, hoeven we niet op te wekken.
2. *Duurzame energieopwekking:* de energie die we na energiebesparing alsnog nodig hebben wekken we duurzaam op. Ook zetten we in op het slim afstemmen van de vraag en het aanbod van duurzame energie, bijvoorbeeld met een slim energienetwerk (Smart-Grid, waterstof, batterijopslag, etc.). Eén van de belangrijkste uitdagingen hierin is het verbeteren van de netcapaciteit voor het transport van elektriciteit.
3. *Duurzame mobiliteit:* we stimuleren mobiliteit waarbij geen fossiele brandstoffen of een duurzame energiebron wordt gebruikt.

Om de ambities en doelen te halen werken we binnen het programma duurzaamheid vanuit de volgende uitvoeringstrategie:

- Doorontwikkeling en doorzetten koers van afgelopen jaren.
- Flexibel inspelen op toekomst die lastig te voorspellen is.
- Sturingsprincipes voor uitvoering, zoals inzetten op samenwerking en participatie, het slim combineren van projecten en partijen en het optimaal benutten van innovatie en economische kansen, etc.

Zie ook: Nota van uitgangspunten voor het Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 – 2025.

Vanuit de bovengenoemde uitvoeringsstrategie geven we uitvoering aan een groot aantal projecten die bijdragen aan de doelstelling om energieneutraal te worden. Hieronder geven we een opsomming van de projecten binnen het thema energietransitie. Uiteraard lopen er naast deze projecten ook tal van andere projecten binnen de thema's klimaatadaptatie en circulaire economie, maar deze worden hier buiten beschouwing gelaten vanwege het onderwerp van deze startnotitie.

Waar zijn we mee aan de slag / Projecten

Energiebesparing

Deurenactie energiearmoede: Samen de winter door

In het najaar van 2022 zijn we begonnen met onze aanpak tegen energiearmoede. Eén van de onderdelen van deze aanpak was naast een noodfonds voor inwoners ook dat we met energiecoaches van de gemeente bij alle inwoners zijn langs gegaan. De energiecoaches hebben ter plekke vragen over

---

[1] Energieneutraal wil zeggen dat alle energie die gebruikt wordt, duurzaam wordt opgewekt.

[2] Klimaatbestendig betekent beschermd tegen de diverse effecten van klimaatverandering.

[3] Een economie die niet draait op fossiele grondstoffen, maar op biologische hernieuwbare grondstoffen.

energiebesparing beantwoord en kleine duurzame energiebesparende maatregelen uitgedeeld (waaronder radiatorfolie). Zie ook: Ooststellingwerf helpt inwoners warm de winter door | Gemeente Ooststellingwerf Daarnaast is de folder ‘Samen de winter door’ huis aan huis verspreid. Zie ook: Samen de winter door.

Witgoedwissel
In het najaar van 2023 geven we uitvoering aan het project ‘Witgoedwissel’. Hierin ondersteunen we inwoners die in aanmerking komen voor energietoeslag en in een woning wonen met een laag energielabel door het aanbieden van een energiecoachgesprek met witgoedwissel. Deelnemers kunnen zich aanmelden voor een energiecoachgesprek. De energiecoach kijkt op welke laagdrempelige manieren er energie bespaard kan worden in de woning. Ook kijkt de energiecoach welk witgoedapparaat aan vervanging toe is. Vervolgens ontvangt de inwoner een tegoedbon om dit witgoedapparaat gratis aan te schaffen bij één van de deelnemende lokale witgoedverkopers.

Duurzaamheidsleningen
Met de ‘Stimuleringslening Duurzaamheid’ stellen we duurzaamheidsleningen beschikbaar voor inwoners. Hiermee kunnen woningeigenaren indien nodig tegen een aantrekkelijk tarief een lening afsluiten om duurzame maatregelen te treffen, zoals bijvoorbeeld dakisolatie of zonnepanelen. Inmiddels zijn er circa 315 duurzaamheidsleningen verstrekt. Zie ook: Stimuleringslening Duurzaamheid | Gemeente Ooststellingwerf

Kieswijzer Energieneutraal verbouwen
Samen met de andere gemeenten in Zuidoost Friesland hebben we de ‘Kieswijzer energieneutraal verbouwen’ opgesteld. Deze kieswijzer helpt inwoners bij het aanpassen van de woning naar energiezuinig of energieneutraal door te adviseren op ‘de beste keuze’ voor maatregelen in de desbetreffende woning. Zie ook: Kieswijzer energieneutraal verbouwen

Slimme isolatiegids
Alle inwoners van Ooststellingwerf met een koopwoning kregen eind januari 2023 de ‘Slimme Isolatiegids’ thuisbezorgd. Deze slimme gids staat vol met informatie en tips over het verduurzamen van de woning door te isoleren. Zie ook: De Slimme Isolatiegids | Gemeente Ooststellingwerf en De Slimme Isolatiegids.

Nationaal isolatieprogramma
Ooststellingwerf doet mee aan het Nationaal Isolatieprogramma. Hierdoor komt er de komende jaren voor inwoners van Ooststellingwerf subsidie beschikbaar voor het isoleren van de woning. In de eerste fase van dit isolatieprogramma kunnen we ca. 700 koopwoningen met een laag energielabel (D t/m G) en een lage WOZ-waarde ondersteunen bij het isoleren. We gaan dit doen met een waardebonsysteem waarbij bewoners deze waardebon kunnen inleveren bij een isolatiebedrijf of een doe-het-zelfzaak.

Verduurzamen eigen vastgoed
We hebben voor al het gemeentelijk vastgoed een energieadvies opgesteld en een energielabel aangevraagd. Hierdoor hebben we per pand inzichtelijk wat er nodig is voor verdere verduurzaming en dit verwerkt in een Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan (DMJOP) per gebouw. Dit heeft een relatie met het accommodatiebeleid en de Meerjaren Onderhoudsplannen (MJOP).

Thuisbesparen & Wonen
Het project Thuisbesparen & Wonen was de kapstok voor het uitvoeren van de Reductie Regeling Energie (RRE) en Reductie Regeling Energie voor Woningen (RREW). Vanaf 2020 t/m 2022 hebben we gewerkt aan projecten om energiebesparing bij inwoners thuis te stimuleren; bijvoorbeeld met de uitgifte van energiebespaarboxen en cadeaubonnen aan inwoners voor energiebesparende producten, het opleiden van energiecoaches, de Junior Energiecoach Challenge, etc. In totaal hebben we met deze projecten ruim 4.000 huishoudens kunnen helpen met energiebesparing.

Bespaarboxen
In 2020 en 2021 hebben we gratis bespaarboxen uitgegeven aan inwoners. Met deze bespaarbox kunnen inwoners eenvoudig en snel energie te besparen in huis. In de bespaarbox zaten: een energiemeter, mini-ledlamp, douchetimer, doordrukstekker, brievenbusborstel en een deurdranger.
Uitgegeven bespaarboxen: 580

Waardebonnen
In 2021 en 2022 hebben we de uitgifte van bespaarboxen vervangen door de uitgifte van waardebonnen aan inwoners. Met deze waardebon ter waarde van €40,- konden inwoners zelf energiebesparende producten zoals ledlampen, tochtstrips of radiatorfolie kopen bij de lokale bouwmarkt. In totaal zijn er 2.766 waardebonnen gebruikt.

Vrijwillige energiecoaches
Wij werken in Ooststellingwerf met vrijwillige energiecoaches. Vanuit het project Thuisbesparen & Wonen hebben we bijna 20 inwoners opgeleid tot energiecoach, door:

- een gratis opleiding aan te bieden tot energiecoach;
- begeleiding te geven door young professionals;
- een netwerkplatform te bieden voor het delen van kennis, ervaring en vragen.

Energiecoaches komen op afspraak langs bij de bewoners om hen aan de keukentafel te stimuleren en te adviseren om hun energiegebruik te verminderen. Concreet houdt dit in:

- elke maand een aantal energiescans bij inwoners;
- rapportage van de energiescan;
- samenwerken met en vanuit de lokale energiecoöperatie/energiewerkgroep.

Junior energiecoach
Met het project Junior Energiecoach betrekken we ook kinderen bij het thema energiebesparing. Door middel van een spel hebben kinderen van zeven tot twaalf jaar met hun gezin proefjes, puzzels en kleine spelletjes uitgevoerd, waarmee het gezin gezamenlijk heeft kunnen ontdekken hoe zij energie kunnen besparen. In 2022 hebben in totaal 22 huishoudens meegedaan aan dit project. Eind 2023 starten we met een nieuwe ronde van dit project. Hierbij ligt de focus op schoolklassen en BSO's. In totaal doen er deze ronde 262 kinderen mee. Er doen 5 schoolklassen (totaal 92 leerlingen) mee en een kinderopvangorganisatie met meerdere locaties doet mee (totaal 170 kinderen).

Goed voorbeeld doet goed volgen
Tijdens het project 'Goed Voorbeeld Doet Goed Volgen' kregen een groot aantal huishoudens inzicht in het energieverbruik door een energiemonitoringssysteem. Inzicht in het energieverbruik draagt bij aan grotere bewustwording en gedragsverandering voor de besparing van energie. In totaal zijn er 220 huishoudens bereikt met dit project. Ook hebben we een aantal evenementen georganiseerd over energiebesparing, zoals energiemarkten en huisbezoeken bij inwoners met goede voorbeelden.

Thuisbesparen beurs
Om inwoners van de gemeente inzicht te geven in de mogelijkheden over verduurzaming en hen te voorzien van onafhankelijk advies van lokale initiatieven en ondernemers, is er in maart 2022 een energiemarkt georganiseerd. Op deze markt kwamen verschillende bedrijven bijeen die advies konden geven over verschillende duurzame maatregelen. In totaal zijn hiermee 196 huishoudens bereikt.

Collectieve inkoopactie

De Collectieve Inkoopactie heeft inwoners de mogelijkheid geboden om advies in te winnen over energiebesparende- of verduurzamingsmaatregelen aan de woning, door kennis te maken met lokale uitvoerders. In totaal hebben 301 huishoudens deelgenomen aan dit project.

Fietsroute duurzame gebouwen
Tijdens deze fietsroute langs duurzame gebouwen op 21 mei 2022 konden inwoners van Ooststellingwerf bij woningen van hun buren of andere typen gebouwen in de gemeente kijken, die op verschillende wijze zijn verduurzaamd. Op deze manier kwamen nieuwsgierige inwoners in contact met ervaringsdeskundigen uit hun eigen omgeving. In totaal zijn er 12 mensen op afgekomen. Zie ook Fietstocht langs duurzame gebouwen in Oosterwolde | Gemeente Ooststellingwerf

Duurzame Huizen Route
Ooststellingwerf doet jaarlijks mee aan de Nationale Duurzame Huizen Route. Wij ondersteunen het initiatief en moedigen inwoners aan om hun duurzame voorbeelden via de Nationale Duurzame Huizen Route te delen. Zie ook: Woning verduurzaamd? Help jouw buurtgenoten op weg! | Gemeente Ooststellingwerf

KoploperProject
Het Koploperproject is een netwerk van meer dan 200 duurzame bedrijven en organisaties in Fryslân: MKB, gemeenten, zorginstellingen, scholen en woningcorporaties. Het netwerk wisselt informatie uit en werkt samen aan energiebesparing. In Ooststellingwerf hebben we de afgelopen jaren 3 koploperprojecten georganiseerd voor ondernemers met ongeveer 15 deelnemers per keer (totaal dus ± 45 deelnemers aan het koploperproject in Ooststellingwerf). In 2024 start een nieuwe ronde van dit project met hopelijk weer 15 nieuwe deelnemende ondernemers uit Ooststellingwerf.

Energie voor het MKB
Het project ‘Energie voor MKB’ heeft als doel om bedrijven in de gemeente Ooststellingwerf inzicht te geven in het energieverbruik en hoe dit kan worden teruggebracht naar energieneutraal. We hebben dit project georganiseerd in 2017 met 14 deelnemende bedrijven uit verschillende sectoren; landbouw, gezondheidszorg, industrie en dienstverlening.
Resultaat:

- bezoek van een onafhankelijke energie-expert aan bedrijven;
- onderzoek naar energiebesparing, opwekkingsmogelijkheden en afbouwen van aardgasgebruik;
- maatwerkadvies met alle maatregelen op een rij en de bijbehorende subsidies en fiscale regelingen die van toepassing zijn;
- een energielabel van bedrijfspanden;
- inzicht in verduurzaming van het wagenpark en energie inkoop.

Duurzame energieopwekking

Transitievisie Warmte

In 2050 moeten alle woningen in Nederland van het aardgas af zijn. Maar hoe en wanneer koppel je woningen los van het aardgas? Wat is het alternatief en wat is haalbaar en betaalbaar voor iedereen? De gemeenten Opsterland, Weststellingwerf en Ooststellingwerf werken samen en hebben een Transitievisie Warmte opgesteld die antwoord geeft op deze vragen. Zie ook https://transitievisiewarmte-owo.ireporting.nl/ Momenteel werken we in OWO-verband samen aan de uitvoering van deze visie.

Samen doen geeft energie – project Regiodeal

In de Regiodeal Zuidoost Friesland werken vijf gemeenten samen met de Hanzehogeschool Groningen aan oplossingen voor duurzame energie. De opzet van het project is het analyseren van energieoplossingen per wijk of dorp en het in kaart brengen van de partijen die een rol kunnen en willen spelen bij de realisatie. Het project is zoveel mogelijk gebaseerd op samenwerken zodat bewoners en andere betrokkenen vanaf het begin meedenken en -beslissen over de oplossing die voor hun situatie het meest geschikt is. Onderzoekers van de Hanzehogeschool ondersteunen hierbij. Zij reiken de instrumenten aan om tot duurzame energiekeuzes te komen. In Ooststellingwerf zijn we in gesprek met Oldeberkoop voor de uitvoering van dit project.

Regionale energiestrategie (RES)

Samen met alle Friese gemeenten, de provincie Fryslân, het Wetterskip Fryslân en de Friese Energie Alliantie (FEA) hebben we meegewerkt aan het opstellen van de Regionale energiestrategie (RES). De RES is vastgesteld in april 2021. In deze strategie staat de bijdrage vanuit de regio Fryslân aan de landelijke doelstelling uit het Klimaatakkoord voor opwekking van duurzame elektriciteit. Zie ook: RES Fryslân (resfryslan.frl)

Het bestendigen van de Friese samenwerking voor de regionale energiestrategie is vormgegeven in de Friese Energietafel. Binnen De Friese Energietafel (FET) bundelen we de krachten, kennis en kunde van alle betrokken partijen (provincie, Friese gemeenten, het waterschap, natuurorganisaties, netbeheerders, bedrijven, inwoners). De FET zorgt voor regie, samenhang en een integrale aanpak van de diverse energievraagstukken. Hiermee is samenwerking niet alleen verstevigd op het gebied van duurzame opwek door zon en wind (RES), maar voor de gehele energietransitie, denk aan de warmtetransitie, energiebesparing, de energie-infrastructuur en lokaal eigenaarschap in Fryslân.

Kleine windmolens

In Ooststellingwerf willen een aantal agrarische ondernemers kleine windturbines plaatsen om duurzame energie op te weken voor eigen gebruik. De provincie Fryslân maakt plaatsen van deze kleine windturbines sinds juli 2020 mogelijk. Om een uitgebreide gemeentelijke procedure bij het aanvragen van een omgevingsvergunning met hoge leges te voorkomen hebben we een paraplu-bestemmingsplan voor windturbines in Ooststellingwerf opgesteld. Sindsdien is er voor circa tien kleine windturbines een omgevingsvergunning verstrekt.

Opwekking biogas en groengas

Monomestvergisting draagt op een positieve manier bij aan klimaatdoelstellingen door de reductie van emissies, de productie van groene energie en het sluitend maken van kringlopen. Daarnaast reduceert het stankoverlast en transportbewegingen. Op dit moment zijn er in onze regio tientallen agrariërs die een vergunning aangevraagd (en gekregen) hebben voor een mestvergister op eigen erf. Hier wordt biogas gemaakt en via leidingen naar een opwaardeerunit getransporteerd, waar het als groengas in het net zal worden geïnjecteerd. Via een coöperatief model zijn agrariërs in staat om op deze manier een nieuw verdienmodel te creëren.

Waterstofpilot
In de gemeente Ooststellingwerf hebben Netwerkbedrijf Alliander en ontwikkelaar GroenLeven een pilot gerealiseerd voor de productie van waterstof uit zonne-energie. De gemeente heeft dit proces gefaciliteerd. De installatie in Oosterwolde is de allereerste binnenlandse waterstoffabriek naast een zonnepark in Nederland. Zie ook: Home - Sinnewetterstof

Waterstofwerkplaats
Vanuit de aanwezigheid van de bovengenoemde waterstofpilot proberen we een zogenaamde waterstofwerkplaats te realiseren. De ambitie van het project is een werkplaats te realiseren voor studenten, ondernemers, inwoners, etc. waar men veilig kan kennismaken met waterstof. Het is een plek om elkaar te vinden en samen te werken in de ontwikkeling van waterstofgebruik en –opslag.

Waterstofexpeditie
Eind 2021 hebben we een waterstofexpeditie georganiseerd voor het onderwijs en bedrijfsleven.
Zie ook: Onderwijs en bedrijfsleven samen op waterstofexpeditie | Gemeente Ooststellingwerf

Smart-Grid
Smart-Grid zijn slimme energienetwerken om vraag en aanbod van energie op lokaal niveau op elkaar af te stemmen. In deze pilot monitoren we vijf vergelijkbare huizen binnen de gemeente waarbij elk van deze huizen een andere bron van opwek en opslag heeft. De pilot moet inzicht geven in nieuwe vormen van opwek en opslag voor inwoners, en in hoeverre deze (vernieuwende) opties het elektriciteitsnet kunnen ontlasten. Woningcorporatie Actium gaat bijvoorbeeld binnen de pilot Smart-Grid experimenteren met de opslag van warm water.

Pilot thuisbatterij
Samen met de Rabobank zijn we een pilot gestart met de plaatsing van thuisbatterijen. Tien koopwoningen worden voorzien van een thuisbatterij met als doel om gebruikerservaring op te doen en te onderzoeken of dit een oplossing kan zijn in de netcongestie.

Analyse buurtbatterij
In 2023 hebben we een analyse afgerond naar de mogelijkheden voor een buurtbatterij in Ooststellingwerf. Tijdens de themabijeenkomst over de energietransitie op 19 september 2023 zijn de resultaten van dit onderzoek toegelicht. Het resultaat van het onderzoek naar de inzetbaarheid van een buurtbatterij binnen de gemeente Ooststellingwerf vindt u in bijlage 1.

Regio-analyse Energiesysteem
Congestie op het elektriciteitsnetwerk is de grootste hedendaagse uitdaging van de energietransitie. Tijdens de themabijeenkomst over de energietransitie op 19 september 2023 heeft Liander een toelichting gegeven op netcongestie in Ooststellingwerf. Een verdieping van deze presentatie is te vinden in bijlage 2. Zoals aangekondigd in de themabijeenkomst gaat Liander begin 2024 samen met de gemeente Ooststellingwerf en Weststellingwerf een regio-analyse opstellen voor het energiesysteem. In deze analyse worden alle plannen en ambities die relevant zijn voor de energie-infrastructuur samengebracht en doorgerekend op de impact op het elektriciteitsnet. Hiermee krijgen we een integraal beeld van de energieontwikkelingen en benodigde energie-infrastructuur richting 2030.

LED openbare verlichting
Het project om alle openbare verlichting in Ooststellingwerf te vervangen door ledverlichting is recent afgerond. Ooststellingwerf is een van de eerste Friese gemeenten die alle openbare verlichting heeft vervangen door ledverlichting.

Duurzame mobiliteit

Laadpalen

Inwoners van Ooststellingwerf kunnen een openbare laadpaal voor elektrische voertuigen aanvragen. Elke paal heeft twee laadpunten. Een laadpaal aanvragen kan via www.laadpaalnodig.nl, zie ook Laadpaal elektrische voertuigen aanvragen | Gemeente Ooststellingwerf.
Daarnaast zijn er bij het gemeentehuis en de Werf aan de Nanningaweg laadpalen geplaatst voor het laden van elektrische auto's.

Deelmobiliteit

Vanaf 2021 participeren we in een pilotproject om deelmobiliteit aan te beiden, door de plaatsing van een deelauto bij het gemeentehuis. Voor het vervolg van dit project is het doel om in samenwerking met plaatselijke belangen het aanbod van deelauto's uit te breiden in de gemeente.

Verduurzamen eigen wagenpark

Voor ons eigen gemeentelijke wagenpark kijken we op logische vervangingsmomenten naar de mogelijkheden om te verduurzamen. We kijken daarbij niet alleen naar aanschafprijs, maar naar de totale kosten van het voertuig over de hele periode van gebruik. Daarbij is de elektrische optie niet altijd duurder. Er wordt een afweging gemaakt tussen financiën, duurzame opties maar ook bruikbaarheid voor de collega's.

Band op Spanning en Slimme bandenpomp

Op 16 september 2023 hebben we opnieuw deelgenomen aan de actie Band op Spanning, Tijdens deze actie konden inwoners van Ooststellingwerf gratis hun autobanden op spanning laten brengen. Daarnaast hebben we sinds deze actiedag een vaste Slimme Bandenpomp op de parkeerplaats bij de winkelboulevard aan de Veengang in Oosterwolde. Hiermee kunnen inwoners ook na de actiedag gratis zelf hun banden op de juiste spanning brengen. Zie ook: Ooststellingwerf krijgt Slimme Bandenpomp & actiedag Band op Spanning | Gemeente Ooststellingwerf

Zonnecarport

We verkennen momenteel de mogelijkheden voor het realiseren van een zonnecarport in de gemeente Ooststellingwerf. Zonnecarports zijn een voorbeeld van slim multifunctioneel ruimte gebruik. Er wordt stroom opgewekt waar die nodig is (bijvoorbeeld voor het laden van elektrische auto's), geeft schaduw voor geparkeerde auto's en speelt in op beleid van de provincie om geen nieuwe zonnepanelen toe te staan op landbouwgrond. Daarnaast heeft de Tweede Kamer begin 2023 ingestemd met een motie voor het verplichten van zonnepanelen boven parkeerterreinen.

Hoe staan we ervoor?

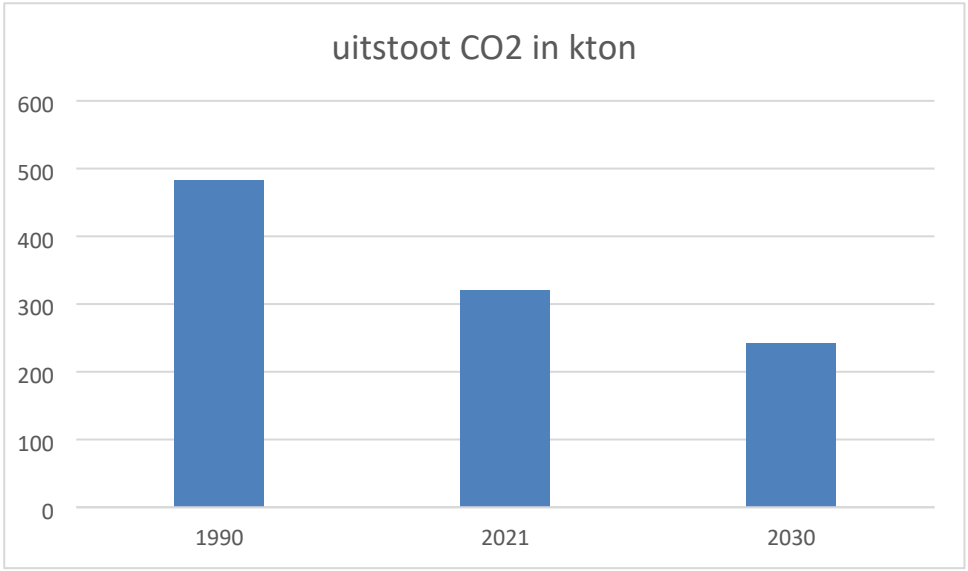
CO_2 monitor

Tijdens de themabijeenkomst over de energietransitie op 19 september 2023 heeft Berenschot een toelichting gegeven het op het CO_2 dashboard van Ooststellingwerf. De achterliggende rapportage ‘Ontwikkeling broeikasgasuitstoot gemeente Ooststellingwerf, 1990-2021-2030’ van Berenschot is te vinden in bijlage 3. In deze rapportage wordt gerekend met de meest recent beschikbare cijfers, in dit geval de cijfers tot en met 2021. Het effect van de bovengenoemde projecten uit het Programma Duurzaamheid zijn dus nog niet altijd zichtbaar in deze cijfers.

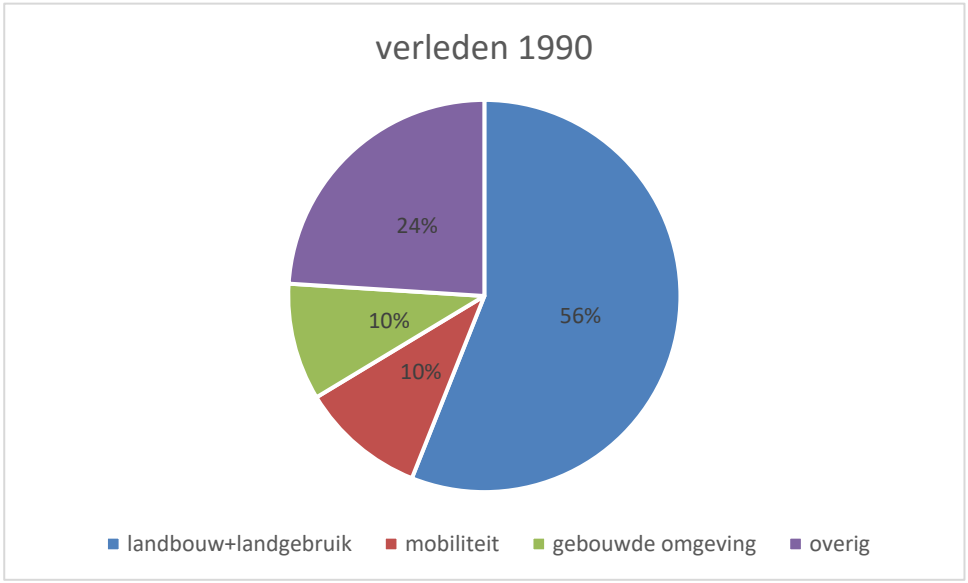
Ten opzichte van 1990 is de uitstoot in 2020 in Ooststellingwerf met 33,6% afgenomen. Nationaal bedroeg de reductie van alle broeikasgassen 24,7%. De afname van uitstoot in Ooststellingwerf is voor een groot deel toe te wijzen aan de opwek van duurzame energie met de zonneparken die de afgelopen jaren zijn gerealiseerd in Ooststellingwerf. Voor de sector elektriciteit bedraagt de reductie van CO_2 in 2020 in Ooststellingwerf 103%. Dit is de uitstoot gerelateerd aan het totale elektriciteitsgebruik binnen de gemeente. In Ooststellingwerf wekken we dusdanig veel elektriciteit op (met name met zonnepanelen) dat op sommige momenten (bijvoorbeeld als de zon veel schijnt) we netto exporteur zijn van elektriciteit en daarmee broeikasgasuitstoot door andere energiebronnen zoals kolencentrales elders in Nederland vermijden.

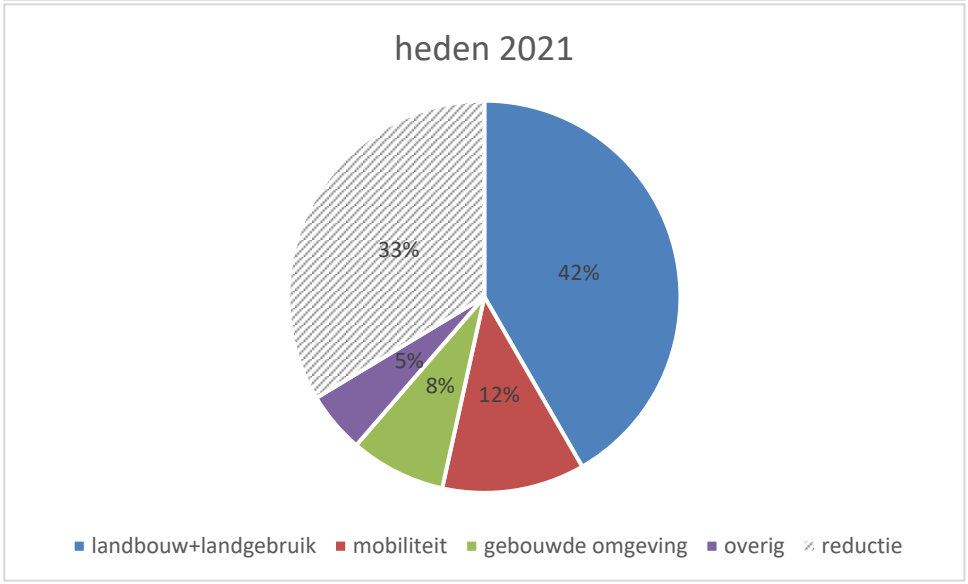
De verwachting is dat de totale CO_2 uitstoot in 2030 in Ooststellingwerf verder is afgenomen met 49,9% ten opzichte van 1990. Dit betekent dat we grote stappen zetten in het verminderen van CO_2 uitstoot. Ook verwachten we dat met onze inspanningen vanuit het Programma Duurzaamheid het aandeel in het verminderen van uitstoot verder zal toenemen. Tegelijkertijd zien we ook dat we, ondanks onze huidige inspanningen, onze doelstelling om CO_2 neutraal te zijn niet halen in 2030.

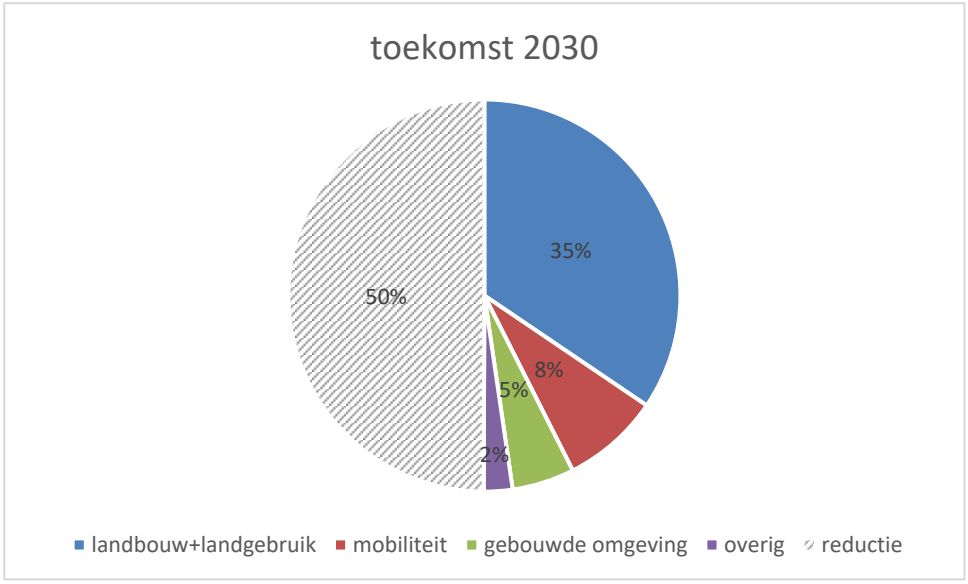
Onderstaande tabel laat de totale uitstoot zien van het aantal kton CO2 van verleden heden en toekomst

Onderstaande grafieken tonen procentueel de uitstoot CO2 per sector voor het genoemde jaar

Wat kunnen we doen om ons doel te halen?

De sector Landbouw en Landgebruik (en daarbinnen met name de rundveehouderijen) heeft in 2030 naar verwachting het grootste aandeel in de uitstoot van broeikasgassen, met een aandeel van 69% van de totale uitstoot in Ooststellingwerf. Daarna volgen de sectoren mobiliteit en gebouwde omgeving met respectievelijk 16% en 10% van de totale uitstoot in 2030 (zie bijlage 3).

Voor de reductie van de uitstoot van broeikasgassen in de landbouw en landgebruik zijn we sterk afhankelijk van de aanpak op het stikstofdossier, de stikstofmaatregelen en de uitvoering van het Fries Plan Landelijk Gebied (FPLG), zie ook de startnotitie Stikstof. We zijn hiervoor mede afhankelijk van EU, Rijk, provincie, bedrijven en inwoners. Om uitstoot in deze sector te verminderen, is het noodzakelijk om te kijken naar de reductie van uitstoot van rundveehouderijen/veehouderijen.

Voor de reductie van de uitstoot van broeikasgassen in de energietransitie lijkt er voor Ooststellingwerf ook winst te halen binnen de sectoren Mobiliteit en Gebouwde Omgeving:

- Mobiliteit: mogelijk winst te halen bij verkeer op de wegen buiten de bebouwde kom en mobiele werktuigen. Dit is respectievelijk 42% en 23% van de totale uitstoot in 2020 (zie bijlage 3).
- Gebouwde omgeving: mogelijk winst te halen op energiebesparing door isolatie en andere energiebronnen voor verwarming (zie ook Transitievisie Warmte, https://transitievisiewarmte-owo.ireporting.nl/).

In de Friese samenwerking van de Regionale Energiestrategie (RES), de Friese Energie Tafel (FET), wordt momenteel door alle betrokken partijen (provincie, Friese gemeenten, het waterschap, natuurorganisaties, netbeheerders, bedrijven, inwoners) gewerkt aan een nieuwe Friese Energievisie. Hierin worden de volgende kenmerken en kansen ten aanzien van de energietransitie in het landelijk gebied weergegeven:

Landelijk gebied

Fryslân is een relatief dunbevolkte provincie met veel landelijk en weids gebied. Dit gebied wordt met name vormgegeven door de aanwezigheid van kleinere dorpen en grote hoeveelheden agrarische bedrijven. Deze agrarische bedrijven bevinden zich doorgaans op de haarvaten van het elektriciteitsnet, hebben toegang tot relatief grote hoeveelheden (rest-)biomassa en hebben in de vorm van schuren een relatief groot dak oppervlak. Voor deze ondernemingen spelen buiten energievoorziening ook prangende onderwerpen zoals stikstofuitstootreductie een rol.

Dominante ontwikkelingen in de vraag naar energie

In het landelijk gebied zijn relatief weinig grote veranderingen in de vraag naar energie te verwachten al lijkt in de verdere toekomst het verduurzamen van de werktuigen een additionele vraag met zich mee te brengen.

Dominante ontwikkelingen in het aanbod van energie

- **Zonneweides;** door relatief veel ruimte en de druk om de veestapel te verkleinen ontstaat er voor agrarische bedrijven een nieuw business model in het creëren van zonneweides.
- **Biogas en groengas productie;** Door beschikbaarheid van biomassa en steeds bredere afzetmarkt (bijmengverplichting).
- **Grootschalig zon op dak.**

Kansen in het landelijk gebied

- **Zelfvoorziening energie;** in de vorm van eigen opwek (zon en kleine windmolens) en eigen opslag in de vorm van batterijen en brandstofproductie voor werktuigen. Hierdoor is er minder elektriciteit transport nodig.
  Groen gas productie; Productie van groengas voor eigen gebruik en voor invoeding. Zorgt daarbij ook voor vermindering van stikstof uitstoot. Financiering en organisatie (op schaal) zijn hier nog knelpunten.
- **Wind en zon bij elkaar;** Door windmolens bij grote hoeveelheden zon te plaatsen (of andersom), of zelfs achter de zelfde aansluiting (cablepooling) kan het net effectiever worden gebruikt zonder dat er een verzwaring nodig is.
- **Batterij bij opwek;** Dit kan de net-impact van opwek verlagen, waardoor verzwaring niet nodig is en vraag en aanbod beter op elkaar aansluiten.
- **Aftoppen van opwek;** de impact van opwek op de infrastructuur kan beperkt worden door deze niet op zijn maximale vermogen te laten functioneren. Hierdoor kan de impact halveren waarbij nog bijna 90% van de energetische opbrengsten en meer dan 90% van de inkomsten bestaan blijven.

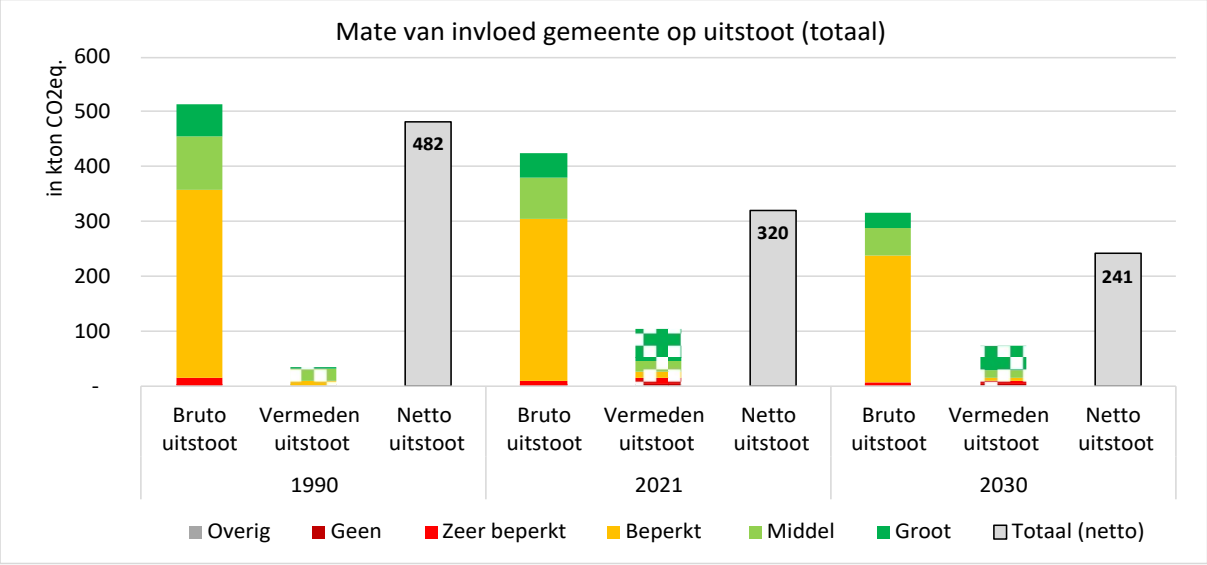
Een belangrijk vraag is hoe het energiesysteem van de toekomst eruit ziet. Door de verschuiving van fossiele brandstoffen naar duurzaam opgewekte energie wordt de noodzaak tot buffering door opslag van energie steeds belangrijker. De zon schijnt niet altijd en ook de wind waait niet elk moment. Voor de toekomst is buffering van energie naast duurzame opwek een belangrijke en bepalende factor. Niet alleen omdat het helpt om netcongestie te voorkomen, maar ook omdat hiermee een voorraad energie wordt opgeslagen die kan worden gebruikt in periodes van geen zon en geen wind (zogenaamde dunkelflaute).

Op de korte termijn en middellange termijn is energieopslag in (buurt)batterijen of thuisaccu's een optie. Voor de lange termijn zijn opslag in waterstofgas of de opslag van warmte in de bodem reële opties. Samen met andere partijen zoals de provincie wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van Energiehubs als onderdeel van een Smart-Grid systeem. Een Energiehub is de plek waar lokaal verschillende vormen van opgewekte energie samenkomen met opslagmogelijkheden, om vervolgens dorpen en wijken van energie te voorzien. Een centrale vraag hierin is wel welke rol wij als lokale overheid hierin kunnen en willen nemen. Welke mate van invloed hebben we en waar liggen onze mogelijkheden als lokale overheid om te sturen?

Sturing en mate van invloed

De gemeente Ooststellingwerf heeft niet op alle onderdelen van de energietransitie evenveel invloed. Op projecten waarin we zelf het goede voorbeeld geven, bijvoorbeeld door het gemeentelijke vastgoed energieneutraal en CO_2-neutraal te maken of ons wagenpark te verduurzamen, hebben we directe invloed. Op de uitstoot van broeikasgassen door energiecentrales, of het verkeer dat over de snelwegen van het Rijk of provinciale wegen rijdt heeft een lokale overheid geen directe invloed. De projecten die nu in uitvoering zijn vanuit het Programma Duurzaamheid hebben als kenmerk dat deze met name indirect sturen op de energietransitie en de reductie van broeikasgassen (enkele projecten zoals verduurzamen vastgoed en wagenpark daargelaten). Bij veel projecten ligt de nadruk nu op stimuleren, faciliteren, initiëren, subsidiëren, lobby, communicatie en bewustwording.

Onderstaande figuur geeft de mate van invloed van gemeente Ooststellingwerf op de uitstoot in 1990, 2021 en 2030 weer (zie ook bijlage 3). In 2021 heeft de gemeente een grote mate van invloed op 45 kton van de uitstoot en een middelgrote invloed op 75 kton van de **bruto** uitstoot. Dit bedraagt samen 28% van de totale bruto uitstoot in dat jaar.

Er zijn mogelijkheden om vanuit onze rol als bevoegd gezag sterker en directer te sturen op de reductie van de uitstoot van broeikasgassen. Dit vergroot de mate van invloed. Binnen de sectoren mobiliteit en gebouwde omgeving, waar voor gemeente Ooststellingwerf binnen de energietransitie met name winst te halen is, kunnen we bijvoorbeeld:

Mobiliteit

- Emissievrije zones voor mobiliteit aanwijzen
- De maximum snelheid op wegen buiten de bebouwde kom verder verlagen
- Parkeernormen in de gemeente naar beneden bijstellen

Gebouwde omgeving

- Strenger gaan handhaven op de labelplicht C voor kantoren
- Nadenken over regelgeving voor minimale labelplicht woningen binnen de gemeente
- Differentiatie in OZB-belasting gebruiken om te sturen op verduurzaming
- Aanwijsbevoegdheid gebruik om gebieden gedwongen aardgasvrij te maken en dit vastleggen in omgevingsplan

- Vanuit de ruimtelijke ordening, vergunningverlening en grondbeleid voorsorteren op meer ruimtebeslag voor het oplossen van netcongestie door bijvoorbeeld netverzwaring
- Vestigingsbeleid voor ondernemers aanpassen en richten op duurzame energieneutrale bedrijfsactiviteiten

Landbouw

- Veehouderijen reduceren uitstoot

Overig

- Onderzoeken of alternatieve vormen van opwek (zoals geothermie[4] en riothermie[5]) haalbaar zijn en vervolgens nadenken over oprichten van gemeentelijk warmtebedrijf

[4] Geothermie is duurzame warmte uit de ondergrond waarmee je huizen, gebouwen en kassen kunt verwarmen.

[5] Riothermie is het verkrijgen van energie (warmte én koelte) uit afvalwater van het riool.

Onderwerpen ter overweging voor de gemeenteraad

Vanuit deze startnotitie komen constateringen en onderwerpen naar voren, waarover keuzes gemaakt kunnen worden. Deze leggen we graag voor aan de raad ter overweging:

- **We halen ons doel niet.**
  Uit monitoring blijkt dat we voortgang boeken in het verminderen van uitstoot van broeikasgassen, maar dat we onze doelstellingen in 2030 waarschijnlijk niet gaan halen. Wat zijn de keuzes die we kunnen en/of willen maken om dichter bij de doelstellingen te komen?
- **Versnelling energietransitie en de rol van gemeente.**
  Versnelling in de energietransitie is nodig om doelen te halen. Dit vraagt mogelijk ook een andere rol van de gemeente. Onze acties worden nu vooral ingezet vanuit het oogpunt te stimuleren, faciliteren en bewustwording te vergroten. Willen wij als lokale overheid een meer sturende rol innemen in de energietransitie om de beoogde doelen te halen?
- **Haalbaar en betaalbare transitie.**
  De gemeenteraad vraagt in de Samenwerkingsagenda 2022 – 2026 om een eerlijke energietransitie waarbij betaalbaarheid en het lokaal maximaal profiteren voor iedereen belangrijke uitgangspunten zijn.

Bovenstaande onderwerpen met als centrale vraag wat onze rol als lokale overheid hierin is, willen wij graag samen met de gemeenteraad verkennen. Dit op basis van onderstaande drie scenario's.

Scenario's

- We brengen versnelling aan in de energietransitie, door de huidige uitvoering te intensiveren en nog meer te investeren in projecten die uitgaan van stimuleren, faciliteren en subsidiëren.
- We brengen versnelling aan in de energietransitie door te blijven doen wat we nu doen en aanvullend een aantal elementen zelf uit te voeren (bijvoorbeeld zelf energieprojecten ontwikkelen en zelf energieleverancier worden als eigenaar van gerealiseerde projecten)
- We brengen versnelling aan in de energietransitie door noodzakelijke maatregelen voor te schrijven vanuit onze rol als bevoegd gezag.

Het voorstel is om in overleg met de agendacommissie van de gemeenteraad vier werkvergaderingen te organiseren met de gemeenteraad over het onderwerp Energietransitie in de eerste helft van 2024. Drie werkvergaderingen om de bovenstaande drie scenario's samen met de gemeenteraad verder te verkennen (één werkvergadering per scenario) en één werkvergadering waarin de opbrengst van de drie voorgaande werkvergaderingen samenkomt en conclusies voor het vervolg kunnen worden getrokken.

Bijlage 1:
Buurtbatterij Ooststellingwerf, Onderzoek inzetbaarheid buurtbatterij binnen de gemeente Ooststellingwerf, Antea Group, 2023.

Bijlage 2:
Op weg naar een flexibel energiesysteem, Hoe benutten we het elektriciteitsnet optimaal?, Liander, 2023.

Bijlage 3:
Ontwikkeling broeikasgasuitstoot gemeente Ooststellingwerf, 1990-2021-2030, Berenschot, 2023.

Buurtbatterij Ooststellingwerf

Onderzoek inzetbaarheid buurtbatterij binnen de gemeente Ooststellingwerf

Antea Group

Understanding today.
Improving tomorrow.

projectnummer 0479409.100
definitief
9 februari 2023

www.anteagroup.nl

Buurtbatterij Ooststellingwerf

Onderzoek inzetbaarheid buurtbatterij binnen de gemeente Ooststellingwerf

projectnummer 0479409.100
documentnummer 1.0
definitief
9 februari 2023

Auteurs
Søren Winkel
Keje Spijkerman

Opdrachtgever
Gemeente Ooststellingwerf
T.a.v. Arjen Nieveen
Postbus 38
8430 AA Oosterwolde FR

Gecontroleerd
Dieuwke Martens-Bakker

datum	beschrijving	vrijgave
9 februari 2023	Definitief	

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4
1.1 Aanleiding 4
1.2 Onderzoeksvragen 5
1.3 Scope onderzoek 5
1.4 Methodiek 6
1.5 Leeswijzer 6

2. Buurtbatterij 7
2.1 Achtergrond informatie opbouw elektriciteitsnet 7
2.2 Wat is een Buurtbatterij 7
2.3 Toepassingen Buurtbatterij 9
2.4 Praktijkvoorbeelden NL 11
2.4.1 Etten-Leur 11
2.4.2 Rijsenhout 11
2.4.3 Heiloo 12
2.4.4 Leidsche rijn 12

3. Elektriciteitsnetwerk 13
3.1 Problematiek netbeheerder 13
3.1.1 Congestieproblemen op verschillende niveaus 13
3.1.2 Spanningskwaliteitsproblemen in het elektriciteitsnet 14
3.2 Visie Netbeheerder op buurtbatterij 14
3.3 Rol van Netbeheerder 16

4. Ooststellingwerf 18
4.1 Toekomstvisie van de gemeente 18
4.2 Ontwikkelingen binnen gemeente 18
4.3 Netsituatie binnen de gemeente 19
4.4 Potentiële rol buurtbatterij Ooststellingwerf 19
4.5 Afhankelijkheden / risico's / kansen binnen gemeente 20

5. Conclusies 22

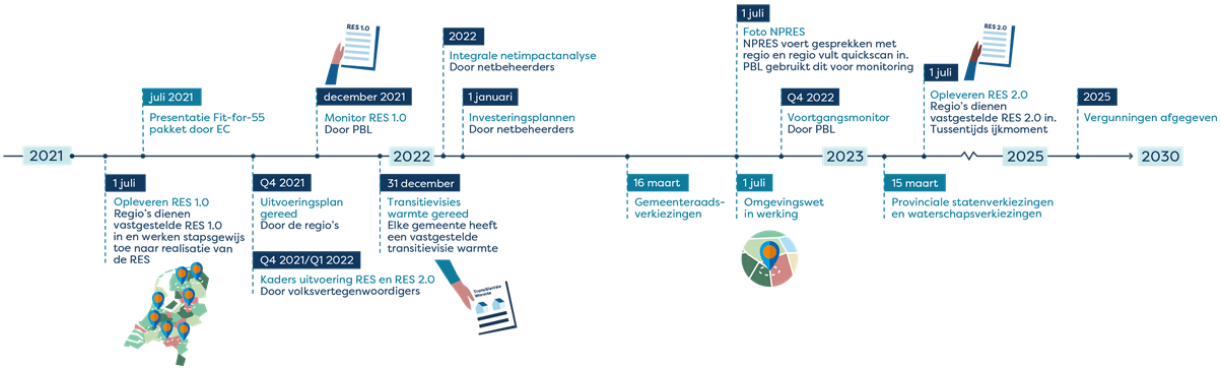
6. Aanbevelingen 23

Bijlage

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Om de klimaatverandering te beperken, is het doel van de Nederlandse overheid om in 2050 CO_2 neutraal te zijn. In het jaar 2019 is dit doel vastgelegd in het Klimaatakkoord. Voor het behalen van het Klimaatakkoord moet de gebouwde omgeving een energietransitie doorgaan naar volledige duurzame alternatieven. De transitie van de gebouwde omgeving kent verschillende fases, plannen en uitvoeringsdocumenten, zoals weergegeven in figuur 1. Onderdelen van het transitiepad zijn de regionale energiestrategie (RES) en de Transitievisie Warmte (hierna TVW).

Figuur 1: Overzicht van transitiedocumenten[1]

Ter invulling van de opgestelde verduurzamingsopgave heeft Gemeente Ooststellingwerf het doel om CO_2 neutraal te zijn in 2030. Om het gestelde doel te bereiken heeft de gemeente de wens om alle benodigde energie duurzaam op te wekken. Daaropvolgend heeft de gemeente de wens om vragers van energie zoveel mogelijk te verbinden met lokale aanbieders van duurzame energie via een slim lokaal energienetwerk. Vanuit de RES komt naar voren dat de verwachte jaarlijkse elektriciteitsvraag binnen de gemeente in 2030 uitkomt op 0,138 TWh. Hiervan wordt 0,096 TWh opgewekt door reeds gebouwde of vergunde opwekprojecten. Om de doelstellingen te behalen dient er dus nog 0,042 TWh aan extra duurzame elektriciteit opgewekt worden. De gemeente zoekt deze extra opwek in meer zonnepanelen op daken, parkeerplaatsen en in veldopstelling. Daarnaast wordt de mogelijkheid voor windmolens onderzocht.[2]

Eind 2021 heeft Iedere gemeente in Nederland een visie op de warmtetransitie vastgelegd in de TVW. De TVW onderbouwt hoe en met welke duurzame alternatieven de warmtetransitie wordt vormgegeven met bijbehorende tijdslijn op buurtniveau. Uit de TVW van Ooststellingwerf komt naar voren dan het voor de meeste woningen in de gemeente niet interessant is om voor collectieve warmteoplossingen te kiezen, vanwege het ontbreken van duurzame warmtebronnen en de relatief lange afstanden tussen de woningen. Dit maakt dat veel warmtevraag binnen de gemeente door individuele systemen (bijvoorbeeld all-electric of hybride warmtepompen) opgewekt gaat worden. Deze transitie van verwarmen door middel van elektriciteit in plaats van fossiele brandstoffen, in combinatie met een verdere elektrificatie van mobiliteit en bedrijfsprocessen en de groei van duurzame elektriciteitsopwekking (zonnepanelen en windmolens) binnen de gemeente zorgt ervoor dat er meer elektriciteit getransporteerd moet worden. Deze groeiende behoefte aan transportcapaciteit van elektriciteit zorgt voor overbelaste elektriciteitskabels genaamd netcongestie. De vraag naar transportcapaciteit groeit harder dan de netbeheerders kunnen verhelpen door het verzwaren van de kabels, waardoor de behoefte aan onconventionele oplossingen groeit.

Om de beperkte transportcapaciteit op het elektriciteitsnet niet de vertragende factor van de energietransitie in de gemeente Ooststellingwerf te laten zijn, is de gemeente actief op zoek naar onconventionele oplossingen. Binnen deze zoektocht naar onconventionele oplossingen is de wens van de gemeente dat de bewoners van

[1] Tijdlijn Handreiking 2.0 - Regionale Energiestrategie (regionale-energiestrategie.nl)
[2] RES Fryslân, (2021), Achtergronddocumenten RES 1.0 Fryslân

Ooststellingwerf participeren en meer eigenaarschap hebben (delen) op het energiesysteem. Een van de opties die de gemeente hierbij voor ogen heeft is de inzet van buurtbatterijen. Hierbij heeft de gemeente Ooststellingwerf het ingenieurs- en adviesbureau Antea Group gevraagd de mogelijkheden voor het inzetten van buurtbatterijen binnen de gemeente te onderzoeken.

1.2 Onderzoeksvragen

Om de mogelijkheden voor een buurtbatterij binnen de gemeente Ooststellingwerf te bepalen is de volgende onderzoeksvraag gedefinieerd:

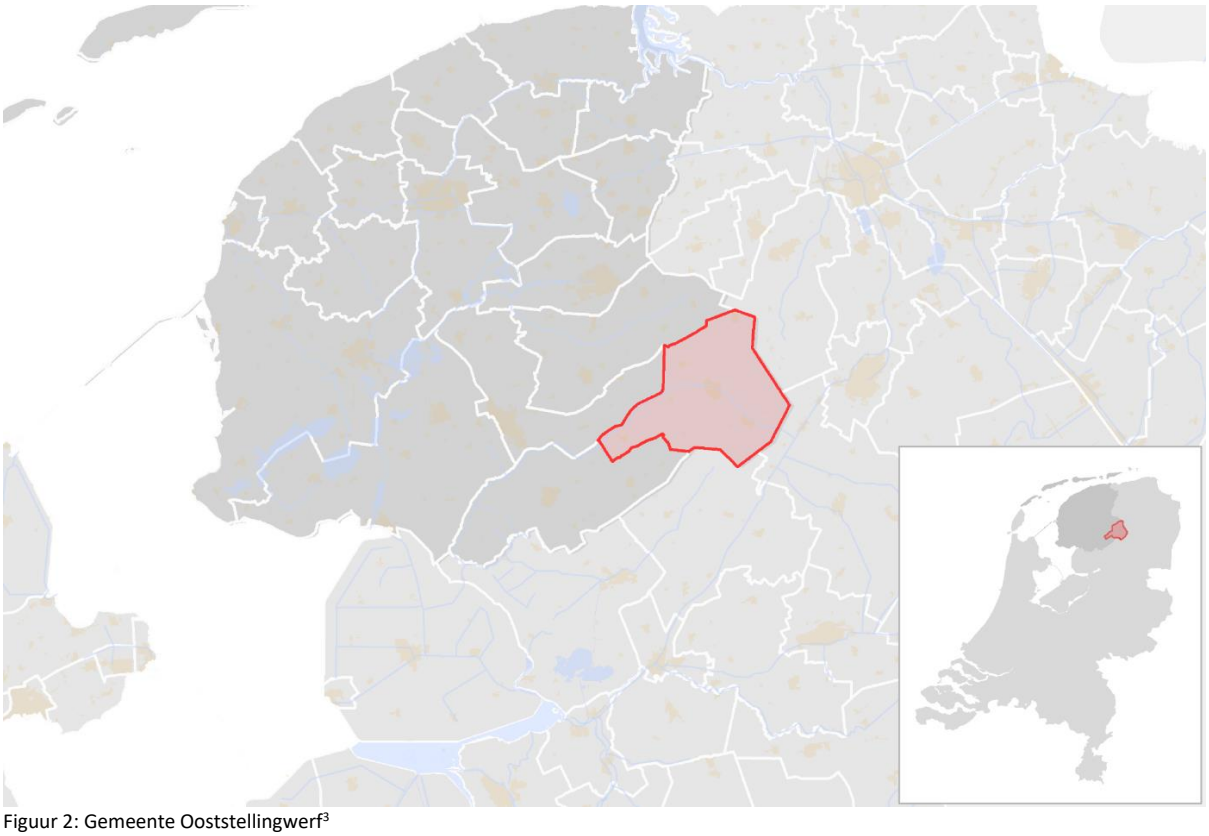
- In hoeverre kan een buurtbatterij een positieve bijdrage leveren aan een verdere invulling van de gestelde doelen van Gemeente Ooststellingwerf?

Om antwoord te geven op de onderzoeksvraag, zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- Kan een buurtbatterij bijdragen aan het voorkomen en/of oplossen van netcongestie en andere knelpunten in het elektriciteitssysteem?
- Welke kansen, risico's en afhankelijkheden zijn er bij de implementatie van een buurtbatterij?
- Op welke wijze kan een buurtbatterij onderdeel zijn van de lokale gemeenschap?

1.3 Scope onderzoek

Het onderzoek dat ingenieurs- en adviesbureau Antea Group uitvoert naar de haalbaarheid van buurtbatterijen binnen de gemeente Ooststellingwerf. Figuur 2 geeft hierbij de grenzen van de gemeente weer. Het onderzoek wordt uitgevoerd naar de gebouwde omgeving binnen deze grenzen.

Figuur 2: Gemeente Ooststellingwerf[3]

Een belangrijk aspect voor de potentiële inpassing van buurtbatterijen binnen de gemeente Ooststellingwerf is de mate waarin de netbeheerder mee kan en wil werken aan dergelijke oplossingen. In dit geval heeft Ooststellingwerf te maken met de landelijke elektriciteitsnetbeheerder: TenneT, en de regionale netbeheerder Liander. De onderzochte oplossingen dienen op deze schaal inpasbaar te zijn.

[3] 2015, Centraal Bureau voor de Statistiek / Topografische Dienst Kadaster

1.4 Methodiek

Het onderzoek van ingenieurs- en adviesbureau Antea Group richt zich op het beantwoorden van de vraag of, en in welke mate, een buurtbatterij een interessante optie kan zijn voor de gemeente Ooststellingwerf. Om deze vraag te beantwoorden is er een literatuurstudie uitgevoerd om de huidige status van buurtbatterijen te bepalen en zijn er gesprekken met Liander gevoerd om de problematiek en kaders van de netbeheerder duidelijk te krijgen. Daarnaast is de lokale situatie van het elektriciteitsnet onderzocht om samen met de kansen, risico's en afhankelijkheden te bepalen of een buurtbatterij een geschikte oplossing kan zijn voor de gemeente Ooststellingwerf.

1.5 Leeswijzer

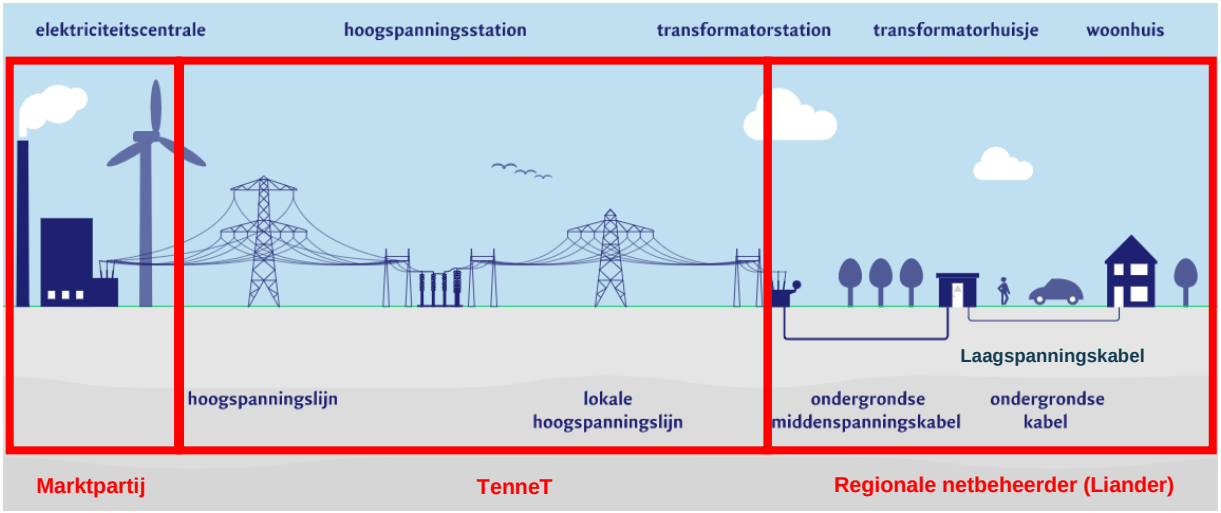
Dit document is opgebouwd uit verschillende hoofdstukken waarin verschillende aspecten van de inpasbaarheid en toepasbaarheid van de buurtbatterijen voor Ooststellingwerf worden toegelicht. In hoofdstuk 2 wordt de huidige status van buurtbatterijen onderzocht (inclusief voorbeeldprojecten), waar in hoofdstuk 3 de visie en kaders van de (regionale) netbeheerder verder worden uitgewerkt. Deze twee hoofdstukken vertalen zich in hoofdstuk 4 tot de mogelijke toepassing binnen de gemeente Ooststellingwerf. In hoofdstuk 5 worden de hoofdvragen beantwoord en worden conclusies getrokken in hoofdstuk 6 doet Ingenieurs- en adviesbureau Antea Group aanbevelingen richting de gemeente Ooststellingwerf omtrent de inzet van (buurt)batterijen in relatie tot de benodigde stappen in de energietransitie.

2. Buurtbatterij

In dit hoofdstuk wordt een algemeen overzicht gegeven wat een buurtbatterij is, wat de toepassingen zijn, en worden er meerdere praktijkvoorbeelden besproken. Echter voordat er inhoudelijk op het concept buurtbatterij ingegaan kan worden, wordt eerst de opbouw van het huidige elektriciteitsnet geschetst.

2.1 Achtergrond informatie opbouw elektriciteitsnet

Het huidige Nederlandse elektriciteitsnet heeft zijn vorm te danken aan een jarenlange doorontwikkeling door verschillende kleine en grotere partijen. Hierbij is het vertrekpunt altijd geweest: elektriciteit vanuit de centraal aangestuurde elektriciteitscentrales wordt via elektriciteitskabels (met verschillende spanningsniveaus) getransporteerd naar eindgebruikers. Historisch gezien waren veel componenten in handen van centrale instanties, echter is hier in het jaar 2009 verandering in gekomen. Door de intrede van de Wet Onafhankelijk Beheer is er een splitsing gekomen tussen de opwekking en het transport van elektriciteit. Hierbij is de opwek van elektriciteit geprivatiseerd, waar het transport in (semi)overheidshanden is gebleven.

Figuur 3: Opbouw elektriciteitsnet Nederland[4]

De gemeente Ooststellingwerf heeft voor de elektriciteitsvoorziening te maken met de landelijke netbeheerder TenneT (verantwoordelijk voor het transport op hoogspanningsniveau) en de in provincie Friesland opererende regionale netbeheerder Liander (midden- en laagspanning, afgekort MS en LS). Het overdrachtspunt tussen de verschillende netbeheerders is het transformatorstation (zie figuur 3). In bijlage 1 staat het elektriciteitsnet schematisch weergegeven met kengetallen. De taak van de netbeheerder ligt bij het voldoende beschikbaar hebben van transportcapaciteit en het waarborgen van de kwaliteit van de geleverde elektriciteit. Als het gaat om kwaliteit van het netwerk streven netbeheerders naar een stabiel netwerk waarin de spanning en frequentie stabiel zijn en binnen de wettelijke kaders blijven.

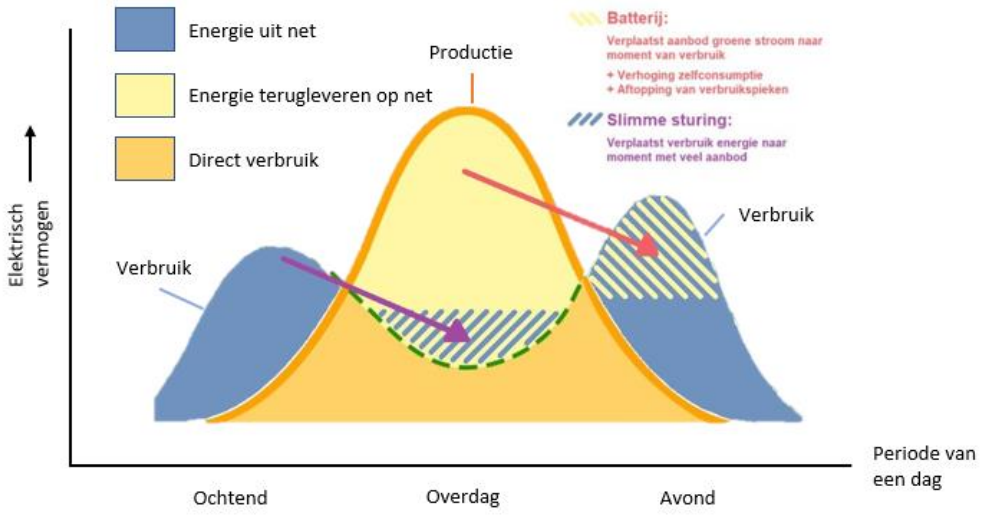
2.2 Wat is een Buurtbatterij

Al vele jaren worden batterijen gebruikt om elektriciteit op te slaan om op een later moment weer te gebruiken. Voorbeelden hiervan zijn te vinden in veel huishoudelijke apparaten en automobiel-accu's. De afgelopen jaren is een trend te zien in de inzet van batterijen voor grotere toepassingen binnen het elektriciteit netwerk. Hierbij kan er onderscheid worden gemaakt in de volgende batterij-inzet:

1. Batterijen bij huishouden (kleinverbruikers);
2. Batterijen bij grootverbruikers voor optimalisatie achter de meter;
3. Batterijen in een straat en/of woonwijk;
4. Batterijen voor een geheel verzorgingsgebied (bijvoorbeeld meerdere woonwijken).

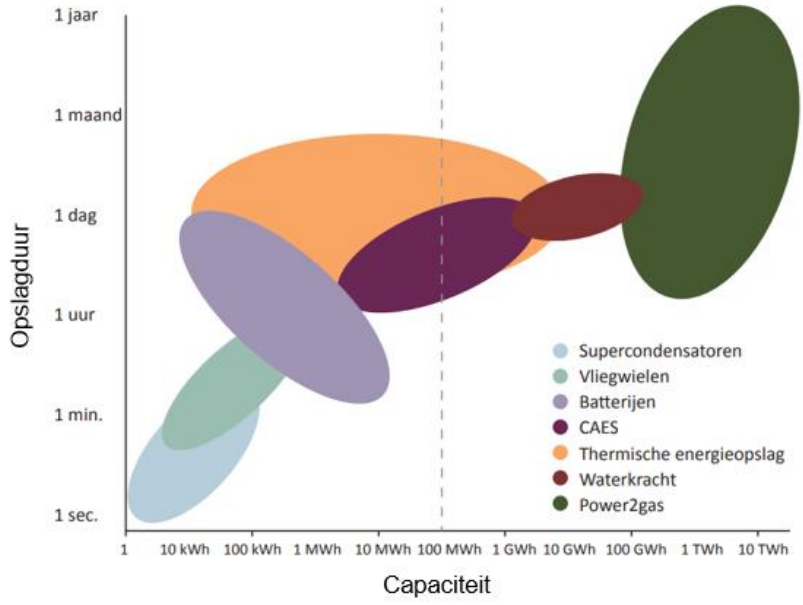
[4] Bewerking van: Uit welke onderdelen bestaat het elektriciteitsnetwerk? (kennisplatform.nl)

Batterijen bij huishoudens of grootverbruikers (opties 1 en 2) kenmerken zich als individuele toepassingen, welke geïnstalleerd zijn achter de aansluiting (meter). Hierbij heeft de eigenaar zelf controle over de inzet van de batterij. Een buurtbatterij kenmerkt zich echter als een collectieve elektriciteitsopslagsysteem, waarbij een centrale batterij gekoppeld is aan meerdere huizen in een straat of wijk (optie 3 en 4). Bij voorbaat is de buurtbatterij gekoppeld aan huizen en bedrijven met een eigen elektriciteitsbron, zoals zonnepanelen. Hiermee wordt zelf opgewekte elektriciteit centraal in de buurt opgeslagen. Op een later moment kan de opgeslagen elektriciteit weer worden gebruikt. Gemiddeld verbruiken huishoudens 30% van de zelf opgewekte elektriciteit uit zonnepanelen voor eigen gebruik. De rest van de opgewekte elektriciteit wordt terug geleverd aan het elektriciteitsnet. Dat komt doordat zonnepanelen stroom opwekken als de zon schijnt, terwijl huishoudens vooral stroom verbruiken op andere dagdelen (ochtend en avond), zie Figuur 4.

Figuur 4: Effect buurtbatterij [5]

Batterijen kenmerken zich als een elektriciteitsopslagmedium met een opslagduur van uren tot een dag (zie figuur 5), en ontlaadvermogen tussen de 10 kWh tot 10 MWh.

Figuur 5: Een overzicht van opslagtechnologieën, hun capaciteit en opslagduur. Langdurige (seizoen)opslag vraagt om een minimale capaciteit van 100 MWh (bewerking van: PWC, 2015)

[5] Bewerking van: Thuisbatterij — Sol-E-Tech

De aansturing van de buurtbatterij kan ingericht worden afhankelijk van de gekozen toepassing en verdienmodellen. Een buurtbatterij kan verschillende type eigenaren en gebruikssituaties hebben, afhankelijk van de toepassingen en belangen van de stakeholders. Over het algemeen bevindt een buurtbatterij zich in de volgende context:

- Een buurtbatterij is onderdeel van een lokaal elektriciteitsnetwerk met meerdere elektriciteit-afnemers of terug leverende partijen. Hierbij zit een buurtbatterij vaak via een eigen aansluiting aangesloten aan het elektriciteitsnetwerk en worden de elektriciteitsstromen gestuurd via een slim aansturingssysteem welke communiceert met de andere elektriciteitsafnemers en -producenten. Indien de batterij bij één netaansluiting staat, en alleen acteert ten gunste van deze aansluiting is het geen buurtbatterij, maar puur een batterij voor de eigenaar van de aansluiting;
- Een buurtbatterij staat 'voor de meter' en staat in woonwijken, bedrijventerreinen of bij kantoorgebouwen;
- Een buurtbatterij wordt commercieel ingezet en wordt dus niet aangestuurd door en is niet in eigendom van een netbeheerder. Een buurtbatterij is eigendom van een particuliere partij;
- De buurtbatterij staat bij voorkeur in of in de buurt van een laagspanningsnet;
- Een buurtbatterij kan meerdere toepassingen hebben, waarvan één of meer systeemdiensten aan de regionale netbeheerder, zoals congestiemanagement en netstabilisatie.

Bovenstaande punten leiden dan ook tot de kernvraag wat de gewenste toepassing, doel en verdienmodel is van de batterij in de betreffende straat of wijk binnen de gemeente Ooststellingwerf.

2.3 Toepassingen Buurtbatterij

Een buurtbatterij kan verschillende toepassingen hebben afhankelijk van de gekozen configuratie, zie kop 2.2. Deze toepassingen kunnen waarde toevoegen aan de eindgebruikers, terug leverende partijen, de regionale en de landelijke netbeheerder. De toepassing van een buurtbatterij hangt daarnaast ook af van twee technische aspecten: vermogen en capaciteit. Het vermogen bepaalt de snelheid waarmee een batterij kan laden en ontladen en de capaciteit bepaalt de energetische inhoud van de batterij. Afhankelijk van het vermogen en de capaciteit zijn de volgende toepassingen te definiëren[6]:

1. Peak shaving;
2. Congestiemanagement;
3. Netstabilisatie;
4. Elektriciteitshandel;
5. Verhogen zelf-consumptie.

Peak shaving
Opslagsystemen zoals (buurt)batterijen kunnen worden gebruikt om de piekvraag aan elektriciteit te reduceren, wat leidt tot lagere netverliezen en minder (over)belasting van het netwerk. Vaak is de basislast op het elektriciteitsnet veel lager dan de vermogenspieken die voor korte tijd worden gevraagd (zie pieken in figuur 4). Een buurtbatterij kan worden opgeladen bij een overschot aan elektriciteit (bv. bij veel elektriciteitsopwekking van zonnepanelen). De opgeslagen elektriciteit kan vervolgens worden gebruikt op momenten dat de elektriciteitsvraag groter is dan het aanbod van elektriciteit dat wordt opgewekt uit bijvoorbeeld zonnepanelen. Op deze wijze worden de piekbelastingsmomenten in elektriciteit afgevlakt en is het mogelijk in totaal meer duurzaam opgewekte elektriciteit te gebruiken op lokaal niveau. Het afvlakken van belastingspieken wordt ook wel peak shaving genoemd.

Congestiemanagement
Door de opgewekte elektriciteit in batterijen op te slaan, kan de batterij op een gecontroleerde wijze verspreid over de hele dag en nacht, elektriciteit opslaan en terugleveren aan het elektriciteitsnet. Door het gecontroleerd leveren en terug leveren van elektriciteit op momenten dat het elektriciteitsnet zwaar wordt belast, hoeft het elektriciteitsnet niet verzwaard te worden en kan een buurtbatterij congestieproblematiek voorkomen of verhelpen. (Buurt)batterijen kunnen in situaties waar onvoldoende transportcapaciteit beschikbaar is een uitkomst bieden, echter bevind de inzet van buurtbatterijen ter voorkoming van netcongestie zich nog in de pilotfase (zie hoofdstuk 2.4).

[6] E Delft (2021) Omslagpunt grootschalige batterijopslag, Publicatienummer: 21.210361.169a

Netstabilisatie
Doordat de hoeveelheid opwek en afname van elektriciteit bijna nooit precies gelijk is aan elkaar, is er altijd instabiliteit in het elektriciteitsnetwerk (frequentie- en spanningsvariaties). Netwerkbeheerders zorgen ervoor dat de mate van instabiliteit binnen een bepaalde bandbreedte valt. Naarmate het energielandschap verandert door de ingezette energietransitie, wordt het stabiliseren van het elektriciteitsnetwerk steeds uitdagender. Dit wordt veroorzaakt door de toename van nieuwe elektriciteitsbronnen die op het netwerk worden aangesloten, zoals zonnepanelen en windmolens, of door een grote stijging van de elektriciteitsvraag, bijvoorbeeld door de stijgende trend van elektrificeren.

Spanningsvariaties komen voor op kabelniveau en worden veroorzaakt door lokale schommelingen in opwek- en verbruik. Het handhaven van het spanningsniveau wordt lastiger door een toename van fluctuaties in het aanbod van, en de vraag naar elektriciteit. Een buurtbatterij kan een ondersteunende rol spelen in het stabiliseren van het elektriciteitsnet, door bij dreigende netinstabiliteit stroom te leveren dan wel terug te leveren. Voor het beschikbaar stellen van batterijcapaciteit kan de netbeheerder een vergoeding uitkeren.

Naast netinstabiliteit door schommelingen in netspanning, kan ook een schommeling in de netfrequentie leiden tot problemen. Deze schommelingen worden ook veroorzaakt door extra vraag en/of aanbod van elektriciteit op landelijk niveau. Uit pilots blijkt dat batterijen goed in staat zijn het netwerk te ondersteunen door de netfrequentie te stabiliseren. De netfrequentie is hetzelfde over het gehele netwerk, waardoor schommelingen op grote afstanden, invloed kunnen hebben op de frequentie in Ooststellingwerf. Om de netfrequentie te stabiliseren zijn echter grote vermogens nodig, welke niet direct door een buurtbatterij geleverd kunnen worden. Netfrequentie wordt daarom landelijk en internationaal aangestuurd, waar netspanningsproblemen door regionale netbeheerders worden opgelost.

Elektriciteitshandel
Batterijen kunnen op verschillende markten geld verdienen. Het creëren van meerdere inkomstenstromen is vaak nodig om de exploitatie van de batterij rendabel te maken. De inkomstenstromen van batterijen kunnen komen uit het aanbieden van systeemdiensten, congestiemanagement en marktarbitrage.

Een buurtbatterij inzetten om systeemdiensten aan te bieden heeft als doel bij te dragen aan de stabiliteit van het netwerk. Als een batterij wordt ingezet voor systeemdiensten wordt dat voornamelijk gedaan op de Frequency Containment Reserve (FCR) en de automatic Frequency Restoration Reserve (aFRR), dit zijn markten van Tennet. Batterijen zijn zeer geschikt voor deze markten, omdat ze snel kunnen reageren op de behoefte vanuit Tennet. Vergoedingen worden betaald voor het beschikbaar stellen van het vermogen aan Tennet.

Een andere toepassing van een batterij is de inzet ten behoeve van congestiemanagement. Congestiemanagement is nodig wanneer in (een deel van) het netwerk de vraag naar transportcapaciteit groter is dan de aanwezige capaciteit. Met congestiemanagement vragen netbeheerders aan marktpartijen in het congestiegebied om tijdelijk meer of minder af te nemen of op te wekken.

Als laatste kunnen batterijen kan ook worden ingezet om gebruik te maken van prijsverschillen op de elektriciteitsmarkt. Door de batterij op te laden bij lage elektriciteitsprijzen en te ontladen bij hoge elektriciteitsprijzen kan op het prijsverschil geld worden verdiend. Er wordt dan ook wel van marktarbitrage gesproken. Het opladen van de batterij wordt gezien als afname uit het net, wat betekent dat er transporttarieven en energiebelasting over moeten worden betaald. Dit vermindert de inzet van opslag voor marktarbitrage, op- en ontladen is hierdoor alleen interessant als er voldoende grote prijsverschillen in de markt zijn. Mogelijke markten voor marktarbitrage zijn de Day-ahead-markt en de Intraday-markt. Op de Day-ahead-markt wordt een dag van tevoren voor ieder uur van de dag de prijs bepaalt. Op de Intraday-markt wordt de prijs van elektriciteit 15 minuten voor levering nog bepaalt. Voor kleinverbruikers is het handelen in elektriciteit momenteel niet interessant vanwege de salderingsregeling. Door de salderingsregeling is er geen prijsverschil tussen geleverde en teruggeleverde elektriciteit. Momenteel debatteert de tweede kamer over het mogelijk afschaffen van deze regel in 2025. Voor grootverbruikers is er wel sprake tussen een prijsverschil tussen levering en teruglevering van elektriciteit, wat de inzet van batterijen interessanter maakt.

Verhogen zelf-consumptie
Het rendement van een zonne-installatie hangt af van de mate waarin er zelfconsumptie is van de opgewekte zonnestroom en de afspraken van de terug te leveren elektriciteit. Hoe meer zonnestroom diréct wordt verbruikt of opgeslagen, hoe hoger de zelfconsumptie van huishoudens. Er zijn twee redenen voor het verhogen van zelfconsumptie:

1. Minder elektriciteit hoeft te worden ingekocht door het loskoppelen van in- en verkoopmomenten van elektriciteit ten opzichte van de daadwerkelijke vraag- en aanbodmomenten. Dit kan zowel op huishoudenniveau als wijkniveau (buurtbatterij) worden gedaan. Op huishoudenniveau is dit echter momenteel niet interessant vanwege de reeds aanwezige salderingsregeling;
2. Minder afhankelijk zijn van de landelijke elektriciteitsmix, betekend een lagere CO_2-footprint van de eindgebruiker bij een verhoogde duurzame zelfconsumptie.

2.4 Praktijkvoorbeelden NL

In deze paragraaf worden projecten met een buurtbatterij in Nederland beschreven.

2.4.1 Etten-Leur

Enexis startte in 2012 samen met Alliander en TNO een project met een buurtbatterij in de wijk De Keen in Etten-Leur. De bewoners van de wijk De Keen werden gekoppeld aan een Smart Storage Unit (SSU). Het overschot aan elektriciteit van de zonnepanelen werd teruggeleverd aan de SSU in plaats van het elektriciteitsnet. Deze SSU bestond uit vier batterijen. De batterijen kunnen met maximaal 100 kW laden en met 400 kW ontladen. De omvormers in de Smart Storage Unit zetten de gelijkspanning van de batterijen om in wisselspanning, zodat de elektriciteit aan het net gekoppeld kan worden. De totale capaciteit van de Smart Storage Unit is ongeveer 230 kWh. Hiermee kan een woning ruim twee weken worden voorzien van stroom of kunnen er 5 elektrische auto's volledig worden opgeladen.

Uit de evaluatie van het project in Etten-Leur zijn de volgende conclusies getrokken over de inzet van buurtbatterijen[7]:

- Batterijen zijn op twee markten ingezet bij de pilot: frequentie containment reserve (FCR) markt (frequentie stabilisatie markt) en de demand response markt (vraag/aanbod afstemmen);
- FCR-markt is financieel het meest interessant, echter wordt deze aangestuurd door TenneT. Door de landelijke aansturing veroorzaakt de batterij is sommige gevallen juist congestie in plaats van deze te verhelpen. De oorzaak hiervan ligt bij TenneT die bij de aansturing van de buurtbatterij niet kijkt naar de situatie van het lokale elektriciteitsnetwerk;
- Technisch is het mogelijk om de batterijen op een dusdanige manier aan te sturen dat zij het net kunnen ondersteunen. Om het net te ontlasten handelt de buurtbatterij op de demand response markt. Hiervoor is echter wel betrouwbare data nodig over toekomstige (komende 4 uur) vraag en aanbod van elektriciteit. Deze voorspelling blijkt in de praktijk niet altijd accuraat waardoor de batterij niet altijd de benodigde ontlasting kan bieden;
- Financieel zijn batterijen nog niet interessant, technisch zijn er mogelijkheden voor het ontlasten van het lokale netwerk, mits de batterij aangestuurd wordt binnen gestelde kaders van de lokale netbeheerder.

De proef is uiteindelijke gestopt omdat de buurtbatterij in de periode van testen zeven tot tien keer meer kosten had dan het regulier verzwaren van de kabels.[8]

2.4.2 Rijsenhout

In Haarlemmermeer is van 2017 tot 2021 een demonstratieproject gedaan, waarbij onderzocht is wat de beste manier is om met zonnestroom om te gaan. 35 huishoudens in Rijsenhout die zonnepanelen hadden van Energiecollectief Tegenstroom waren aangesloten op een buurtbatterij, waarbij te veel opgewekte elektriciteit werd opgeslagen. De opgeslagen elektriciteit kon vervolgens weer gebruikt worden door huishoudens op een later moment. De aangesloten huishoudens hadden een app die liet zien wanneer er elektriciteit wordt

[7] Enpuls, Geaggregeerde energieopslag voor en/of achter de meter?, (2018) Topsector energie
[8] Topsector Energie, Je stroom bewaren in een buurtbatterij, (2017)

opgeslagen in de buurtbatterij en wanneer een bewoner elektriciteit uit de batterij gebruikt. Daarnaast gaf de app inzicht in het energiegebruik en hielp het de bewoners om energie te besparen. De buurtbatterij is geplaatst door netbeheerder Liander en initieerde dan ook het onderzoek naar het lokaal opslaan van zonnestroom ten behoeve van het ontlasten van het lokale netwerk.

Het was voor Liander het eerste project met een buurtbatterij. De buurtbatterij heeft Liander geholpen om rekenregels te formuleren om het effect van opslag op het elektriciteitsnetwerk te kunnen berekenen. Hierdoor kunnen ze in de toekomst snel onderzoeken wat het effect is als een buurtbatterij wordt geplaatst. Daarnaast gaan ze de algoritmes en wiskundige modellen die ze met dit project hebben ontwikkeld, ook inzetten in andere toepassingen. Naast de buurtbatterij wordt ook opslag van zonnestroom in huisbatterijen getest. Wederom 35 huishoudens in Haarlemmermeer zijn uitgerust met een thuisbatterij. De resultaten van de pilot waren dat de netspanning veel beter gereguleerd kon worden door Liander en het lokale gebruik van de eigen opgewekte elektriciteit groeide van 40% naar 80%.[9]

2.4.3 Heiloo

In Heiloo is door een lokaal burgerinitiatief “Heiloo Energie/Duurzaam Heiloo” het project Buurt Batterij Heiloo opgezet. Het project was een haalbaarheidsstudie naar de mogelijkheid om in Heiloo een buurtbatterij te plaatsen en te exploiteren als lokaal burgerinitiatief. De belangrijke vraag van deze studie (opgeleverd in 2020) was de financiële haalbaarheid.

Uit de haalbaarheidsstudie blijkt dat buurtbatterijen nog in de kinderschoenen staat. Dit heeft deels te maken met de technische ontwikkelingen, die volop gaande zijn en deels met het feit dat batterijen nog duur zijn en er ook vanuit de netbeheerders nog weinig ervaring is in het aansturen en governance van de buurtbatterij en financiële vergoeding vanuit de netbeheerder voor de geleverde netdiensten. Verder is gekeken naar de haalbaarheid van de verschillende toepassingen die een buurtbatterij kan hebben. Heiloo Energie/Duurzaam Heiloo concludeerde dat voor handel tussen/aan particulieren een buurtbatterij financieel nog niet haalbaar. Tot 2025 mogen particulieren nog salderen, ook daarna wordt dit maar langzaam afgebouwd en wordt er een redelijke terugleververgoeding betaald voor de stroom die niet gesaldeerd mag worden. Dat maakt dat een buurtbatterij nauwelijks winst kan maken op doorverkoop van stroom aan particulieren.

De businesscase moet vooral komen uit elektriciteit handel met TenneT en/of de lokale netbeheerder. De vergoeding voor mogelijke diensten aan de lokale netbeheerder liggen niet van te voren vast, deze kunnen alleen in overleg vastgesteld worden. Verder bleek dat een buurtbatterij alleen zinvol was, indien de netbeheerder (in dit geval Liander) ook behoefte had aan de mogelijke flexibiliteit, ten behoeve van het balanceren van het net en daar een vergoeding voor kon bieden.

2.4.4 Leidsche rijn

In nieuwbouwproject ‘Roots’ in Leidsche Rijn Centrum Oost van projectontwikkelaar VORM verrijzen 220 woningen in diverse prijsklassen. Alle 220 woningen in Roots worden aangesloten op één buurtbatterij (de Mega Cube). Voor het eerst wordt onze Mega Cube op deze schaal subsidievrij toegepast in een nieuwbouwproject.

Zonnepanelen, laadpalen, liften en warmtepompen werken samen. Heeft een gebouw of elektrische auto stroom nodig, dan wordt eerst de Mega Cube aangesproken voor elektriciteit. Dit resulteert in minder afname van fossiele energie van het elektriciteitsnet (CO_2-besparing). Hierdoor is de investering van netbeheerder Stedin waarschijnlijk kleiner. Bovendien levert dit een flinke besparing op de elektriciteitsrekening van de bewoners, doordat de elektriciteitsbehoefte slim wordt afgestemd.

[9] Topsector Energie, Je stroom bewaren in een buurtbatterij, (2017)

3. Elektriciteitsnetwerk

In dit hoofdstuk worden de uitdagingen op het gebied van de energietransitie voor netbeheerders toegelicht, daarnaast wordt stilgestaan bij beschikbare oplossingstechnieken en de rol van netbeheerders bij de oplossing.

3.1 Problematiek netbeheerder

Zoals in paragraaf 2.1. besproken is historisch gezien het elektriciteitsnetwerk uitgerold vanuit de elektriciteitscentrales naar de eindgebruikers toe. Echter is er de afgelopen jaren een grote verandering gaande in het elektriciteitssysteem. Zo groeit het aantal locaties waar decentraal duurzame elektriciteit wordt opgewekt (bij huishoudens, bedrijven, maar ook zonneweides en windmolenlocaties), waardoor er meer behoefte is aan terugleverCapaciteit. Anderzijds groeit de vraag naar elektriciteit vanwege elektrificeren van processen, ruimteverwarming (vanuit de TVW's) en mobiliteit. Deze groeiende vraag naar transportcapaciteit leidt ertoe dat de huidige kabels onvoldoende capaciteit hebben om alle stromen van elektriciteit te kunnen transporteren. Dit wordt netcongestie genoemd. Netcongestie kan op meerdere niveaus bij verschillende netbeheerders plaatsvinden (zie figuur 3). Bij netcongestie kan onderscheid gemaakt worden tussen[10]:

- Gebrek aan transportcapaciteit in:
  - Transformator- of verdeelstations;
  - Individuele middenspanningskabels;
- Spanningsproblemen (op MS- en LS-kabels).

3.1.1 Congestieproblemen op verschillende niveaus

Congestie in een transformator- of verdeelstation
Op een transformator- of verdeelstation worden MS-kabels aangesloten voor het transport van elektriciteit naar klanten. Indien er sprake is van congestie in een verdeel- of transformatorstation betekent dit dat er onvoldoende vrije transportcapaciteit is binnen dit station. Bij nieuwe aanvragen voert de netbeheerder een berekening uit om te kijken of de aanvraag zonder problemen kan worden ingepast. Input voor deze berekening is zowel gecontracteerd vermogen van bestaande klanten als metingen op kabels en transformatoren. Daarnaast wordt er ook gekeken naar historische verbruikersprofielen om een inschatting te maken van het getransporteerde vermogen. Mocht uit de berekening blijken dat het niet mogelijk is het gevraagde vermogen in te passen, dan krijgt de klant niet het aangevraagde vermogen toegewezen en komt de aanvraag op een wachtlijst te staan.

Grootverbruikers met aansluitingen groter dan 2 MVA worden via eigen MS-kabels aangesloten op een verdeelstation. Naast een tekort aan transportcapaciteit kan het voorkomen dat het aantal aansluitpunten voor deze grootverbruikersaansluitingen (velden genaamd) onvoldoende is om alle grootverbruikers op aan te sluiten. In dat geval dient het aantal velden te worden uitgebreid. Beide congestie-types zorgen ervoor dat er geen nieuwe, dan wel verhoging van huidige aansluitcapaciteit mogelijk is. Voor Ooststellingwerf geldt dat er sprake is van terugleverCongestie op het niveau van hoogspannings- en transformatorstation (zie figuur 3). Voor de levering van elektriciteit is er momenteel een tekort aan transportcapaciteit in verdeelstation Waskemeer wat leidt tot congestieproblemen in Haulerwijk en omgeving.[11]

Congestie op middenspanningskabel
Het totale vermogen van alle aansluitingen kan de capaciteit van een transformator- of verdeelstation overschrijden, echter kan dit ook plaatsvinden bij individuele MS-kabels. Dit komt voor als alle grootverbruiksaansluitingen in combinatie met alle middenspanningsruimtes welke zijn aangesloten op de MS-kabel, samen meer capaciteit vragen dan de kabel aankan. Of er ook daadwerkelijk problemen ontstaan hangt af van de gelijktijdigheid van de gevraagde vermogens. Zowel transportschaarste in verdeelstations en MS-kabels kunnen ertoe leiden dat nieuwe klanten niet aangesloten kunnen worden. Hierdoor zitten veel gebieden in Nederland momenteel energetisch op slot. Verplichte procedures voor de netbeheerders in combinatie met personeels- en materiaalproblemen zorgen ervoor dat de gewenste oplossingen niet snel zijn gerealiseerd. Voor de gemeente Ooststellingwerf is netcongestie op MS-kabelniveau op dit moment niet aan de orde (zie figuur 9).

[10] Royal Haskoning DHV, Verbeteren netinpassing zonne-energieprojecten, (2021) Referentie: BH647
[11] Liander, Vooraankondigingsdocument verdeelstation Waskemeer v1.0, (2023)

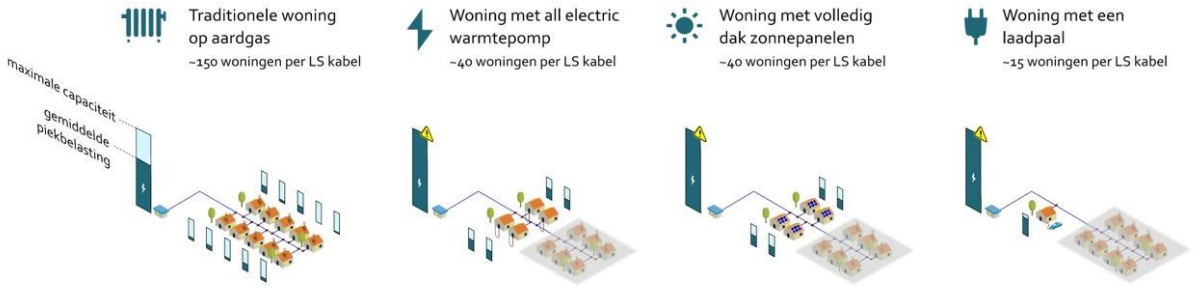
3.1.2 Spanningskwaliteitsproblemen in het elektriciteitsnet

Voor zowel LS- als MS-kabels geldt dat deze kabels opereren op een vooraf vastgestelde spanning. Voor LS-kabels is dit 230 Volt, en voor MS-kabels 10 of 20 kV. Deze spanning kan echter variëren door meerdere factoren zoals:

- Meer of minder afname van elektriciteit door klanten;
- Meer of minder teruglevering van elektriciteit;
- Daarnaast bepalen de diameter en lengte van de kabels de mate waarin de spanningsvariaties opgevangen kunnen worden.

In de gevallen dat de netspanning buiten de kaders dreigt te komen dient de netbeheerder in te grijpen om schade aan het netwerk te voorkomen.

Laagspanningsnet
In het laagspanningsnet met hierop de aangesloten kleinverbruikers wordt er niet gewerkt met gecontracteerd vermogen, maar wordt er gebruik gemaakt van gemiddeldes per huishoudens (profielen). Als de daadwerkelijke belasting veranderd ten opzichte van het gemiddelde per huishouden geeft dit fysieke congestieproblemen die zich uiten als spanningsklachten op het netwerk.

Figuur 6: Gemiddelde aantal woningen per LS-kabel bij verschillende transities

De netbeheerder ontwerpt de LS-kabels op een dusdanige manier dat deze kabels de elektriciteitspieken altijd kunnen opvangen. In het verleden is door de netbeheerders gerekend met een gemiddelde afname van 1 tot 1,5 kW per huishouden. Hierdoor konden ongeveer 150 huizen op één LS-kabel aangesloten worden (zie figuur 6). De netbeheerders verwachten dat de gebruikersprofielen gaan veranderen en dat het gemiddelde vermogen sterk gaat stijgen de komende jaren (tot wel 4 tot 5 kW per huishouden). Dit komt door een grote toename van warmtepompen, laadpalen en zonnepanelen. Deze ontwikkelingen leiden tot hogere piekvermogensvragen en daarnaast zorgt het ervoor dat deze pieken vaker worden bereikt. Hierdoor raken de LS-kabels overbelast wat zich uit in spanningsproblemen op de LS-kabel. De groei van de hoogte van de pieken in combinatie met de aantal keer dat deze piek zich gaat voordoen bepaalt de oplossingsrichtingen. Het probleem voor de netbeheerder zit hierbij in de onvoorspelbaarheid waar de spanningsproblemen zich gaan voordoen, omdat er onvoldoende inzicht is in gebiedsontwikkelingen in combinatie met een beperkt inzicht in de daadwerkelijke belastingen van de laagspanningsnetten (worden niet gemeten door de netbeheerders). Hierdoor is het lastig voor de netbeheerders om vroegtijdig locaties te identificeren waar de kabels moeten worden verzwaard. Om de problemen voor te zijn is het raadzaam ontwikkelingsplannen centraal aan te sturen als gemeente, in samenspraak met de netbeheerder. Wel kunnen voor Ooststellingwerf al een aantal uitgangspunten meegegeven worden. Zo leidt de implementatie van veel warmtepompen in een wijk tot een sterke toename van de basisbelasting in een wijk, leiden laadpalen tot meer piekvraag (als mensen thuiskomen van werk) en leiden zonnepanelen tot piekbelastingen gedurende de middag (zie figuur 4). Doordat Ooststellingwerf verwacht dat al deze zaken gaan toenemen de komende jaren is de verwachting dat de groei in vermogensvraag sterk gaat toenemen. Afhankelijk van de vorm van de transitie per wijk, kan een buurtbatterij mogelijk een uitkomst bieden.

3.2 Visie Netbeheerder op buurtbatterij

Om het elektriciteitsnet geschikt te maken voor de toekomstige behoefte aan levering en terug levering, zijn de netbeheerders bezig met het testen en inpassen van nieuwe systemen. De netbeheerders zijn op zoek naar alternatieve oplossingen om netwerkproblemen zoals congestie op te lossen. De hoofdcomponenten in dit instrumentarium, naast het verzwaren van het netwerk, zijn weergegeven in tabel 1.

Tabel 1: Instrumentarium voor netbeheerder om netverzwaring te voorkomen[12]

In welke situatie van toepassing	Systeemgrootte			Type probleem	
Toepassing	15 kWp – 1 MWp	1 MWp – 10 MWp	> 10 MWp	Capaciteitstekort	Spanningskwaliteit
Curtailment	X	X	X	X	
Oost-west opstelling	X	X	X	X	
Dynamisch terugleveren	X (vanaf 50kWp)	X (tot 2 MWp)			X
Locatiekeuze	X	X	X	X	
Aansluiten achter grootverbruiker	X	X	X	X	
Batterij achter de meter		X	X	X	
Flexmarkt		X	X	X	
GOPACS		X	X	X	
Cable pooling		X	X	X	
Infra pooling			X	X	

Het concept van een buurtbatterij kan een goede aanvulling zijn op het instrumentarium dat netbeheerders hebben om de kwaliteit en kwantiteit van het transport van elektriciteit te borgen. Er zijn twee toepassingen waarbij de buurtbatterij een extra waarde kan leveren voor de regionale netbeheerder, namelijk bij:

- Het voorkomen of verhelpen van netcongestie door het leveren van systeemdiensten zoals, het optimaliseren van de netaansluiting door (virtuele) peak shaving;
- Verbeteren van de spanningskwaliteit op een kabel.

Batterijen op verschillende locaties en spanningsniveaus in het netwerk kunnen voor de netbeheerder een goede oplossing zijn om netcongestie te verhelpen en om deze manier investeringen in het verzwaren van het netwerk te voorkomen. Echter mag de netbeheerder momenteel vanuit de ACM geen eigenaar van batterijen zijn, omdat de netbeheerder geen energie mag leveren. Dit komt door de Wet Onafhankelijk Beheer die er in 2009 voor zorgde dat de netbeheerder die verantwoordelijk is voor het transport van elektriciteit, geen elektriciteit mag leveren (via bijvoorbeeld een buurtbatterij). De netbeheerders zijn in gesprek met ACM om in de toekomst wel batterijen voor netdiensten in te mogen zetten. Een voorbeeld hiervan is dat de netbeheerder bezig zijn met het opstellen van een inpassingskader voor grootschalige opslag.[13] De visie is dat batterijen in de toekomst goed ingezet kunnen worden door netbeheerders om netondersteunende diensten te verlenen.

Batterij kan juist netcongestie veroorzaken

In de vorige paragraaf is aangegeven dat een buurtbatterij een toevoeging kan zijn op het instrumentatrium van een netbeheerder. Echter blijkt uit pilots die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd dat de inpassing van batterijen ook belemmerend kan werken voor de netbeheerders.[14] Zoals in hoofdstuk 2 benoemd, kan een batterij verschillende functies hebben afhankelijk van het gekozen verdienmodel of toepassing. Vanuit een bedrijfsmatig aanpak wordt er vaak gekozen voor een optimale economische aanpak, wat inhoud dat de elektriciteit uit de buurtbatterij op meerdere elektriciteitsmarkten wordt verhandeld (in plaats van zoveel mogelijk lokaal te gebruiken), om zo de terugverdientijd van de investering zo klein mogelijk te houden. Het positieve effect van deze regeling is dat elektriciteit wordt ingeslagen wanneer er veel aanbod is (goedkope elektriciteit). Het negatieve effect is, dat de batterij elektriciteit gaat leveren aan het netwerk (extra belasting) wanneer er veel vraag is naar elektriciteit (dure elektriciteit) en het netwerk al zwaar belast wordt. Dit verdienmodel kan er daarom voor zorgen dat een buurtbatterij niet congestie oplost maar juist verergert. De netbeheer geeft wel aan, wanneer de kaders van de netbeheerder meegenomen kunnen worden in de aansturing van de batterij, dat de batterij een positief effect kunnen hebben op het leveren van kwalitatief goede en voldoende transportcapaciteit. Het is daarom van belang om vroegtijdig de netbeheerder aan tafel te krijgen bij het ontwerpen en implementeren van een buurtbatterij.

Afhankelijk van het onderliggende probleem in het netwerk, kunnen verschillende configuraties (vermogens en capaciteiten) een oplossing bieden. Zoals in paragraaf 2.3. beschreven zijn batterijen goed voor het opvangen van enkele uren aan elektriciteit, wat ze geschikt maakt voor het opvangen van pieken in vraag en aanbod. Voor het opvangen van structurele capaciteitstekorten van het netwerk dient de capaciteit van de batterij vele malen groter gemaakt worden, wat de business case van de batterij niet ten goede komt.

[12] Royal Haskoning DHV, Verbeteren netinpassing zonne-energieprojecten, (2021) Referentie: BH647
[13] Stedin, Batterijen inzetten als plus voor het elektriciteitsnet | Stedin, (december 2022)
[14] Flyer batterijopslag - Liander.pdf

3.3 Rol van Netbeheerder

De netbeheerder heeft een belangrijk rol bij het implementeren van een buurtbatterij in de gebouwde omgeving. Netbeheerders geven aan graag aangehaakt te zijn bij projecten die een mogelijke impact hebben op het elektriciteitsnetwerk. Allereerst is de netwerkbeheerder eigenaar van het betreffende netwerk en heeft daardoor ook de kennis wat de er mogelijk is. Zeker ten aanzien van de warmtetransitie, geeft de netwerkbeheerder aan dat er behoefte is aan inzicht rondom de geplande ontwikkelingen van gemeente. Gemeente en netbeheerders kunnen gezamenlijk de toekomstvisies delen en hierop beslissen hoe, in welke mate en in welk tijdsinterval de warmtetransitie kan worden voortgezet.

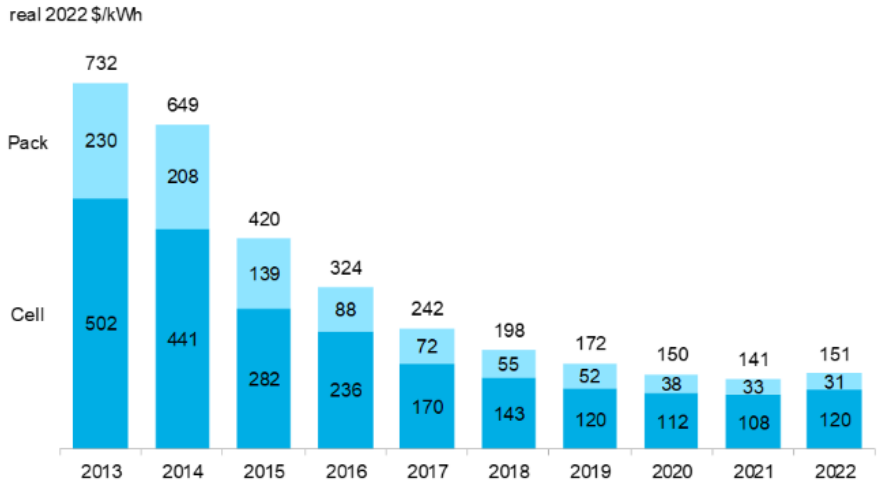
Dit geldt ook voor een buurtbatterij, een netbeheerder kan aangeven wat de huidige status is van het netwerk. Belangrijk hierbij is dat de netwerkbeheer kan aangeven welke toepassingen van de batterij (zoals is 2.3. beschreven) positieve dan wel negatieve effecten hebben op het lokale netwerk. Hoewel de netwerkbeheer geen eigenaar kan zijn van een buurtbatterij zoals beschreven in paragraaf 2.1, heeft het plaatsen van een batterij wel effect op de investeringsbeslissingen die de netwerkbeheerder jaarlijks maakt. Wanneer een buurtbatterij wordt geplaatst en de toepassingen zijn ingesteld binnen de kaders van de netwerkbeheerder, kan de situatie zich voor doen dat het betreffende netwerk voor langere periodes congestieloos blijft. De impact hiervan is dat de netwerkbeheerder op dat moment geen investeringen hoeft te doen in het netwerk, waardoor financiële ruimte vrijkomt voor andere netwerken die wel investeringen behoeven. Dit benadrukt wederom de afstemming tussen de stakeholders van een buurtbatterij. Hierbij dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat de netbeheerders terughoudend zijn in het aangaan van pilots (wat buurtbatterijen nu nog zijn). De focus van de netbeheerders ligt op een aantal testlocaties voor alternatieve oplossingen voor congestie, waardoor niet elke locatie waar buurtbatterijen gewenst zijn, de aandacht en middelen krijgen vanuit de netbeheerder. De pilotstatus is slechts aan enkele projecten gegeven omdat deze status de netbeheerder een juridische grond geeft om van de ACM-regels af te wijken. Momenteel is het lastig om als nieuwe pilot aangewezen te worden, omdat projecten aan bepaalde voorwaarden dienen te voldoen en Liander al proeven met buurtbatterijen heeft lopen.

Indien de gemeente Ooststellingwerf wel een concreet buurtbatterij project als pilot wil laten aanwijzen, dient het met de betreffende regiomanager van Liander hierover in gesprek te gaan. Hierbij is het van belang dat de gemeente een concrete casus heeft waar het de buurtbatterij wil plaatsen en welke problemen het met het plaatsen van de batterij wil oplossen. De gemeente zal dan de leidende rol moeten oppakken en Liander kan (mits het aangewezen wordt als pilot) de kaders scheppen waarbinnen de buurtbatterij geïmplementeerd kan worden. Het is onzeker of Liander onder deze condities bereid is een piot te starten.

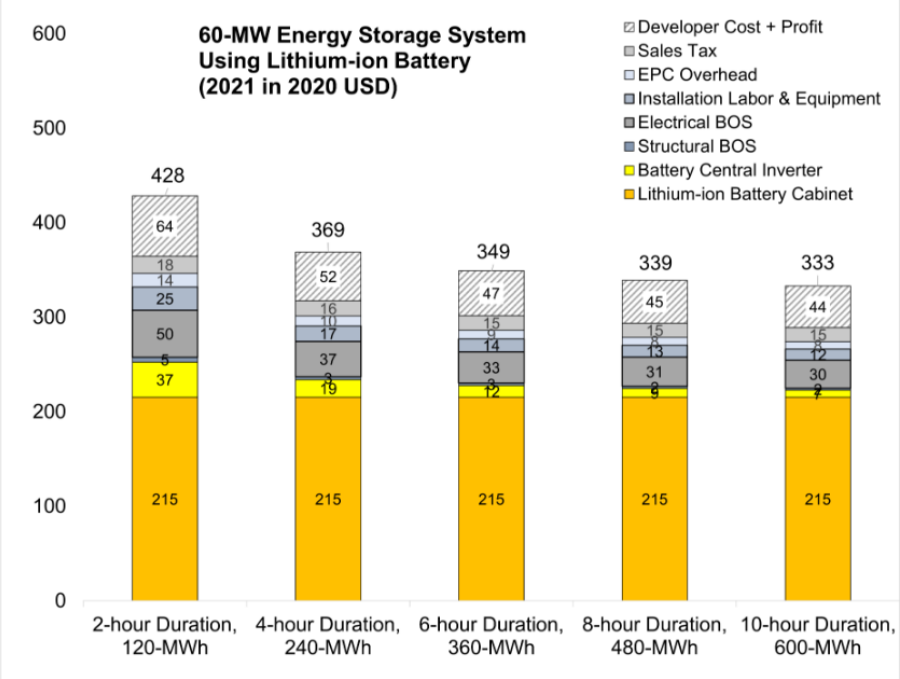
Businesscase
De meest voortkomende verdienmodellen bevatten zowel commerciële diensten als net ondersteunende diensten, zie kop 2.2. Momenteel is het nog onduidelijk wat de waarde is van netondersteunende diensten.[15] Andere aspecten waar rekening mee dient te worden gehouden, zijn de doorlooptijd van het installeren en implementeren van een buurtbatterij ten opzichte van de netverzwaringsplannen van de netbeheerder. Een belangrijk verschil in deze vergelijk is de kostendragende partij. Voor het verzwaren van het elektriciteitsnet maakt de netbeheerder de kosten, waar een buurtcoöperatie, marktpartij of gemeente de kosten draagt voor de investering in de buurtbatterij. Uit meerdere pilots van de netbeheerders blijkt de business case voor buurtbatterijen voor het oplossen van netcongestie momenteel nog niet positief. Dit komt doordat de waarde voor netondersteunende diensten nog onvoldoende wordt gewaardeerd. Voor de gemeente Ooststellingwerf geldt dat er eerst concreet een geschikte locatie en de diensten van de buurtbatterij uitgewerkt dienen te worden, voordat de business case van de buurtbatterij duidelijk is. Hierbij is de verwachting dat de business case voor net ondersteunende diensten niet positief zal zijn, waardoor er een financiële bijdrage nodig zal zijn om de buurtbatterij geïmplementeerd te krijgen.

De huidige prijzen voor buurtbatterijen zitten tussen de € 150 en € 400 per kWh opslagcapaciteit (zie figuren 7 en 8). Om als buurtbatterij te kunnen opereren dient de capaciteit van de batterij voldoende groot te zijn (tussen de 1 en 10 MWh, zie figuur 5). Dit komt uit op een kostenindicatie tussen de € 150.000 (€ 150 x 1000 kWh) en €4.000.000 (€ 400 x 10.000 kWh).

[15] DNV-GL (2018) Buurtbatterij: Haalbaarheid en schaalbaarheid van de buurtbatterij, Rapport nr.: 18-0126

Figuur 7: Prijs voor lithiumbatterijen per kWh opslagcapaciteit[16]

Figuur 8: Kostenopbouw buurtbatterij met 60 MW vermogen ($/kWh), voor verschillende capaciteiten[17]

Inpassing

Uitdagingen voor buurtbatterijen zijn de wijze van inpassing. Om als buurtbatterij te fungeren dient de buurtbatterij 'voor de meter' te staan. Dit houdt in dat de buurtbatterij niet bij een bestaande aansluiting staat, maar een eigen aansluiting krijgt ergens in het netwerk. Voor problemen op de LS-kabels kan een batterij met een nieuwe kleinverbruikersaansluiting hierop ingepast worden op de bestaande kabel. Dit komt omdat de netbeheerders nu nog geen nieuwe kleinverbruikersaansluitingen mogen weigeren. Op een MS-kabel is dit lastiger aangezien het voor nieuwe grootverbruikersaansluiting nieuwe transportcapaciteit moet worden aangevraagd. Risico hiervan is, dat door netcongestie deze extra capaciteit niet beschikbaar is vanuit het oogpunt van de netbeheerder. Daarom is het lastig om op bestaande MS-kabels met congestie, buurtbatterijen in te passen.

[16] Statista, Worldwide – lithium ion battery pack costs, (2023)
[17] NREL, Utility-Scale Battery Storage, (2022)

4. Ooststellingwerf

In dit hoofdstuk worden de mogelijkheden en randvoorwaarden voor de inzet van buurtbatterijen in de gemeente Ooststellingwerf geschetst. De ontwikkelingen binnen de gemeente worden doorgenomen, in combinatie met de toekomstvisie van de gemeente. De specifieke netsituatie binnen de gemeente wordt toegelicht en de potentiële rol binnen dit netwerk wordt beschreven. Als laatste worden de afhankelijkheden en randvoorwaarden voor de inzet van buurtbatterijen nader toegelicht.

4.1 Toekomstvisie van de gemeente

De gemeente Ooststellingwerf heeft de ambitie om CO_2 neutraal te zijn in 2030. Om in 2030 CO_2 neutraal te zijn, streeft de gemeente naar:

- Energieneutraal zijn in 2030 door het gebruik van energie te verminderen en het opwekken van duurzame energie en duurzame mobiliteit te stimuleren;
- Klimaatbestendig zijn in 2030 door het vergroten van de biodiversiteit en de verbetering van de bodemgezondheid te stimuleren;
- Circulair zijn in 2030 door kringlopen meer sluitend te maken.

4.2 Ontwikkelingen binnen gemeente

Zoals in de inleiding beschreven is gemeente Ooststellingwerf op meerdere vlakken bezig om de gestelde ambities waar te maken. Vanuit de RES is de gemeente nog op zoek naar 0,042 TWh aan extra duurzaam opgewekte elektriciteit. De gemeente wil de doelstelling bereiken door het realiseren van meer zonnepanelen op daken, parkeerplaatsen en in veldopstelling. Daarnaast wordt de mogelijkheid voor windmolens onderzocht.[18] Dit komt naast de reeds aanwezig en vergunde 0,096 TWh duurzame opwek (zonnepanelen en windmolens).

Op het gebied van de warmtetransitie is de TVW voor de gemeente opgesteld. Uit deze TVW komt naar voren dat voor veel gebieden binnen de gemeente individuele warmteoplossingen de beste optie zijn. Dit in verband met de relatief lange afstanden tussen de woningen en de afwezigheid van duurzame warmtebronnen. Een van de potentiële individuele warmteoplossingen is het installeren van een (hybride) warmtepomp. De uitkomsten van de RES en TVW leiden ertoe dat er een groeiende vraag is naar transportcapaciteit. Dit in combinatie met het elektrificeren van de mobiliteit en economische groei leiden ertoe dat het elektriciteitsnetwerk nog verder onder druk komt te staan.

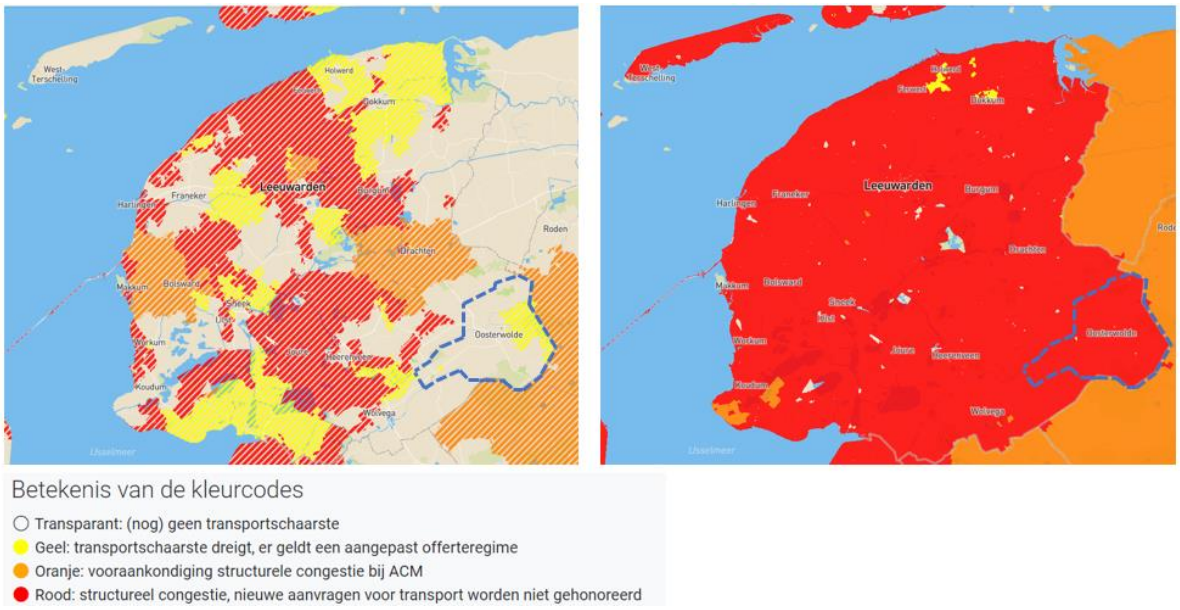
De mate, snelheid en locaties waar deze ontwikkelingen in de toekomst gaan plaatsvinden zijn de factoren die bepalen of en waar er zich problemen op het elektriciteitsnet gaan voordoen. Deze locaties zijn daarom ook leidend voor het onderzoek naar specifieke kansen voor de inzet van buurtbatterijen. De wijken die vanuit de TVW aangemerkt worden als voor individuele all-electric oplossingen zijn het meest interessant voor buurtbatterijen. Voor deze huizen geldt dat de elektriciteitsvraag het sterkst gaat toenemen in vergelijk met woningen die overstappen op een andere warmte alternatief. Een bijkomend voordeel is dat een vereiste voor een all-electric oplossing is een hoge energielabel. Omdat de huizen goed geïsoleerd zijn, is de warmtevraag naar de toekomst toe ook goed te voorspellen. Dit betekend dat er een accurate prognose kan worden opgesteld van de toekomstige elektriciteitsvraag. Naast de gekozen oplossingsrichting all-electric is de staat van het elektriciteitsnetwerk in Ooststellingwerf ook bepalend of een batterij een potentiële kans is. Vanuit de TVW komt het volgende naar voren: voor alle dorpen geldt dat er in meer of mindere mate aanpassingen nodig zijn aan het elektriciteitsnet wanneer gehele buurten overstappen op een all-electric warmteoplossing. Het buitengebied is geschikt om nu al op grotere schaal individuele (hybride dan wel all-electric) warmtepompen toe te passen (zonder benodigde netwerkverzwaring).

De wijken Appelscha Noord en Oosterwolde Biezenkamp zijn een mooi startpunt voor het toepassen van een buurtbatterij omdat, ten eerste de huizen een hoge isolatiegraad hebben, ten tweede de meest waarschijnlijke oplossingsrichting all-electric is en als laatste omdat deze wijken in dorpskernen liggen waar het elektriciteitsnetwerk aanpassing behoeft voor full-elec oplossingen.

[18] RES Fryslân, (2021), Achtergronddocumenten RES 1.0 Fryslân

4.3 Netsituatie binnen de gemeente

De huidige netsituatie binnen de gemeente Ooststellingwerf kenmerkt zich door een congestie op het terugleveren van elektriciteit op TenneT niveau. Voor het leveren van elektriciteit is vooralsnog geen congestie aanwezig (zie figuur 9, rode gebieden), met uitzondering van een oostelijk gedeelte van de gemeente. De congestie dat op figuur 9 is weergegeven geldt voor aanvragen voor transportcapaciteit voor grootverbruikers (aansluitingen groter dan 3x80A). De weergegeven congestie op deze afbeelding is de congestie op hoog- en middenspanningsniveau. Dit zegt echter niets van problemen op laagspanningsniveau. Dit betekent dat door alle ontwikkelingen op huishouden en straatniveau er wel degelijk problemen ontstaan. Over de problemen op laagspanningsniveau is echter weinig bekend omdat deze zoals in paragraaf 3.1.2 beschreven zich erg lokaal voordoen.

Figuur 9: Congestie leveren (links) en terugleveren (rechts). (8-12-22).[19]

4.4 Potentiële rol buurtbatterij Ooststellingwerf

In paragraaf 2.3. zijn twee belangrijke aspecten voor de inzetbaarheid van buurtbatterijen toegelicht: vermogen en capaciteit. Deze twee aspecten komen terug bij de beoordeling van de potentiële rol voor buurtbatterijen in Ooststellingwerf. In deze paragraaf schetsen we de mogelijkheden voor een buurtbatterij ter ondersteuning van het netwerk, maar ook andere aspecten waarop de buurtbatterij een positieve meerwaarde kan leveren.

Ondersteuning van het netwerk
Vanuit de netsituatie zoals beschreven in paragraaf 4.3 komt de directe urgentie naar voren om iets te doen aan de teruglevercongestie. Er kan op grootverbruikersniveau niet meer worden teruggeleverd op het netwerk, waardoor er geen extra duurzame elektriciteitsbronnen kunnen worden gerealiseerd, wat de duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeente in gevaar kan brengen. Voor het behalen van de doelstellingen van de gemeente Ooststellingwerf betekent dit dat als er meer elektriciteit teruggeleverd dient te worden, dit onder de bestaande terugleverCapaciteit uitgevoerd dient te worden. Hiervoor dient het bestaande netwerk efficiënter gebruikt te worden. Er zijn verschillende mogelijkheden om efficiënter om te gaan met het huidige netwerk, namelijk: cablepooling (meerdere opwektechnologieën op één aansluiting), peak shaving van productiepieken achter de meter en buurtbatterijen. Deze technologieën hebben allemaal als doel de bestaande transportcapaciteit beter te benutten. Hierdoor worden piekvermogens verminderd.

Achter-de-meter oplossingen
Achter de meter van een grootverbruiker kan een batterij een ondersteunde rol hebben om efficiënter om te gaan met het huidige netcapaciteit. Vervolgens is het aan de eigenaar van de aansluiting om te bepalen wat er

[19] Capaciteitskaart elektriciteitsnet (netbeheernederland.nl) – geraadpleegd op 8-12-2022

gebeurt met de extra ruimte die vrijkomt bij het implementeren van een batterij. De eigenaar kan de ruimte vrijgeven/teruggeven, dan wel zelf behouden t.b.v. uitbereiding, elektrificeren van processen, laadpalen implementeren. Dit is echter geen buurtbatterij. Een buurtbatterij op middenspanningskabels is lastig in te passen op plekken waar reeds netcongestie aanwezig is, omdat er voor het inpassen van een buurtbatterij capaciteit aangevraagd dient te worden, en deze capaciteit is niet aanwezig. Op plekken waar wel nog capaciteit beschikbaar is kan een batterij wel ingepast worden. Daarnaast kan een buurtbatterij op laagspanningsniveau een mogelijke toevoeging zijn. De haalbaarheid hiervan hangt van de locatie specifieke eigenschappen van het netwerk, in combinatie met de mogelijkheden van de netbeheerder om hieraan mee te werken.

Voor de levering van elektriciteit is, zoals toegelicht in paragraaf 4.3, op grootverbruikersniveau alleen congestie in het gebied tussen Oosterwolde, Appelscha en Veenhuizen en in het gebied rondom Haulerwijk (zie figuur 9). Hier krijgen grootverbruikers niet het gevraagde transportcapaciteit. In de andere gebieden binnen de gemeente Ooststellingwerf is er momenteel geen behoefte voor buurtbatterijen op grootverbruikersniveau voor het verhelpen van congestieproblemen. Hierbij dient de kanttekening gemaakt te worden dat de hiervoor gebruikte informatie een momentopname betreft en de situatie kan veranderen.

Andere aspecten van de buurtbatterij
Uit meerdere onderzoeken en pilots met buurtbatterijen blijkt dat het momenteel financieel niet interessant is om als gemeente te investeren in buurtbatterijen.[20] [21] Ook maakt de huidige wetgeving het lastig voor netbeheerders om buurtbatterijen in te zetten voor het verhelpen van congestieproblemen, waardoor er nog geen standaard inpassingsmogelijkheid is. De inzet van buurtbatterijen kan echter wel om andere redenen interessant zijn voor bedrijven of gemeentes. Hierbij zit de drijfveer om te investeren in buurtbatterijen meer in het lokaal houden van duurzaam opgewekte elektriciteit en de wens om meer zelfvoorzienend te worden.

Buurtbatterijen kunnen ingezet worden om duurzaam opgewekte elektriciteit lokaal op te slaan in plaats van het in te voeden aan het landelijke netwerk. De opgeslagen elektriciteit kan vervolgens worden geleverd aan de lokale klanten op momenten dat er weinig duurzame opwek van elektriciteit is. Op deze wijze wordt de gemeente Ooststellingwerf en haar bewoners meer zelfvoorzienend op het gebied van elektriciteit.

Naast meer zelfvoorzienendheid kan een buurtbatterij ook helpen meer bewustwording te creëren over de energietransitie. Een buurtbatterij kan een gespreksonderwerp worden om op deze wijze inwoners bewuster met energie om te gaan en de obstakels voor de energietransitie uit te leggen. Deze bewustwording kan vervolgens helpen meer draagvlak te creëren voor nieuwe projecten binnen de energie- of warmtetransitie.

Batterijen kunnen ook helpen om meer grip te krijgen op de kosten van elektriciteit. Hierbij kan de gemeenschap eigenaar zijn van de batterij en zelf (via algoritmes) de aansturing van de batterij vormgeven. Voor grootverbruikers kan dit momenteel al financieel interessant zijn. Hierbij dient de gemeente de afweging te maken of de gemeente mee wil financieren aan batterijen om zo de elektriciteitskosten van grootverbruikers te verlagen.

4.5 Afhankelijkheden / risico's / kansen binnen gemeente

In paragraaf 4.4 is toegelicht dat de buurtbatterij in bepaalde situaties interessant kan zijn voor het verhelpen of voorkomen van congestieproblematiek op middenspannings- en laagspanningsniveau. De buurtbatterij dient daarbij vergeleken te worden met andere oplossingen voor de congestieproblematiek, zoals, netverzwaring, cable pooling (meerdere opwektechnologieën op één aansluiting) en demand side management (zie tabel 1). Om deze zaken met elkaar te vergelijken worden in deze paragraaf de afhankelijkheden, risico's en kansen voor buurtbatterijen verder uitgewerkt.

Randvoorwaarden
Om een buurtbatterij succesvol te integreren in het elektriciteitsnetwerk om op deze wijze op straat en/of wijkniveau een toegevoegde waarde te kunnen zijn, dient er aan een aantal randvoorwaarden te worden voldaan:

[20] DNV-GL (2018) Buurtbatterij: Haalbaarheid en schaalbaarheid van de buurtbatterij, Rapport nr.: 18-0126
[21] CE Delft (2021) Omslagpunt grootschalige batterijopslag, Publicatienummer: 21.210361.169a

- In de onderzoeksfase van het project dient duidelijk gedefinieerd te worden welke diensten de buurtbatterij gaat leveren, om op deze wijze tegenstrijdige belangen te voorkomen. Daarnaast dient duidelijk te zijn waarvoor en voor wie de buurtbatterij een oplossing biedt;
- Buurtbatterij dient op juiste plek in het netwerk geplaatst te worden om het netwerk te kunnen ondersteunen. Hiervoor is het noodzakelijk dat de ontwikkelingen binnen de gemeente actief worden afgestemd met de netbeheerder. Dit vraagt om een centrale coördinatie en aansturing van de verduurzamingsprojecten binnen de gemeente in samenspraak met de netbeheerder;
- De netbeheerder dient actief betrokken te worden bij het inrichten van de buurtbatterij om op deze wijze de aansturing van de batterij in te richten voor de te verrichten netwerk ondersteunende diensten. Op deze wijze wordt voorkomen dat de batterij de congestie verergerd in plaats van verhelpt;
- Voor sluitende business case is het leveren van netwerk ondersteunende diensten noodzakelijk waarbij de netbeheerder een vergoeding betaalt voor de geleverde diensten. De vergoeding hangt hierbij af van de geleverde dienst, en het is daarom wenselijk hier vroegtijdig de netbeheerder bij te betrekken.

Belemmeringen
Uit een haalbaarheidsstudie van DHV-GL (2018) [22] zijn de grootste barrières voor buurtbatterijen nader onderzocht. Dit onderzoekt wijst de volgende belemmeringen aan als grootste barrières:

- Uitblijven van standaarden en open protocollen voor de aansturing van batterijen;
- Voor vele toepassingen van opslag zoals congestiemanagement blijkt het lastig de waarde te bepalen, waardoor compensatie vaak (gedeeltelijk) uitblijft. Hierdoor is een business case vaak niet sluitend te krijgen;
- Onduidelijke eigenaarschap van elektriciteit opslag.

Kansen
De huidige projecten waar een buurtbatterij is toegepast betreffen allemaal pilotlocaties. Hierbij is de netbeheerder actief betrokken geweest bij het implementeren en aansturen van de batterij. Op dit moment is het lastig om buurtbatterijen in te zetten voor het oplossen van congestieproblemen. Dit gaat de komende jaren echter wel veranderen, waarbij de eerste stappen gezet zijn in het opstellen van een inpassingskader door de netbeheerders [23] Buurten binnen de gemeente Ooststellingwerf die het meest interessant zijn voor buurtbatterijen zijn wijken waarbij er een concreet transitiepad ligt en de elektriciteitsbehoefte en opwekking zoveel mogelijk zijn vast te stellen. Dit zijn wijken met huizen die goed geïsoleerd zijn, en waarvan duidelijk is welke warmteoplossing zij gaan krijgen. De wijken die uit de analyse naar voren komen zijn: Appelscha-Noord en Oosterwolde-Biezenkamp. Dit kan echter de komende jaren nog wijzigen als er voor andere warmteoplossingen wordt gekozen of de energielabels van woningen in andere wijken verbeteren.

Momenteel liggen er wel kansen voor (buurt)batterijen om elektriciteit meer lokaal vast te houden en als wijk, dorp of gemeente meer zelfvoorzienend te worden. Dit is niet een puur economische afweging, maar een duurzaamheids- of onafhankelijkheidsafweging. Daarnaast kan het helpen de energietransitie meer zichtbaar te maken en de dilemma's binnen deze transitie uit te leggen.

Risico's
De huidige projecten waar een buurtbatterij is toegepast betreffen allemaal pilot locaties. Hierbij is de netbeheerder actief betrokken geweest bij het implementeren en aansturen van de batterij. Uit deze pilots zijn een aantal risico's gedefinieerd voor de implementatie van buurtbatterijen:

- Netbeheerder mag niet actief mee financieren aan buurtbatterij. Bij pilots is dit wel gedaan om de haalbaarheid van buurtbatterijen te onderzoeken, maar voor reguliere projecten is dit wettelijk niet toegestaan. Een marktpartij of gemeente dient dus zelfstandig in de buurtbatterij te investeren. Dit terwijl de kosten voor het verzwaren van de elektriciteitskabels bij de netbeheerder liggen;
- Uit de pilots blijkt dat de business case voor buurtbatterijen lastig rond te krijgen is;
- Onzeker hoe lang buurtbatterij congestie kan verhelpen. Na investering kan er mogelijk alsnog congestie optreden als vraag en/of aanbod verder toeneemt;
- Inregelen en implementeren buurtbatterij kan in sommige momenten langer duren dan het realiseren van de benodigde netverzwaring.

[22] DNV-GL (2018) Buurtbatterij: Haalbaarheid en schaalbaarheid van de buurtbatterij, Rapport nr.: 18-0126
[23] Stedin (december 2022) Batterijen inzetten als plus voor het elektriciteitsnet | Stedin

5. Conclusies

De gemeente Ooststellingwerf heeft ingenieurs- en adviesbureau Antea Group gevraagd de mogelijkheden voor een buurtbatterij binnen de gemeente te onderzoeken. Hierbij was de eerste vraag in welke mate een buurtbatterij kan bijdragen aan het verhelpen of voorkomen van netcongestie. Deze netcongestie vormt nu een risico voor de gemeente Ooststellingwerf voor het behalen van zijn duurzaamheidsdoelstellingen vanuit de RES en transitievisie warmte. Uit het onderzoekt blijkt dat het concept van een buurtbatterij veel mogelijkheden biedt voor het verminderen van netcongestie en andere netwerkproblemen zoals spanningsvariaties. De potentiële toepassingen van een buurtbatterij zijn: peak shaving, congestiemanagement, netstabilisatie, elektriciteitshandel en het verhogen van de eigen consumptie van duurzaam opgewekte elektriciteit. In meerdere pilots is aangetoond dat buurtbatterijen een goede oplossing kan bieden voor netbeheerders voor problemen op het laagspannings- en middenspanningsnetwerk. Hierbij blijkt de locatie van de batterij in het netwerk van groot belang. Het inpassen van buurtbatterijen op locaties die geen pilots betreffen blijkt echter lastig, omdat de netbeheerders niet actief mogen investeren in buurtbatterijen. Daarnaast blijkt de business case moeilijk positief te maken door het ontbreken van voldoende waardering voor netondersteunende diensten en het inpassen van buurtbatterijen lastig haalbaar te zijn in congestiegebieden. Daarnaast blijkt het momenteel erg lastig voor netbeheerders om de locaties waar netcongestie op laagspanningsniveau gaat plaatsvinden, vroegtijdig vast te stellen. Daarom is het een uitdaging om pro-actief de geschikte locaties voor buurtbaterijen vast te stellen, waardoor buurtbatterijen op laagspanningsniveau vaak reactief netondersteunende diensten kunnen leveren.

Het concept van een buurtbatterij blijkt vele mogelijkheden te hebben voor de energietransitie binnen een gebied, echter zijn er een aantal barrières die de implementatie ervan erg lastig maken. Zo verbiedt de wetgeving de netbeheerder om te investeren in elektriciteitsopslag vanwege de splitsing van opwek en transport van elektriciteit. De eerder uitgevoerde projecten met buurtbatterijen in Nederland zijn allemaal pilots geweest waarbij vanwege de pilotstatus afgeweken mocht worden van de wetgeving. Het ontwikkelen van een buurtbatterij ligt daardoor bij een particuliere partij of de gemeente. Bij de ontwikkeling van een buurtbatterij dienen potentiële toepassingen afgewogen te worden omdat toepassingen tegenstrijdige uitkomsten kunnen hebben. Daarnaast dienen de gebruiksprofielen van de aangesloten partijen met de exploitant gedeeld te worden om goed te kunnen handelen op de lange termijn elektriciteitsmarkten. Het is onzeker of de partijen dit in de praktijk zullen toestaan.

Momenteel is het toepassen van buurtbatterijen voor het ondersteunen van het net en het ondersteunen van de energie- en warmtetransitie om bovenstaande redenen niet direct interessant voor de gemeente. Er zijn andere opties (zoals netverzwaring, en cable-pooling) welke ook kansen bieden voor het ontlasten van het elektriciteitsnetwerk. Echter zijn netbeheerders actief bezig met het lobbyen om de buurtbatterij een betere inpassing te geven in het netwerk. Hoe dit eruit komt te zien, wordt de komende jaren duidelijk. Zodra dit duidelijk is, kan opnieuw naar de mogelijkheden van een buurtbatterij voor netondersteunende diensten gekeken worden.

Naast de mogelijkheden voor het ondersteunen van het elektriciteitsnet en het vergroten van het getransporteerde vermogen kan een buurtbatterij een positieve bijdrage leveren aan vergroten van de zelfvoorzienendheid binnen de gemeente. Voor grootverbruikers kan dit al interessant zijn, echter worden batterijen daar vaak ingezet ten gunste van de klant en niet als buurtbatterij. Een batterij achter de meter van een grootverbruiker helpt de energiehuishouding van de grootverbruiker, kan de zelfvoorzienendheid vergroten, kan leiden tot minder piekvermogensvragen uit het netwerk en biedt de klant de mogelijkheid de inkoop- en verkoopmomenten van elektriciteit los te koppelen van opwek- en verbruikmomenten, wat momenteel met de hoge elektriciteitsprijzen financieel interessant is. Een buurtbatterij kan ook als educatiemiddel ingezet worden om de uitdagingen van de energietransitie uit te lichten. De keuze van de gemeente Ooststellingwerf voor een buurtbatterij kan dus vooral onderbouwd worden met gemeenschappelijke waarden (meer zelf opgewekte elektriciteit lokaal vasthouden en educatie), en minder met economische of netwerk-technische redenen.

Momenteel is er sprake van congestie voor het terugleveren van elektriciteit en in veel mindere mate in het leveren van elektriciteit. Dit kan echter snel veranderen als er besloten wordt veel processen (zoals de warmtevraag) in de gemeente te elektrificeren. De gemeente doet er daarom verstandig aan de toekomstplannen centraal aan te sturen in samenspraak met Liander. Op deze wijze kan programmamatig de verduurzaming binnen de gemeente parallel opgepakt worden met de benodigde uitbreidingen van het elektriciteitsnetwerk.

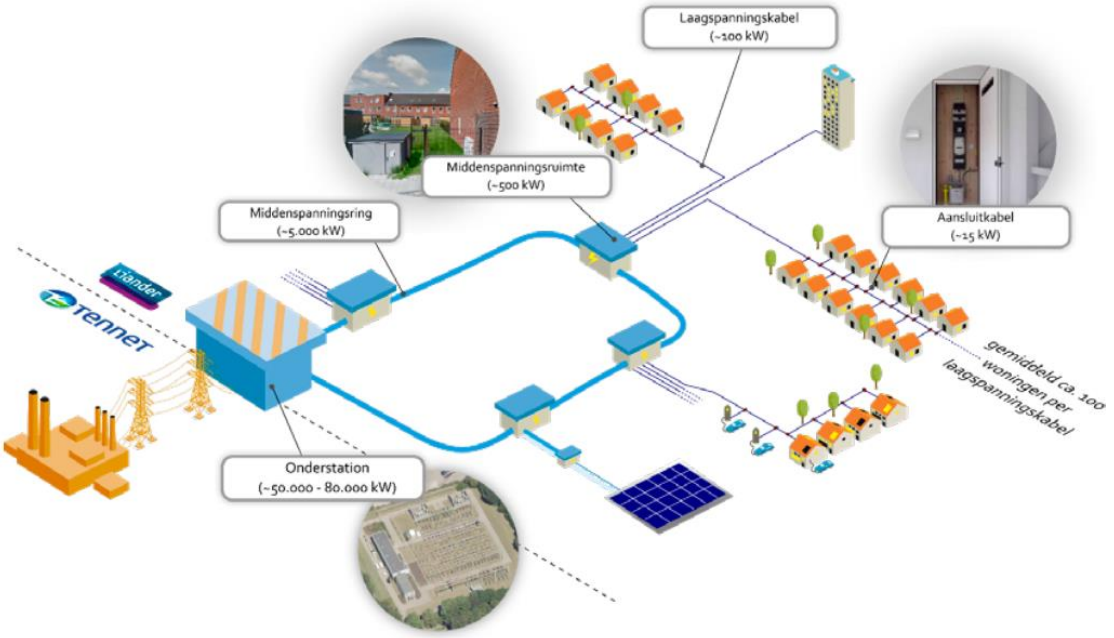
6. Aanbevelingen

Op basis van het onderzoek komt ingenieurs- en adviesbureau Antea Group met een aantal aanbevelingen voor de buurtbatterijen binnen de gemeente Ooststellingwerf. De problemen van de energietransitie zijn op verschillende schaalniveaus te merken. ingenieurs- en adviesbureau Antea Group adviseert de gemeente Ooststellingwerf een programmamatige aanpak op te stellen op basis van de volgende stappen:

1. Breng alle ontwikkelingen op energetisch niveau in kaart:
    a. Duurzaamheidsbeleid: van gas af, RES, isoleren, elektrische mobiliteit, etc.;
    b. Wensen vanuit bedrijven: groei, elektrificatie van processen, mobiliteit;
    c. Wensen vanuit bewoners: van gas af, elektrische mobiliteit, zonnepanelen.
2. Probeer als gemeente de plannen te vertalen naar een transitiepad, welke kant gaat welke wijk op. Probeer hier als gemeente sturende rol in te nemen. Welke gebieden doorlopen wanneer de gewenste transitie en verbind transities zo veel mogelijk integraal aan elkaar. Door het integraal op te pakken en een transitiepad uit te stippelen per wijk, voorkomt de gemeente dat er gedurende de transitie onvoorziene ontwikkelingen plaatsvinden die tot congestie leiden en de transitie vertragen.
3. Deel transitievisie met netbeheerders om zo de huidige status van het netwerk met de toekomstige situatie te vergelijken. Stel met netbeheerders vast wat er nodig is om de toekomstvisie mogelijk te maken. De netbeheerder kan daarbij aangeven voor welke gebieden het huidige netwerk een probleem gaat vormen. Door dit samen met de netbeheerder op te pakken, kan er proactief aan het elektriciteitsnetwerk worden gewerkt om toekomstige problemen te voorkomen. Op deze wijze wordt de kans verkleind dat de beschikbare transportcapaciteit een belemmerende factor gaat zijn voor de energietransitie binnen de gemeente Ooststellingwerf.
4. Stem met netbeheerder de prioritering van de werkzaamheden af. Wanneer worden welke problemen in het netwerk opgelost. Hierbij zullen naar verwachting de volgende opties naar voren komen:
    a. Aantal wijken zullen relatief weinig problemen ondervinden bij het uitvoeren van de gewenste transitie. Vanuit de warmtetransitie zijn dit de wijken met collectieve warmteoplossingen zoals Oosterwolde- Prandinga, het centrum, Duistereweg, Snellingerdijk en Zuid en Haulerwijk-Sinnehiem Dit houdt in dat er geen actie ten aanzien van het elektriciteitsnetwerk nodig is. Wel is het wenselijk is als gemeente te blijven monitoren, aangezien problemen zich op verschillende niveaus kunnen voordoen.
    b. Aantal wijken zullen naar verwachting op relatief korte termijn door Liander van congestie worden verlost. Zoek hier gezamenlijk met de wijk naar de mogelijkheden om op korte termijn energie te besparen, of piek vraag / aanbod te verlagen om op deze wijze ruimte op het netwerk vrij te spelen voor de transities. Vervolgens zijn de problemen structureel opgelost nadat de netverzwaring is doorgevoerd.
    c. Voor de gebieden waarbij de problemen op het netwerk niet snel genoeg opgelost worden kan de gemeente in samenspraak met de buurt opzoek gaan naar alternatieve oplossingen zoals:
        i. Verlagen van piekbelastingen door achter de meter te optimaliseren door middel van bijvoorbeeld: bedrijfsprocessen optimaliseren, batterijen of andere technologieën;
        ii. Energie besparen (altijd wenselijk);
        iii. Onderzoek mogelijkheden buurtbatterij in samenspraak met regionale netbeheerder.

Advies van Ingenieurs- en adviesbureau Antea Group is om zelf als gemeente de regie in handen te nemen om sturing te geven aan de gewenste ontwikkelingen (bijvoorbeeld: welke wijken krijgen warmtepompen of laadpalen). Bij deze sturing is het wenselijk de regionale netbeheerder te betrekken. Zaken die de gemeente nu al kan oppakken, welke niet tegenstrijdig zijn met toekomstige plannen zijn: het proactief ondersteunen van energiebesparingsprojecten, en optimalisatie van energie achter de meter om zo vermogenspieken te verlagen. De ruimte die hierbij vrijkomt kan ingezet worden om de extra vraag vanuit warmtepompen (deels) op te vangen. En voor die locaties waarin dat niet voldoende is, kan de gemeente samen met de netbeheerder zoeken naar alternatieve oplossingen zoals (buurt)batterijen, monitor daarbij de ontwikkelingen ten aanzien van het beleidskader batterijen vanuit de netbeheerders. De wijken die interessant zijn om alternatieve oplossingen voor te zoeken zijn wijken waar het toekomstbeeld (relatief) goed bekend is waardoor de gekozen alternatieven optimaal ontworpen kunnen worden voor een toekomst vaste implementatie.

Bijlage

Figuur 10: Het elektriciteitsnetwerk in vogelvlucht[24]

		ELEKTRICITEITSNET		GASNET	
warmtevoorziening & infrastructuur	aansluitingen in de woning	woningen per transformator	bovengronds ruimtebeslag	woningen per districtstation	bovengronds ruimtebeslag
huidige situatie (E+G)	E G W	400	25 m² (1 transformator)	500	5 m² (1 districtstation)
all electric (E)	E G W	150	75 m²	geen gasinfrastructuur in de wijk nodig	geen bovengronds ruimtebeslag
HT Warmte (E+W)*	E G W	250	50 m²	geen gasinfrastructuur in de wijk nodig	geen bovengronds ruimtebeslag
LT warmte (E+W)*	E G W	200	50 m²	geen gasinfrastructuur in de wijk nodig	geen bovengronds ruimtebeslag
hybride (E+G)	E G W	200	50 m²	1.000	5 m²

Bron: Alliander

Figuur 11: Indicatie van relatie tussen elektriciteits- en gasnet[25]

[24] RES Fryslân, (2021), Achtergronddocumenten RES 1.0 Fryslân
[25] RES Fryslân, (2021), Achtergronddocumenten RES 1.0 Fryslân

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensoring en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al 70 jaar.

Contactgegevens

Monitorweg 29
1322 BK Almere
P O box 10044
1301 AA Almere
E. Soren.Winkel@AnteaGroup.nl

Copyright © 2023
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

De informatie die in dit rapport is opgenomen is uitsluitend bestemd voor geadresseerde(n) en kan persoonlijke of vertrouwelijke informatie bevatten. Gebruik van deze informatie, door anderen dan de geadresseerde(n) en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van deze informatie kennis te nemen, is niet toegestaan. De informatie is uitsluitend bestemd om te worden gebruikt door de geadresseerde, voor het doel waarvoor dit rapport is vervaardigd. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden niet toegestaan, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group en wordt u verzocht de gegevens te verwijderen en direct een melding te maken bij security@anteagroup.nl. Derden, zij die niet geadresseerd zijn, kunnen geen rechten aan dit rapport ontlenen, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group.

www.anteagroup.nl

Op weg naar een flexibel energiesysteem

Hoe benutten we het elektriciteitsnet optimaal?

Juli 2023

Doelgroep:

Voor grootverbruikers en grootschalige opwekkers van zonne- en windenergie

Inleiding

Het net raakt vol

Het Nederlandse elektriciteitsnet is één van de meest betrouwbare netten ter wereld. Als netbeheerder heeft Liander de taak dit net te onderhouden en ontwikkelen. Zo willen we ervoor zorgen dat energie voor iedereen betrouwbaar, betaalbaar en bereikbaar blijft. Maar de verduurzaming van Nederland zorgt ervoor dat het net vol raakt: we wekken steeds meer elektriciteit op en verbruiken ook meer. Daardoor knelt het op het elektriciteitsnet.

Het gevolg? Meer kans op problemen en storingen. En we kunnen niet altijd garanderen dat u direct meer transportcapaciteit krijgt als u wilt verduurzamen of uitbreiden.

Wat kunnen we daar aan doen?

Liander werkt hard aan het uitbreiden van het elektriciteitsnet. In veel gevallen moet het elektriciteitsnet eerst verzwaard worden, voordat u uw gewenste transportcapaciteit via de traditionele route kunt krijgen. Dit geldt voor nieuwe klanten, én voor bestaande klanten die meer transportvermogen willen. Het uitbreiden van het net kan in sommige gevallen lang duren. En dit kan weer grote gevolgen hebben voor uw activiteiten als grootzakelijke klant van Liander.

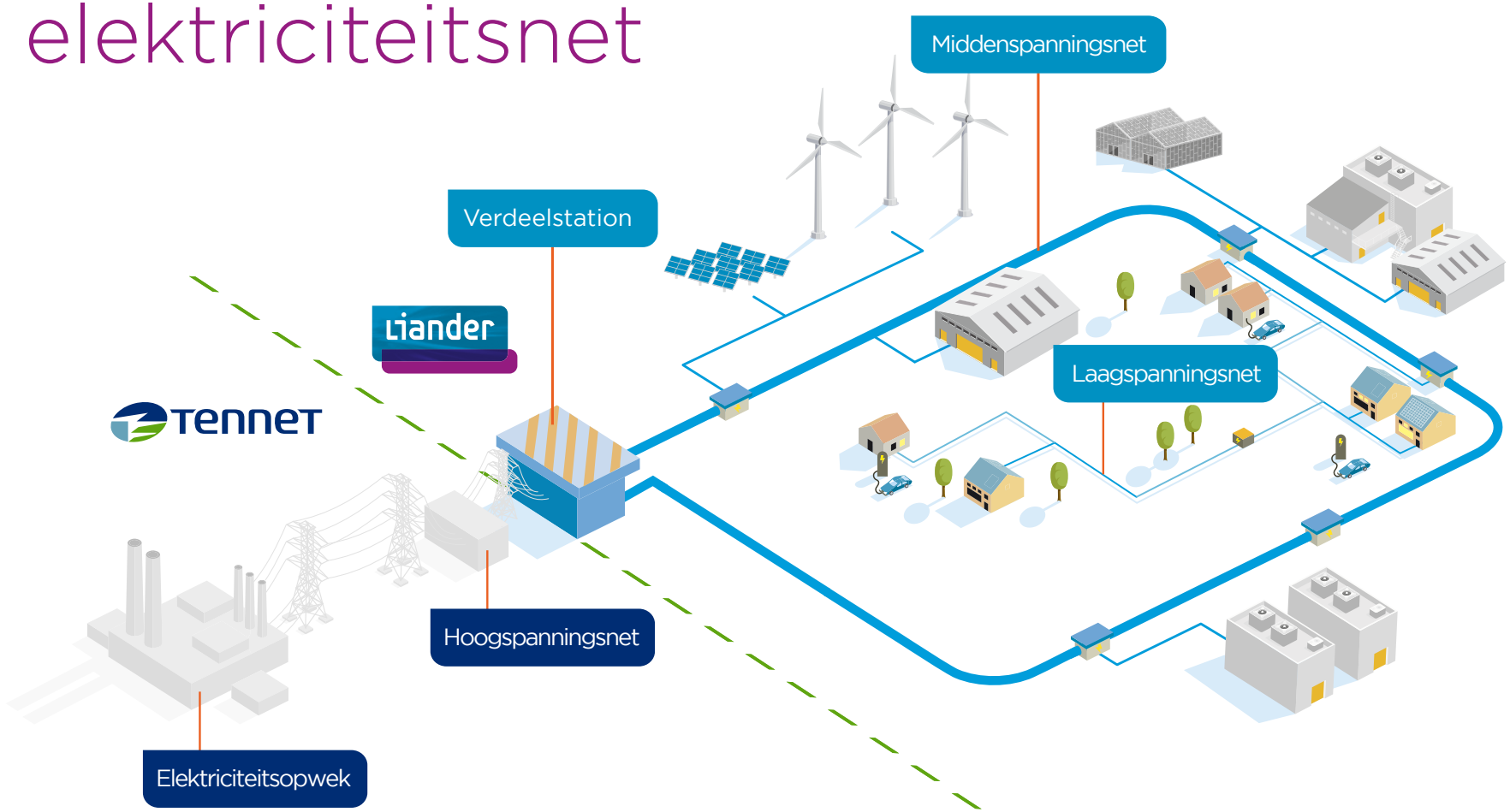
En uitbreiden alleen is niet genoeg. De ontwikkelingen vragen om een nieuw en flexibel energiesysteem voor Nederland. Een systeem waarbij we het elektriciteitsnet met slimme oplossingen optimaal benutten. Dat betekent ook een andere rol voor netbeheerders, klanten en marktpartijen. Samen werken we aan een nieuw energiesysteem, voor nu en in de toekomst.

Wat kunt u zelf doen?

In brochure leest u wat u als grootzakelijke klant nog meer kunt doen om samen met ons en medegebruikers te zorgen dat we geen schaarste meer hebben én voorbereid zijn op de toekomst. Wij vertellen wat Liander doet, maar u kunt zelf, met andere klanten óf met Liander, ook actie ondernemen. Misschien kunt u het net beter benutten. In het meest gunstige geval kan dit zelfs betekenen dat de grotere aansluiting niet meer nodig is.

Samen kunnen we de schaarste op het net oplossen!

Het elektriciteitsnet

De opbouw van het elektriciteitsnet

Het elektriciteitsnet bestaat uit verschillende lagen. Via het hoogspanningsnet (beheerd door TenneT) kan een grote hoeveelheid elektriciteit efficiënt lange afstanden afleggen. Via de lagere spanningsniveaus wordt elektriciteit getransporteerd naar energievragers, zoals huishoudens en bedrijven. Soms sluit een bedrijf direct aan op het middenspanningsnet of op een verdeelstation.

Het elektriciteitsnet is oorspronkelijk ingericht op eenrichtingsverkeer: van opwek in elektriciteitscentrales getransporteerd naar decentrale vraag. Energievragers, zoals huishoudens en bedrijven. Nieuwe manieren van energieopwekking, zoals zon en wind, vragen om extra transportcapaciteit van het elektriciteitsnet. En met de komst van deze decentrale opwek is er nu tweerichtingsverkeer op de netten. Het net wordt nu dus anders gebruikt dan hoe het oorspronkelijk ontworpen is.

Transportschaarste - Congestie

Als op een bepaalde plek de vraag naar transportcapaciteit groter is dan de daadwerkelijke capaciteit van het net, spreken we van transportschaarste of congestie. Er zijn twee soorten transportschaarste: we maken onderscheid tussen terugleveren en afnemen van elektriciteit.

>> Lees hier meer over transportschaarste bij Liander

Type knelpunten

Er zijn drie redenen waarom een netbeheerder een transportbeperking afgeeft. Naast capaciteitsproblemen kan dat ook vanwege spanningsproblemen of vanwege het overschrijden van het kortsluitvermogen. Dit doen we om de veiligheid, betrouwbaarheid en bereikbaarheid van ons net te garanderen. Dit staat ook beschreven in de Netcode elektriciteit.

Transportbeperkingen

Als er transportschaarste is in een regio, moet Liander een tijdelijke transportbeperking voor grootzakelijke klanten opleggen. U kunt dan gewoon gebruikmaken van het vermogen zoals we dat hebben afgesproken in uw contract: *het gecontracteerd transportvermogen* (GTV). U mag dan niet meer vermogen afnemen of terugleveren dan uw GTV.

Heeft u al een aansluiting en dreigt u het vermogen te overschrijden? Dan raden wij u aan om te kijken naar mogelijke spreiding of het verlagen van uw belasting. Uw meetbedrijf kan u inzicht geven in uw belasting. Op Mijn Liander kunt u zien wie uw meetbedrijf is. Het meetbedrijf kan per kwartierwaarde de meetdata bekijken en exact aangeven wanneer de overschrijding(en) plaatsvond(en). Ook kunt u hulp inschakelen van een erkend installateur die kan adviseren welke maatregelen u kunt nemen om de belasting te verlagen.

Heeft u structureel meer vermogen nodig dan het huidige gecontracteerde transportvermogen? Dan kunt u dit aanvragen. U komt dan op een wachtlijst terecht. Liander start een onderzoek om te kijken of congestiemanagement mogelijk is. Kan dat niet, dan kijken we samen naar een andere oplossing.

>> Lees hier meer over drukte op het elektriciteitsnet

Wat voor aansluiting heeft u?

Kleinverbruiker of grootverbruiker

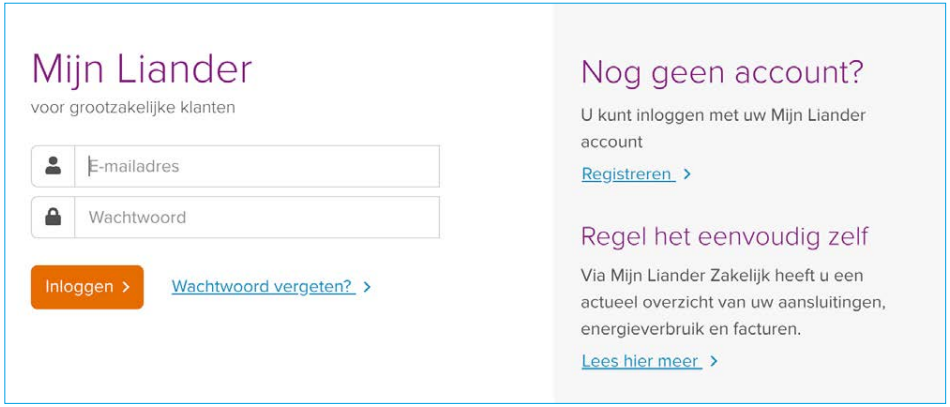
Uw aansluiting

Uw aansluiting bepaalt of u een grootverbruiker of kleinverbruiker bent. Hieronder ziet u een overzicht met alle aansluitcategorieën en bijhorende vermogens. Hier kunt u ook zien of uw aansluitcategorie onder de klein- of grootverbruikers valt.

Aansluit-categorie	Vermogen	Type klant
AC1	0-17 kW	Kleinverbruiker (KV)
AC2	0-55 kW	Kleinverbruiker (KV)
AC4a	55-100 kW	Grootverbruiker (GV)
AC4b	100-160 kW	Grootverbruiker (GV)
AC5a	160-630 kW	Grootverbruiker (GV)
AC5b	630 kW – 1 MW	Grootverbruiker (GV)
AC5	1-2 MW	Grootverbruiker (GV)
AC6a	2-5 MW	Grootverbruiker (GV)
AC6b	5-10 MW	Grootverbruiker (GV)
AC6c	>10 MW	Grootverbruiker (GV)
AC7	>10 MW	Grootverbruiker (GV)

Wat is mijn aansluitcategorie?

- Uw aansluitcategorie opzoeken? Dan kan gemakkelijk door met uw gebruikersgegevens in te loggen in Mijn Liander.
- Grootverbruikers hebben een Aansluit- & Transportovereenkomst (ATO). In dit document staat ook uw aansluitcategorie met bijhorende gecontracteerde transportvermogen vermeld. Let op: als uw GTV gewijzigd is, wordt uw ATO niet geüpdatet. U kunt de wijziging wel zien in Mijn Liander.

Optimaal het net benutten in een veranderend energiesysteem

We zien in heel Nederland dat de vraag naar elektriciteit sneller groeit dan ons elektriciteitsnet aankan. Uiteraard werken wij hard aan verzwaring van het net. Maar dat alleen is niet voldoende. Daarom moeten we opnieuw nadenken over hoe we ons net kunnen gebruiken.

We moeten samen nadenken over een nieuwe energiesysteem waarin we ons net beter benutten. Kunnen we onze eigen vraag aanpassen aan de ruimte die er is? Zo kunnen we weer meer ondernemers aan de gewenste capaciteit helpen, ook op plekken waar het net vol zit.

We kijken eerst hoe we het bestaande net optimaal kunnen benutten, voordat we overgaan tot het uitbreiden van ons elektriciteitsnet. Op deze manier zorgen we met elkaar voor een betaalbaar en bereikbaar toekomstbestendig elektriciteitsnet.

1. Wat kunt u zelf doen?

Liander kan een aantal oplossingen bieden, maar er zijn ook aanpassingen die u zelf kunt doen. Deze oplossingen noemen we ook wel *Achter de Meter-oplossingen*.

2. Wat kunt u samen met andere klanten doen?

Er zijn ook Achter de Meter-oplossingen die u samen met andere klanten kunt toepassen.

3. Wat doet Liander in samenwerking met u als klant?

- Congestiemanagement: met deze oplossing verdeelt Liander de beperkte ruimte op het elektriciteitsnet.
- Tijdelijke gedoogconstructies: voor nu gedogen we een aantal oplossingen.

4. Wat doet Liander?

- Technische netoplossingen: Liander kijkt altijd eerst of wij zelf een oplossing hebben, zoals het verzwaren van het net.
- Daarnaast zijn er technische netoplossingen waarvoor we samenwerken met u als klant. Daarvoor hebben we uw hulp dus nodig.
- Verder werken we onder andere aan meer slimme oplossingen, beleidsaanpassingen en het delen van data.

Optimaal het net benutten in een veranderend energiesysteem

Wat kunt u zelf doen?

1. Individuele oplossingen

- Aftoppen (p.10)
- Slimme zonopstellingen (p.11)
- Verbruik Achter de Meter (p.12)
- Energieopslag (p.13)
- Slimmer verdelen (p.15)
- Productie Achter de Meter (p.16)

Wat kunt u samen met andere klanten doen?

2. Collectieve oplossingen

- Meerdere leveranciers op één aansluiting (MLOEA) (p.19)
- Gesloten distributiesysteem (GDS) (p.20)
- Directe lijn (p.21)
- Collectief laden (p.22)
- Cablepooling (p.23)

Wat doen Liander en de klant samen?

3. Congestiemanagement

- Congestiemanagementcontracten (p.26)

4. Andere klantoplossingen

- Tijdsgebonden capaciteit bij transportbeperking (TCT) (p.28)
- Dynamisch terugleveren (p.30)
- AC5 zonder storingsreserve (p.31)

Wat doet Liander?

5. Technische netoplossingen (p.33)

- Structurele netuitbreiding
- Zwaarder belasten van het net

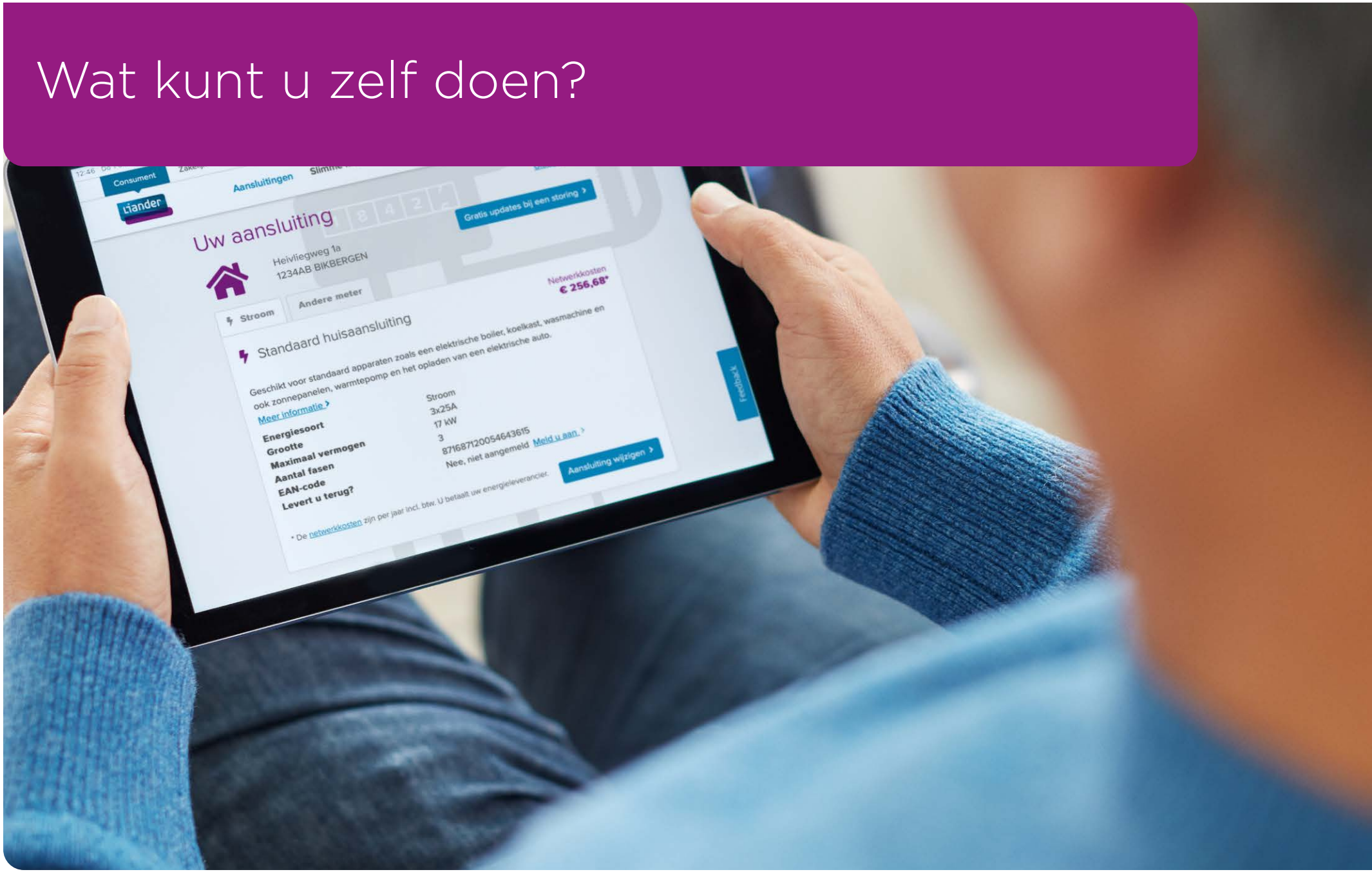
6. Technische oplossingen met klantimpact (p.33)

- DER-sturing
- Redundante netcapaciteit gebruiken

7. Verder werkt Liander aan ... (p.34)

- Slimme oplossingen
- Beleidsaanpassingen
- Data delen

Wat kunt u zelf doen?

Wat kunt u zelf doen?

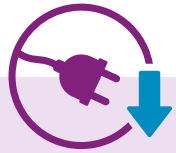
Met Liander heeft u een maximaal gecontracteerd transportvermogen afgesproken. Dit is wat u mag afnemen van of terugleveren aan het net. Uw energiebehoefte kan soms hoger zijn dan het GTV.

Omdat de capaciteit van het net beperkt is, zien we steeds vaker dat we geen groter GTV toe kunnen kennen. In dit hoofdstuk leggen we u uit wat u zelf, Achter de Meter, kunt doen om toch te voorzien in uw energiebehoefte. Met andere woorden: Hoe kunt u uw huidige GTV beter benutten?

Terugleveren

Wekt u elektriciteit op en is uw GTV niet toereikend?
U kunt uw opgewekte elektriciteit efficiënter verdelen. Dit kan bijvoorbeeld door het aftoppen van uw zonnepanelen (p.10) of door zonnepanelen op een slimme manier op te stellen (p.11). Ook kunt u uw energie Achter de Meter verbruiken (p.12) of uw opgewekte energie opslaan, bijvoorbeeld in een batterij (p.13).

Verbruiken

Verbruikt u elektriciteit en is uw GTV niet toereikend?
Dan kunt u de energie-intensieve activiteiten misschien slimmer verdelen (p.15) over de dag, om zo uw piekvraag te verminderen. Of kunt u gebruikmaken van een eigen voorziening. Denk bijvoorbeeld aan zelf elektriciteit produceren, of aan energie opslaan in een batterij op momenten dat er wél voldoende elektriciteit beschikbaar is (p.16).

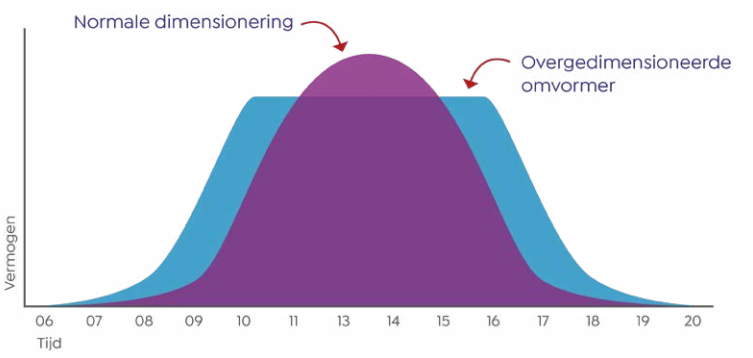
Aftoppen

Aftoppen is een klantoplossing die geschikt is voor:	
Nieuwe of bestaande aansluiting	Terugleveren

Oplossing

Aftoppen is het afvlakken van de hoogste pieken van de opwek van uw zonnepanelen. Hierbij installeert u een omvormer die lager is dan de maximale capaciteit van uw zonnepanelen. Bedrijven vragen namelijk vaak een grote aansluiting aan voor een piek die maar een paar uur per jaar voorkomt. De netbeheerder houdt dan heel het jaar rekening met deze piek, waardoor we inefficiënt gebruikmaken van het net.

In Nederland is het vaak bewolkt en hebben we zelden te maken met de volledige impact van de zon. Daardoor komt het zelden voor dat onze zonnepanelen maximaal opwekken, en hebben we dus maar heel af en toe een echte piek.

Toepasbaarheid

Als we opwekpieken aftoppen, hoeven we het net niet te verzwaren. En de kosten die u maakt om deze kleine hoeveelheid elektriciteit op te wekken, wegen niet op tegen de baten. Als u bijvoorbeeld 30% van het piekvermogen aftopt, 'verliest' u slechts 2% van de totale jaarlijkse opwek. Door nét iets minder op te wekken, kunnen we een kwart van de benodigde netuitbreidingen voorkomen. Voor u als opwekker heeft dit ook een financieel voordeel: u kunt volstaan met kleinere omvormers en een kleinere netaansluiting.

Wat kunt u doen?

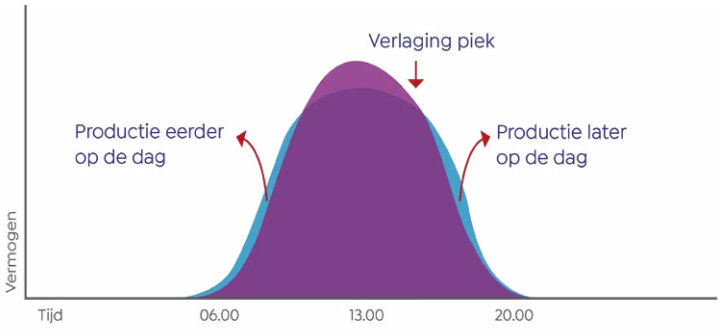
U kunt uw piekbelasting bekijken op Mijn Liander. Aftoppen kan eenvoudig: installeer een lager vermogen aan omvormers dan de totale capaciteit die er aan zonnepanelen ligt. Op die manier is de opwekcapaciteit op een lager vermogen begrensd. Overleg altijd met uw erkend installateur over het technisch ontwerp van de opwekinstallatie.

Slimme zonopstellingen

Slimme zonopstellingen is een klantoplossing die geschikt is voor:	
Nieuwe of bestaande aansluiting	Terugleveren

Oplossing

Het lijkt logisch om zonnepanelen op het zuiden te plaatsen. Toch hoeft dat niet zo te zijn. Energie van zonnepanelen die op het oosten en het westen gericht zijn, wordt over het algemeen efficiënter gebruikt. De opbrengst is zo'n 10% lager dan panelen gericht op het zuiden, maar de productie van stroom sluit beter aan op het verbruik. Zonnepanelen die op het zuiden zijn gericht, pieken namelijk rond 13.00 uur. Zonnepanelen op het oosten leveren in de ochtend de meeste stroom en op het westen aan het eind van de dag. Door de zonnepanelen te richten op een manier die aansluit bij uw energieverbruik, maakt u slimmer gebruik van uw eigen energiehuishouding.

Bovendien produceert u een gelijkmatiger opwekprofiel als zonnepanelen niet op het zuiden gericht staan, maar afwisselend naar het oosten en westen. Hierdoor wordt uw elektriciteitspiek lager en gematigder. Zo passen er meer zonnepanelen op dezelfde aansluiting.

Toepasbaarheid

Er wordt iets minder elektriciteit opgewekt per paneel, maar de waarde van de stroom neemt toe. De stroom wordt namelijk geproduceerd op een moment dat minder andere zonnepanelen elektriciteit opwekken. Het moment van opwekken kan beter aansluiten bij uw eigen elektriciteitsvraag en de vraag naar elektriciteit in de buurt. Wanneer u uw eigen opwekte elektriciteit meteen verbruikt, heeft u ook een lagere impact op het elektriciteitsnet. Zo benutten we het net beter.

Wat kunt u doen?

Kiest u ervoor om uw zonnepanelen anders op te stellen? Overleg dan altijd met uw erkend installateur over het technisch ontwerp van de opwekinstallatie.

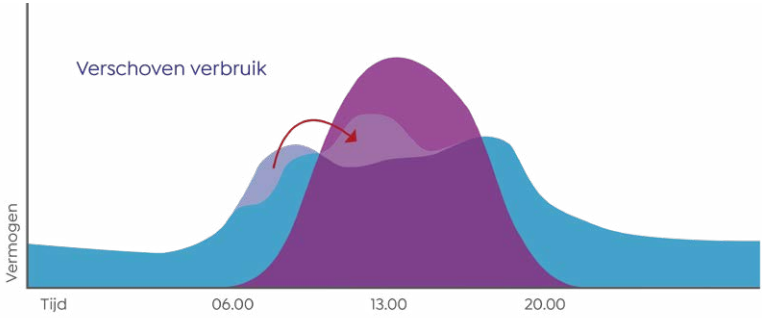
Verbruik Achter de Meter

Verbruik Achter de Meter is een klantoplossing die geschikt is voor:	
Nieuwe of bestaande aansluiting	Terugleveren

Oplossing

Bij Verbruik Achter de Meter verbruikt u als klant (een deel van) uw eigen opgewekte elektriciteit direct. Hoe meer u als klant zelf verbruikt, hoe minder er teruggeleverd hoeft te worden aan het net. Zo is meer opwek mogelijk, binnen de kaders van uw bestaande GTV.

Aansturing of verschuiving van uw verbruik maakt dat meer lokaal opgewekte energie direct benut wordt.

Toepasbaarheid

Heeft u een bestaande aansluiting en gaat u Achter de Meter verbruiken en dus minder terugleveren aan het net? Dan zorgt u voor minder druk op het net van Liander. De toepassing is sterk afhankelijk van de aanstuurbaarheid van gebruikte apparaten en flexibiliteit in verbruik.

Bij Verbruik Achter de Meter kunt u het net volledig of ten dele ontlasten. Om het net volledig te blijven ontlasten, zou u met een nieuwe aansluiting de eigen opwekte elektriciteit zelf volledig moeten verbruiken.

Wat kunt u doen?

- Deze oplossing is mogelijk voor nieuwe én bestaande klanten. Let erop dat u niet meer gaat terugleveren dan verbruiken, anders vergroot u alsnog de belasting op het net.
- Wilt u gebruik gaan maken van deze oplossing en gaat het over grote vermogens? Dan moet u Liander hierover informeren. Dit is van groot belang. Deze oplossing heeft impact op het dagelijkse transportvermogen van ons net en dit moet in balans zijn om verstoringen te voorkomen.

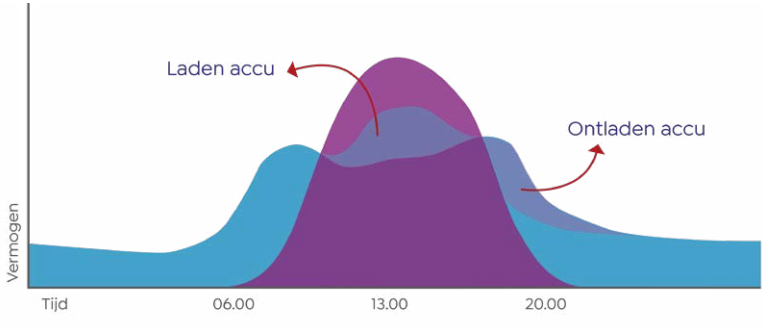
Energieopslag

Energieopslag is een klantoplossing die geschikt is voor:	
Nieuwe of bestaande aansluiting	Terugleveren en verbruiken

Oplossing

Het opslaan van elektriciteit kan de druk op het elektriciteitsnet verminderen. U kunt energieopslag op verschillende manieren toepassen. Vaak gebeurt dit nu met een batterij. De meeste batterijen kunnen enkele uren aan stroom opslaan. Daarom zijn ze alleen geschikt voor kortetermijnopslag en niet voor seizoensopslag.

Optimalisatie Achter de Meter werkt bijvoorbeeld zo:
Als een energieopwekker meer stroom kan opwekken dan het elektriciteitsnet van Liander aankan, kan het overschot worden opgeslagen in een batterij. De batterij laadt dan op totdat deze vol is. Op een later tijdstip kan de stroom weer worden gebruikt. Door het slim aansturen van het op- en ontladen van de batterij wordt de piekbelasting van het elektriciteitsnet verlaagd.

Nog een voorbeeld van optimalisatie Achter de Meter: U laadt een batterij geleidelijk met een laag vermogen op, zodat u daarna in korte tijd een hoge piek kunt leveren. Bijvoorbeeld voor een snellader of een productieproces dat hele korte piekvermogens vraagt. Zo kunt u de elektriciteitsaansluiting verkleinen en daarmee kosten besparen.

Tevens kan een batterij ook helpen om de balans op het elektriciteitsnet te herstellen als de vraag en het aanbod van elektriciteit niet gelijk zijn aan elkaar. Batterijsystemen gebruiken voor het structureel oplossen van congestie in de elektriciteitsnetten is nog in ontwikkeling. Het is in de praktijk vooral nog lastig om de piek in verbruik op te vangen.

Energieopslag (2)

Toepasbaarheid

We onderscheiden vier typen opslagsystemen:

1. Standalone-systemen op een eigen aansluiting;
2. Grootschalige batterijen Achter de Meter, bijvoorbeeld bij zonne- en windparken of een fabriek;
3. Buurtbatterijen;
4. Thuisbatterijen.

Wilt u als klant een aansluiting voor een standalone batterij en krijgt u deze aansluiting volgens een reguliere contractvorm? Dan is Liander verplicht deze capaciteit ook 24/7 te garanderen. In dat geval zorgen batterijen dus juist voor méér drukte op het elektriciteitsnet. Daarom zijn nieuwe contractvormen in opkomst, die zorgen dat batterijen het net niet erger belasten of de druk zelfs oplossen. Dit gebeurt in samenwerking met Netbeheer Nederland, de ACM en marktpartijen.

Plaatst u een batterij en vraagt u geen extra vermogen aan, dan is er geen aanvullende overeenkomst nodig. U bent wel altijd verplicht een opslaginstallatie aan te melden bij de netbeheerbeer, net zoals bij opwekinstallaties.

Het staat u als klant vrij om batterijen Achter de Meter te gebruiken. U moet daarbij rekening houden met de beschikbare capaciteit van het gecontracteerd transportvermogen.

Bij nieuwe aansluitingen of als we het gecontracteerd transportvermogen aanpassen, bekijken we welke alternatieve contractvormen mogelijk zijn.

Wat kunt u doen?

U kunt zelf of samen met een energieadviseur onderzoeken of energieopslag door middel van een batterij een passend alternatief in het geval dat Liander een transportbeperking heeft afgegeven.

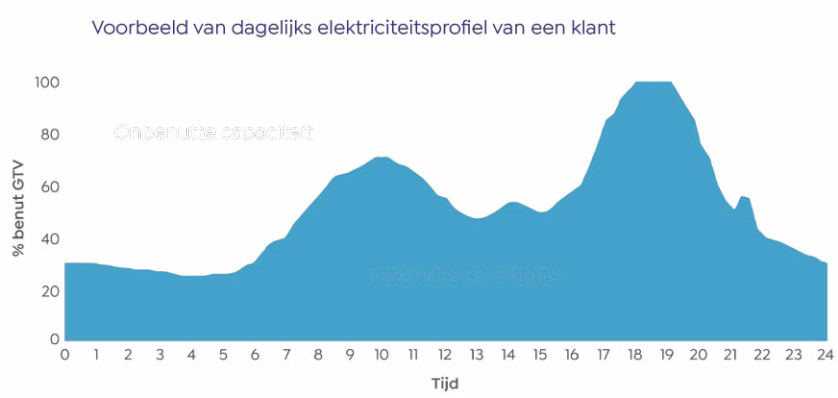
Slimmer verdelen
van uw elektriciteitsvraag

Slimmer verdelen is een klantoplossing die geschikt is voor:

Nieuwe of bestaande aansluiting	Verbruiken

Oplossing
In uw contract staat beschreven hoeveel vermogen u maximaal mag verbruiken (het GTV). Mogelijk voert u verspreid over een dag of maand activiteiten uit die meer of minder elektriciteit vragen. Verdeelt u de momenten waarop u meer elektriciteit nodig heeft slim? Dan kunt u dezelfde of zelfs meer activiteiten uitvoeren binnen uw GTV.

Toepasbaarheid
Waarschijnlijk heeft u op maar een paar momenten meer elektriciteit nodig dan uw gecontracteerde transportvermogen. Op andere momenten heeft u wel genoeg ruimte.

Bekijk het voorbeeld linksonder maar eens, waar alleen rond 19.00 uur het maximale GTV wordt gebruikt. Op alle andere momenten wordt die capaciteit niet benut. U heeft meer elektriciteit nodig rond 19.00 uur, maar dat kan niet binnen uw huidige GTV. Verdeelt u uw elektriciteitsverbruik slim over de dag, bijvoorbeeld door de nieuwe activiteiten ‘s nachts te doen? Dan heeft u geen ander contract met Liander nodig.

Wat kunt u doen?
Onderzoek of u de elektriciteitsvraag slimmer kunt verdelen. Zo kunt u alle activiteiten waarvoor elektriciteit nodig is, blijven doen. Denk bijvoorbeeld aan:

- Uw elektriciteitspiek verplaatsen in tijd: stel apparaten anders af, of gebruik ze op een ander moment.
- Uw elektriciteitspiek verminderen: laat waar mogelijk apparaten werken op lager vermogen.

Heeft u geen of onvoldoende zicht op uw verbruik? Op Mijn Liander kunt u uw maandelijkse piekmomenten inzien en ziet u wie uw meetbedrijf is. Uw meetbedrijf kan de meetdata per kwartier bekijken. Samen kunt u kijken of u uw verbruik kunt spreiden.
Ook kunt u hulp inschakelen van een erkend installateur. Ook die kan adviseren hoe u de belasting kunt verlagen.

Productie Achter de Meter

Productie Achter de Meter is een klantoplossing die geschikt is voor:	
Nieuwe of bestaande aansluiting	Verbruiken

Oplossing

Bij transportschaarste kan eigen stroomvoorziening een oplossing zijn. Voorbeelden van (regelbare) Productie Achter de Meter zijn:

- (Groen- of bio-)gasgeneratoren;
- (Bio)dieselaggregaten;
- Brandstofcellen;
- Hybride aggregaten;
- Accu's in combinatie met duurzame opwek, zoals wind- en zonne-energie.

Aggregaten en generatoren wekken stroom op door brandstof te verbranden in een motorblok. Deze mechanische energie zetten ze om naar elektriciteit. De brandstof kan (bio)gas, (bio)diesel, benzine of waterstof zijn.

Het is ook mogelijk om een aggregaat te gebruiken in combinatie met energieopslag (een batterij) of een energieopwekker (zoals zonne-energie). Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat zonnepanelen niet genoeg leveren voor het piekverbruik. Dan kan een aggregaat op dat moment bijspringen om toch de benodigde energie te leveren.

Wat kunt u doen?

Klanten kunnen een eigen stroomvoorziening kopen of huren. Maar let op! Een noodstroomvoorziening voorziet niet alle stopcontacten van stroom. U moet zelf een stroomkabelverbinding leggen van de noodvoorziening naar de apparaten of machines die moeten worden voorzien van elektriciteit.

Liander mag geen van deze alternatieven aanbieden. Wel kunnen we inzicht bieden over het type stroomvoorziening dat u nodig heeft. Neem voor advies contact op met uw erkend installateur.

Wat kunt u samen met andere klanten doen?

Wat kunt u samen met andere klanten doen?

Naast zelf actie ondernemen om Achter de Meter toch aan uw energiebehoefte te voldoen, kunt u ook samen met andere klanten aan Achter de Meter-oplossingen werken. Dit noemen we collectieve oplossingen. Hierbij delen verschillende klanten de capaciteit van het (lokale) elektriciteitsnet. Voor een collectieve oplossing is vaak een aangepaste contractvorm nodig. Deze oplossing kan alleen worden ingezet als er meerdere klanten zijn, die met u aan deze oplossing willen meewerken. Ook moeten klanten dicht bij elkaar op het net zitten en is het belangrijk dat hun elektriciteitsvraag op verschillende momenten valt.

Lokaal uitwisselen van energie

Als we het hebben over deze collectieve oplossingen, wordt er vaak gesproken over *energy hubs* of *smart grids*. Dit zijn verzameltermen voor het lokaal uitwisselen van energie. Er zijn een aantal manieren van samenwerken en een aantal specifieke collectieve oplossingen. Die beschrijven we in dit hoofdstuk.

Manieren van samenwerken

Dit zijn manieren om samen in uw energiebehoefte te voorzien:

- Meerdere leveranciers op één aansluiting (MLOEA) (p.19);
- Gesloten distributiesysteem (GDS) (p.20)
- Directe lijn: energie uitwisselen via een een-op-een-aansluiting (p.21).

Het aansturen van een Lokale Energy Community (ALEC) is ook een collectieve oplossing. Liander biedt deze nog niet grootschalig aan. Er lopen wel pilots mee, waaronder eentje op Schiphol Trade Park.

Achter de Meter collectieve oplossingen

Er zijn twee concrete Achter de Meter-oplossingen die u samen met andere klanten kunt ondernemen. Dit zijn:

- Collectief Laden (p.22);
- Cablepooling (p.23).

Meerdere leveranciers op één aansluiting (MLOEA)

MLOEA is een klantoplossing die geschikt is voor:	
Nieuwe of bestaande aansluiting	Terugleveren en verbruiken

Oplossing

Bij MLOEA kunt u meerdere energieleveranciers contracteren op één bestaande aansluiting. Hierdoor is het eenvoudiger om een aansluiting te delen en/of afzonderlijk te verrekenen. We brengen meerdere meetpunten met een eigen EAN-code aan. Elk meetpunt moet ook een eigen meter hebben. Op elk meetpunt kan een andere leverancier worden gecontracteerd. Liander geeft per extra punt het verbruik en de teruglevering aan hen door.

De eigenaar van de aansluiting blijft verantwoordelijk voor de extra meetpunten met bijbehorende EAN-codes. Een extra meetpunt wordt ook onderdeel van het contract dat u heeft voor de aansluiting. U bent dan ook verantwoordelijk voor de extra meetpunten. Met de EAN-code kan een (andere) energieleverancier worden gecontracteerd, aan wie Liander het verbruik en/of teruglevering van het extra meetpunt doorgeeft.

Toepasbaarheid

Energiecoöperaties maken bijvoorbeeld gebruik van MLOEA om zonneprojecten te realiseren op het dak van een andere partij. De coöperatie gebruikt de bestaande aansluiting, waar nog transportcapaciteit voor terugleveren beschikbaar is.

Wat kunt u doen?

U kunt dit zelf laten regelen door een meetbedrijf. Wel moet u Liander op de hoogte brengen.

Gesloten distributiesysteem (GDS)

GDS is een klantoplossing die geschikt is voor:	
Nieuwe of bestaande aansluiting	Terugleveren en verbruiken

Oplossing

Het uitwisselen van gas of elektriciteit gebeurt in Nederland via publieke netten. Deze zijn in beheer van de landelijke of regionale netbeheerder. U kunt ook gas of elektriciteit uitwisselen in een privaat net. Dit noemen we een gesloten distributiesysteem (GDS). Hiervoor heeft u een ontheffing van de ACM (Autoriteit Consument & Markt) nodig. Er zijn strenge regels voor het oprichten en beheren van een privaat net.

Een groep bedrijven kan zelf het initiatief nemen om een privaat net op te richten. Wilt u dat het net in de toekomst mogelijk overgenomen kan worden? Dan is het verstandig om de technische condities zorgvuldig af te stemmen met Liander.

Toepasbaarheid

Voor een GDS moet u een ontheffing aanvragen bij de ACM. De basisvoorwaarden voor een GDS zijn:

- Uw net ligt binnen een geografisch afgebakend gebied.
- Er zijn niet meer dan 500 afnemers op uw net aangesloten.
- Er zijn geen huishoudens op uw net aangesloten.
- U moet de bedrijfs- of productieprocessen van uzelf en uw afnemers om technische of veiligheidsredenen geïntegreerd hebben, of u gebruikt het net vooral voor uzelf of voor bedrijven in dezelfde holding.

Liander heeft geen controle over een GDS.

Wat kunt u doen?

U heeft het net in eigen beheer. Wel is het de bedoeling dat u Liander laat weten dat u een GDS heeft. Meer informatie kunt u vinden op de website van de ACM.

Directe lijn

Directe lijn is een klantoplossing die geschikt is voor:	
Nieuwe of bestaande aansluiting	Terugleveren en verbruiken

Oplossing

Een directe lijn verbindt twee klanten met elkaar: van meterkast tot meterkast, zonder tussenkomst van Liander. Hiermee vormen twee klanten samen als het ware één klein energiesysteem, met allebei een eigen aansluiting naar het elektriciteitsnet.

In de meeste gevallen is de ene partij een energieopwekker en de andere partij een verbruiker. De opwekker kan energie uitwisselen met de verbruiker. Zo kunnen samen in tijden van transportschaarste toch voorzien in de energiebehoefte.

>> Informatie Directe Lijn (ACM)

Toepasbaarheid

Een zonnepark kan bijvoorbeeld direct aangesloten worden op een klant met een grote elektriciteitsvraag. Dat kan een individuele klant zijn of een groep verbruikers in een gesloten distributiesysteem (GDS).

Wat kunt u doen?

U kunt zelfstandig een direct lijn aanleggen met een andere klant. Omdat dit niet is aangesloten op het elektriciteitsnet van Liander, raden wij u aan een erkend installateur in te schakelen. Daarnaast moet u deze directe lijn aanmelden bij de ACM (Autoriteit Consument & Markt).

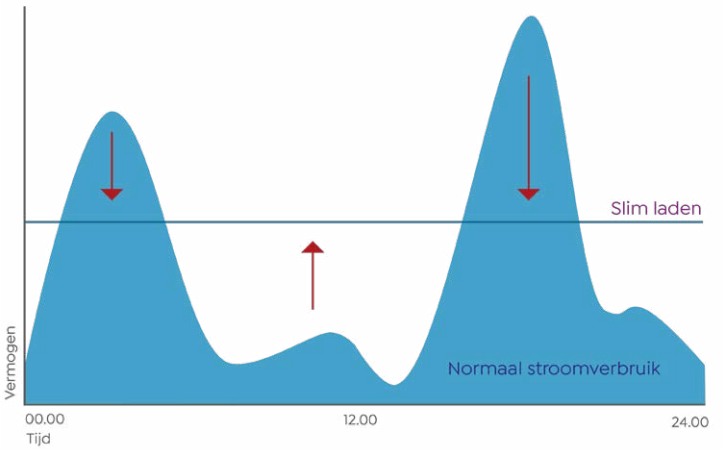
Collectieve laadpleinen

Collectieve laadpleinen is een klantoplossing die geschikt is voor:

Nieuwe of bestaande aansluiting	Verbruiken

Oplossing

Als iedereen aan het einde van de dag tegelijkertijd zijn auto oplaadt, wordt het elektriciteitsnet extra belast. Daarom is het slimmer auto's op te laden als de vraag naar elektriciteit laag is of de zon-opwek juist hoog is. Slim Laden kan ervoor zorgen dat de belasting op het elektriciteitsnet lager blijft, door pieken af te vlakken. Tevens kunnen elektrische auto's ook helpen om de balans op het elektriciteitsnet te herstellen als de vraag en het aanbod van elektriciteit niet gelijk zijn aan elkaar.
U maakt efficiënter gebruik van de infrastructuur met een collectief laadplein ten opzichte van aparte laadpunten per klant. Er is maar één grote aansluiting nodig in plaats van meerdere kleine.

U kunt samen met andere bedrijven een collectief laadplein oprichten. Bijvoorbeeld op een bedrijvenpark of een publieke parkeerplaats. Hier kunnen verschillende partijen hun voertuigen laden. Er zijn publieke en semipublieke laadpleinen. Semipublieke laadpleinen liggen op privéterrein en zijn dus niet voor iedereen toegankelijk.

Toepasbaarheid

Deze oplossing wordt nog niet op grote schaal toegepast. Collectieve laadpleinen zijn geschikt als meerdere bedrijven in een gebied elektrische voertuigen bezitten of willen gaan gebruiken. Ze moeten hiervoor samenwerken en onderling afspraken maken. Liander biedt deze oplossing niet zelf aan.

Wat kunt u doen?

Iemand moet een initiatiefnemer zijn voor een collectief laadplein. Dit kunt u zelf zijn, eventueel samen met andere bedrijven in uw omgeving of met de gemeente. U kunt hiervoor de hulp inschakelen van een commercieel bedrijf dat gespecialiseerd is in het aanleggen van laadpleinen. Is er genoeg animo en zijn er voldoende financiële middelen? Dan kan het laadplein worden gerealiseerd.

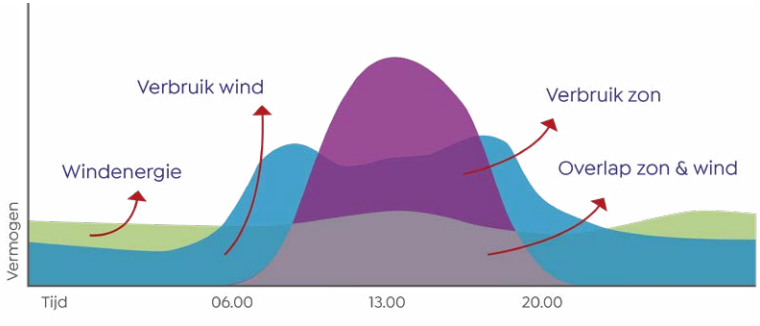
Cablepooling

Cablepooling is een klantoplossing die geschikt is voor:	
Nieuwe of bestaande aansluiting	Terugleveren

Oplossing

Bij Cablepooling maakt u gebruik van één aansluiting voor energieopwek van een windpark en een nabijgelegen zonneweide. Als het hard waait, schijnt de zon meestal niet. En omgekeerd. Als zonnepanelen en windmolens dicht bij elkaar staan, is één aansluiting vaak voldoende. Dit wordt Cablepooling genoemd.

Deze initiatieven vragen samen nauwelijks meer capaciteit van het elektriciteitsnet. Klanten kunnen dus prima samen op één aansluiting worden aangesloten. Zo kunt u als initiatiefnemers flink besparen op aansluitkosten.

Toepasbaarheid

Cablepooling kan een goede optie zijn voor klanten die wind- en zonne-energie opwekken. Het kan toegepast worden op een bestaande en nieuwe aansluiting.

Cablepooling is momenteel alleen toegestaan bij grootschalige opwek. Het meest voor de hand liggende voorbeeld is het combineren van een zonneweide met een windpark. Mogelijk kan Cablepooling in de toekomst ook toepasbaar zijn voor verbruik en teruglevering (in combinatie met een batterij).

Liander heeft bij Cablepooling geen rol in de oplossing. We verzorgen enkel de nieuwe meetpunten die nodig zijn als u samen op één aansluiting zit.

Wat kunt u doen?

Klanten moeten het samen eens worden over het delen van een aansluiting. Diverse brancheverenigingen bieden hiervoor modelcontracten. Gemeenten kunnen bij grootschalige duurzame opwekprojecten ook aansturen op Cablepooling

Wat doen Liander en de klant samen?

Wat doen Liander en de klant samen?

Congestiemanagement

Om transportschaarste in een regio op te lossen, bekijken wij of we congestiemanagement kunnen toepassen (p.26). Hiermee verdelen we de beperkte ruimte op het elektriciteitsnet. Samen met grootzakelijk klanten bekijken we wat er in de regio kan.

Komt u in aanmerking voor congestiemanagement? Dan kunt u tegen een vergoeding meer of minder energie verbruiken of opwekken. We volgen hierbij de Netcode elektriciteit.

Is congestiemanagement voor u geen oplossing? Dan worden tijdelijk enkele alternatieve oplossingen gedoogd.

Tijdelijke gedoogconstructies

- Is er een transportbeperking, maar kunt u juist buiten de piekuren verbruiken of terugleveren? Dan is tijdsgebonden capaciteit bij transportbeperking (TCT) mogelijk een oplossing (p. 28).

- Vormt een overschrijding van de spanning van het net de oorzaak van uw transsportbeperking? Misschien is Dynamisch Terugleveren een oplossing (p.30).

- Verbruikt u hoofdzakelijk elektriciteit? Dan is Afschakelbare AC5 mogelijk een interessante constructie voor u (p.31).

Congestie-management

Congestiemanagement is een Liander service oplossing die geschikt is voor:

AC4, AC5, AC6, AC7	Bestaande en nieuwe aansluiting	Terugleveren en verbruiken

Oplossing

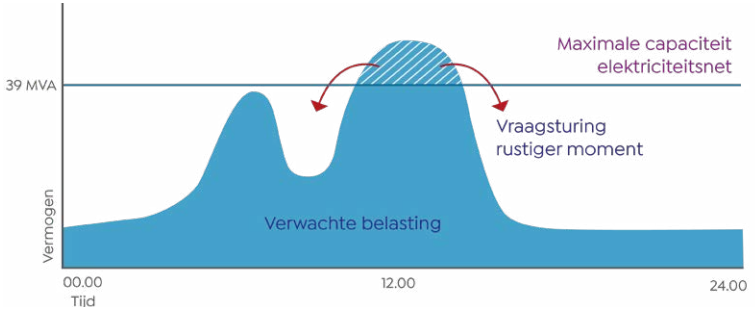
Met congestiemanagement verdeelt Liander de beperkte ruimte op het elektriciteitsnet. Dit doen we door een zogeheten congestiemarkt toe te passen. Is de vraag naar of aanbod van elektriciteit op een bepaald tijdstip te groot? Dan vragen we klanten tijdelijk en tegen vergoeding minder elektriciteit te verbruiken of terug te leveren. Zo zorgen we ervoor dat de netten en stations niet overbelast raken.

Congestiemanagement is een tijdelijke maatregel. We overbruggen hiermee de tijd tot de netverzwaring gerealiseerd is. We hopen hiermee te voorkomen dat we transportverzoeken moeten weigeren. En kunnen we onze klanten zoveel mogelijk de gewenste transportcapaciteit bieden.

Congestiemanagement is een gereguleerde vorm van een flexmarkt. De systematiek hiervan is in de Netcode elektriciteit is vastgelegd.

Hoe passen we congestiemanagement toe?

Liander maakt continu voorspellingen over de verwachte belasting op onze netten, zoals te zien in de grafiek hieronder. Blijkt uit de voorspellingen dat we meer opwek of verbruik verwachten dan ons elektriciteitsnet aan kan? Dan sturen wij een verzoek aan de markt via GOPACS om het net op die plek meer of minder te gebruiken. Door opwek of verbruik te verschuiven, blijft de belasting op ons elektriciteitsnet binnen de capaciteit en hebben we het probleem opgelost.

Congestiemanagement (2)

Flexibele oplossing om overbelasting te voorkomen

Wat is congestiemanagement?
Over de Netcode Elektriciteit
Contractvormen congestiemanagement

Toepasbaarheid

Bij congestiemanagement werken we samen met grootzakelijke klanten in een gebied met transportschaarste. Dit is afhankelijk van het type knelpunt, het station, en van het flex-aanbod van andere klanten in het congestiegebied.

Bent u een grootzakelijke klant met meer dan 1 Megawatt GTV? Dan kunt u bijdragen om de huidige problemen in congestiegebieden op te lossen. U komt in aanmerking voor deelname aan een congestiemarkt als u uw opwek- en/of -verbruiksinstallaties kunt op- of afschalen, als dit wenselijk is voor het energiesysteem. Met uw flexibele vermogen ontvangt u een marktconforme vergoeding en kunnen wij vraag en aanbod beter afstemmen.

Er zijn vier productvormen voor congestiemanagement:

1. Redispatch
2. Biedplichtcontract
3. Capaciteitsbeperkend contract met afroep
4. Capaciteitsbeperkend contract zonder afroep

Liander bekijkt de mogelijkheden voor een congestiemarkt. Een Congestion Service Provider (CSP) kan namens één of meerdere aangeslotene(n) een bieding doen.

Wat kunt u doen?

- Wanneer u flexibel vermogen heeft en wilt deelnemen aan congestiemanagement, kunt u contact met ons opnemen.
- Voor een aantal contractvormen moeten klanten deelnemen aan GOPACS. Dit is het platform waarop biedingen gedaan kunnen worden en waar Liander toestemming vraagt om het vermogen van u als klant te kunnen regelen. Daarvoor moet u zich aanmelden.
- Het is belangrijk dat u kunt aantonen dat uw installaties hiervoor geschikt zijn.

Flexibel vermogen? Meld je aan via het belangstellingsformulier flexibel vermogen

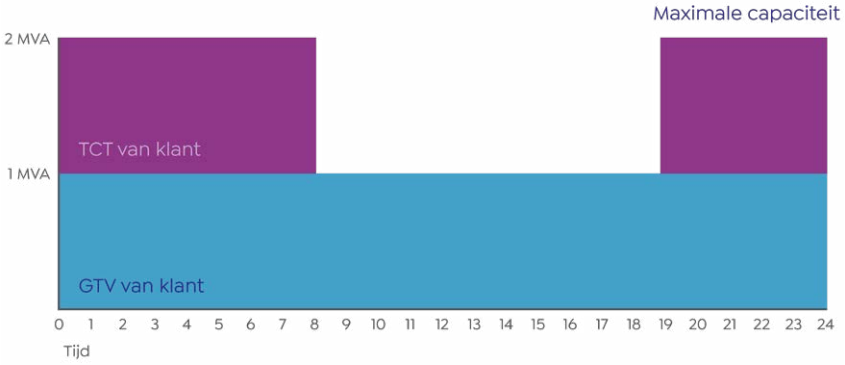
Tijdsgebonden capaciteit bij transportbeperking

TCT is een Liander service oplossing die geschikt is voor:

AC4, AC5, AC6, AC7	Bestaande en nieuwe aansluiting	Terugleveren en verbruiken

Oplossing

Net als met files op snelwegen kent het elektriciteitsnet ook piekmomenten. Dat komt door wisselend verbruik of opwek van klanten. Buiten die piekmomenten is er vaak wél transportcapaciteit. Maar omdat deze niet 24/7 beschikbaar is, kunnen we deze niet vergeven. Hierdoor krijgen klanten een transportbeperking.

Met Tijdsgebonden capaciteit bij transportbeperking (TCT) krijgt een klant met een transportbeperking toch toegang om elektriciteit te verbruiken en terug te leveren. Dat kan dan tijdens door Liander vastgestelde tijdsvensters. Dit zijn momenten waarop het elektriciteitsnet niet maximaal is belast. Er is dan nog ruimte om extra transport toe te laten. Liander benadert klanten bij wie dit mogelijk is.

Door middel van TCT kunnen klanten dus meer elektriciteit transporteren over het net dan in hun GTV staat. Als klant behoudt u de transportbeperking, maar we gedogen overschrijdingen van de GTV op door ons bepaalde tijden.

We leggen de afspraken vast. U bent als klant zelf volledig verantwoordelijk voor het niet overschrijden van de afgesproken vermogensgrenzen. U mag hiervoor middelen zoals energieopslag gebruiken.

Tijdsgebonden capaciteit bij transportbeperking (2)

Toepasbaarheid

- We proberen eerst of congestiemanagement een oplossing is. Is dat niet het geval? Dan mogen we daarna gaan kijken naar TCT als gedoogconstructie voor een transportbeperking.
- Liander kan grootverbruik-klanten TCT aanbieden.
- Dit gebeurt volgens de wachtlijst transportschaarste. We gebruiken het *first come, first served*-principe. Uw plek op de wachtlijst verandert niet als u TCT aangaat.
- De afspraken voor het maximaal te gebruiken transportvermogen worden gemaakt op basis van de verschillen tussen dag- en nachtbelasting, op week- /weekendbasis en op maand- /seizoens-basis. Liander bepaalt de tijdsvensters en legt deze aan u voor.

Wat kunt u doen?

- Liander gedoogt dat u tijdens de aangegeven tijdsvensters extra elektriciteit verbruikt of opwekt. Om te monitoren of u zich aan de afspraken met Liander houdt, is een telemetrisch bemeten klantinstallatie nodig (afstandsmeting). De meeste grootzakelijke klanten van Liander hebben al zo'n installatie.
- Als klant bent u er zelf verantwoordelijk voor dat u binnen de afgesproken vermogensgrenzen en tijdsvensters blijft. U moet dus op het overdrachtspunt zelf zorgen dat de tijdsvensters gevolgd worden. Dat kan door bijvoorbeeld aanpassingen te doen in het bedrijfsproces of met de inzet van flexibele middelen, zoals batterijen.

Dynamisch Terugleveren

Dynamisch Terugleveren is een Liander service oplossing die geschikt is voor:		
AC4, AC5, AC6	Bestaande en nieuwe aansluiting	Terugleveren

Oplossing

Dynamisch terugleveren is een tijdelijke oplossing om te hoge spanningen in het elektriciteitsnet te voorkomen. U kunt een transportbeperking opgelegd krijgen als uw piekproductie de maximale spanning op het net overschrijdt. Zelfs als deze overschrijding maar af en toe plaatsvindt.

Met Dynamisch terugleveren kunt u de opgewekte elektriciteit flexibel bijsturen. Dat gaat via de omvormer. Die bevat een regeling om de spanning te meten. Als de productiepiek van opwekinstallaties boven de afgesproken waardes komt, wordt de opgewekte elektriciteit begrensd. Zo raakt het elektriciteitsnet niet overbelast en kunt u als klant nog steeds aangesloten worden. Dynamisch terugleveren is een zelfstandig werkend systeem en Liander hoeft dus niet op afstand bij te sturen.

Toepasbaarheid

- Dynamisch terugleveren gebeurt via een omvormer. Omvormers kunnen de opgewekte elektriciteit regelen, afhankelijk van de spanning in het net.
- Doordat de regeling in de omvormer zit, kunt u het ook gebruiken als u naast uw opwekeenheid nog elektriciteit verbruikt.
- Dit is alleen van toepassing op situaties waarbij de spanning in het net het knelpunt vormt.

Wat kunt u doen?

- Liander onderzoekt in welke gebieden transportbeperkingen zijn en kijkt welke klanten nog meer in aanmerking komen voor Dynamisch terugleveren.
- Zien wij een mogelijkheid, dan gaan we in gesprek met u als klant. U bepaalt zelf of u ervoor kiest om op het aanbod in te gaan.
- Een erkend installateur stelt de omvormer af, zodat deze de elektriciteitsopwek kan begrenzen.
- U als klant moet kunnen aantonen dat de opwekinstallatie voldoet aan de voorwaarden die Liander stelt voor Dynamisch terugleveren.
- U moet met uw meetbedrijf afspreken dat deze de gemeten waarden met Liander deelt.

AC5 zonder storingsreserve

AC5 zonder storingsreserve is een Liander service oplossing die geschikt is voor:

AC5	Bestaande en nieuwe aansluiting	Verbruiken

Oplossing

Om meer verbruikers toe te kunnen laten op het bestaande elektriciteitsnet, heeft Liander de zogenoemde AC5 zonder storingsreserve-oplossing. Liander kan deze oplossing inzetten bij klanten met een AC5-aansluiting. Het gaat dan om klanten die normaal gesproken op het net passen, maar voor wie nu geen reservecapaciteit beschikbaar is. Dreigt er overbelasting (of is er onderhoud aan het net nodig)? Dan schakelt Liander deze AC5-aansluitingen handmatig af op locatie.

Liander onderzoekt welke aansluitingen in aanmerking komen voor een AC5 zonder storingsreserve. Dit geldt alleen in gebieden met transportschaarste.
We kunnen deze oplossing ook alleen aan nieuwe klanten aanbieden, omdat de hele aansluiting word afgeschakeld. Zodra het net niet meer overbelast is, wordt de aansluiting weer ingeschakeld en kan een klant weer volledig elektriciteit verbruiken.

Toepasbaarheid

- Liander kan AC5 zonder storingsreserve alleen toepassen bij grootzakelijke klanten met een AC5-vol-, AC5a- of AC5b-aansluiting.
- Wij bieden deze oplossing alleen aan bij klanten met een volledige transportbeperking.
- We compenseren deze klanten niet voor afregeling tijdens onderhoud. Ook voor onderbrekingen door storing geldt een afwijkende compensatievergoeding.

Wat kunt u doen?

U bent als klant zelf verantwoordelijk voor het regelen van eventuele alternatieve energievoorzieningen voor de duur van afschakeling.

Wat doet Liander?

Wat doet Liander?

Liander werkt hard aan het toekomstig elektriciteitsnet. Wij zorgen ervoor dat we onze netten uitbreiden, denken na over slimme manieren om ons net optimaal te benutten en hebben aandacht voor goede wet- en regelgeving. Zo zorgen we ervoor dat we samen slimmer gebruik kunnen maken van het bestaande en het toekomstige net.

Technische netoplossingen

Structurele netuitbreiding

Liander werkt op veel plekken aan het uitbreiden van het elektriciteitsnet. Bijvoorbeeld door meer en dikkere kabels in de grond te leggen, door bestaande verdeelstations uit te breiden en nieuwe stations te bouwen. Dit doen we zodat we nieuwe en grotere aansluitingen voor onze klanten kunnen realiseren. Hoe lang het duurt om het netwerk uit te breiden, is onder andere afhankelijk van hoe groot de uitbreidingen zijn. Bekijk de werkzaamheden per postcodegebied op onze website.

Zwaarder belasten van het net

Liander onderzoekt ook hoe we het maximale uit het huidige elektriciteitsnet halen, zoals uit kabels of transformatoren. Hierdoor kunnen we ook gedurende de dag meer vermogen transporteren. Hierdoor kunnen we meer klanten aansluiten en congestie uitstellen of voorkomen. Zo winnen we tijd om de structurele netuitbreiding te realiseren.

Technische oplossingen met klantimpact

DER-sturing

Distributed Energy Resources (DER)-sturing wordt ook wel opweksturing genoemd. Hiermee kan Liander op afstand de teruglevering van elektriciteit aan het net sturen. Als het nodig is, kunnen we op basis van metingen de opgewekte elektriciteit begrenzen. Vooral op momenten van storing en onderhoud.

Redundante netcapaciteit gebruiken

Op stations is extra capaciteit beschikbaar. Liander kan AC6-klanten met alleen opwek nu een aansluitvorm geven, zodat zij deze restcapaciteit kunnen gebruiken. Vervalt de extra capaciteit op het station (bijvoorbeeld door storing of onderhoud), dan worden deze klanten afgeschakeld. Of we doen een verzoek tot afregelen. Is de storing of het onderhoud opgelost, dan kan een klant weer volledig terugleveren aan het net. Zo zorgen we voor extra mogelijkheden om opwekinstallaties aan te sluiten.

>> Overzicht netverzwaringen

>> DER-sturing

Verder werkt Liander aan...

Liander kijkt vooruit: we innoveren continu en bedenken nieuwe slimme oplossingen voor de toekomst. Voor de energietransitie zijn soms aanpassingen van beleid nodig. Ook willen wij meer informatie met de buitenwereld gaan delen.

Slimme oplossingen

In deze brochure staat een groot aantal van onze slimme oplossingen. Daarnaast werken we aan nog meer slimme oplossingen die onze klanten kunnen helpen bij transportschaarste. Ook zetten we technische netoplossingen in, die ervoor zorgen dat er meer ruimte op het net komt voor onze klanten.

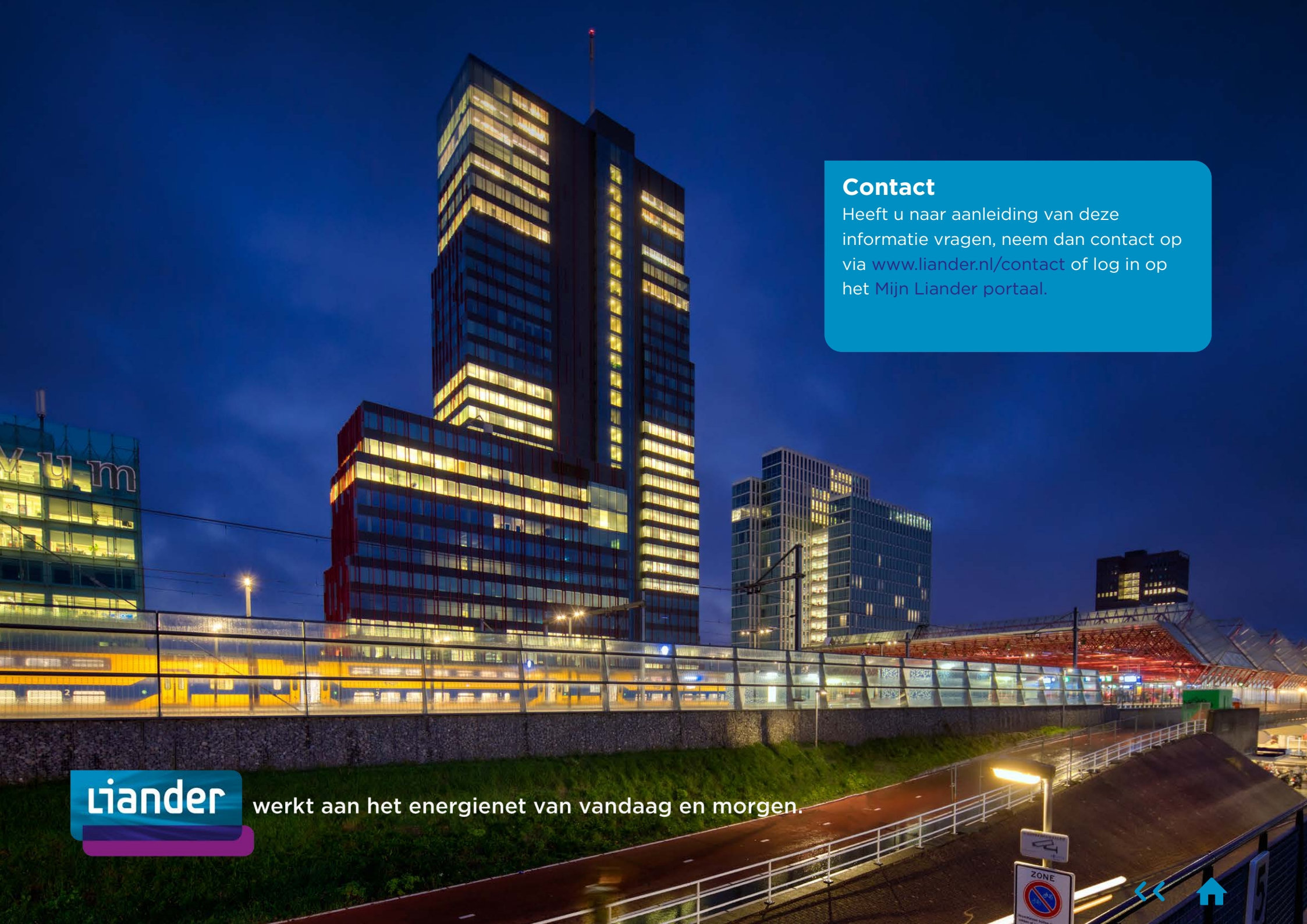
Beleidsaanpassingen

Voor sommige toepassingen moeten wetten en regels worden aangepast. Zoals voor een *non-firm ATO*, ofwel Aansluit- en Transportovereenkomst. Het gaat dan om alternatieve transportrechten, waarbij klanten niet altijd recht hebben op volledig transportvermogen. Of voor 'verzwaren tenzij', waarbij we alleen verzwaren als er geen klantoplossing is waardoor de verzwaring uit- of afgesteld kan worden.

De Autoriteit Consument & Markt bekijkt op dit moment beleidsregels om dit soort toepassingen mogelijk te maken.

Data delen

Vooral voor collectieve oplossingen is het belangrijk dat klanten met elkaar samenwerken. Met wie kunt u eigenlijk samenwerken, als u dat wilt? Liander werkt aan het delen van data om u te helpen bij het inzetten van slimme oplossingen, in geval van transportschaarste.

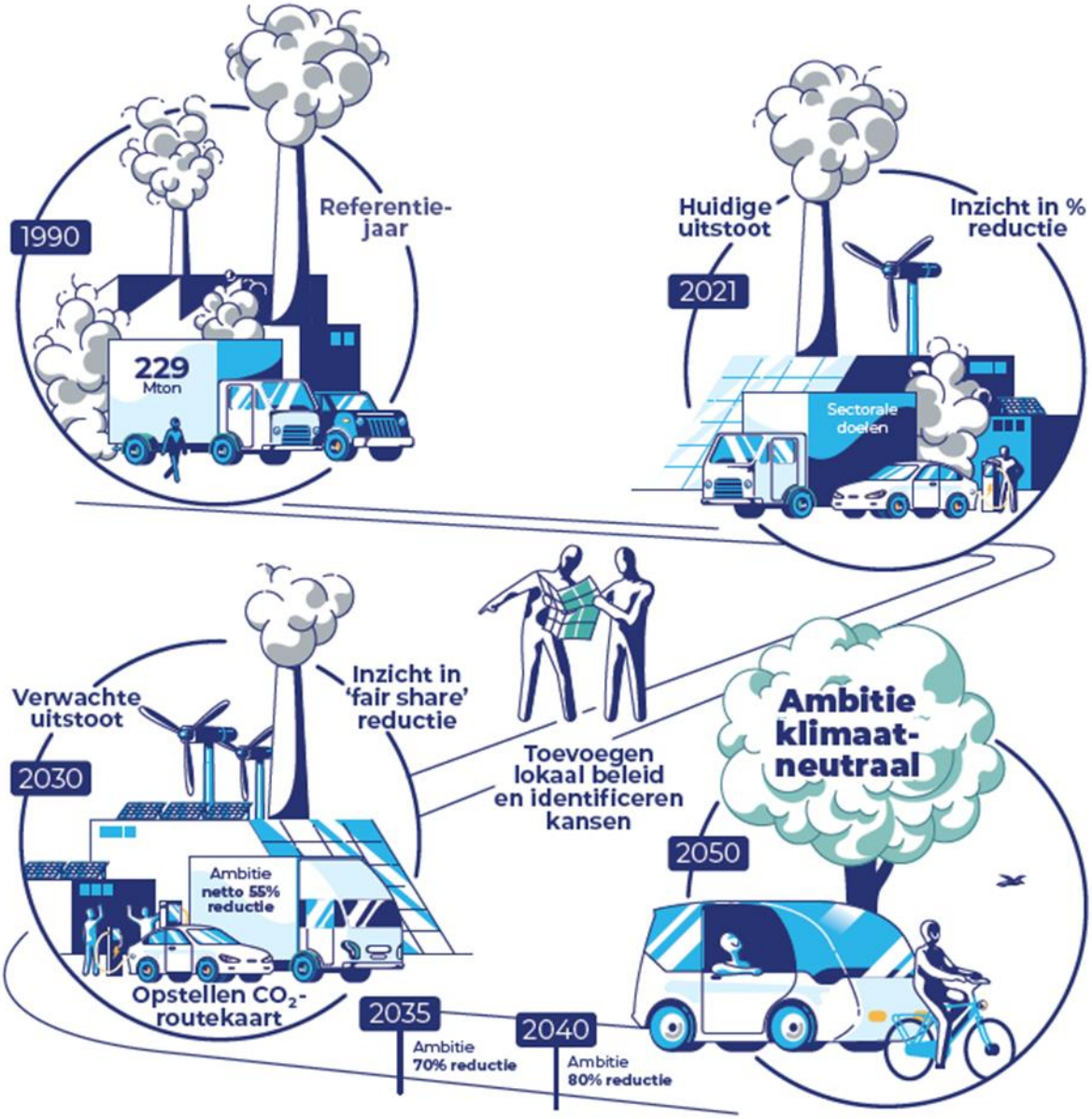
Contact

Heeft u naar aanleiding van deze informatie vragen, neem dan contact op via www.liander.nl/contact of log in op het Mijn Liander portaal.

Liander werkt aan het energienet van vandaag en morgen.

Berenschot

Ontwikkeling broeikas-gasuitstoot gemeente Ooststellingwerf, 1990-2021-2030

Opgesteld door:	Joachim Schellekens	Datum:	10 oktober 2023
Opdrachtgever:	Gemeente Ooststellingwerf	Status:	Finaal concept

Samenvatting

1. Introductie

De uitwerking van de **landelijke klimaatopgave** (zie kader) wordt in belangrijke mate op het **regionale en lokale niveau** belegd. Zowel het Rijk als de samenleving verwacht van gemeenten en provincies dat zij hierin de regie pakken. De urgentie om zelf doelen te stellen en hierop proactief te kunnen sturen neemt hierdoor toe. Om proactief te kunnen sturen op de eigen klimaatambitie is informatie nodig over i) de voortgang en reeds geboekte resultaten ten opzichte van het ijkjaar 1990, ii) een prognose van de voortgang (tot 2030) op basis van eigen beleid en iii) inzicht in de resterende opgave.

Kader - Nationale klimaatdoelstellingen

Op dit moment heeft Nederland meerdere broeikasgasdoelstellingen. Ten eerste is door de rechter in de Urgenda-klimaatzaak besloten dat vanaf 2020 de uitstoot met ten minste 25% gereduceerd moet zijn ten opzichte van 'basisjaar' 1990. Ten tweede heeft het kabinet aangekondigd het doel voor 2030 aan te scherpen van 49% naar ten minste netto 55% reductie (men streeft door middel van beleid om 60% reductie te halen). Door het kabinet zijn daarnaast ook doelstellingen voor 2035 en 2040 geformuleerd; respectievelijk 70% en 80% reductie. Deze doelstellingen voor de komende periode moeten bijdragen aan het doel voor 2050, wanneer een reductie behaald moet zijn van 95% tot 100%. Bron: de Klimaatwet (BWBR0042394/2022-03-02).

De gemeente Ooststellingwerf heeft aan Berenschot gevraagd om de voortgang ten aanzien van broeikasgasuitstoot in kaart te brengen middels de door Berenschot opgestelde lokale CO_{2eqv}-dashboard methodiek.

Het lokale CO_{2eqv}-dashboard is opgesteld aan de hand van een uniforme en landelijk dekkende aanpak, die aansluit bij de landelijke en internationale IPCC-rapportagestandaarden (AR6). Naast CO_2 zijn ook de (overige) broeikasgassen methaan, lachgas en alle fluoriden in beeld gebracht. Uitstoot van broeikasgassen is omgerekend en weergegeven in kiloton CO_2-equivalenten (hierna: kton CO_{2eqv}), waardoor alle uitstoot bij elkaar op te tellen is (zie ook tabel 2 en 3 voor nadere toelichting). Het dashboard biedt de volgende informatie:

- **Monitoring:** inzicht in lokale voortgang van de CO_{2eqv} -reductie en Klimaatwetdoelen
- **Vooruitkijken:** kwantificatie van de verwachte autonome toekomstige CO_{2eqv} -reductie
- **Eigen impact:** berekening van de verwachte bijdrage van additioneel lokaal beleid
- **Sturingsinformatie:** inzicht in hoe groot de resterende opgave is en waar kansen liggen om een verdere bijdrage te leveren aan het realiseren van de ambities.

Dit rapport toont de resultaten voor 2021 en 2030. De bijdrage van lokaal beleid is hierin meegenomen.

2. Voortgang in 2021

De uitstoot van alle broeikasgassen in de gemeente Ooststellingwerf bedroeg in 1990 480 kton CO_{2eqv}. In Ooststellingwerf is de uitstoot van alle broeikasgassen afgenomen en bedragen in 2021 320 kton CO_{2eqv}. Procentueel is de uitstoot in de periode 1990-2021 afgenomen met **33,6%.** Nationaal bedroeg de reductie van alle broeikasgassen 24,7%.

Verdeling van uitstoot per sector: het aandeel van de uitstoot van de industrie bedraagt 8%. De centrale opwekking van elektriciteit en warmte is netto negatief. Mobiliteit heeft een aandeel van 18% (dit is

exclusief internationale scheep- en luchtvaart). De gebouwde omgeving is goed voor 12%. Respectievelijk dragen landbouw en landgebruik 54% en 8% bij aan het totaal.

3. Prognose 2030

Wij verwachten dat in Ooststellingwerf de uitstoot van alle broeikasgassen in 2030 met **49,9% afneemt ten opzichte van 1990**. De restemissies bedragen 240 kton CO_{2eqv}, hiervan is 90 kton CO_2-uitstoot en 150 kton CO_{2eqv}-uitstoot is gerelateerd aan de emissie van overige broeikasgassen. Om netto 55% tot 60% reductie te halen dient additioneel 25 tot 50 kton CO_{2eqv} gereduceerd te worden.

De uitstoot in Ooststellingwerf in 2021 vormt het vertrekpunt voor deze prognose. De ontwikkeling in de uitstoot is gebaseerd op enerzijds de meest recente landelijke en Europese (klimaat)plannen en ontwikkelingen, en anderzijds de bijdrage van lokale beleidsinitiatieven van de gemeente en projecten binnen de gemeente. Nationaal bedraagt de verwachte reductie in uitstoot 46% tot 57% in 2030 (volgens de PBL KEV 2023, deel 1). Wij hanteren het gemiddelde hiervan (51,5%) als richtwaarde[1].

Ontwikkelingen per sector in Ooststellingwerf: het aandeel van de uitstoot van de industrie bedraagt 6%. De centrale opwekking van elektriciteit en warmte is netto negatief. Mobiliteit heeft een aandeel van 16% (dit is exclusief internationale scheep- en luchtvaart). De gebouwde omgeving is goed voor 10%. Respectievelijk dragen landbouw en landgebruik 61% en 8% bij aan het totaal. Tabel 1 geeft de procentuele reductie in uitstoot ten opzichte van 1990 voor zowel 2021 als 2030.

Tabel 1 - Procentuele reductie in uitstoot t.o.v. 1990 per sector en totaal

Jaar/ sector	Industrie	Elektriciteit	Mobiliteit	Gebouwde omgeving	Landbouw	Landgebruik	Totaal
2021	62%	103%	-14%	18%	25%	30%	**33,6%**
2030	77%	109%	22%	47%	37%	50%	**49,9%**

Fair share van Ooststellingwerf: sectorale klimaatdoelen vertaald naar elke gemeente

Naast de eigen gemeentelijke doelstelling kan de prognose voor de gemeente vergeleken worden met de door Berenschot berekende 'fair share'-bijdrage voor 2030. De fair share voor Ooststellingwerf komt neer op een reductie van **49,3%** ten opzichte van 1990. De 'fair share'-bijdrage van Ooststellingwerf is lager dan de nationale ambitie van ten minste netto 55% reductie. Op basis van de prognose lijkt de gemeente hun 'fair share'-bijdrage aan de landelijk opgave te gaan realiseren.

Toelichting

Om het nationale doel te halen van netto 55% reductie in 2030 is in de voorjaarsbesluitvorming Klimaat aanvullend beleid gepresenteerd, én zijn **sectorale doelen opgenomen**. De reductie in uitstoot in de industrie wordt bijvoorbeeld op meer dan 55% gesteld en de reductie in de landbouw op minder dan 55%. Deze sectorale doelen (en het beleid om deze doelen te halen) werken ook door in de regio Ooststellingwerf en maken het mogelijk om de fair share-bijdrage van elke gemeente te bepalen. Op het moment dat elke gemeente haar 'fair share' reductie in 2030 haalt, wordt het landelijke doel van netto 55% reductie ook gehaald.

[1] Nb: op 26 oktober komt de PBL KEV 2023 deel 2 beschikbaar, mogelijk leidt de finale KEV 2023 tot aanpassingen van de prognose. Deel 2 gaat in op de verwachtingen t.a.v. hernieuwbare energie en energiebesparing.

4. Conclusie

Met 33,6% reductie in 2021 en 49,9% reductie in 2030 is de gemeente Ooststellingwerf op weg om een aanzienlijke bijdrage te leveren aan de nationale klimaatambitie, zowel vandaag als in 2030. De emissiereductie in de gemeente Ooststellingwerf valt binnen de bandbreedte van de landelijke prognoses (PBL KEV deel 1, september 2023), maar komt wel uit onder de middenwaarde.

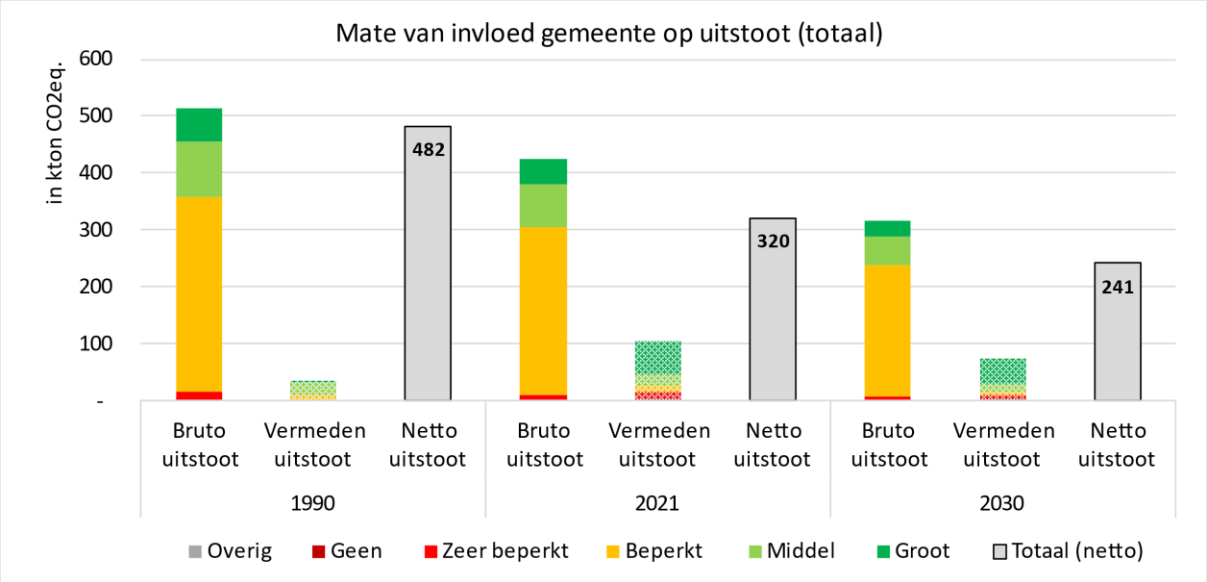
Het verschil tussen de huidige uitstoot en de verwachte reductie in 2030 is echter aanzienlijk en wordt niet (geheel) vanzelf gerealiseerd. Een belangrijk deel van de verwachte reductie in 2030 is namelijk gebaseerd op voorgenomen nationaal beleid en verwachte resultaten van gemeentelijk beleid. Om de (lokale) uitstoot terug te brengen is het enerzijds belangrijk om de bestaande lokale beleidsinitiatieven en projecten daadwerkelijk en succesvol uit te voeren en anderzijds om nationale beleidsinitiatieven lokaal uit te werken en/of te handhaven.

De eigen ambitie om CO2-neutraal te zijn in 2030 wordt naar verwachting niet gehaald. De ambitie van de gemeente Ooststellingwerf richt zich ook op domeinen waar de gemeente geen of een beperkte directe invloed op heeft, zoals emissies van Rijkssnelwegen. Net als andere gemeenten is Ooststellingwerf hiervoor afhankelijk van andere spelers, zoals EU, Rijk, provincie, bedrijven en inwoners. Het is daarom zinvol om de inzet van de gemeente te richten op die sectoren waar zij een middel-/grote 'mate van invloed' heeft om de emissies verder terug te brengen.

5. 'Mate van invloed' gemeente op emissies

De invloed van de gemeente op het reduceren van uitstoot verschilt echter per uitstootcategorie. Op sommige sectoren kan de gemeente meer invloed uitoefenen (middels wettelijke taken en bevoegdheden) dan op andere sectoren. Deze mate van invloed is in kaart gebracht. Dit geeft inzicht in hoeverre de gemeente kan bijdragen aan de reductiedoelstelling en waar een gemeentelijke bijdrage het meest effectief is.

De analyse naar de mate van invloed van de gemeente op de totale uitstoot (zie Figuur 1) laat zien dat de gemeente in 2030 een grote tot middelgrote invloed heeft op zo'n 25% van de resterende uitstoot (bruto emissies). Op het overige deel heeft de gemeente beperkt tot geen invloed. Wat die overige uitstoot betreft zijn naast de gemeente ook de EU, het Rijk, provincies en natuurlijk inwoners en bedrijven zelf aan zet.

Figuur 1 - 'Mate van invloed' uitstoot 1990, 2021 en 2030, gemeente Ooststellingwerf, totaal

6. Mogelijk aanvullende maatregelen

Naast het terugbrengen van bestaande uitstoot binnen de gemeente, kan de gemeente ook nieuwe emissies of emissies elders vermijden (door de inzet op zonne- of windenergie en de vastlegging van CO_2). Zo kan de gemeente aanzienlijke invloed uitoefenen door duurzame opwekking van elektriciteit en warmte verder te stimuleren (denk aan vergunningverlening en/of participatie in zonne- en windprojecten) en strengere duurzaamheidseisen te stellen bij woningbouw en nieuwe bedrijventerreinen.

Onderstaande figuur geeft een overzicht van enkele andere acties die mogelijk genomen kunnen worden, deze acties zijn het resultaat van een brainstorm met het beleidsteam.

Mobiliteit

- Zero-emissie zone dorpskern
- Parkeernorm aanpassen
- Stimuleren van schonere vormen van mobiliteit c.q. brandstoffen
- Eisen stellen bij aanbestedingen t.a.v. brandstof zwaar materieel

Landbouw en landgebruik

- FPLG: Afstemming met boeren/provincie over evt. alternatieve verdienmodellen
- Verhogen van waterstand om veenoxidatie tegen te gaan
- Kennisdelen over investeren in (bio)vergisters

Gebouwde omgeving

- Wijken aanwijzen (extra) die van het gas afgaan in/rond 2030 (sturen op investeringen)
- Instellen fysiek loket (energie-bureau) voor hulpvraag burger
- Ambitie zon op dak (alle/eigen) parkeerplaatsen

Tot slot kan de gemeente natuurlijk ook een bijdragen leveren aan de algehele maatschappelijke bewustwording en de nodige gedragsverandering aanjagen.

Inhoudsopgave

Samenvatting **2**

Inhoudsopgave **6**

Inleiding **7**
1.1 Achtergrond 7

1.2 Belang van inzicht in broeikasgasuitstoot regionaal 8

1.3 Toelichting op de aanpak bepalen broeikasgasuitstoot 8

1.4 Verdieping: Analyse naar de mate van invloed 10

1.5 Beschikbaarheid cijfers en frequentie update 11

1.6 Leeswijzer 11

2. Ontwikkeling uitstoot broeikasgassen 1990-2021 **12**
2.1 Ontwikkeling uitstoot totaal 12

2.2 Uitstoot per sector 12

2.3 Uitstoot per stof 14

3. Prognose uitstoot 2030 **16**
3.1 Prognose uitstoot 2030 16

3.2 Conclusie 17

4. Verdieping: analyse ‘mate van invloed’ **19**
4.1 Mate van invloed, totaal 19

4.2 Mate van invloed, per sector 20

4.3 Typen van invloed 22

Inleiding

1.1 Achtergrond

Het kabinet scherpt het doel voor 2030 in de Klimaatwet aan: streven naar 60% reductie in de uitstoot van broeikasgassen, om zeker te stellen dat de uitstoot met ten minste 55% daalt ten opzichte van 1990[2]. De deadline van 2030 nadert en het wordt steeds duidelijker dat met de huidige inspanning de beoogde CO_2-reductie niet gehaald wordt. In het voorjaar van 2023 zijn in dit kader aanvullende klimaat-maatregelen gepresenteerd die ervoor moeten zorgen dat de reductiedoelen voor de sectoren gebouwde omgeving, mobiliteit, centrale opwekking van elektriciteit en warmte (hierna: elektriciteit), industrie, landbouw en landgebruik gehaald worden.

Realisatie van de klimaatopgave is een gezamenlijke opgave en bij de uitwerking van landelijk beleid spelen **regionale en lokale overheden** een belangrijke rol. Van gemeenten en provincies wordt verwacht dat zij op een aantal onderdelen van het klimaatpakket de regie pakken. De urgentie om zelf doelen te stellen en hierop proactief te kunnen sturen neemt hierdoor toe.

De gemeente Ooststellingwerf heeft zich gecommitteerd aan de doelstelling van CO_2-neutraliteit in 2030. Om op deze doelstelling te kunnen sturen, is feitelijk inzicht in de huidige en de verwachte toekomstige situatie noodzakelijk. Hiervoor is de volgende informatie nodig:

- Kwantitatief inzicht in de voortgang en geboekte resultaten ten opzichte van het jaar 1990.
- Prognose van de toekomstige voortgang op basis van nationaal- en eigen beleid en ontwikkelingen.
- Inzicht in de resterende opgave en mogelijkheden om aanvullende inzet te plegen.

Op dit moment ontbreekt het voor gemeenten en provincies aan de juiste informatie om dit in beeld te kunnen brengen. In openbaar beschikbare bronnen (bijvoorbeeld de Regionale klimaatmonitor, RIVM-Emissieregistratie en CBS) ontbreekt te veel informatie over het verleden (1990) en de prognose voor de toekomst (2030) geeft alleen de landelijke situatie weer (de jaarlijkse Klimaat- en Energieverkenning van het Planbureau voor de Leefomgeving, hierna: PBL KEV[3]).

Daarnaast lopen regio's die zelf aan de slag gaan tegen verschillende barrières aan. Dit zijn bijvoorbeeld de hoge tijdsinvestering die gepaard gaat met het uitzoeken van de juiste cijfers over broeikasgassen voor de eigen regio; een gebrek aan specialistische kennis of capaciteit; een verschil in aanpak tussen regio's, waardoor resultaten tussen regio's niet te vergelijken zijn; en tenslotte kan er discussie ontstaan over de gevolgde aanpak (zeker als deze afwijkt van een andere gemeente). Ook is er onduidelijkheid over hoe het nationale doel (verdeeld in sectorale doelen) vertaald wordt over alle gemeenten en provincies. Regio's met industrie die na 1990 vertrokken zijn naar het buitenland en/of regio's met veel ruimte en draagvlak voor duurzame opwek realiseren namelijk relatief eenvoudiger reductie dan gemeenten met een Rijksweg. Een platte verdeling van de nationale doelstelling is vanuit dit oogpunt niet altijd 'fair'. Dit kan leiden tot een weinig efficiënte inzet van (beperkte) middelen. Om het hierboven geschetste probleem te doorbreken is door Berenschot een analyse uitgevoerd die op gemeentelijk niveau – voor elke gemeente – antwoord geeft op deze vragen.

---

[2] Coalitieakkoord 2021-2025, 10-01-2022: 'Dit kabinet wil huishoudens en gemeenschappen, bedrijven en coöperaties, en dorpen en steden in staat stellen deze duurzame omslag te maken.' Dit betekent dat inzet op regionaal niveau hoog of hoger op de agenda staat. Niet alleen voor 2030, maar ook daarna: 'We zetten in op een reductie van 70% in 2035 en 80% in 2040.'

[3] https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2023-klimaat-en-energieverkenning-2023-deel-1-5108.pdf

1.2 Belang van inzicht in broeikasgasuitstoot regionaal

Het lokale CO_{2eqv}-dashboard van Berenschot biedt bestuurders en ambtenaren van regionale overheden kwantitatief inzicht in de huidige en de verwachte toekomstige situatie. Het dashboard biedt de volgende mogelijkheden:

- **Monitoring / terugkijken:** inzicht in lokale voortgang van de CO_{2eqv} -reductie.
- **Vooruitkijken:** Kwantificatie van de verwachte toekomstige CO_{2eqv} -reductie.
- **Eigen impact:** Analyse van de verwachte bijdrage van additioneel lokaal beleid.
- **Inschatting fair share:** Informatie over de reële (minimale) bijdrage van de regio voor elke sector.
- **Sturingsinformatie:** Inzicht in hoe groot de resterende opgave is en waar kansen liggen om een verdere bijdrage te leveren aan de klimaatopgave.

Op basis van inzichten uit het dashboard kan de gemeente Ooststellingwerf:

- Komen tot additionele maatregelen waarvan de bijdrage aan de doelen inzichtelijk is (SMART sturen). Zie hiervoor bijlage 2.
- Feitenrelaas opstellen ter onderbouwing van vragen/moties in staten en/of de gemeenteraad (besluitvorming onderbouwen).

1.3 Toelichting op de aanpak bepalen broeikasgasuitstoot

Het lokale CO_2eqv-dashboard is opgesteld aan de hand een uniforme en landelijk dekkende aanpak, die aansluit bij de landelijke en internationale IPCC-rapportage standaarden, specifiek AR6. De belangrijkste keuzes en aannames zijn toegelicht in Tabel 2. Een toelichting op elk broeikasgas staat in Tabel 3. Voor een gedetailleerde toelichting van de methodiek, verwijzen wij u naar: https://www.berenschot.nl/energie/regionale-energiestrategie-res/regionale-co2-routekaart

Tabel 2 - Methodiek en uitgangspunten van het lokale CO_2-dashboard

Tijdens het opstellen van onze aanpak en uitvoeren van de analyse is met verschillende instanties gesproken over de toe te passen methodiek (o.a. RIVM, WUR, de Koepels en PBL). De getoonde informatie over broeikasgasuitstoot blijft desalniettemin het resultaat van keuzes en aannames die nodig zijn om op regionaal niveau tot inzichten te komen – inzichten die bestaande bronnen niet bieden. De belangrijkste keuzes en aannames in het kort zijn: • Bij het **monitoren** van de broeikasgasuitstoot in de **periode 1990-2021**, ontbreken er regionaal cijfers. De historische uitstoot is, op momenten dat er cijfers ontbreken, door middel van backcasting in beeld gebracht voor elke gemeente in Nederland door naar de nationale ontwikkeling van een sub-sector te kijken. • **Elk broeikasgas is omgerekend naar CO_2-equivalenten**. In de notitie (tekst en figuren) gaat het altijd over CO_2-equivalenten (indien anders dan is dit vermeld). Wij hanteren GWP100 (AR6). • Voor alle emissies is er gekeken naar **scope 1** en **scope 2**[4]. Dit betekent dat de uitstoot gerelateerd aan eindverbruik voor sectoren (elektriciteit, gebouwde omgeving, landbouw, mobiliteit en industrie) is uitgerekend binnen de grenzen van de gemeente Ooststellingwerf. • Waar nodig is **brondata** omgezet naar **verbruiksdata** (dit geldt met name voor uitstoot van de nutsbedrijven, zoals drinkwater/RWZI's, elektriciteitscentrales en afvalverwerking). Hierdoor is de uitstoot van deze sectoren gerelateerd aan de verbruikslocatie en niet aan de opweklocatie. Dit

[4] Toelichting: Scope 1 emissies omvatten **directe emissies van bronnen die in eigendom, grondgebied of onder beheer zijn**. Dit omvat on-site energie zoals aardgas en brandstof, koelmiddelen, en emissies van verbranding in boilers en ovens, dit omvat ook de emissies van voertuigen in het wagenpark. Scope 2 emissies omvatten **de indirecte uitstoot van CO_2 door opwekking van zelf gekochte en verbruikte elektriciteit of warmte**. Oftewel, de opwekking vindt fysiek ergens anders plaats, bijvoorbeeld in een elektriciteitscentrale.

betekent bijvoorbeeld dat de uitstoot van een elektriciteitscentrale niet volledig toegekend wordt aan de gemeente waar deze centrale staat, maar aan alle gebruikers van deze elektriciteit. Ook elektriciteitsverbruik van datacenters behoort tot een nutssector. Aanpassing van cijfers vraagt echter om maatwerk en voeren we uit in samenwerking met een gemeente.

- **Scope 3 emissies**, met uitzondering van productie van goederen en diensten die geëxporteerd worden, zijn geen onderdeel van de analyse. Dit betreft uitstoot van goederen of diensten die buiten de gemeente geproduceerd worden, maar binnen de gemeente worden gebruikt. Denk aan consumptie van geïmporteerd voedsel of kleding die buiten de gemeente geproduceerd wordt. Op dit moment ontbreekt het (wereldwijd) aan voldoende data en meetmethoden om dit op gemeentelijk niveau eenduidig in beeld te brengen.
- De cijfers van het RIVM houden rekening met de uitstoot van biomassa. **Volgens de IPCC systematiek telt de verbranding van biomassa niet mee in de totale uitstoot, het is namelijk kort-cyclisch**. Dit betekent dat het onderdeel is van de natuurlijke koolstofkringloop en op lange tijdschaal niet bijdraagt aan het broeikasgaseffect. Voor elke sector en gemeente is de berekende uitstoot van biomassa in mindering gebracht. Dit is ook gedaan voor de uitstoot van houtstook van houtkachels.
- Voor de **prognose 2021 - 2030**, is gebruik gemaakt van **PBL KEV 2023** (deel 1) cijfers.
- De emissies, zowel positief als negatief, van (**LULUCF**) de sector landgebruik zijn geregionaliseerd door de nationale emissies te verdelen op basis van het aandeel aan grondgebruik van die emissies (bijvoorbeeld bos, maar ook voor landbouwgrond, etc.). Emissies zijn alleen beschikbaar in CO_{2eqv}.
- Additioneel aan de PBL KEV vertaling naar gemeenten, is de lokale opwek en ambitie toegevoegd. Concreet zijn zowel huidige zon, wind op land en duurzame warmte projecten toegevoegd (vanaf oplevering in 2015) als projecten die in de pijplijn zitten (dit zijn projecten met een **SDE++** beschikking). Voor het 'ambitie' gedeelte van de **RES**, is de kans dat projecten gerealiseerd worden volgens het PBL 50%. Van dat laatste kan afgeweken worden, op basis van lokale informatie. Ook is indien mogelijk rekening gehouden met de **TVW** plannen van elke gemeente. Voor gemeenten waar de ambities t.a.v. aantal woningen van het aardgas af onvoldoende concreet waren is aangenomen dat een reductie van 25% in aardgasverbruik huishoudens optreedt. Dit is conservatiever dan de inschatting van de PBL KEV 2023, deze komt op een reductie van 38%. Indien de TVW verder geconcretiseerd is, is hier rekening mee gehouden in de maatwerkanalyse.

Tabel 3 - Toelichting over de broeikasgassen: hun broeikasgasintensiteit en voorname bron.

Thema	**Toelichting**
1 kiloton CO_2-eqvuivalent in perspectief	Het vastleggen van 1 kiloton aan CO_2-eqv. emissies kan bijvoorbeeld door het aanplanten van bomen. Gemiddeld gezien haalt een boom tussen de tien en veertig kilo CO_2 per jaar uit de lucht. Een boom van dertig jaar oud heeft dus +- 1 ton CO_2 vastgelegd. 1 kiloton staat dus gelijk aan +- 1.000 bomen.
1. Koolstof-dioxide (CO_2)	CO_2 uitstoot komt met name vrij door verbranden van fossiele brandstoffen, bijvoorbeeld voor opwek van elektriciteit en door transport. CO_2 is het meest voorkomende broeikasgas, de reductie is beperkt sinds 1990.
2. Distikstof-oxide (N_2O),	N_2O staat beter bekend als lachgas en in 2018 was de landbouwsector voor 74% verantwoordelijk voor de uitstoot. De uitstoot ontstaat door toediening van kunstmest, dierlijke mest, urine van grazend vee en gewasresten aan de bodem. N_2O is een 265 keer sterker broeikasgas dan CO_2. Zie ook de WUR.[5/6]
3. Methaan (CH_4)	Methaan wordt vooral uitgestoten door de landbouwsector (42%), lekkage bij productie fossiele brandstoffen (36%) en afvalstort -en verwerking (18%). CH_4 is een broeikasgas dat 28 keer sterker is dan CO_2. Zie ook de WUR.[7]

[5] 2021, Slier en Velthof, 30 vragen over lachgasemissies uit landbouwgronden: https://edepot.wur.nl/557920.
[6] 2012, Factsheet broeikasgassen: lachgas (https://edepot.wur.nl/247494).
[7] 2012, Factsheet broeikasgassen: methaan (https://edepot.wur.nl/247496).

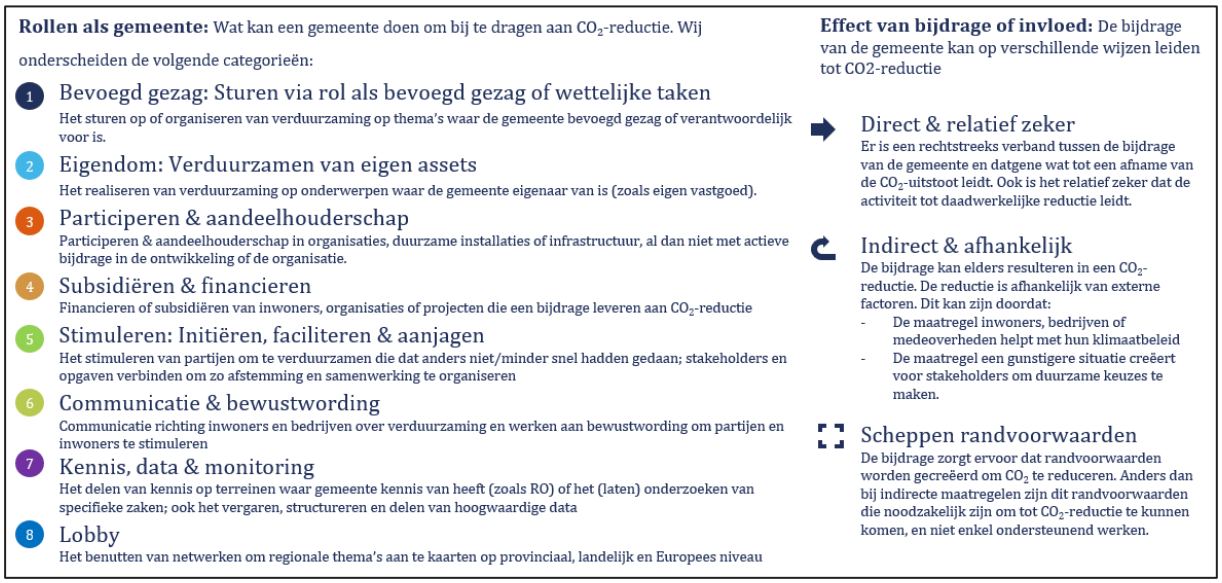
4. Fluoriden (CFK's en PFKs)	Er zijn 10 fluor-broeikasgassen. Fluoriden zijn een broeikasgas dat tussen de 138 en 23.500 keer sterker is dan CO_2. De uitstoot is fors afgenomen sinds 1990 en kwam voort uit de keramische-/glas industrie, de basismetaal industrie en kolencentrales. Deze industrie is verduurzaamt of weggetrokken uit Nederland.

Met de gemeente Ooststellingwerf is afgestemd over de gehanteerde cijfers voor bijvoorbeeld zon/wind/warmte en is informatie opgehaald over planvorming die niet naar voren komt in de 'standaard' aanpak. Bijlage A geeft een beschrijving van alle lokale verrijkingen die toegevoegd zijn aan de analyse.

1.4 Verdieping: Analyse naar de mate van invloed

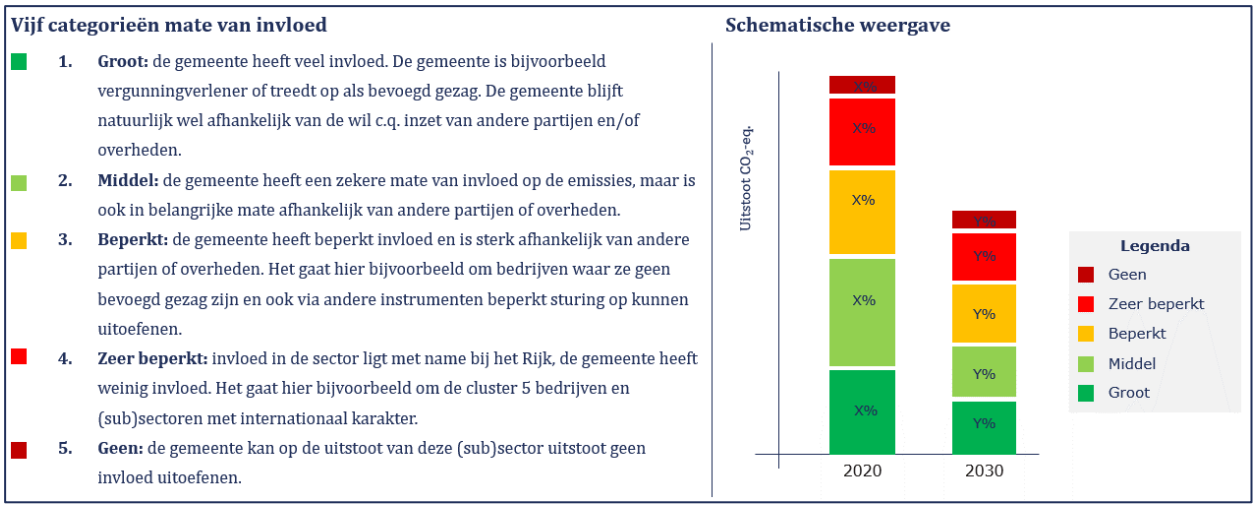
Na het bepalen van de resterende broeikasgasuitstoot in 2030 en inzicht in het verschil met de eigen doelstelling, is onderzocht wat de invloedsfeer is (mate van invloed en mogelijke rollen) van de gemeente om verdere reductie te realiseren. Dit vormt de basis om te bepalen welke maatregelen interessant zijn om verder te verkennen.

Hiervoor is een inschatting gemaakt naar de 'mate van invloed' die een gemeente heeft om op elk van de bijna 100 uitstoot-sectoren te sturen. Voor het maken van deze inschatting is gekeken naar de mogelijke rollen die een gemeente kan spelen en wat voor type effect dit heeft op het reduceren van de uitstoot (zie Figuur 1). We merken op dat de gemeente vaak meerdere mogelijke rollen kan aannemen om invloed op de uitstoot van een sector uit te oefenen.

Figuur 2 – Mogelijke rollen op basis waarvan de gemeente kan werken aan het terugbrengen van de uitstoot en het type effect dat dit kan hebben.

Op basis van deze rollen en het type effect is een inschatting gemaakt van de mate van invloed die de gemeente heeft om de uitstoot binnen de sector te verlagen. De mate van invloed is opgedeeld in vijf categorieën en loopt van een grote mate van invloed tot geen invloed (bijvoorbeeld omdat bevoegdheden alleen op hogere overheidsniveaus liggen, zoals bij de binnenvaart). Figuur 3 geeft een nadere toelichting op de vijf categorieën van de 'mate van invloed'.

Figuur 3 - Toelichting vijf categorieën van 'mate van invloed' en schematische weergave hoe dit gekoppeld wordt aan de uitstoot in 2021 en 2030.

1.5 Beschikbaarheid cijfers en frequentie update

Alle in deze rapportage opgenomen cijfers zijn ook beschikbaar in een online dashboard. Dit dashboard is toegankelijk voor medewerkers van het team energie werkzaam bij de gemeente en via hen aan te vragen (via wachtwoord en gebruikersnaam en de volgende link: https://berenschot-platforms.azurewebsites.net/klimaatdashboard).

De cijfers in het dashboard kunnen onderhevig zijn aan beperkte aanpassingen, omdat:

- in opdracht van de gemeente een bepaald project is opgenomen (of verwijderd) op een later moment dan oplevering van deze rapportage;
- in een andere gemeente (betere/nieuwe) informatie is toegevoegd over duurzame opwek (warmte of elektriciteit), met als gevolg dat de CO_2-uitstoot van die gemeente afneemt en het aandeel fossiel verbruik in andere gemeenten in Nederland toeneemt (het zgn. waterbedeffect);
- er is gekozen om een bepaalde sector verder uit te diepen, dit heeft geen invloed op de totalen;
- internationale afspraken over broeikasgasemissie-accounting wijzigen; waardoor wij ook de methodiek wijzigen (normaliter zijn dit type wijzigen voorbehouden aan de jaarlijkse update);
- de Rijksoverheid de ambities in de Klimaatwet aanpast, waardoor meer informatie beschikbaar komt over de opgave per sector in 2030 en/of een update van de totale opgave.

Eén keer per jaar, naar verwachting medio kwartaal 3, wordt het dashboard aangepast op basis van de nieuwste cijfers (zowel over 'huidige' uitstoot als een nieuwe inschatting voor 2030 waarin alle beleids-/projectontwikkelingen van het afgelopen jaar zijn meegenomen).

1.6 Leeswijzer

Dit rapport geeft een toelichting op de inzichten die wij voor uw gemeente beschikbaar hebben in onze database en/of online dashboard per klimaattafel. Hoofdstuk 2 gaat in op de historische trend (1990-2021). Hoofdstuk 3 gaat in op de prognoses richting 2030. Per hoofdstuk wordt ingegaan op de verwachte uitstoot(reductie) in totaal en per sector. We gaan in op de landelijke trend en op de cijfers van gemeente Ooststellingwerf, en lichten enkele opvallende zaken toe. Hoofdstuk 3 toont de prognose en 'fair share' voor 2030. Hoofdstuk 4 toont de 'mate van invloed' die de gemeente heeft op de uitstoot in de verschillende zichtjaren.

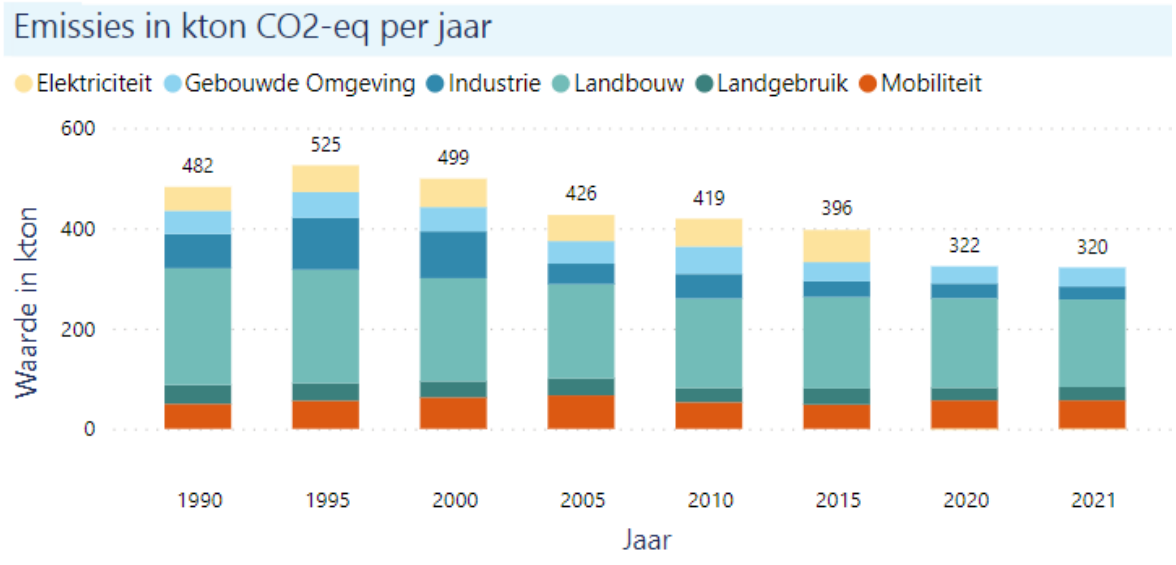
2. Ontwikkeling uitstoot broeikasgassen 1990-2021

Dit hoofdstuk gaat in op de broeikasgasuitstoot van Nederland[8] en van de gemeente Ooststellingwerf in de periode 1990-2021. Wanneer we spreken over CO_2-uitstoot in de rapportage/figuren/tabellen, hebben we het over CO_2-equivalenten. Dit betekent dat de uitstoot van overige broeikasgassen zoals methaan, distikstofoxide en de fluoriden zijn omgerekend naar de CO_2-equivalente broeikasgasimpact (zie Tabel 3).

We schetsen de ontwikkelingen per klimaattafel/sector. Naast de absolute CO_{2eqv}-reductie (in kilotonnen, of kton) is ook de procentuele reductie weergegeven. Eventuele opvallende zaken lichten we toe. Op basis van deze historische gegevens, wordt inzichtelijk hoe de uitstoot sinds 1990 is toe- of afgenomen.

2.1 Ontwikkeling uitstoot totaal

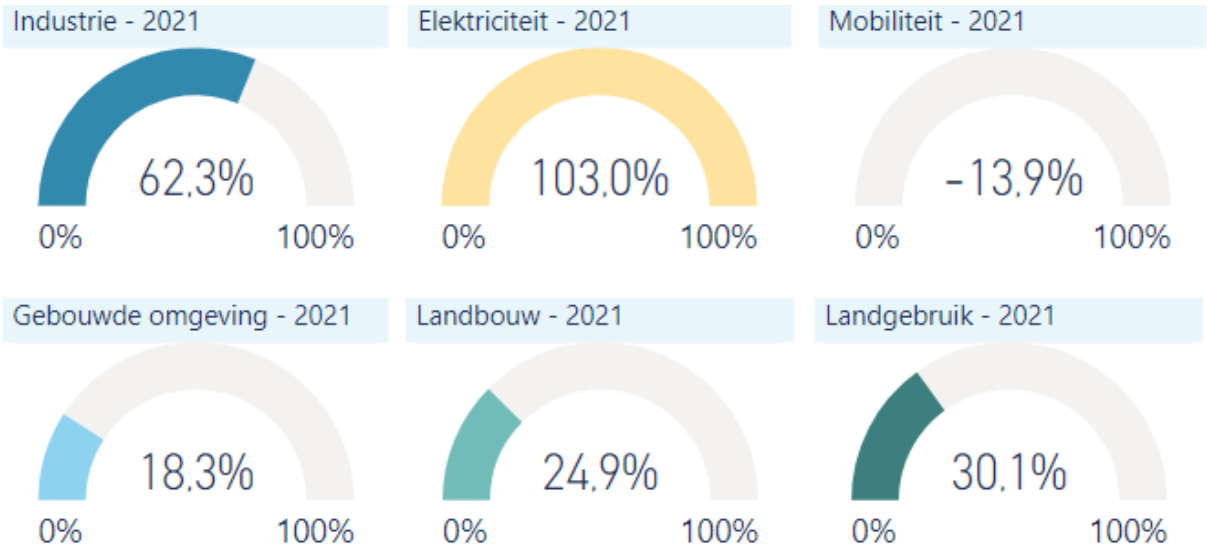
In Ooststellingwerf is de uitstoot in 2021 met 33,6% afgenomen t.o.v. 1990. Nationaal was er een reductie van 24,7%. In Figuur 4 is de CO_{2eqv}-uitstoot van de gemeente Ooststellingwerf weergegeven voor de periode 1990-2021. In deze periode is de uitstoot gedaald met 162 kton CO_{2eqv}. Ooststellingwerf is een landelijke gemeente met relatief gezien een hoger aandeel uitstoot afkomstig van de landbouw (m.n. methaan en lachgas) en vanwege veel duurzame opwek is de gemeente netto elektriciteitsproducent. Dit wil zeggen dat er over het jaar bezien meer elektriciteit, warmte en groen gas wordt opgewekt dan dat er aan elektriciteit wordt verbruikt.

Figuur 4 - Uitstoot broeikasgassen gemeente Ooststellingwerf (1990–2021), uitsplitsing naar sectoren.

2.2 Uitstoot per sector

[8] De cijfers die het RIVM en andere instanties gebruiken voor hun rapportages over de landelijke uitstoot (zgn. 'IPCC-lucht') wijken in totaliteit en sectoraal af van de cijfers die regionaal worden gerapporteerd (zgn. 'lucht'). In de rapportage maken we gebruik van de regionaal beschikbare informatie. De nationale cijfers wijken dus licht af van de nationale cijfers die door Nederland aan het IPCC gerapporteerd worden, dit verschil is echter beperkt.

Figuur 5 – Procentuele reductie uitstoot broeikasgassen gemeente Ooststellingwerf (1990–2021)

Voor de sector centrale opwekking elektriciteit en warmte bedraagt de reductie in Ooststellingwerf 103% t.o.v. 1990. Dit betreft de uitstoot gerelateerd aan het totale elektriciteitsgebruik binnen de gemeente (dus niet de totale productie van elektriciteit). Het aandeel van de uitstoot van deze sector was 10% in 1990 en is afgenomen in 2021. De uitstoot in de elektriciteitssector neemt na 2015 sterk af. Reden hiervoor is de ontwikkeling van zon op dak, zon op land, wind op land en duurzame warmte (deze groep valt ook onder de elektriciteitssector). Landelijk betrof de reductie 29%. Deze reductie is te wijten aan het toegenomen aandeel hernieuwbare elektriciteit.

Voor de gebouwde omgeving is er een afname van 18% in 2021 t.o.v. 1990. Het aandeel van de sector binnen de totale uitstoot betrof 10% in 1990 en is gestegen naar 12% in 2021. De uitstoot in de gebouwde omgeving kent een piek in het jaar 2010. Dit komt doordat dit jaar een zeer koud jaar was. De stijging tussen het jaar 2020 en 2021 kan verklaard worden door het feit dat 2020 een relatief warm jaar was waardoor gebouwen minder verwarmd hoefden te worden dan in 2021. Landelijk bedraagt de reductie 13%. De reductie landelijk en in Ooststellingwerf is o.a. te wijten aan de energiebesparingsmaatregelen en duurzame warmtevoorzieningen, een algeheel dalende energievraag (al is die sterk weersafhankelijk en wisselt daardoor jaar op jaar) en verbeterde isolatie.

Voor de sector mobiliteit is er een toename aan uitstoot in Ooststellingwerf van 13%. Het aandeel uitstoot van de sector was 10% in 1990 en is toegenomen tot 18%. Landelijk is de uitstoot van de mobiliteitssector toegenomen tot 2005. Daarna is een daling ingezet. In 2021 ligt de uitstoot nog wel boven het niveau van 1990. Tabel 4 toont een nadere verdeling van hoe de uitstoot van de mobiliteitssector is opgebouwd. Van de totale uitstoot is circa 14% afkomstig uit de categorie wegverkeer op de autosnelweg en 57% afkomstig uit uitstoot op provinciale wegen.

Tabel 4 - Uitstoot mobiliteitssector naar subdoelgroep, 2021

DOELGROEP	SUBDOELGROEP	% van eindtotaal voor Totaal uitstoot in KTON
Verkeer en vervoer	Licht wegverkeer - buitenweg	41,78%
Verkeer en vervoer	Mobiele werktuigen	23,54%
Verkeer en vervoer	Zwaar wegverkeer - buitenweg	15,62%
Verkeer en vervoer	Licht wegverkeer - bebouwde kom	8,69%
Verkeer en vervoer	Licht wegverkeer - autosnelweg	8,55%
Verkeer en vervoer	Zwaar wegverkeer - autosnelweg	5,88%
Verkeer en vervoer	Zwaar wegverkeer - bebouwde kom	2,75%
Verkeer en vervoer	Wegverkeer - uitlaatgassen	1,59%
Verkeer en vervoer	Recreatievaart	0,84%
Verkeer en vervoer	Smeermiddelengebruik-verkeer	0,10%
Verkeer en vervoer	Wegverkeer - niet uitlaatgassen	0,05%
Verkeer en vervoer	Binnenscheepvaart	0,00%
Verkeer en vervoer	Bijstook biomassa Wegverkeer - uitlaatgassen	-9,39%
Totaal		**100,00%**

De reductie in uitstoot in de industrie bedraagt in Ooststellingwerf 62%. Het aandeel uitstoot van de sector was 14% in 1990 en is afgenomen tot 8%. Landelijk is de uitstoot van de industrie ook afgenomen, de reductie bedroeg 37%. De resterende uitstoot komt op de conto van de voedings- en genotmiddelenindustrie (1,5%) en de uitstoot als gevolg van afvalverwijdering (6%).

Voor de sector landbouw bedraagt de afname in uitstoot in Ooststellingwerf 25%. Het aandeel uitstoot van de sector was 48% in 1990 en is toegenomen tot 56%. Landelijk was er een reductie van 15% in 2021. Tabel 5 toont welke subsectoren verantwoordelijk zijn voor deze uitstoot.

Tabel 5 - Uitstoot landbouw sector naar subdoelgroep, 2021

DOELGROEP	SUBDOELGROEP	% van eindtotaal voor Totaal uitstoot in KTON
Landbouw	Landbouwhuisdieren - rundvee	68,28%
Landbouw	Landbouwhuisdieren - algemeen	8,20%
Landbouw	Energiegebruik Landbouw	5,33%
Landbouw	Processen - bodem en gewas	5,11%
Landbouw	Kunstmest	4,08%
Landbouw	Landbouwhuisdieren - varkens	3,72%
Landbouw	Indirecte emissies broeikasgassen Landbouw	2,97%
Landbouw	Landbouwhuisdieren - overige dieren	1,20%
Landbouw	Landbouwhuisdieren - pluimvee	0,46%
Landbouw	Particuliere landbouwhuisdieren	0,45%
Landbouw	Productgebruik Landbouw	0,19%
Totaal		**100,00%**

Voor de sector landgebruik (bestaande uit zowel positieve als negatieve emissies, vanwege vastlegging van CO_2 in bomen of de bodem en door emissies uit landbouwgrond, grasland, bebouwing en moeras-/veengronden) bedraagt de reductie in uitstoot in Ooststellingwerf 30%. Het aandeel uitstoot van de sector was 8% in 1990 en is nagenoeg gelijk gebleven. Landelijk was er een reductie van 31% in 2021. De reductie in Ooststellingwerf is daarmee nagenoeg gelijk aan die van Nederland.

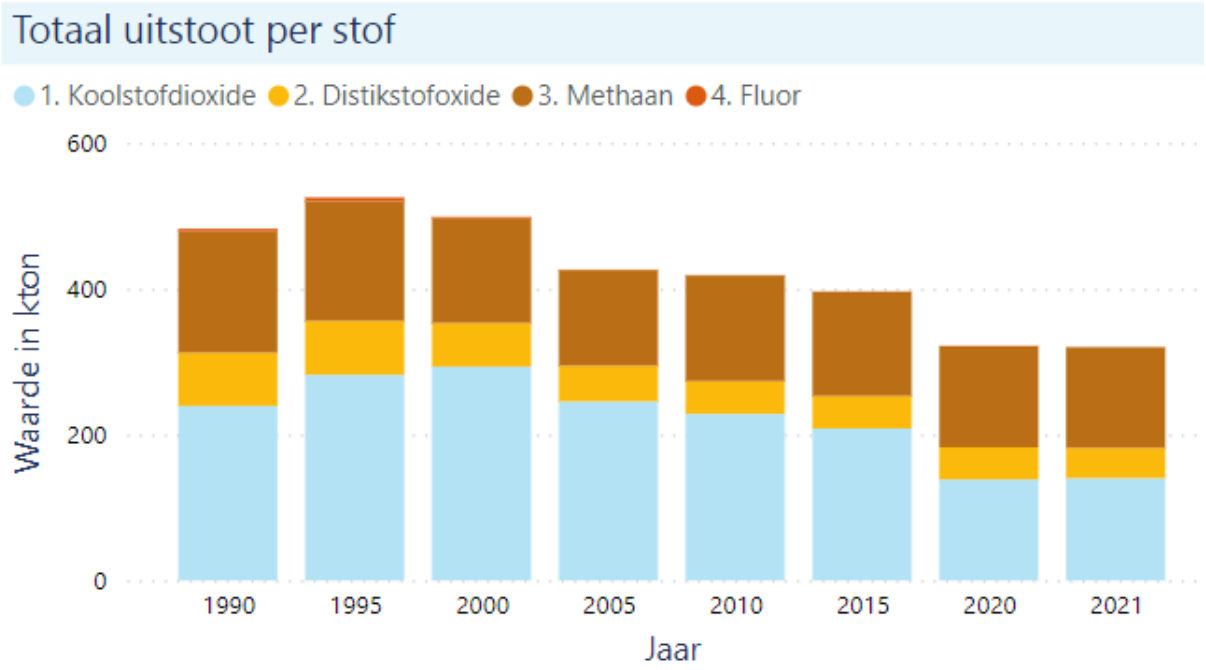
2.3 Uitstoot per stof

In figuur 6 is de historische uitstoot per type broeikasgas weergegeven, zowel voor het totaal als per sector. Het beeld per broeikasgas sinds 1990 is als volgt:

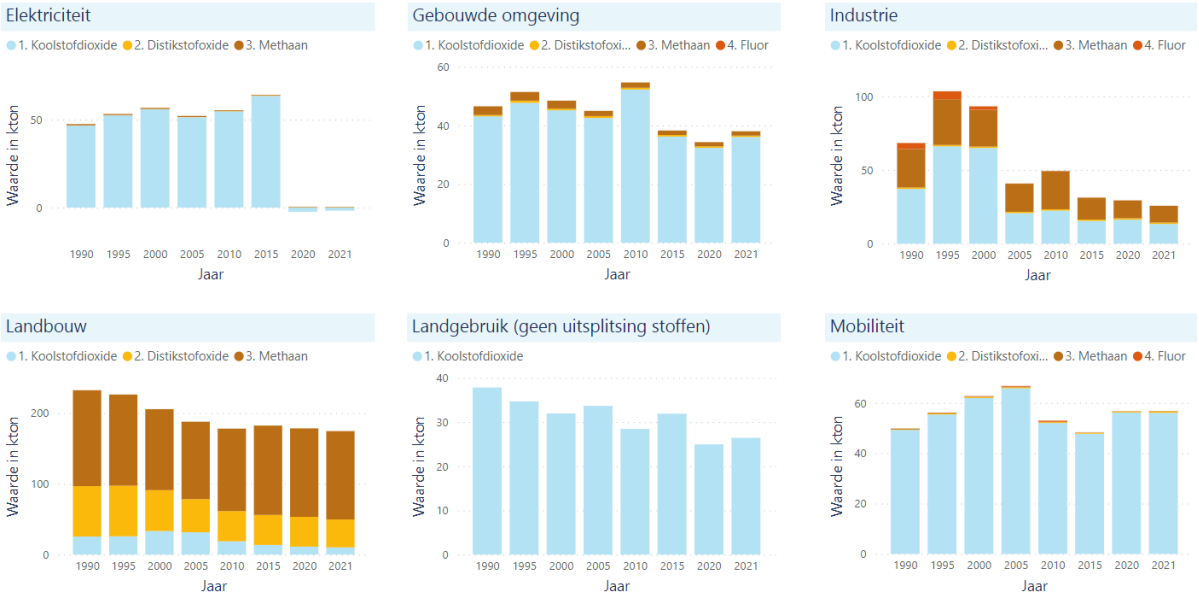
- De netto uitstoot van CO_2 is afgenomen van circa 240 kton CO_2 naar circa 140 kton CO_2 in 2021. Het jaar 2010 was erg koud, dit zie je o.a. terug in de gebouwde omgeving, waar in dit jaar een piek in de uitstoot zit.
- De uitstoot van methaan is toegenomen van circa 165 kton $CO_{2\text{-eqv}}$ naar circa 140 kton $CO_{2\text{-eqv}}$.

- Er is een afname van distikstofoxide van circa 75 kton $CO_{2\text{-eqv}}$ naar circa 40 kton $CO_{2\text{-eqv}}$ gerealiseerd.
- Er is een afname in de hoeveelheid fluor in 2021. De fluor uitstoot daalde van circa 4 kton $CO_{2\text{-eqv}}$ naar bijna 0 kton $CO_{2\text{-eqv}}$. De oorzaak hiervoor was voornamelijk de industrie welke vanwege een verbod op gebruik van fluorgassen vanaf het jaar 2000 zorgt voor een daling.

In onderstaande figuren is de uitstoot van alle broeikasgassen weergegeven (CO_2, N_2O, CH_4 en CFKs/PFKs). N_2O (ook wel lachgas) ontstaat o.a. uit stikstofrijke bodems, maar draagt in deze vorm verder niet meer bij aan het stikstofprobleem. Het is namelijk een chemische verbinding met zuurstof aangegaan.

Figuur 6 - Uitstoot ontwikkeling gemeente Ooststellingwerf, per stof, totaal 1990-2021

Figuur 7 - Uitstoot ontwikkeling gemeente Ooststellingwerf, per stof, per sector 1990-2021. Let op: de verticale as van de figuren is verschillend.

3. Prognose uitstoot 2030

Dit hoofdstuk gaat in op de verwachte CO_{2eqv}-uitstoot van de gemeente Ooststellingwerf voor het jaar 2030. Deze inzichten kunnen door de gemeente gebruikt worden om de eigen ambitie mee te toetsen en/of om de voortgang te monitoren. Ook zetten we uiteen wat de resterende opgave is om drie relevante reductiedoelen te halen: netto 55%, fair share en de eigen ambitie van CO_2-neutraal in 2030.

In deze prognose is geen rekening gehouden met additioneel lokaal beleid anders dan de ambitie t.a.v. duurzame opwek elektriciteit en warmte en de Transitie Visie Warmte. Een korte scan leert dat veel eigen beleid de uitvoering van landelijke verantwoordelijkheden / acties betreft. Het is daarmee beperkt additioneel aan, maar zeker randvoorwaardelijk voor de realisatie van de prognose voor 2030.

3.1 Prognose uitstoot 2030

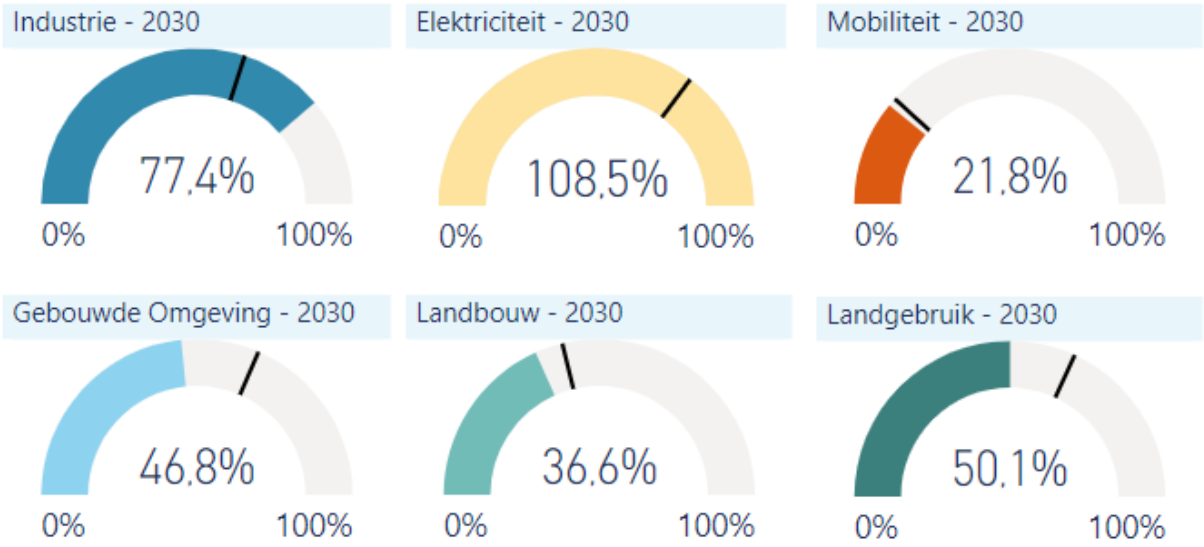
Prognose uitstoot totaal

Onze verwachting is dat de uitstoot in de gemeente Ooststellingwerf in 2030 met 49,9% is afgenomen ten opzichte van het referentiejaar 1990. Opgeteld stoten de verschillende sectoren nog 240 kton CO_{2eqv} uit. Figuur 7 toont de verdeling tussen sectoren.

Deze prognose is aanzienlijk naar boven bijgesteld ten opzichte van de vorige prognose. Reden hiervoor is dat in de afgelopen twee jaar er veel additioneel Europees en nationaal klimaatbeleid ontwikkeld is en als doel heeft de ambities voor 2030 te realiseren. Al dit nieuwe beleid heeft ook invloed op de verwachte uitstoot(reductie) in de gemeente Ooststellingwerf.

De reductie in uitstoot in de gemeente Ooststellingwerf loopt achter op de verwachte nationale reductie, die volgens de PBL KEV 2023 voor 2030 51,5% bedraagt (bandbreedte 46,5% tot 56,5%). De gemeente lijkt op basis van de prognose wel haar 'fair share'-bijdrage van 49,3% te halen.

Prognose uitstoot per sector

Figuur 8 - Procentuele reductie uitstoot broeikasgassen gemeente Ooststellingwerf (1990–2030).

Voor de sector elektriciteit is de verwachte reductie in Ooststellingwerf 109%. Deze reductie is te wijten aan de verwachte toename van hernieuwbare elektriciteit, zowel vanwege de realisatie van projecten in

de pijplijn (0,028 TWh) als vanwege de verwachting dat een deel van de 'ambitie-projecten' (dit zijn projecten die wel lokaal bekend zijn, maar nog zonder SDE++ beschikking) gerealiseerd zal worden. Mocht er meer duidelijkheid komen over de duurzame warmte en/of groen gas projecten in de gemeente dan neemt dit cijfer nog toe. Volgens de accountingsystematiek van het PBL valt de reductie in uitstoot toe te rekenen aan duurzame opwek, de zogenaamde referentieparkmethode[9], binnen de elektriciteitssector. De toename in de opwek van wind op zee heeft uiteraard ook invloed. De bruto uitstoot gerelateerd aan de centrale opwekking van elektriciteit is naar verwachting nog 45 kton, netto gaat het om -4 kton in 2030[10].

Landelijk is de verwachte reductie 66%. Deze reductie is te wijten aan de verwachte toename aan hernieuwbare elektriciteit, door een toename productie wind op zee en het nationale verbod op kolenstook.

Voor de gebouwde omgeving is de verwachte reductie in Ooststellingwerf 47%. Het heeft een aandeel van 10% binnen de totale uitstoot. Deze additionele reductie komt is deels autonoom en deels vanwege de ambitie dat 20% van alle woningen van het aardgas af gaan. betreft de verwachte reductie 45%. De reductie binnen deze sector is lager in Ooststellingwerf dan gemiddeld in Nederland. De landelijke reductie is o.a. te wijten aan de warmtetransitie, nieuwe normerende wetgeving van woningen met een G, F en E label en een verbeterde isolatiestandaard.

Voor de sector mobiliteit is er een verwachte afname in Ooststellingwerf van 22%. Het heeft een aandeel van 16% binnen de totale uitstoot. Landelijk daalt de uitstoot van de sector naar verwachting met 35%.

Voor de industrie is de verwachte reductie in Ooststellingwerf 77%. Het heeft een aandeel van 6% binnen de totale uitstoot. Landelijk betreft de verwachte reductie 59%. De reductie binnen deze sector is daarmee hoger in Ooststellingwerf dan gemiddeld in Nederland.

Voor de sector landbouw is de verwachte reductie in Ooststellingwerf 37%. Het heeft een aandeel van 61% binnen de totale uitstoot. Landelijk is de verwachte reductie 35%. De reductie in uitstoot van de landbouwsector in Ooststellingwerf loopt voor op de landelijke verwachting. Nadere uitwerking van het stikstofbeleid is op dit moment nog niet meegenomen (of beschikbaar) in de analyse.

Voor de sector landgebruik is de verwachte reductie in Ooststellingwerf 50%. Het heeft een aandeel van 8% binnen de totale uitstoot. Landelijk is de verwachte reductie 51%. De reductie in uitstoot van de landbouwsector in Ooststellingwerf loopt nagenoeg gelijk met de landelijke verwachting.

3.2 Conclusie

De prognose laat zien dat de CO_{2eqv}-uitstoot met ongeveer netto 49,9% afneemt bij uitvoering van alle plannen en beleid. De gemeente Ooststellingwerf loopt iets achter op de nationale prognose van netto 51,5% reductie in 2030 (bandbreedte 46% - 57%, PBL KEV 2023, deel 1). De 'fair share' reductie van Ooststellingwerf bedraagt netto 49,3% en wordt op dit moment gehaald indien voorgenomen beleidsacties worden uitgevoerd, zowel door de gemeente als door alle bedrijven en inwoners. Voor de sectoren Mobiliteit, Gebouwde Omgeving, Landbouw en Landgebruik geldt echter dat de gemeente een minder grote bijdrage levert aan het realiseren van de landelijke opgave.

Dat de prognose voor Ooststellingwerf lager uitvalt dan landelijk, is deels te verklaren vanuit het feit dat Ooststellingwerf een landelijke gemeente is. De uitstoot in de landbouw is lager dan andere sectoren en

[9] Hamelink, 2012: https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2022/05/rendementen-en-co2-emissie-van-elektriciteitsproductie-in-nederland-update-2020

[10] De netto uitstoot berekenen we door van de bruto (fossiele) uitstoot de vermeden uitstoot door duurzame opwek in mindering te brengen. Op moment dat de netto uitstoot onder de '0' uitkomt ben je als gemeente over het jaar bezien een exporteur van elektriciteit naar andere gemeenten geworden.

dit heeft invloed op de totale verwachte reductie in uitstoot. Ook is het landelijk beleid er niet op gericht om een gelijk aandeel reductie in elke sector te bewerkstelligen

Voor het realiseren van de eigen ambitie van CO_2-neutraal in2030 is additioneel beleid nodig. De verwachting is dat in 2030 van de 240 kton $CO_{2eq.}$- uitstoot 90 kton CO_2 is en de overige 150 kton $CO_{2eq.}$-uitstoot afkomstig is van overige broeikasgassen.

Verder is het belangrijk dat Ooststellingwerf **voorgenomen beleidsacties ook daadwerkelijk uitvoert**. Dit vraagt een aanzienlijke inzet van zowel de gemeente Ooststellingwerf als van andere partijen. Wij zien hierbij dat Ooststellingwerf tot nu toe concreter invulling geeft aan de klimaatopgave dan veel andere gemeenten. Zo heeft het een goede relatie met veel van haar inwoners (inclusief minder bedeelden) en werkt het samen met ondernemers aan de realisatie van eigen opweklocaties voor hernieuwbare energie en warmte. Dit maakt dat de gemeente huidig al een netto leverancier is van elektriciteit en dit zal richting 2030 naar verwachting toenemen.

Tenslotte nog een kanttekening. 2030 is het eerste tussendoel. Ook na 2030 dient de uitstoot verder gereduceerd te worden. Nationaal is de ambitie uitgesproken om in 2035 tot een reductie van 70% te komen en in 2040 tot 80%. In 2050 moet Nederland klimaatneutraal zijn, dit komt neer op een netto reductie van 100%. Dit vraagt om continue inzet van alle gemeenten, provincies, het Rijk, bedrijven en inwoners.

4. Verdieping: analyse ‘mate van invloed’

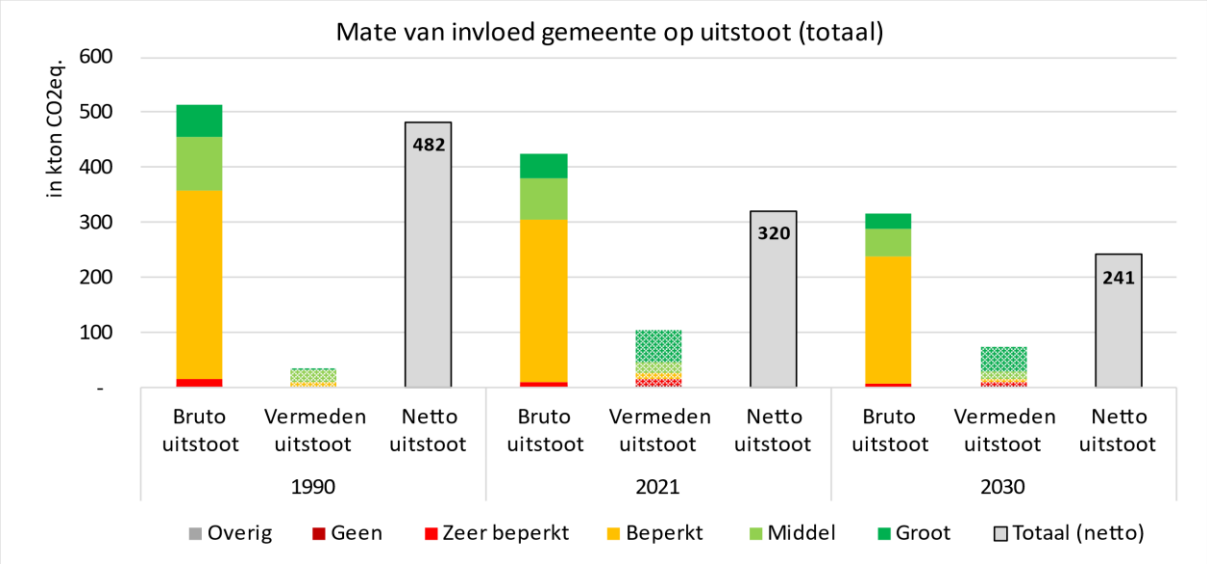
Dit hoofdstuk gaat in op de inschatting van de ‘mate van invloed’ van de gemeente Ooststellingwerf op de uitstoot van broeikasgassen. De resultaten zijn weergegeven voor de jaren 1990, 2021 en 2030. Zie hoofdstuk 1 voor een toelichting op de gevolgde aanpak.

4.1 Mate van invloed, totaal

Figuur 9 geeft de mate van invloed van gemeente Ooststellingwerf op de uitstoot in 1990, 2021 en 2030 weer. In 2021 heeft de gemeente een grote mate van invloed op 45 kton van de uitstoot en een middelgrote invloed op 75 kton van de **bruto** uitstoot. Dit bedraagt samen 28% van de totale bruto uitstoot in dat jaar.

In 2030 is de grote en middelgrote mate van invloed respectievelijk 27 kton en 51 kton. Dit bedraagt samen 25% van de totale bruto uitstoot in dat jaar. Op de overige driekwart aan uitstoot heeft de gemeente beperkt tot zeer beperkte invloed. De uitstoot waar Ooststellingwerf grote tot middelgrote invloed heeft zit in de sectoren industrie, mobiliteit en gebouwde omgeving. In de industrie betreft dit de AVI’s, in de mobiliteitssector het wegverkeer in de bebouwde kom en in de gebouwde omgeving het energiegebruik van consumenten (lees: aardgasvrij maken van woningen en/of isoleren).

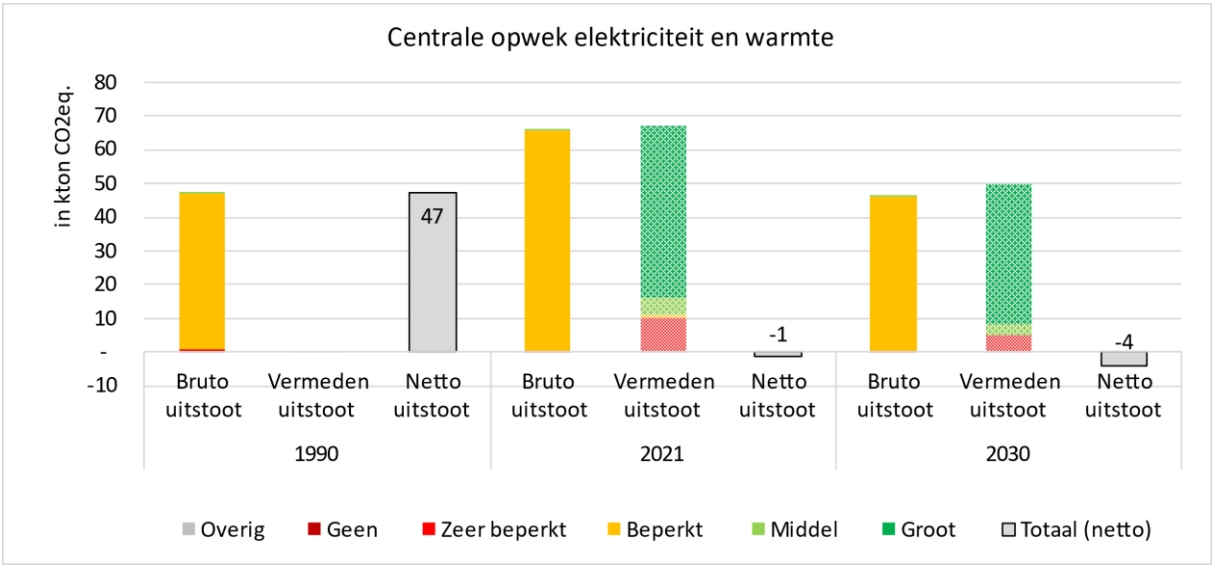
Naast het terugbrengen van bestaande uitstoot binnen de gemeente, kan de gemeente **ook nieuwe emissies of emissies elders vermijden** (dit noemen wij vermeden emissies). Zo heeft de gemeente aanzienlijke invloed door duurzame opwekking van elektriciteit en warmte verder te stimuleren (zoals zon en bio-gas). Hiermee worden emissies van gascentrales buiten de gemeente voorkomen. Ook kan het strengere duurzaamheidseisen stellen bij woningbouw en nieuwe bedrijventerreinen.

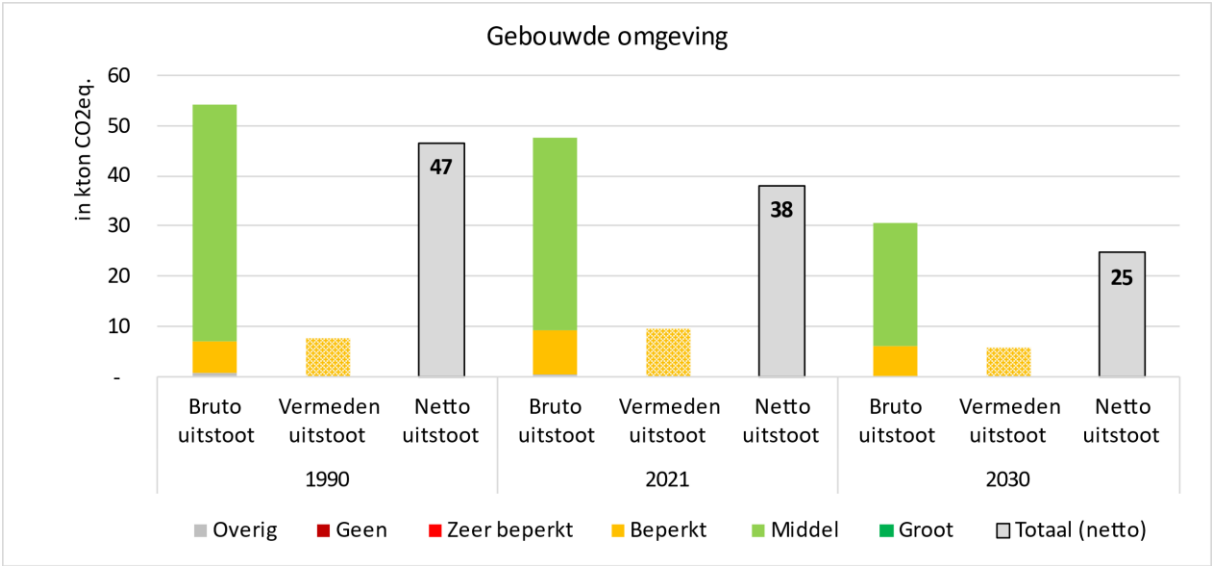

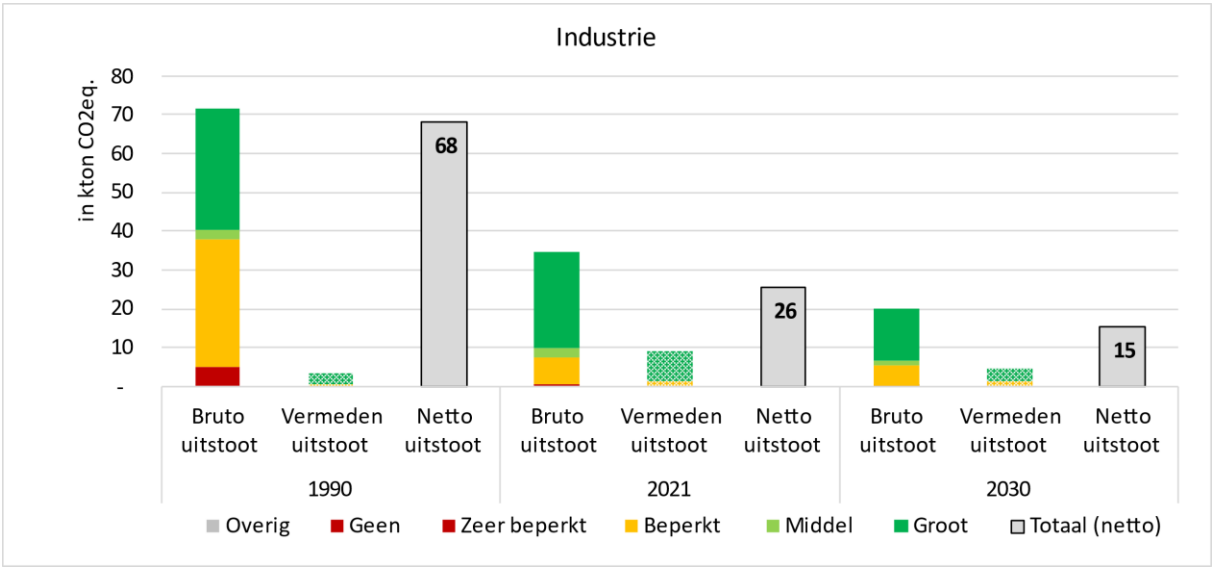
Figuur 9 – 'Mate van invloed' uitstoot 1990, 2021 en 2030, gemeente Ooststellingwerf, totaal.

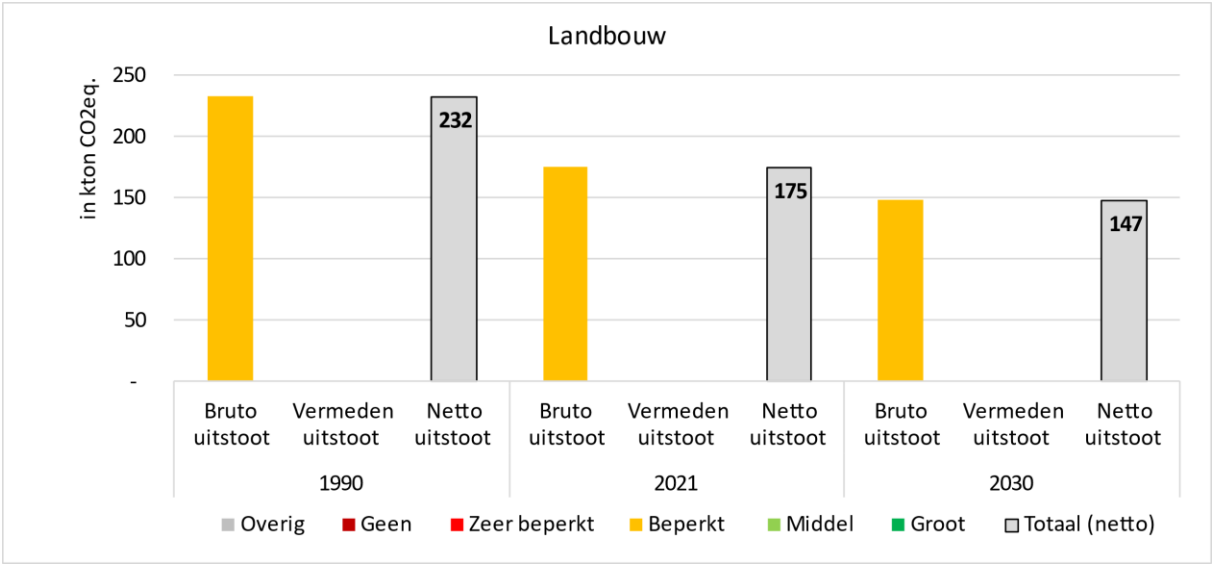
4.2 Mate van invloed, per sector

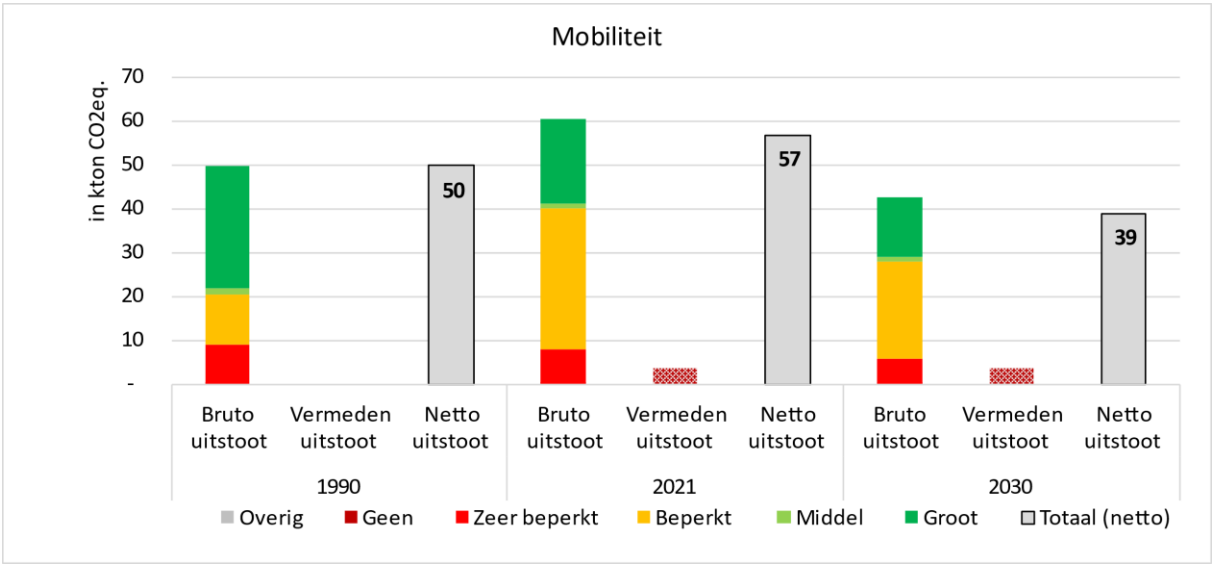
Onderstaande figuren geven de uitstoot per sector weer voor 1990, 2021 en de geprognosticeerde uitstoot voor 2030. Per sector is in werksessies besproken wat de mate van invloed is op de verschillende sub sectoren. Deze mate van invloed is ingedeeld van *geen invloed* tot *grote invloed*. Onderstaande grafieken geven deze mate van invloed weer voor de sectoren energie, gebouwde omgeving, industrie, landbouw, landgebruik en mobiliteit.

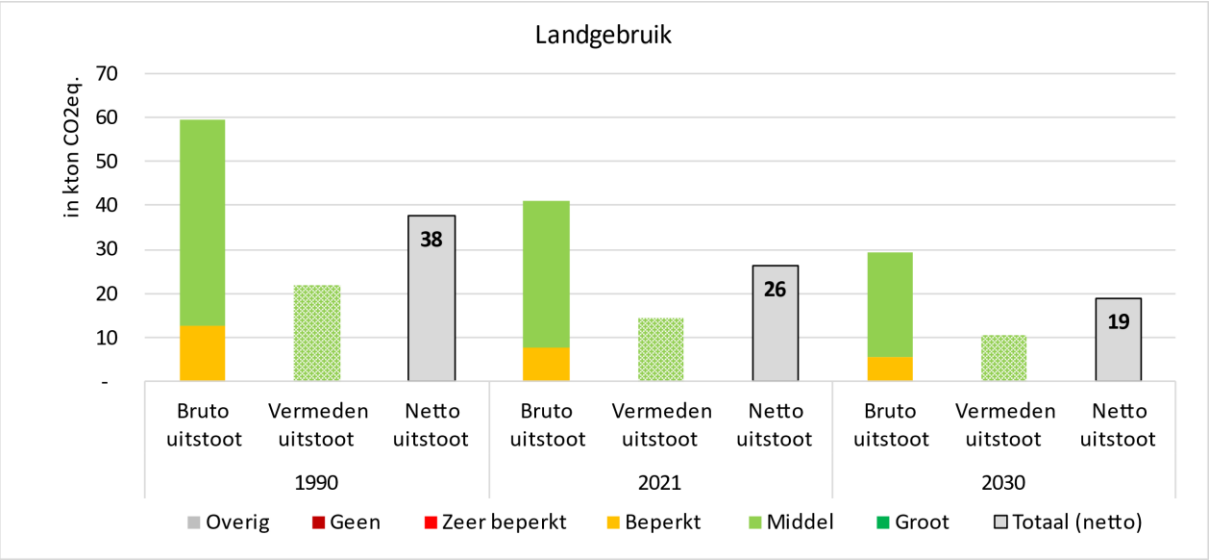

Industrie
in kton CO2eq.
80
70
60
50
40
30
20
10
-
68
26
15
Bruto uitstoot
Vermeden uitstoot
Netto uitstoot
1990
2021
2030
Overig
Geen
Zeer beperkt
Beperkt
Middel
Groot
Totaal (netto)

Landbouw
in kton CO2eq.
250
200
150
100
50
-
232
175
147
Bruto uitstoot
Vermeden uitstoot
Netto uitstoot
1990
2021
2030
Overig
Geen
Zeer beperkt
Beperkt
Middel
Groot
Totaal (netto)

Mobiliteit
in kton CO2eq.
70
60
50
40
30
20
10
-
50
57
39
Bruto uitstoot
Vermeden uitstoot
Netto uitstoot
1990
2021
2030
Overig
Geen
Zeer beperkt
Beperkt
Middel
Groot
Totaal (netto)

4.3 Typen van invloed

In deze bijlage is voor de meest relevante uitstootsectoren (geselecteerd op invloed groter dan beperkt, en een bijdrage aan de uitstoot > 1% van het totaal van de gemeente) weergegeven wat mogelijke maatregelen zijn die de gemeente Groningen in zou kunnen zetten om $CO2_{eqv}$-uitstoot terug te dringen. Deze maatregelen zijn opgehaald tijdens een fysieke werksessie met betrokken beleidsadviseurs. Dat overzicht is aangevuld met de kennis en expertise vanuit Berenschot. Als gevolg hiervan zijn in deze bijlage **ook activiteiten opgenomen die de gemeente Groningen al uitvoert**.

De cijfers achter de maatregelen in onderstaande tabel geven aan onder welk type invloed de maatregel valt (zie de figuur rechts). Dit is echter niet geheel limitatief, zo kan inzet van lobby (nummer 8) bij praktisch elke maatregel worden toegepast. Dit is daarom niet steeds in onderstaande tabel opgenomen.

Typen invloed

1. **Bevoegd gezag**
2. **Eigendom**
3. **Participeren en aandeelhouder**
4. **Subsidiëren en financieren**
5. **Stimuleren en aanjagen**
6. **Communicatie en bewustwording**
7. **Kennis, data en monitoring**
8. **Lobby**

Sub-sectoren	Beschrijving van potentiële maatregelen
Centrale opwekking elektriciteit en warmte	
Opwekking elektriciteit en warmte (centraal)	<u>Centrale opwekking:</u> • Gemeente heeft invloed op nieuwe locaties centrales: grote invloed via omgevingsvergunning/plan. De invloed op bestaande locaties is gering, alleen bij vergunningswijziging. (1) • De gemeente kan lobbyen tegen fossiele centrales bij de provincie en het Rijk. (8) <u>Elektriciteitsbesparing:</u> • De gemeente heeft verschillende methoden voor het bevorderen van energiebesparing bij bewoners & bedrijven: Subsidiëren, stimuleren en communiceren. Dit kan bijvoorbeeld via het energieloket, gunstige leningen of campagnes. (4,5,6) • Energieloket voor particulieren, huurders en ondernemers. Hiermee kan de bewoners bereiken, betrekken en aansporen om energie te besparen. (5,6)

	• Collectieve(inkoop)acties bewoners & bedrijven. (4,5)
Vermeden uitstoot door regionale opwek zon en wind	• Vergunningverlening voor zon/wind en voor zoekgebieden versnellen, en eisen in het omgevingsplan opnemen. (1) • Via een exploitatiemaatschappij of gemeentelijk energiebedrijf kan de gemeente eigenaar worden of participeren in een zonnepark of windpark. (2,3) • Subsidiëren en/of stimuleren lokale projecten, al dan niet met participatie omwonenden. (4,5) • Energiecoöperaties stimuleren, subsidiëren en ondersteunen bij oprichting. (4,5,6) • Communicatie en participatietrajecten (voor draagvlak) rondom duurzame opwek. (6) • Onderzoek doen/stimuleren naar alternatieve vormen van elektriciteitsproductie (bijv. waterkracht van rivieren door stuwen). (7) • Lobby binnen RES: streven naar een hoger ambitieniveau. (8)
Vermeden uitstoot door zon op dak (kleinschalig)	• Welstandseisen via omgevingsplan aanpassen voor toestaan zon op dak (belemmeringen opheffen monumenten, beschermd stadsgezicht). (1) • Eisen stellen bij nieuwbouw via omgevingsplan of gronduitgifte (strenger dan BENG). (1) • Eigen vastgoed volleggen met zon op dak. (2) • Subsidiëren projecten via energiefonds; garantstelling van gemeente bij gedeelde daken. (4) • Energiecoöperaties stimuleren, subsidiëren en ondersteunen bij oprichting. (4,5,6) • Toegankelijkheid en gebruik van energieloket stimuleren onder bewoners. (6) • (Gratis) aanbieden van tools zoals Zonatlas. (7)
Vermeden uitstoot door duurzame opwek warmte	• Uitgifte van warmtekavels en daar duurzaamheidscriteria stellen (Wcw). (1) • Verdere verduurzaming van Warmtestad/bestaande netten (bronnenstrategie, financiering, ondersteuning, onderzoek, etc.). (3,4,5,7) • Versnelling uitbreiding van het warmtenet. (3,4,5) • Stimuleren / aanjagen & financieren van nieuwe initiatieven en pilot projecten (bijv. aquathermie). (4,5) • Stimuleren van biogasproductie. Via beleid en vergunningverlening vergisters stimuleren. Reststromen in kaart brengen en benutting faciliteren. Initiëren groengas hubs. (1,4,5,6) • Onderzoek doen/stimuleren naar alternatieve vormen van opwek (bijv. geothermie en riothermie). (7)
Mobiliteit	
Licht wegverkeer - bebouwde kom	• Emissievrije zones, milieuzones en/of een maximum snelheid instellen. (1) • Combinatie met RO-beleid maken rondom bereikbaarheid voor het stimuleren van fietsen. (1) • Doorwaadbaarheid voor auto's verminderen en focus op bestemmingsverkeer (i.s.m. RO). (1) • Afname parkeerplekken en hogere kosten parkeervergunning (zeker voor 2e auto). (1) • Verhoging parkeertarieven (1)

	• Vergunningverlening versnellen voor laadinfrastructuur & laadpalen (1) • Eigen wagenpark van de gemeente elektrisch. (2) • OV verbeteren en verduurzamen, sturen via concessies, aanbestedingen, goede infrastructuur en overleg met de sector. (1,4,5,8) • Stimuleren deelvervoer (deelauto's en -fietsen) via concessies. (3,4,5) • Stimuleren thuiswerken bij werkgevers en werknemers (5,6)
Licht wegverkeer - buitenweg	• Dekkende laadinfrastructuur op de buitenwegen. (1) • Doorfietsroutes in het buitengebied aanleggen. (1) • RO-planning rondom bereikbaarheid/verkeersbewegingen bij nieuwe woonwijken/bedrijventerreinen. (1) • Mobiliteitshubs opzetten in de regio. (1,4,5) • OV en deelvervoer dichtheid, sturen via concessies, aanbestedingen, goede infrastructuur en overleg met de sector. (1,4,5,8) • Samenwerking voor duurzame bereikbaarheid in de regio in RMP. (5) • Aantrekkelijker maken wonen en werken in eigen gemeente. (5) • Communicatie / bewustwording, overstap naar duurzame mobiliteitsvormen. (6)
Mobiele werktuigen	• Invloed bij eigen aanbestedingen en eisen bij gronduitgifte. (1,2) • Electrische werktuigen stimuleren en subsidiëren. (4,6)
Gebouwde Omgeving	
Energiegebruik Consumenten	• Stevig regie voeren op lokale warmtetransitie (1,5,6,7): • Concretiseren Transitievisie Warmte (tijdpad, warmteopties, aanwijzen wijken voor 2030) richting WUP • Opstellen uitvoeringsplannen per gebied/wijk • WGIW inzetten voor aanwijsbevoegdheid gebieden aardgasvrij (vastleggen in omgevingsplan) • Aardgasbesparing bewoners: stimuleren, subsidiëren, communiceren (4,5,6): • Energieloket, vouchers • Energiecoaches, fixbrigade • Energiefonds voor koop en huur, aantrekkelijke aanvullende financiering verduurzamingsmaatregelen (Aanvullend op nationaal Warmtefonds) • Ontzorging verduurzamingsaanpak (intake, advies, begeleiding bij uitvoering, evt. garant staan voor besparing) • Collectieve inkoopacties • Energiearmoede aanpak • Duurzaamheidskrant, campagnes • Participatie • Prestatieafspraken maken met woningcorporaties (1,5) • Duurzame eisen voor nieuwbouw opstellen (strenger dan BENG of via gronduitgifte) (1,2,4,5) • VVE gerichte programma's opstarten (4,5,6) • Gezamenlijk optrekken in NPLW regiostructuur, RSW (5,7) • OZB belasting gebruiken om te sturen op verduurzaming (Vb. Tijdelijke korting bij labelsprong) (1,4)
Energiegebruik en processen Handel,	• Handhaving van Activiteitenbesluit Milieubeheer (<5 TVT) (1) • Handhaving van label C plicht kantoren aanscherpen (1)

Diensten en Overheid (HDO)	• Minder of duurzame straatverlichting installeren (1) • Eigen vastgoed verduurzamen (2) • Stevig regie voeren op lokale warmtetransitie (TVW, uitvoeringsplannen, WGIW) (1,5,6,7) • Aardgasbesparing bedrijven: stimuleren, subsidiëren, communiceren (4,5,6) • Energieloket, vouchers, Groningen werkt Slim • Energiescans tegen gereduceerd tarief of gratis uitvoeren • Leningen, subsidies aanbieden voor bedrijven, bijvoorbeeld via een Energiefonds • Collectieve inkoopacties bedrijven • Contactpersonen aanspreken , aanjagen, stimuleren • Duurzame eisen voor nieuwbouw opstellen (strenger dan BENG of via gronduitgifte) (1,2,4,5) • OZB belasting gebruiken om te sturen op verduurzaming (Vb. Tijdelijke korting bij labelsprong) (1,4) • Zon-PV op bedrijfsdaken/parken stimuleren en subsidiëren en ruimte in omgevingsplannen bieden (1,5) • Gratis dakonderzoek aanbieden (draagkracht constructie); gezamenlijke inkoopacties (5)
Industrie	
Voedings- en genotmiddelenindustrie, Papier(waren) en Overige bouw	• Sommige bedrijven vallen onder het activiteitenbesluit (niet de zware industrie). Dan is gemeente bevoegd gezag en kan zij handhaven op de Energiebesparingsplicht (<5 TVT). (1) • Eisen stellen aan het gebruik van percelen via het omgevingsplan. (1) • Aardgasbesparing van bedrijven: stimuleren, subsidiëren (4,5) • Energiescans • Leningen, subsidies • Contactpersonen, aanjagen, stimuleren • Opzetten van duurzame bedrijvencoalitie • Financieren van pilots voor verduurzaming • De gemeente kan faciliteren rond landelijke/regionale programma's voor verduurzaming van de industrie. (5) • Kennisdeling en -ontwikkeling faciliteren tussen bedrijven. (5,7)
Storten	• De gemeente kan eisen stellen bij het aanbesteden van (commercieel) storten. (1,4) • Methaan afvangen op stortplaatsen (indien van toepassing). (1,4,5) <u>Afval verminderen:</u> • Afval beleid aanscherpen, scheiden stimuleren, meer betalen voor restafval, bewustwording, etc. (1,5,6)
AVI's	<u>AVI's:</u> • Duurzaamheidseisen en/of criteria stellen bij de aanbesteding voor een AVI, niet voor de laagste prijs gaan (vorm van subsidie). (1,4) • Stimuleren om de restwarmte van de AVI in te zetten. (5) • Gesprek aangaan met bestuur desbetreffende (koepelorganisatie van) AVI over verduurzaming. (5) <u>Afval verminderen:</u> • Afval beleid aanscherpen, scheiden stimuleren, meer betalen voor restafval, bewustwording, etc. (1,5,6)
Energiegebruik en processen Riolering en	• De gemeente is hier niet verantwoordelijk voor, dat zijn de Waterschappen. Energiebesparing, groengasproductie en warmte-uitkoppeling zijn mogelijk. De gemeente kan hierin stimuleren,

waterzuiverings-installaties	subsidiëren en mogelijk ook participeren. RWZI kan ook de basis zijn voor een energiehub. (3,4,5) • De gemeente kan ook een rol spelen in het leveren van kennis voor warmte-uitkoppeling vanuit de RSW en/of TVW. (7)
Landbouw	
Kunstmest	• De gemeente kan stimuleren, subsidiëren en communiceren met als doel: minder intensief landgebruik, kringloop landbouw en/of biologische bedrijven. (4,5,6) • Ondersteuning bieden bij vergunningswijzigingen of bij overstap (voorbeeld: van weiland naar voedselbos is complex). (1) • De gemeente kan lobbyen bij de provincie en het rijk. (8)
Landbouwhuisdieren – rundvee + algemeen	• De gemeente kan stimuleren, subsidiëren en communiceren met als doel: minder intensief landgebruik, kringloop landbouw en/of biologische bedrijven. Ook kan de gemeente procesbegeleiding verzorgen voor de verduurzaming van de landbouw of bij uitkoop. (4,5,6) • Ondersteuning bieden bij vergunningswijzigingen of bij overstap (voorbeeld: van weiland naar voedselbos is complex). (1) • Een stimuleringsfonds opzetten voor duurzame landbouw. (4) • Indien grond vrijkomt, deze benutten voor duurzame toepassingen. (1) • Het ontmoedigen van vestiging van nieuwe boerenbedrijven binnen de gemeente. (1) • Consumentengedrag beïnvloeden middels communicatie. De gemeente kan een voorbeeldrol pakken. (6) • De gemeente kan lobbyen bij de provincie en het rijk. (8)
Energiegebruik Landbouw	• De gemeente kan energiebesparing bij boerenbedrijven stimuleren. (4,5,6) • Stimuleren van minder intensief landgebruik (minder diesel & emissies uit bodem). (4,5,6) • Stimuleren van (mest)vergisting bij boerenbedrijven en inzet van reststromen. (1,4,5) • De gemeente kan lobbyen bij de provincie en het rijk. (8)
Landgebruik	
Bos	• De gemeente kan zorgen voor een toename van biomassa door bos, houtwallen en vergroening (Omgevingsvisie, Omgevingsplannen, groenbeleid, nieuw bos, stimuleren koolstofopslag). (1,2,4)
Landbouwgrond	• In gesprek gaan met landbouwbedrijven, zie ook sectie kunstmest en dierlijke mest
Grasland	• Aanpassen maaibeleid (1, 2, 4)
Moeras-/veengrond	• Samenwerken met het Waterschap om de grondwaterstand te verhogen. Dit vermindert veenoxidatie en verbetert koolstofopslag in de bodem. (1,4,5,8)
Bebouwing	• Geen maatregelen geïdentificeerd
Overige grond	• Geen maatregelen geïdentificeerd

Berenschot

‘WIJ ZIJN BERENSCHOT, GRONDLEGGER VAN VOORUITGANG’

Wij zien een Nederland dat altijd in ontwikkeling is. Zowel sociaal als organisatorisch verandert er veel. Al meer dan 80 jaar volgen wij deze ontwikkelingen op de voet en werken we aan een vooruitstrevende samenleving. Daarbij staan we voor duurzaam advies en de implementatie hiervan. Altijd gericht op vooruitgang én echt iets kunnen betekenen voor mensen, organisaties en de maatschappij.

Alles wat we doen, is onderzocht, onderbouwd en vanuit meerdere invalshoeken bekeken. In ons advies zijn we hard op de inhoud, maar houden rekening met de menselijke maat. Onze adviseurs doen er alles aan om complexe vraagstukken om te zetten naar praktische oplossingen waar u iets mee kan. Wij geven advies en bieden digitale oplossingen waarbij we ons focussen op:

- Toekomst van werk en organisatie
- Energietransitie
- Transformatie van zorg
- Transformatie van openbaar bestuur

Berenschot Groep B.V.

Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG UTRECHT
Postbus 8039, 3503 RA UTRECHT
030 2 916 916
www.berenschot.nl

gemeente ooststellingwerf

Extern zaak ID (zaakcode) : 0085185269

De raad van de gemeente Ooststellingwerf;

nr. 8

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 12 december 2023;

Besluit

1. De Startnotitie energietransitie vast te stellen;
2. Vervolgens vier werkvergaderingen te organiseren over de rol van de gemeente in de energietransitie.

Geamendeerd Besluit

1. De startnotitie energietransitie vast te stellen met de volgende wijzigingen:

- Pagina 11, de regel: "Om uitstoot in deze sector te verminderen, is het noodzakelijk om te kijken naar de reductie van rundveehouderijen/veehouderijen."

- Pagina 14 de tekst "Veehouderijen reduceren"

  En deze te vervangen door:

- Pagina 11 de regel: "Om uitstoot in deze sector te verminderen, is het noodzakelijk om te kijken naar de reductie van uitstoot van rundveehouderijen/veehouderijen."

- Pagina 14 de tekst "Veehouderijen reduceren uitstoot"

2. Vervolgens vier werkvergaderingen te organiseren over de rol van de gemeente in de energietransitie.

Besloten in de openbare vergadering van 31 januari 2024.

, griffier.

, voorzitter.

AMENDEMENT

A-043a

De raad van de gemeente Ooststellingwerf, in vergadering bijeen d.d. 30 Januari 2024

Agendapunt : 8 Startnotitie Energietransitie

Onderwerp amendement: Energietransitie, een eerlijk aandeel

Ondergetekenden, leden van de raad van de gemeente Ooststellingwerf, stellen voor om de startnotitie energietransitie vast te stellen met dien verstande dat op:

Pagina 11, de regel: “Om uitstoot in deze sector te verminderen, is het noodzakelijk om te kijken naar de reductie van rundveehouderijen/veehouderijen.”

Pagina 14 de tekst “Veehouderijen reduceren”

En deze te vervangen door:

Pagina 11 de regel: “Om uitstoot in deze sector te verminderen, is het noodzakelijk om te kijken naar de reductie van uitstoot van rundveehouderijen/veehouderijen.”

Pagina 14 de tekst “Veehouderijen reduceren uitstoot”

Toelichting:
-

Ondertekening en naam:

VVD, Sierd van Weperen
CDA, Thomas Wiebe Swart
ChristenUnie, Berend Leistra
PvdA, Jan Vledder
VPO, Elaine Messham
GroenLinks, Lisa Edema

Het amendement is aangenomen / verworpen in de vergadering van d.d. 30 januari 2024

Mevr. A. Hensen, griffier

AMENDEMENT

A-44

De raad van de gemeente Ooststellingwerf, in vergadering bijeen d.d. 30 Januari 2024

Agendapunt :8 Startnotitie Energietransitie

Onderwerp amendement: Energietransitie, een eerlijk aandeel 2

Ondergetekenden, leden van de raad van de gemeente Ooststellingwerf, stellen voor om de startnotitie energietransitie vast te stellen met dien verstande dat op:

1. Pagina 13 na de derde alinea wordt toegevoegd:

   “Bij deze voorbeelden moet duidelijk een splitsing worden gemaakt tussen het behalen van energieneutraal of klimaat neutrale doelstellingen.”

2. Pagina 14 de tekst “Veehouderijen reduceren” wordt verwijderd.

3 Pagina 15 de tekst “Het voorstel is om in overleg met de agendacommissie van de gemeenteraad vier werkvergaderingen te organiseren met de gemeenteraad over het onderwerp Energietransitie in de eerste helft van 2024. Drie werkvergaderingen om de bovenstaande drie scenario’s samen met de gemeenteraad verder te verkennen (één werkvergadering per scenario) en één werkvergadering waarin de opbrengst van de drie voorgaande werkvergaderingen samenkomt en conclusies voor het vervolg kunnen worden getrokken.”

   Aan te vullen met de tekst:

   “De drie scenario’s voor de vier werkvergaderingen zijn bij deze niet vastgesteld, maar kunnen worden ingebracht in de discussie bij de werkvergaderingen.”

Toelichting:
In de startnotitie energietransitie worden de termen energieneutraal en CO2 neutraal herhaaldelijk door elkaar heen gebruikt. Kijken we naar de fossiele emissies in de landbouw dan blijkt die volgens Berenschot al erg laag (pag 15, Berenschot). Bij het thema CO2 neutraal, wordt de opslag van koolstof en eigen kringloop niet meegenomen, enkel uitstoot. Vervolgens wordt als oplossing om CO2 neutraal te worden geopperd als bevoegd gezag de veehouderij te willen reduceren. Bij deze “oplossing” worden boerenbedrijven ten onrechte als zondebok gebruikt om CO2 klimaatdoelen te halen en hierin weggezet als ongewenst. Dit doet geen recht aan onze inwoners.

https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2022/06/24/melkveebedrijf-bindt-meer-co2-in-de-bodem-dan-het-uitstoot

Ondertekening en naam:

VVD, Bram van’t Klooster
CDA, Thomas Wiebe Swart
ChristenUnie, Berend Leistra
PvdA, Jan Vledder
VPO, Elaine Messham

Het amendement is aangenomen / verworpen in de vergadering van d.d. 30 januari 2024

Mevr. A. Hensen, griffier

Raadsvoorstel

Commissievergadering	**:**	Ruimte
Titel	:	Meerjaren Onderhouds Plan (MOP) Wegen 2024-2028
Onderwerp	:	Onderhoudsplan wegen, fiets- en voetpaden
Portefeuillehouder/Teamleider	:	Gerben But – Jeroen Sikkens
Extern zaak ID (zaakcode)	:	0085188867

Datum collegevergadering
12 december 2023

Voorgesteld besluit
1. Het Meerjaren Onderhouds Plan (MOP) wegen 2024-2028 zoals weergegeven op de “Overzichtskaart” en “Doorkijk” vast te stellen.

Openbaar
Ja, passief via openbaar verslag

Inleiding
Om de gemeente goed bereikbaar te houden is een kwalitatief goed en veilig wegen, fiets- en voetpaden netwerk nodig. Daarnaast heeft de gemeente vanuit verschillende wet- en regelgeving de verplichting om de wegen, fiets- en voetpaden te onderhouden.

Argumenten
1.1 Vanuit verschillende wet- en regelgeving is het onderhouden van wegen, fiets- en voetpaden verplicht.
In de Wegenwet staat dat een gemeente verplicht is een weg te onderhouden indien deze aangewezen is als openbare weg. Daarnaast stelt het Besluit Begroting en Verantwoording dat er voor de wegen (één van de kapitaalgoederen) een solide financieel beleid moet zijn. Ook wordt er gecontroleerd op de aanwezigheid van goed onderbouwde onderhoudsplannen zoals de Meerjaren Onderhouds Plan (MOP) wegen. Deze plannen moeten financieel verankerd zijn in de (meerjaren) begroting. Deze plannen moeten tijdig worden uitgevoerd om toekomstige hogere kosten te vermijden. Onze toezichthouder, de provincie, toetst ons vanuit het BBV op de aanwezigheid van meerjarige onderhoudsplannen en de financiële verwerking hiervan in de begroting.

1.2 De financiële verordening is leidend.
In artikel 21 Onderhoud kapitaalgoederen van de nieuwe financiële verordening zijn de verplichtingen opgenomen zoals deze gelden vanuit het BBV. Hierin staat dat het college van B&W ten minste eens in de vijf jaar de onderhoudsplannen voor de Openbare Ruimte ter vaststelling aanbiedt aan de Raad.

1.3 De maatregelen van de MOP-wegen 2024-2028 zijn uitgewerkt.
Op de bijgevoegde MOP Wegen 2024-2028 planjaar 2024-2025 (Overzichtstekening) en de MOP Wegen 2024-2028 planjaar 2026-2027-2028 (Doorkijk) zijn de maatregelen behorende bij het voorgestelde besluit vermeld.
In de tabel op de overzichtstekening zijn de maatregelen en de bijbehorende budgetten per straat/wegvak aangegeven. De nummering van de verschillende maatregelen komt overeen met de nummering op de overzichtstekening.

1.4 Door alle wegen te beoordelen wordt er maatwerk geleverd.
Alle gemeentelijke verhardingen zijn in maart en april 2023 geïnspecteerd door een onafhankelijke weginspectie bedrijf. Alle wegen, waar op basis van de resultaten van de inspectie maatregelen noodzakelijk zijn in 2024 en 2025, zijn ambtelijk beoordeeld. Bij deze beoordeling zijn de definitief te nemen maatregelen bepaald. Hierbij is onder andere rekening gehouden met de fundering, grondgesteldheid en andere weg specifieke eigenschappen. Op deze wijze ontstaat maatwerk per weg.

1.5 De Raad heeft extra budget beschikbaar gesteld
De raad heeft bij de vaststelling van de begroting 2024 besloten om extra financiële middelen beschikbaar te stellen om de kwaliteit van de wegen, fiets- en voetpaden te verbeteren. Voor de planjaren 2024 en 2025 is per jaar € 700.000 (totaal € 1.400.000,-) beschikbaar gesteld. Deze extra middelen zijn verwerkt in de Programmabegroting. De extra middelen gecombineerd met het reguliere jaarlijks beschikbare onderhoudsbudget van €1.115.345 is vertaald in het onderhoudsplan voor de komende twee jaar.

1.6 Door het onderhoud aan de wegen integraal uit te voeren maken we werk met werk
Het uitvoeren van groot-onderhoud aan wegen geeft de mogelijkheid om eventuele kleine verbeterpunten (die binnen het budget gerealiseerd kunnen worden) wat betreft de inrichting van de weg aan te brengen. Werk met werk maken. Om tot deze verbeterpunten te komen nemen we contact op met belanghebbenden. Hiervoor benaderen we, afhankelijk van de weg, o.a. bewoners, Plaatselijke Belangen, Dorpsbelangen, bewonerscommissies, ABO, en hulpdiensten. Door het betrekken van belanghebbenden ontstaat er begrip voor de bijkomende hinder(beleving).
Daarnaast worden de werkzaamheden afgestemd met de verschillende onderdelen vanuit de gemeente (onder andere Riolering, Groen, Duurzaamheid, Strategisch Plan Verkeersveiligheid). Daar waar mogelijk worden de werkzaamheden gecombineerd uitgevoerd.
De werkzaamheden worden ook in een vroeg stadium besproken met de verschillende Nuts-partijen zodat zij eventueel onderhoud aan de kabels en leidingen vooraf kunnen uitvoeren.

1.7 Risico aansprakelijkheid moet tot een minimum worden beperkt.
Door de huidige staat van met name asfaltverhardingen ontstaan er momenteel regelmatig gaten in het wegdek. Zodra we deze gaten zelf waarnemen of als er door bijvoorbeeld een oplettende bewoner op gewezen wordt, dan wordt het gat per direct door onze eigen dienst of een aannemer hersteld. In de tussenliggende tijd kan er sprake zijn van een gevaarlijke en verkeersonveilige situatie. Door de kwaliteit van de wegen, fiets en voetpaden te verbeteren komen dit soort situaties veel minder vaak voor komen. Hiermee vermindert ook het risico op (terechte) aansprakelijkheidsstelling door weggebruikers.

1.8 Het toekomstige onderhoud kan binnen het budget worden uitgevoerd.
Door de extra investering op het gebied van wegen, fiets- en voetpaden kunnen de structurele lasten op het huidige niveau worden gehouden. Het areaal verharding is cyclisch doorgerekend voor een periode van twintig jaar.

1.9 Het onderhoud is aangegeven per straat.
In de bijgevoegde tekening (bijlage 1) en de zogeheten *dynamische geo-viewer* is het onderhoud weergegeven. Binnen de viewer zijn alle relevante onderdelen die nodig zijn om een beeld te vormen van het onderhoud beschikbaar gesteld. Per straat is er aangegeven wat de werkzaamheden inhouden en welk deel van het budget ervoor gereserveerd is. Deze viewer wordt na besluitvorming ook extern via de gemeentelijke website beschikbaar gesteld.

1.10 Onze eigen dienst voert klein onderhoud uit aan verhardingen en beheert on-/halfverharde wegen.
Naast het geplande “groot onderhoud” volgens de voorliggende MOP wegen, wordt er door onze eigen dienst “klein onderhoud” uitgevoerd aan verhardingen. Dit “kleine onderhoud” bestaat uit het verhelpen van lokale kuilen, bulten of andere onvolkomenheden. Het betreft vaak voetpaden, maar ook lokale reparaties aan wegen en fietspaden worden hierbij aangepakt. De “groot onderhoud” werkzaamheden vanuit de MOP wegen en de “klein onderhoud” werkzaamheden door onze eigen dienst worden, binnen onze afdeling Openbare Ruimte, geoptimaliseerd en uitgevoerd.

De onverharde en halfverharde wegen en fietspaden worden door onze eigen dienst onderhouden. Dit betreft bijvoorbeeld zandwegen en schelpenpaden. Dit onderhoud gebeurt regulier vanuit eigen inspecties en bevindingen of meldingen van bijvoorbeeld aanwonenden/gebruikers.

1.11 Er kunnen wijzigingen optreden in de MOP wegen.
De MOP wegen 2024-2028 is opgesteld op basis van de kwaliteit van de wegen zoals deze nu aanwezig is. Mochten er gedurende de planperiode onvoorziene wijzigingen in de kwaliteit van wegen, fiets- en voetpaden voorkomen kan de planning aangepast wordt.
Bij een taakstellend budget blijft het vanwege eventuele financiële mee- of tegenvallers t.o.v. de geraamde bedragen altijd mogelijk dat er wegen uit de MOP afvallen, of dat er wegen toegevoegd kunnen worden. Eventuele meevallers blijven beschikbaar voor de uitvoering van de MOP wegen.

1.12 Er is een doorkijk naar de planjaren 2026-2028 gemaakt.
In bijlage 2 en binnen de viewer zijn ook de wegvakken aangegeven waar op basis van de huidige weginspectie onderhoud verwacht wordt in de laatste drie planjaren van de MOP (planjaren 2026, 2027 en 2028). Dit onderhoud is slechts een doorkijk. De daadwerkelijke werkzaamheden worden ter vaststelling voorgelegd aan de Raad na het doorlopen van de inspectiecyclus van 2025 en is gebaseerd op de kwaliteit die dan aanwezig is.

Kanttekeningen

1.1 Huidige prijspeil
Het benodigde en beschikbaar gestelde budget is gebaseerd op het huidige prijspeil. Er is geen indexatie opgenomen. Door de looptijd van twee jaar en de bijzondere tijden qua prijsontwikkeling is niet met 100% zekerheid te zeggen of de maatregel en/of het budget voldoende is.

Financiële toelichting

De raad heeft bij de vaststelling van de begroting 2024 besloten om extra financiële middelen beschikbaar te stellen om de kwaliteit van de wegen, fiets- en voetpaden te verbeteren. Voor de planjaren 2024 en 2025 is per jaar € 700.000 (totaal € 1.400.000,-) beschikbaar gesteld. Deze extra middelen zijn verwerkt in de Programmabegroting. De extra middelen gecombineerd met het reguliere jaarlijks beschikbare onderhoudsbudget van €1.115.345 is vertaald in het onderhoudsplan voor de komende twee jaar.

Duurzaamheid

De mogelijkheden voor duurzaamheid zijn binnen deze investering beperkt. Het is en blijft onderhoud aan bestaande verhardingen. De uitgangspunten die gehanteerd worden zijn;

- Zoveel mogelijk bestaande materialen hergebruiken.
- Asfalt toepassen met een hoog gehalte regeneraat (gebroken asfalt als basis voor het nieuwe asfalt).
- Beton toepassingen met een hoog gehalte regeneraat (hergebruik gebroken beton, de marktstandaard is 20%).
- Bij aanbestedingen voertuigen en machines voorschrijven met een lage uitstoot.
- Gunnen op duurzaamheid en kwaliteit gecombineerd met laagste prijs.
- Open staan voor ideeën van de markt.

Publicatie voor bekendmaking

De raad heeft besloten om extra financiële middelen beschikbaar te stellen om de kwaliteit van de wegen, fiets- en voetpaden te verbeteren. Voor de planjaren 2024 en 2025 is per jaar € 700.000 (totaal € 1.400.000,-) beschikbaar gesteld. De extra investering gecombineerd met het reeds aanwezige budget is vertaald in een onderhoudsplan voor de komende twee jaar. Dit onderhoudsplan is vastgesteld door de Raad.

Vervolg

Planning & communicatie
Na positieve besluitvorming door de Raad gaat het college aan de slag met de uitvoering van de werkzaamheden.

Evaluatie

Burgemeester en wethouders van Ooststellingwerf,

, secretaris , burgemeester.

Bijlagen

1. MOP wegen 2024-2028 planjaar 2024-2025 (Overzichtskaart)
2. MOP wegen 2024-2028 planjaar 2026-2027-2028 (Doorkijk)
3. Geo-viewer, de geo-viewer is bereikbaar via onderstaande link of klik hier
https://kaarten.owo-gemeenten.nl/portaal/index.html?website=DataPortaal_Oost&page=dataset&dataset=mop2024-2028%28ooststellingwerf%29&tab=kaart&wmsStyle=owo_oost_mop_2024_2028&hidePages=1&hideBreadCrumbs=1&hideFeedback=1&hideChartSettings=1&feature=55

Extern zaak ID (zaakcode) : 0085188867

De raad van de gemeente Ooststellingwerf;

nr.

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van ; 12 december 2023

gelet op; het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de Wegenwet

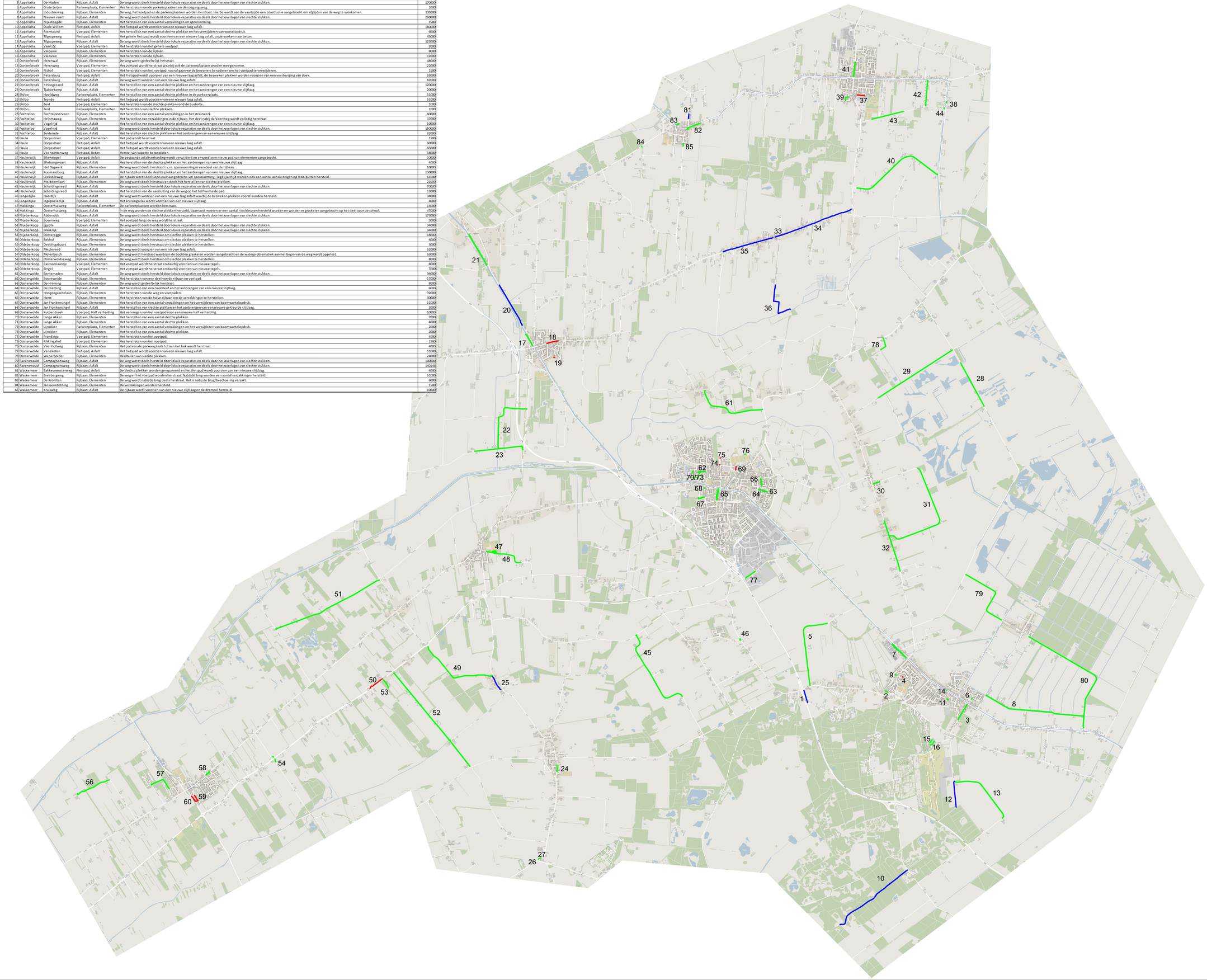
Besluit

Het Meerjaren Onderhouds Plan (MOP) wegen 2024-2028 zoals weergegeven op de “Overzichtskaart” en “Doorkijk” vast te stellen.

Besloten in de openbare vergadering van 30 januari 2024.

, griffier. , voorzitter.

	Plaatsnaam	Straatnaam	Type weg	Omschrijving	Budget
1	Appelscha	Aekingaweg	Fietspad, Asfalt	Het fietspad van asfalt wordt vervangen door een fietspad van beton. Het is onderdeel van de route voor de brandweer en wordt daarom ook verbreed.	60000
2	Appelscha	Boerestreek	Rijbaan, Elementen	De weg wordt geheel herstraat en de vele wortels die de bestrating opdrukken worden verwijderd.	16000
3	Appelscha	Boslaan	Rijbaan, Asfalt	De bestaande rijbaan van asfalt wordt gereinigd en vervangen voor elementen conform afspraken uit het verleden en passend bij de rest van de straat. De voetpaden worden herstraat.	140000
4	Appelscha	Bosweer	Voetpad, Elementen	Het voetpad wordt geheel herstraat en voorzien van nieuw materiaal.	2000
5	Appelscha	De Maden	Rijbaan, Asfalt	De weg wordt deels hersteld door lokale reparaties en deels door het overlagen van slechte stukken.	170000
6	Appelscha	Grote Leijen	Parkeerplaats, Elementen	Het herstraten van de parkeerplaatsen en de toegangsweg.	2000
7	Appelscha	Industrieweg	Rijbaan, Elementen	De weg, het voetpad en de parkeerplaatsen worden herstraat. Hierbij wordt aan de vaartzijde een constructie aangebracht om afglijden van de weg te voorkomen.	135000
8	Appelscha	Nieuwe vaart	Rijbaan, Asfalt	De weg wordt deels hersteld door lokale reparaties en deels door het overlagen van slechte stukken.	260000
9	Appelscha	Nijesteegde	Rijbaan, Elementen	Het herstellen van een aantal verzakkingen en spoorvorming.	1500
10	Appelscha	Oude Willem	Fietspad, Asfalt	Het fietspad wordt voorzien van een nieuwe laag asfalt.	160000
11	Appelscha	Riemsoord	Voetpad, Elementen	Het herstellen van een aantal slechte plekken en het verwijderen van wortelopdruk.	6000
12	Appelscha	Tilgrupweg	Fietspad, Asfalt	Het gehele fietspad wordt voorzien van een nieuwe laag asfalt, onderzoeken naar beton.	45000
13	Appelscha	Tilgrupweg	Rijbaan, Asfalt	De weg wordt deels hersteld door lokale reparaties en deels door het overlagen van slechte stukken.	125000
14	Appelscha	Vaart ZZ	Voetpad, Elementen	Het herstraten van het gehele voetpad.	2000
15	Appelscha	Valouwe	Rijbaan, Elementen	Het herstraten van de rijbaan.	8000
16	Appelscha	Valouwe	Rijbaan, Elementen	Het herstraten van de rijbaan.	12000
17	Donkerbroek	Herenwal	Rijbaan, Elementen	De weg wordt gedeeltelijk herstraat.	48000
18	Donkerbroek	Herenweg	Voetpad, Elementen	Het voetpad wordt herstraat waarbij ook de parkeerplaatsen worden meegenomen.	22000
19	Donkerbroek	Nijhof	Voetpad, Elementen	Het herstraten van het voetpad, vooraf gaan we de bewoners benaderen om het voetpad te verwijderen.	1500
20	Donkerbroek	Petersburg	Fietspad, Asfalt	Het Fietspad wordt voorzien van een nieuwe laag asfalt, de bezweken plekken worden voorzien van een versteviging van doek.	65000
21	Donkerbroek	Petersburg	Rijbaan, Asfalt	De weg wordt voorzien van een nieuwe laag asfalt.	82000
22	Donkerbroek	't Hoogezand	Rijbaan, Asfalt	Het herstellen van een aantal slechte plekken en het aanbrengen van een nieuwe slijtlaag.	120000
23	Donkerbroek	Tjabbekamp	Rijbaan, Asfalt	Het herstellen van een aantal slechte plekken en het aanbrengen van een nieuwe slijtlaag.	20000
24	Elsloo	Hoofdweg	Parkeerplaats, Elementen	Het herstellen van een aantal slechte plekken in de parkeerplaats.	11000
25	Elsloo	Tronde	Fietspad, Asfalt	Het fietspad wordt voorzien van een nieuwe laag asfalt.	61000
26	Elsloo	Zuid	Voetpad, Elementen	Het herstraten van de slechte plekken rond de bushalte.	1000
27	Elsloo	Zuid	Parkeerplaats, Elementen	Het herstraten van slechte plekken.	2000
28	Fochteloo	Fochteloerveen	Rijbaan, Elementen	Het herstellen van een aantal verzakkingen in het straatwerk.	60000
29	Fochteloo	Helomaweg	Rijbaan, Elementen	Het herstellen van verzakkingen in de rijbaan. Het deel nabij de Veenweg wordt volledig herstraat.	37000
30	Fochteloo	Vogelrijd	Rijbaan, Asfalt	Het herstellen van een aantal slechte plekken en het aanbrengen van een nieuwe slijtlaag.	10000
31	Fochteloo	Vogelrijd	Rijbaan, Asfalt	De weg wordt deels hersteld door lokale reparaties en deels door het overlagen van slechte stukken.	150000
32	Fochteloo	Zuideinde	Rijbaan, Asfalt	Het herstellen van slechte plekken en het aanbrengen van een nieuwe slijtlaag.	62000
33	Haule	Dorpsstraat	Voetpad, Elementen	Het pad wordt herstraat.	1500
34	Haule	Dorpsstraat	Fietspad, Asfalt	Het fietspad wordt voorzien van een nieuwe laag asfalt.	60000
35	Haule	Dorpsstraat	Fietspad, Asfalt	Het fietspad wordt voorzien van een nieuwe laag asfalt.	65000
36	Haule	Veenpetterweg	Fietspad, Beton	Herstel van kapotte betonplaten.	18000
37	Haulerwijk	Eikensingel	Voetpad, Asfalt	De bestaande asfaltverharding wordt verwijderd en er wordt een nieuw pad van elementen aangebracht.	10000
38	Haulerwijk	Ellebroogvaart	Rijbaan, Asfalt	Het herstellen van de slechte plekken en het aanbrengen van een nieuwe slijtlaag.	4000
39	Haulerwijk	Het Dagwerk	Rijbaan, Elementen	De weg wordt deels herstraat i.v.m. spoorvorming in een deel van de rijbaan.	10000
40	Haulerwijk	Koumansburg	Rijbaan, Asfalt	Het herstellen van de slechte plekken en het aanbrengen van een nieuwe slijtlaag.	130000
41	Haulerwijk	Leekstarweg	Rijbaan, Asfalt	De rijbaan wordt deels opnieuw aangebracht ivm spoorvorming, tegelskertsel worden ook een aantal aansluitingen op Rioolputten hersteld.	61000
42	Haulerwijk	Meidoornlaan	Rijbaan, Elementen	De weg wordt deels herstraat en deels het herstellen van slechte plekken.	22000
43	Haulerwijk	Scheidingsreed	Rijbaan, Asfalt	De weg wordt deels hersteld door lokale reparaties en deels door het overlagen van slechte stukken.	70000
44	Haulerwijk	Scheidingsreed	Rijbaan, Elementen	Het herstellen van de aansluiting van de weg op het half verharde pad.	13000
45	Langedijke	Haerdijk	Rijbaan, Asfalt	De weg wordt voorzien van een nieuwe laag asfalt waarbij de bezweken plekken vooraf worden hersteld.	94000
46	Langedijke	Ingepoeledijk	Rijbaan, Asfalt	Het kruisingsvlak wordt voorzien van een nieuwe slijtlaag.	4000
47	Makkinga	Oosterhuisweg	Parkeerplaats, Elementen	De parkeerplaatsen worden herstraat.	14000
48	Makkinga	Oosterhuisweg	Rijbaan, Asfalt	In de weg worden de slechte plekken hersteld, daarnaast moeten er een aantal rioolsleuven hersteld worden en worden er graskeien aangebracht op het deel voor de school.	47000
49	Nijeberkoop	Abbendijk	Rijbaan, Asfalt	De weg wordt deels hersteld door lokale reparaties en deels door het overlagen van slechte stukken.	173000
50	Nijeberkoop	Bovenweg	Voetpad, Elementen	Het voetpad langs de weg wordt herstraat.	5000
51	Nijeberkoop	Egypte	Rijbaan, Asfalt	De weg wordt deels hersteld door lokale reparaties en deels door het overlagen van slechte stukken.	94000
52	Nijeberkoop	Frankrijk	Rijbaan, Asfalt	De weg wordt deels hersteld door lokale reparaties en deels door het overlagen van slechte stukken.	94000
53	Nijeberkoop	Oosteregge	Rijbaan, Elementen	De weg wordt deels herstraat om slechte plekken te herstellen.	18000
54	Oldeberkoop	Bekhof	Rijbaan, Elementen	De weg wordt deels herstraat om slechte plekken te herstellen.	4000
55	Oldeberkoop	Deddingabuurt	Rijbaan, Asfalt	De weg wordt deels herstraat om slechte plekken te herstellen.	3000
56	Oldeberkoop	Meulereed	Rijbaan, Asfalt	De weg wordt voorzien van een nieuwe laag asfalt.	62000
57	Oldeberkoop	Molenbosch	Rijbaan, Elementen	De weg wordt herstraat waarbij in de bochten graskeien worden aangebracht en de waterproblematiek aan het begin van de weg wordt opgelost.	63000
58	Oldeberkoop	Oosterwoldseweg	Rijbaan, Elementen	De weg wordt deels herstraat om slechte plekken te herstellen.	8000
59	Oldeberkoop	Pastoorslaantje	Voetpad, Elementen	Het voetpad wordt herstraat en daarbij voorzien van nieuwe tegels.	8000
60	Oldeberkoop	Singel	Voetpad, Elementen	Het voetpad wordt herstraat en daarbij voorzien van nieuwe tegels.	7000
61	Oosterwolde	Bentemaden	Rijbaan, Asfalt	De weg wordt deels hersteld door lokale reparaties en deels door het overlagen van slechte stukken.	94000
62	Oosterwolde	Boerewiede	Rijbaan, Elementen	Het herstraten van een deel van de rijbaan en voetpad.	17000
63	Oosterwolde	De Hieming	Rijbaan, Elementen	De weg wordt gedeeltelijk herstraat.	8000
64	Oosterwolde	De Hieming	Rijbaan, Asfalt	Het herstellen van een rioolsleuf en het aanbrengen van een nieuwe slijtlaag.	6000
65	Oosterwolde	Hoogengaardelaan	Rijbaan, Elementen	Het herstraten van de weg en voetpaden.	92000
66	Oosterwolde	Horst	Rijbaan, Elementen	Het herstraten van de halve rijbaan om de verzakkingen te herstellen.	30000
67	Oosterwolde	Jan Frankensingel	Rijbaan, Elementen	Het herstellen van een aantal verzakkingen en het verwijderen van boomwortelopdruk.	13000
68	Oosterwolde	Jan Frankensingel	Rijbaan, Asfalt	Het herstellen van slechte plekken en het aanbrengen van een nieuwe gekleurde slijtlaag.	3000
69	Oosterwolde	Kuipenstreek	Voetpad, Half verharding	Het vervangen van het voetpad voor een nieuwe half verharding.	10000
70	Oosterwolde	Lange Akker	Rijbaan, Elementen	Het herstellen van een aantal slechte plekken.	7000
71	Oosterwolde	Lange Akker	Rijbaan, Elementen	Het herstellen van een aantal slechte plekken.	4000
72	Oosterwolde	Lijnakker	Parkeerplaats, Elementen	Het herstellen van een aantal verzakkingen en het verwijderen van boomwortelopdruk.	2000
73	Oosterwolde	Lijnakker	Rijbaan, Elementen	Het herstellen van een aantal slechte plekken.	2000
74	Oosterwolde	Prandinga	Voetpad, Elementen	Het herstraten van het voetpad.	4000
75	Oosterwolde	Rikkingahof	Voetpad, Elementen	Het herstraten van het voetpad.	1500
76	Oosterwolde	Veenhofweg	Rijbaan, Elementen	Het pad van de parkeerplaats tot aan het hek wordt herstraat.	4000
77	Oosterwolde	Venekoten	Fietspad, Asfalt	Het fietspad wordt voorzien van een nieuwe laag asfalt.	11000
78	Oosterwolde	Weperpolder	Rijbaan, Elementen	Herstellen van slechte plekken.	24000
79	Ravenswoud	Compagnonsweg	Rijbaan, Asfalt	De weg wordt deels hersteld door lokale reparaties en deels door het overlagen van slechte stukken.	100000
80	Ravenswoud	Compagnonsweg	Rijbaan, Asfalt	De weg wordt deels hersteld door lokale reparaties en deels door het overlagen van slechte stukken.	140146
81	Waskemeer	Bakkeveensterweg	Fietspad, Asfalt	De slechte plekken worden gerepareerd en het fietspad wordt voorzien van een nieuwe slijtlaag.	4000
82	Waskemeer	Breebergweg	Rijbaan, Elementen	De weg en het voetpad worden herstraat. Nabij de brug worden een aantal verzakkingen hersteld.	61000
83	Waskemeer	De Kromten	Rijbaan, Elementen	De weg wordt nabij de brug deels herstraat. Het is nabij de brug/beschoeiing verzakt.	6000
84	Waskemeer	Janssenstichting	Rijbaan, Elementen	De verzakkingen worden hersteld.	1500
85	Waskemeer	Kruisweg	Rijbaan, Asfalt	De rijbaan wordt voorzien van een nieuwe slijtlaag en de drempel hersteld.	10000

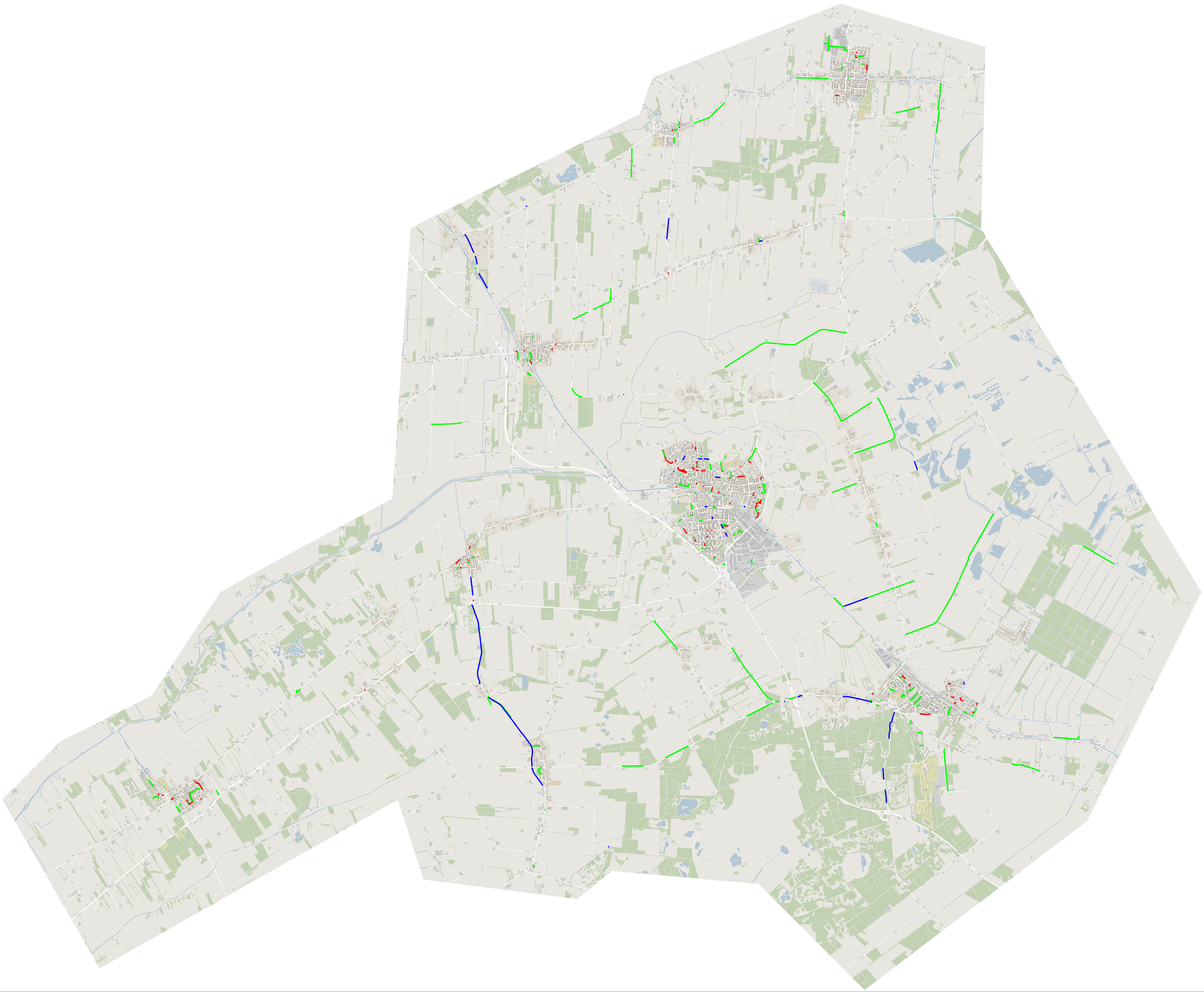

gemeente ooststellingwerf

MOP wegen 2024-2028
planjaar 2024-2025

Definitief ingeplande werkzaamheden

afdeling	: Openbare Ruimte
tekenaar	: J. de Vos
datum	: 22 november 2023
versie	: 1
afdrukformaat	:A0

gemeente ooststellingwerf

MOP wegen 2024-2028
Doorkijk 2026-2027-2028

Werkzaamheden zijn indicatief
Definitieve planning 2026 en 2027 wordt 2025 opgesteld

afdeling	: Openbare Ruimte
tekenaar	: J. de Vos
datum	: 22 november 2023
versie	: 1
afdrukformaat	:A0

gemeente ooststellingwerf

Extern zaak ID (zaakcode) : 0085188867

De raad van de gemeente Ooststellingwerf;

nr. 9

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van ; 12 december 2023

gelet op; het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de Wegenwet

Besluit

Het Meerjaren Onderhouds Plan (MOP) wegen 2024-2028 zoals weergegeven op de "Overzichtskaart" en "Doorkijk" vast te stellen.

Besloten in de openbare vergadering van 31 januari 2024.

griffier.

, voorzitter.

Raadsvoorstel

Commissievergadering	**:**	Commissie P&C
Titel	:	Kaderbrief 2025-2028 van de Veiligheidsregio Fryslan
Onderwerp	:	Kaderbrief 2025-2028 van de Veiligheidsregio Fryslân
Portefeuillehouder/Teamleider	:	Jack Werkman/ Froukje de Wit
Extern zaak ID (zaakcode)	:	0085189227

Datum collegevergadering
19 december 2023

Voorgesteld besluit
Het college verzoekt de gemeenteraad om:

1. Kennis te nemen van de kaderbrief 2025-2028 van de Veiligheidsregio Fryslân (VRF);
2. Kennis te nemen van de eerste begrotingswijziging 2024 van de VRF, met een stijging van de gemeentelijke bijdrage van € 198.073 voor 2024 naar in totaal € € 3.273.545;
3. Kennis te nemen van de nieuwe financiële verordening;
4. Geen zienswijze in te dienen met betrekking tot bovenstaande drie onderwerpen.

Openbaar
Ja, passief via openbaar verslag

Inleiding

Wij ontvingen de kaderbrief 2025-2028 van Veiligheidsregio Fryslân (VRF) ter behandeling door de gemeenteraad. In dit jaarlijks terugkerend document beschrijft de VRF de ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de begroting 2025 en verder. Een eventuele zienswijze op deze kaderbrief is een middel om te kunnen sturen op de begroting van de VRF. Naast de kaderbrief ontvingen wij gelijktijdig de eerste begrotingswijziging 2024 en de financiële verordening.
De financiële toekomst van de gemeenten is onzeker. Het zogenoemde ravijnjaar 2026 komt steeds dichterbij en de gemeenten hebben nog geen duidelijkheid. De VRF is zich hiervan bewust en beperkt de toename van het financieel kader tot het noodzakelijke. Aangegeven wordt de insteek is dat dienstverlening sober en doelmatig uit wordt gevoerd, met instandhouding van de kwaliteit.
In de kaderbrief 2025-2028 zijn dan ook geen beleidsontwikkelingen opgenomen. De uitzettingen betreffen de uitkomsten van het project doorlichting begroting en de autonome ontwikkelen. Daarnaast wordt voorgesteld om de eerder begrote stortingen in de egalisatiereserve niet te doen. Het cao-effect is voor het jaar 2023 binnen de begroting van de VRF opgevangen, pas vanaf 2024 vraagt dit een uitbreiding van het kader. Ook is aan het algemeen bestuur in december voorgesteld om het incidentele effect van scenario 3 (zoals we dat bij de vorige kaderbrief hebben afgesproken) niet te verrekenen, maar alleen het structurele effect door te voeren.

Argumenten

1.1 Het financieel kader leidt tot een structurele borging van de voorziene financiële ontwikkelingen
In het financieel kader zijn de effecten opgenomen van de doorlichting begroting en de autonome ontwikkelingen zoals de verwachte ontwikkelingen rondom loonkosten en inflatie van de materiële kosten.

2.1 In de eerste begrotingswijziging 2024 worden ontwikkelingen verwerkt in het lopende jaar
In de begrotingswijziging zijn de effecten opgenomen van de autonome ontwikkelingen zoals de verwachte ontwikkelingen rondom loonkosten en het rijksvaccinatieprogramma. Daarnaast is een voorlopige verrekening van het structurele effect van scenario 3 verwerkt.

3.1 De financiële verordening is naar aanleiding van behandeling van de kaderbrief 2023-2027 op onderdelen aangepast.
Bij de behandeling van de begroting 2023 en de kaderbrief 2024-2027 werd een aantal onderdelen van de financiële verordening ter discussie gesteld. Dit betrof met name de indexatiesystematiek. Daarom is afgesproken om de verordening te evalueren met de Auditcommissie. Dit heeft geleid tot een aantal aanpassingen van de financiële verordening. Voor materiele kosten wordt gebruikt van de consumentenprijsindex (CPI). Voor loonkostenindexatie is er geen wijziging gedaan.
De begrotingswijziging 2024 en de kaderbrief 2025-2028 zijn opgesteld volgens de uitgangspunten zoals opgenomen in deze gewijzigde verordening. Passend bij de doelstelling van de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen ontvangen wij ook graag uw zienswijze op onze aangepaste financiële verordening.

4.1 De financiële stukken geven geen aanleiding voor het indienen van een zienswijze
De VRF geeft in de aangeleverde stukken duidelijk aan waar de onzekerheden zitten in de toekomst en hoe ze deze mogelijk willen opvangen. Ook is hier in de begroting op veel onderdelen ook rekening mee gehouden.

Kanttekeningen

Een belangrijk onderdeel van de kaderbrief zijn de onzekerheden en risico's. Hierbij worden bijvoorbeeld onderwerpen als de Omgevingswet, onderhouds- en exploitatielasten vastgoed en de functiewaardering

verpleegkundigen en doktersassistenten benoemd. Deze zaken kunnen dus voorkomen en hebben vaak financiële consequenties. Omdat de onderwerpen niet op geld gezet zijn, zijn de financiële gevolgen hiervan onzeker.

Financiële toelichting

Kaderbrief 2025-2028 en begrotingswijziging 2024
De huidige bijdrage van de gemeente aan de VRF zoals nu opgenomen in de gemeentebegroting 2024 is:

huidige bijdrage obv begroting 2024 in €	*2024*	2025	2026	2027	2028
GGD	*1.182.400*	1.183.183	1.183.183	1.183.183	1.183.183
Crisis	*121.337*	121.540	121.540	121.540	121.540
Brandweer	*1.771.735*	1.791.705	1.791.705	1.791.705	1.791.705
Totaal	***3.075.472***	**3.096.428**	**3.096.428**	**3.096.428**	**3.096.428**

Op basis van de begrotingswijziging 2024 (=kolom 2024) en de kaderbrief 2025-2028 worden de gemeentelijke bijdragen voor Ooststellingwerf vastgesteld op:

nieuwe bijdrage obv kaderbrief 2025-2028	*2024*	2025	2026	2027	2028
GGD	*1.276.119*	1.343.338	1.343.338	1.343.338	1.343.338
Crisis	*138.184*	154.310	154.310	154.310	154.310
Brandweer	*1.859.242*	1.951.425	1.951.425	1.951.425	1.951.425
Totaal	***3.273.545***	**3.449.073**	**3.449.073**	**3.449.073**	**3.449.073**

Per saldo zijn de gevolgen als volgt:

Verschillen tov B2024	*2024*	2025	2026	2027	2028
Totaal	***-198.073***	**-352.645**	**-352.645**	**-352.645**	**-352.645**

De stijging van de bijdrage zit zowel in beleidsmatige en autonome financiële ontwikkelingen. De stijging in 2024 is volledig toe te rekenen aan indexatie van loonkosten op basis van de werkelijke loonontwikkeling. In deze begrotingswijziging is de uitwerking van de cao op de begroting 2024 van Veiligheidsregio Fryslân meegenomen.

De stijging voor de jaren 2025 en verder wordt veroorzaakt door autonome ontwikkelingen zoals ontwikkeling van loonkosten, indexering van materiele kosten en ontwikkelingen van rentekosten. Daarnaast zijn met ingang van 2024 extra middelen toegevoegd aan het gemeentefonds voor de uitvoering van de maternale Kinkhoestvaccinatie. Er wordt geen bijdrage gevraagd voor beleidsontwikkelingen.

Door de toevoeging van een aantal incidentele meevallers aan de egalisatiereserve, bevindt het saldo van deze reserve zich binnen de door het bestuur vastgestelde bandbreedtes. Daarom is het niet nodig om de initieel begrote storting te effecturen. Alle financiële consequenties worden verwerkt in de voorjaarsrapportage 2024.
Uitwerking scenario 3
Bij de kaderbrief 2024-2027 is afgesproken het effect van de inflatie van de materiële kosten volgens het afgestemde ‘scenario 3’ te verrekenen. In dit scenario is de indexatie van de materiële kosten voor 2024 voorlopig afgetopt op 8%. Deze indexatie wordt achteraf op basis van de werkelijke ontwikkeling van het gemeentefonds over de jaren 2022, 2023 en 2024 geëvalueerd en verrekend. Het te verrekenen bedrag betreft dus het verschil tussen wat de gemeenten aan indexatie hebben afgedragen aan Veiligheidsregio

Fryslân en hetgeen ze zouden hebben bijgedragen, wanneer de indexatie van het gemeentefonds zou zijn gehanteerd.

Voor 2022 en 2023 zijn de verschillen inmiddels definitief bepaald. De resultaten van Veiligheidsregio Fryslân wijken in beide jaren voordelig af van de begroting. Er is geen financiële noodzaak om voor de jaren 2022 en 2023 het bedrag te verrekenen. Dit wordt dus door de VRF 'zelf' opgevangen en niet doorberekend aan de gemeentelijke bijdragen. Voor 2024 is de meicirculaire 2024 van het gemeentefonds nodig om een definitief bedrag te bepalen. Besluitvorming over dit mogelijk te verrekenen bedrag wordt uitgesteld tot het moment dat de meicirculaire bekend is.

Vervolg

Planning & communicatie
Eventuele zienswijzen vanuit gemeenten dienen uiterlijk 2 februari 2024 aangeleverd te worden.
Op 14 maart 2024 wordt de kaderbrief door het algemeen bestuur vastgesteld na behandeling in de bestuurscommissies veiligheid en gezondheid.

Burgemeester en wethouders van Ooststellingwerf,

, secretaris , burgemeester.

Bijlagen

- Raadsbesluit VRF
- VRF Kaderbrief 2025-2028
- Aanbiedingsbrief Kaderbrief Veiligheidsregio 2025-2028
- Eerste begrotingswijziging 2024
- Financiële verordening veiligheidsregio Fryslan 2024
- Brief antwoord gemeenteraad betreffende zienswijze

Extern zaak ID (zaakcode) : 0085189227

De raad van de gemeente Ooststellingwerf;

nr.

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van ; 19 december 2023

Besluit:

1. Kennis te nemen van de kaderbrief 2025-2028 van de Veiligheidsregio Fryslân (VRF);
2. Kennis te nemen van de eerste begrotingswijziging 2024 van de VRF, met een stijging van de gemeentelijke bijdrage van € 198.073 voor 2024 naar in totaal € € 3.273.545;
3. Kennis te nemen van de nieuwe financiële verordening;
4. Geen zienswijze in te dienen met betrekking tot bovenstaande drie onderwerpen.

Besloten in de openbare vergadering van 30 januari 2024.

, griffier. , voorzitter.

Kaderbrief 2025 - 2028

VEILIGHEIDSREGIO FRYSLÂN

Inleiding

Voor u ligt de kaderbrief 2025-2028. Met deze kaderbrief kijken we jaarlijks vooruit en schetsen we de ontwikkelingen die (mogelijk) invloed hebben op de meerjarenbegroting.

Financiële uitdagingen

Als Veiligheidsregio Fryslân (VRF) kunnen wij deze kaderbrief niet los zien van de financiële context waarin wij ons bevinden. We hebben namelijk te maken met financiële uitdagingen. Denk daarbij onder meer aan oplopende rentelasten, energiekosten, bouwkosten en loonkosten. Tegelijkertijd is er de verwachting dat gemeenten in 2026, door de aangekondigde wijzigingen in het gemeentefonds, te maken krijgen met een financieel ravijnjaar. Dit leidt bij gemeenten tot onzekerheden en daarmee tot onrust. We constateren dat gemeenten nadrukkelijk op zoek zijn naar perspectief van de rijksoverheid. Dat hebben ze tot nu toe nog niet gekregen.

Deze geschetste context zorgt ervoor dat de druk op onze financiën toeneemt.
We hebben daarom als onderdeel van het proces 'Doorlichting begroting' nader onderzoek gedaan naar de robuustheid van onze financiële kaders. Uit dit onderzoek komt een aantal specifieke ontwikkelingen voor VRF naar voren. Deze hebben gevolgen voor ons financieel meerjarenperspectief. En dit betekent dat het een uitdaging is om het huidige beleid binnen de bestaande financiële kaders uit te voeren. Kortom: de rek is eruit.

Vooruitkijken

Ondanks de financiële uitdagingen, willen we als organisatie vooruit blijven kijken.
De maatschappelijke relevantie van Veiligheidsregio Fryslân is door onze inzet op het gebied van diverse crises groter dan ooit. We blijven daarom werken aan het verbeteren van onze dienstverlening. We zetten ons in voor procesgericht werken en verduurzaming.
Daarnaast streven we naar excellent werkgeverschap. We kijken hierbij om ons heen en naar onszelf. We identificeren landelijke en regionale ontwikkelingen en proberen onze rol daarin tijdig te bepalen. Ontwikkelingen gaan echter snel en zijn niet altijd te voorzien.
We zijn daarom zo wendbaar mogelijk en passen ons snel en makkelijk aan als de situatie daar om vraagt.

Ons uitgangspunt blijft het sober en doelmatig uitvoeren van onze dienstverlening.
We zoeken daarbij naar het optimum. Enerzijds om de kwaliteit van onze dienstverlening in stand te houden. Anderzijds om de kosten beheersbaar te houden. Op deze wijze geven wij invulling aan onze kerntaak: bijdragen aan een veilig en gezond Fryslân.

Leeswijzer

In deze kaderbrief leest u eerst een algemeen deel over de belangrijke overkoepelende ontwikkelingen. Vervolgens gaat de brief in op de inhoudelijke ontwikkelingen per programma. Tot slot treft u een financieel deel aan met een bijbehorend financieel kader en zetten we risico's uiteen.

Hartelijke groet,

Het dagelijks bestuur

VEILIGHEIDSREGIO FRYSLÂN

Inhoudsopgave

1. Overkoepelende ontwikkelingen 4
Ambitie procesgericht werken 4
Duurzaamheid hoog op agenda 4
Landelijke toekomstverkenningen vertaald naar Fryslân 4

2. Inhoudelijke ontwikkelingen en bijstellingen - Gezondheid 5
Twee grote akkoorden gesloten en doorontwikkeling Friese Preventieaanpak 5
Toekomst Jeugdgezondheidszorg 6
Infectieziektebestrijding en pandemische paraatheid 7
Vaccinatielandschap in ontwikkeling 7
Forensische geneeskunde in ontwikkeling 8
Opstellen strategisch huisvestingsplan 8
Verwachte toename beleidscapaciteit 8
Versterken rol op gebied van Gezonde Leefomgeving 9

3. Inhoudelijke ontwikkelingen en bijstellingen - Brandweer 10
Nieuwe veiligheidsrisico's door energietransitie 10
Voorbereidingen dekkingsplan 2026 10
Urgentie voor natuurbrandbeheersing 10
Gevolgen Omgevingswet per 1 januari 2024 10
Bouwagenda 11
Kosten vervanging schuimvormend blusmiddel 11
Schuimblushaakarmbak aan vervanging toe 11

4. Inhoudelijke ontwikkelingen en bijstellingen - Crisisbeheersing 12
Versterking Crisisbeheersing in Nederland 12
Mogelijke verhuizing Regionaal Coördinatiecentrum en Regionaal Beleidsteam 12
Realiseren veiligheidsinformatieknooppunt Fryslân 12
Uniform kwaliteitsniveau Bevolkingszorg en Crisiscommunicatie 13
Andere invulling werkgeverschap calamiteitencoördinator op meldkamer 13
Beter voorbereid op rampen en crises met het zorgrisicoprofiel 13

5. Financiën 14
Financiële uitgangspunten kaderbrief 14
Huidig financieel kader 15
Nieuw financieel kader 16
Autonome ontwikkelingen 16
Overig 17

6. Onzekerheden en risico's 18
Omgevingswet 18
Onderhouds- en exploitatielasten vastgoed 18
Verduurzaming gebouwen en materieel 18
Langere en onbetrouwbare levertijden 18
Functioneel leeftijdsontslag (FLO) 18
Functiewaardering verpleegkundigen en doktersassistenten 19
Instroom Jeugdgezondheidszorg 19
Vakbekwame brandweermensen 19

1. Overkoepelende ontwikkelingen

Ambitie procesgericht werken

Met het oog op kwaliteit hebben we de ambitie om een systeemgeoriënteerde organisatie te worden. Dit betekent concreet een organisatie waarin:

- klantfocus centraal staat;
- we op alle niveaus continu werken aan verbeteren;
- we de plan-do-check-act-cirkel volledig doorlopen;
- we problemen voorkomen in plaats van verhelpen.

We zien procesgericht werken als één van de hulpmiddelen om stap voor stap aan deze ambitie te werken. Procesgericht werken is daarom als VRF-brede ambitie opgenomen in onze Meerjarenkoers 2023-2026. In 2022 zijn we al begonnen met een visie op procesgericht werken. In 2023 volgden de fundamenten. Denk hierbij aan het ontwikkelen van het procesmodel, het formuleren van de procesrollen, het opstellen van het implementatieplan voor 2024-2026 en het uitwerken van een aantal processen. Vanaf 2024 voeren we onder het motto 'Leren door te Doen!' vijftien tot twintig verbetertrajecten per jaar uit. Tijdens deze trajecten houden we onze processen tegen het licht en verbeteren we deze op het gebied van:

- effectiviteit;
- efficiëntie;
- eigenaarschap;
- beheers-, doel- en rechtmatigheid;
- hogere overdraagbaarheid;
- groter lerend vermogen;
- verbeterde samenwerking.

Met als doel: kwalitatief betere processen en hogere klanttevredenheid.

Duurzaamheid hoog op agenda

Duurzaamheid staat als VRF-brede ambitie in de Meerjarenkoers 2023-2026.
Ons Duurzaamheidsbeleid 'Groen=Doen!' heeft twee hoofddoelen:

- voldoen aan de wet- en regelgeving als het gaat over energiebesparing;
- het leveren van een zo groot mogelijke bijdrage aan de klimaatdoelstellingen.

We hebben de afgelopen periode blauwdrukken voor de brandweerkazernes opgesteld. Die gelden als leidraad voor onze duurzame bouwagenda. Ook hebben we een duurzaamheidslat ontwikkeld, waarlangs we nieuwe leveranciers leggen. Verder werkt de veiligheidsregio samen in 'Fryslân koopt circulair' en hebben we duurzaam thuiswerkmeubilair aangeschaft. Daarnaast heeft de aanbesteding voor duurzame mobiliteit geleid tot een volledig elektrisch wagenpark. Vanaf 2024 gaan we de drie pijlers uit het duurzaamheidsbeleid - Energie, Mobiliteit en Anders Organiseren - verder concretiseren. Deze concretisering geeft de komende jaren richting en houvast aan de wettelijke kaders, ambities en kansen op het gebied van duurzaamheid. Ook brengen we de ontwikkelingen in de markt en de financiële impact van verduurzaming in kaart.

Landelijke toekomstverkenningen vertaald naar Fryslân

Brandweer en Crisisbeheersing hebben de landelijke toekomstverkenningen vertaald naar de situatie in Fryslân. Daardoor hebben we ons een beeld kunnen vormen van welke trends specifiek voor Fryslân relevant zijn en welke extreme toekomstscenario's hierbij horen. Deze informatie gebruiken we in 2024 om concrete toekomstplannen voor onze brandweer- en crisisorganisatie te formuleren. We schatten in dat deze plannen een brede impact op de organisatie hebben. We houden het bestuur hiervan op de hoogte.

2. Inhoudelijke ontwikkelingen en bijstellingen - Gezondheid

Twee grote akkoorden gesloten en doorontwikkeling Friese Preventieaanpak

In 2023 zijn landelijk twee grote akkoorden gesloten op het gebied van zorg en gezondheid:

- Integraal Zorgakkoord (IZA)
- Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

Integraal Zorgakkoord (IZA)

Het IZA is een belangrijk landelijk akkoord van de Rijksoverheid, de zorgverzekeraars, de belangrijkste grote zorgpartijen en gemeenten. Aanleiding is dat de zorg onder druk staat en dat oplossingen alleen mogelijk zijn als we met elkaar samenwerken. Daarover staan in het akkoord afspraken. Het doel van het akkoord is: passende zorg en ondersteuning, samen met de patiënt, op de juiste plek en met de nadruk op gezondheid. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft het IZA namens de gemeenten ondertekend. Het akkoord is daardoor ook belangrijk voor GGD Fryslân als gemeentelijke dienst.

- Regionale preventie infrastructuur
  Het IZA spreekt over een regionale preventie infrastructuur per 1 januari 2025. De Friese Preventieaanpak (FPA) is hiervoor de basis. Met de FPA hebben we de afgelopen jaren al gewerkt aan een krachtige regionale samenwerking op het gebied van preventie. We zetten de komende jaren in op het versterken en verder ontwikkelen van deze duurzame regionale preventie infrastructuur (FPA) met een daarbij horende bestendige financiering.

- Governance regionale preventie infrastructuur
  GGD Fryslân is opdrachtnemer voor de regionale preventie infrastructuur. De Friese gemeenten zijn via de Bestuurscommissie Gezondheid de opdrachtgever. Een breed bestuurlijk platform FPA is inhoudelijk verantwoordelijk, met mandaat, voor besluitvorming op inhoud.

- Regioplan
  Onderdeel van het IZA is dat elke zorgkantoorregio eind 2023 een regioplan maakt, met daarin de grootste opgaven voor de komende jaren. De uitwerking van dit regioplan heeft het nodige effect op de organisatie en inzet van GGD Fryslân. Het IZA beschrijft namelijk een beweging richting meer preventieve activiteiten. De precieze impact hangt af van de specifieke afspraken en maatregelen in het regioplan. De GGD is als mede bestuurlijk trekker benoemd, vanwege de preventieve kennis vanuit de opgaven 'Versterken sociale basis', 'Kansrijk opgroeien en gezond leven' en 'Vitaal Wiis'. Het is nog onduidelijk of dit extra middelen vraagt naast de beschikbare middelen vanuit het IZA. Eventuele extra inzet van de GGD moet bekostigd worden uit de regeling voor de specifieke uitkering voor doelen van het IZA (IZA-SPUK) of uit transformatiegelden.

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

Het GALA is een landelijk akkoord van het Rijk, de zorgverzekeraars, de gemeenten (VNG) en de GGD'en (GGD GHOR Nederland). Het GALA is bedoeld als een integraal kader voor het werken aan preventie en gezondheidsbevordering. Het doel is een gezonde generatie in 2040. Het gaat hier om een akkoord met "niet-vrijblijvende afspraken" waarvan de voortgang landelijk wordt gemonitord. Vooral de verplichte implementatie van vijf ketenaanpakken op het snijvlak van sociaal en medisch terrein, dwingen de zorgverzekeraars en gemeenten in een regio om afspraken te maken.

Voor GGD Fryslân betekent GALA het volgende:

- De grote, niet-vrijblijvende opgaves voor de gemeenten leiden tot een groter beroep op de kennis- en adviesfunctie van de GGD. Er komt tot en met 2025 extra financiële ruimte voor de GGD op basis van het Brede SPUK-onderdeel 'Versterken van de kennis- en adviesfunctie van de GGD'. De gezamenlijke gemeenten moeten het bedrag dat zij hiervoor ontvangen, overdragen aan de GGD. Het gaat tot en met 2025 om een jaarlijks bedrag van € 99.000.

- Volgens de afspraken die we met zorgverzekeraar De Friesland en Regionale Ondersteuningsstructuur Friesland (ROS Friesland) hebben gemaakt, vervult de GGD de (regionale) regierol voor drie van de vijf verplichte ketenaanpakken: 'Kansrijke Start', 'Kind naar Gezond Gewicht' en 'Valpreventie'. Deze regisseurs komen bij GGD Fryslân in dienst.

- Sommige opgaves voor gemeenten maken meer lokale inzet door de GGD nodig of logisch. Bijvoorbeeld als het gaat om lokale projectleiders voor (één van) de vijf ketenaanpakken. Of om een centrale zorgverlener voor de ketenaanpakken 'Kind naar Gezond Gewicht', 'Gezonde leefomgeving', 'Eenzaamheid' en 'Alcoholgebruik'. De omvang van de verwachte extra dienstverlening is nu nog niet bekend. Het is de verwachting dat gemeenten opdrachten geven aan GGD Fryslân op basis van het aanvullend pakket.

Voor punt twee hebben we voor 2023 financiële middelen gekregen uit de SPUK-IZA (regeling voor de specifieke uitkering voor doelen van het IZA). De verwachting is dat dit ook de komende jaren het geval is. We nemen dit mee bij de doorontwikkeling van de FPA.

Toekomst Jeugdgezondheidszorg

In 2019 zijn we gestart met het programma JGZ 3.0. Doel is om onze Jeugdgezondheidszorg (JGZ) toekomstbestendig te maken. Zo hebben we ingezet op een flexibel aanbod dat aansluit bij de behoefte van onze doelgroepen: minder zorg waar dat verantwoord kan en meer waar dat nodig is. Daarnaast hebben we stappen gemaakt met taakdifferentiatie en collectieve preventie. Ook hebben we gewerkt aan verdere digitalisering, onder andere met de invoering van het digitale Mijn Kinddossier (MKD). Om blijvend aan te kunnen sluiten bij maatschappelijke ontwikkelingen en om in te spelen op het te verwachten personeelstekort, zien wij de komende jaren opgaven op het gebied van flexibilisering en taakherschikking.

Mentale gezondheid versterken

Een van de maatschappelijke ontwikkelingen is dat de ervaren mentale gezondheid van jongeren is afgenomen. Ook neemt het aantal suïcides onder jongeren en jongvolwassenen toe. Binnen de JGZ is van oudsher al aandacht voor mentale gezondheid. Maar de huidige ontwikkelingen vragen meer inzet. Zowel op het versterken van mentale weerbaarheid bij alle jeugdigen als bij specifieke kwetsbare groepen.

STORM-aanpak

Het is belangrijk om op tijd problemen te signaleren en jongeren snel te begeleiden naar passende zorg. Een aantal gemeenten en onderwijs- en zorgpartners is inmiddels gestart met de STORM-aanpak. De STORM-aanpak is een (preventie)programma dat vroegtijdig signaleert wanneer jongeren zich somber of depressief voelen of suïcidale gedachten hebben. Met de bijbehorende 'Op Volle Kracht-training' leren jongeren hoe ze daar mee om kunnen gaan. STORM staat voor Strong Teens and Resilient Minds.

Verzuimaanpak intensiveren
Mentale problemen uiten zich in de schoolleeftijd vaak ook in schoolverzuim. We zien een forse toename in dit verzuim. Een stevigere verzuimaanpak is daarom nodig om zo eerder in te kunnen spelen op (beginnende) problematiek. We zetten in op de implementatie van een bewezen effectieve en meer op schoolaanwezigheid gerichte verzuimaanpak 'Meer Aandacht voor Ziekgemelde Leerlingen' (MAZL). Dit doen we in samenwerking met gemeenten, onderwijs en andere partners.

De algemene inzet op mentale gezondheid krijgt de komende jaren een nog grotere prioriteit. Dit vraagt om extra investeringen. We leggen dit te zijner tijd voor aan het bestuur.

Infectieziektebestrijding en pandemische paraatheid

Het kabinet werkt aan de versterking van de publieke gezondheid en infectieziektebestrijding. Doelen zijn:

- De publieke gezondheid blijvend versterken.
- Toewerken naar een slagvaardig, wendbaar en opschaalbaar stelsel van infectieziektebestrijding. Een stelsel dat is toegerust op een grootschalige uitbraak van een infectieziekte met landelijke impact.

In de periode 2022-2024 is gestart met een aantal trajecten voor de eerste stappen. Vanaf 2025 zet het kabinet verder in op verdere structurele versterking en samenwerking binnen het stelsel van infectieziektebestrijding. Hiervoor wordt ook gewerkt aan een nieuwe formatienormering voor infectieziektebestrijding. Het ministerie van VWS zal met RIVM, GGD'en en gemeenten aan de slag om de versterking verder vorm te geven. De (financiële) impact hiervan is nog onduidelijk. Voor de verbetering van de informatievoorziening is een separaat traject gestart. Dit vergt extra personele capaciteit. Deze krijgen we naar verwachting (deels) gecompenseerd.

Landelijke functionaliteit infectieziektebestrijding (LFI)
De LFI is in 2023 opgericht en houdt zich bezig met de voorbereiding en uitvoering van medische operationele processen bij de uitbraak van een infectieziekte die om landelijke sturing vraagt. De LFI wordt in de komende jaren verder ingericht en ontwikkeld. Dit gebeurt onder andere in samenwerking met de GGD'en. Van 2024 tot 2026 ontvangen de GGD'en transitiemiddelen (SPUK) om op de processen van de LFI aan te sluiten.

Vaccinatielandschap in ontwikkeling

In afwachting van de uitkomsten van de uitvoeringstoets, die in 2023 is gedaan, neemt het kabinet een beslissing over een eventuele vaccinatievoorziening voor volwassenen.
De GGD'en hebben in ieder geval voor het jaar 2024 een basiscapaciteit voor de COVID-19 vaccinaties. GGD Fryslan blijft de ontwikkelingen volgen en past haar bedrijfsvoering daar continu op aan. Waar nodig nemen we de bestuurscommissie hierin mee.

Rijksvaccinatieprogramma (RVP)
We hebben landelijk te maken met een dalende vaccinatiegraad. Voor het ministerie is dit aanleiding om de aanpak voor het verhogen van de vaccinatiegraad te intensiveren. Daarnaast onderzoekt het RIVM, binnen het sociaalwetenschappelijk onderzoeksprogramma SocioVax, opties voor het verhogen en bestendigen van de vaccinatiegraad. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek kunnen wij besluiten interventies in te zetten.

Het ministerie past het vaccinatieschema voor het reguliere RVP in 2025 aan. De feitelijke uitvoering van het rijksvaccinatieprogramma wijzigt hierdoor. Het ministerie stelt hiervoor een implementatieplan inclusief begroting op. De (financiële) impact hiervan is nog onduidelijk.

Het ministerie is verder van plan om de in 2019 geïmplementeerde maternale kinkhoestvaccinatie onderdeel te maken van het RVP. Hiervoor komen vanaf 2024 middelen beschikbaar via het gemeentefonds. Zoals bestuurlijk is afgesproken, nemen we deze middelen op in de begroting van GGD Fryslân.

De maternale griepvaccinatie (2023) en Rotavirusvaccinatie (2024) worden naar verwachting in de toekomst ook aan het RVP toegevoegd. In 2024 geeft de Gezondheidsraad advies over een vaccinatie tegen het RS-virus. Indien dit advies positief is, wordt deze vaccinatie mogelijk ook onderdeel van het RVP.

Forensische geneeskunde in ontwikkeling

Het vak van de forensische geneeskunde is in ontwikkeling. Het takenpakket is, naast de lijkschouwing, de afgelopen jaren uitgebreid met taken vanuit de politie; medisch arrestantenzorg en taken op het gebied van forensisch medische expertise. Dit vraagt meer capaciteit en expertise. De huidige personeelsschaarste en beloningsstructuur maken het moeilijk om gekwalificeerd personeel te houden en te krijgen. We zijn daarom van plan om de beloningssystematiek aan te passen. Er ligt een landelijk verzoek bij het ministerie van Justitie en Veiligheid voor extra middelen voor het professionaliseren van het vak en voor het vergroten van de capaciteit. Specifiek voor de lijkschouwingen verwachten we aanvullende middelen via het gemeentefonds.

De politie wil eerder genoemde taken die wij in opdracht van hen uitvoeren in 2024 herorganiseren en start voor de medische arrestantenzorg een aanbestedingstraject. Als de GGD deze taken kwijtraakt, heeft dit groot effect op de inrichting van de forensische geneeskunde. En daarmee ook op de uitvoering van de gemeentelijke lijkschouw.

Opstellen strategisch huisvestingsplan

We verwachten dat de kosten voor de huisvesting van de GGD de komende jaren toenemen. Dit komt onder andere door stijgende huur- en servicekosten en hogere energieprijzen. Op dit moment is het financiële effect hiervan € 200.000. De verwachting is dat dit bij ongewijzigd beleid tot een structureel tekort leidt.

Wij stellen daarom een strategisch huisvestingsplan op met daarin een visie op onze huisvesting en behoeften. Mogelijke consequenties hiervan zijn:

- Herziening van de initiële uitgangspunten.
- Vermindering van het aantal GGD-huisvestingslocaties.
- Verplaatsen van dienstverlening en een efficiënter gebruik.

In 2024 leggen we dit plan voor aan het bestuur.

Verwachte toename beleidscapaciteit

Gemeenten hebben te maken met een groter en complexer wordende preventieopgave. Dit komt onder andere door:

- Integraal Zorgakkoord (IZA);
- Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)
- de brede SPUK;
- Wonen Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO);
- de conceptwet Regie op de Volkshuisvesting;
- de invoering van de Omgevingswet.

Gemeenten zetten daarom meer capaciteit in op het gebied van preventie en publieke gezondheid.

Wij willen dé adviseur, sparring- en kennispartner voor gemeenten blijven. Daarom hebben we de afgelopen jaren geïnvesteerd in het versterken van de inhoudelijke en strategische kennis binnen de GGD. Wij verwachten de komende jaren een toename in de beleidscapaciteit. Op die manier kunnen wij in de rol van generalistische domeinoverstijgende 'trusted advisor' blijven fungeren.

Versterken rol op gebied van Gezonde Leefomgeving

GGD Fryslân heeft, met behulp van incidentele middelen, in 2019 de volgende opdracht gekregen op het gebied van de Gezonde Leefomgeving:

- Het versterken van de beleidsadviesrol.
- Het krijgen van inzicht in de daadwerkelijke belasting.

Omdat de invoering van de Omgevingswet op zich liet wachten, zijn de incidentele middelen verlengd tot en met 2024. De Omgevingswet gaat nu in op 1 januari 2024. Daarnaast wordt er in de doorontwikkeling van de FPA en GALA steeds meer van de GGD gevraagd op het gebied van de Gezonde Leefomgeving. Dit alles leidt ertoe dat we een langere periode nodig hebben om onze rol inzichtelijk te maken. Hierna kunnen we die rol pas versterken en doorontwikkelen. In de eerste helft van 2024 werkt de GGD daarom een bestuursvoorstel uit voor de verlenging van de incidentele middelen tot en met 2025. Voor de periode daarna werken we een voorstel uit voor structurele inrichting en bekostiging. De GGD stemt dit proces binnen de veiligheidsregio af met de Brandweer.

3. Inhoudelijke ontwikkelingen en bijstellingen - Brandweer

Nieuwe veiligheidsrisico's door energietransitie

De energietransitie brengt nieuwe veiligheidsrisico's met zich mee en daar moeten wij ons op voorbereiden. Voorbeelden hiervan zijn een brand door zonnepanelen, de opslag van energie-accu's in woonwijken of verkeersongevallen met hybride voertuigen. Mede door een reflectie op het landelijke programmaplan van Brandweer Nederland, weten we dat er in ieder geval op deze thema's nog inspanning nodig is:

- Het breder betrokken raken in de voorfase van energie-gerelateerde initiatieven.
- Het breder integreren van energietransitie in onze eigen vakbekwaamheids- en voorlichtingsactiviteiten.
- Het afstemmen van materialen horende bij het bestrijden van een energietransitie-gerelateerd incident.

We starten de benodigde acties hiervoor in 2024. Eind dat jaar weten we ook wat nodig is voor de structurele borging van dit thema.

Voorbereidingen dekkingsplan 2026

In een dekkingsplan staat beschreven waar kazernes en het brandweermaterieel zijn gepositioneerd. Het plan geeft ook inzicht in de risicogebieden en de opkomsttijden die van de brandweer verwacht kunnen worden. Het bestuur heeft het huidige dekkingsplan vastgesteld tot en met 2025. Het is een wettelijke verplichting om iedere vier jaar een nieuw dekkingsplan te maken. We werken op dit moment al aan de voorbereidingen. Landelijk is hier een nieuwe uniforme systematiek voor vastgesteld. Het staat buiten kijf dat het nieuwe plan impact heeft op onze organisatie en de omgeving. De omvang hiervan kunnen we nog niet voorspellen. We houden het bestuur op de hoogte van dit proces.

Urgentie voor natuurbrandbeheersing

De urgentie van natuurbrandbeheersing is landelijk erkend. De krachten zijn gebundeld om de weerbaarheid tegen natuurbranden te vergroten. Zo wordt landelijk binnenkort een visie op natuurbrandbeheersing uitgebracht. In Fryslân doen we ook de nodige inspanningen om ons op dit gebied te versterken. Denk aan het vergroten van de repressieve slagkracht en het treffen van preventieve maatregelen, zoals uitvoering blijven geven aan de gebiedsgerichte aanpak.

De bestuurscommissie Veiligheid van 4 oktober 2023 heeft ingestemd met onze voorstellen om hier verder uitwerking aan te geven. In het beleidsplan, dat nu nog in ontwikkeling is, borgen we dit en geven we richting aan de verdere inbedding van natuurbrandbeheersing. Met de kennis van nu verwachten we met deze inspanningen voorbereid te zijn op de landelijke ontwikkelingen en interregionale samenwerking. We blijven de ontwikkelingen natuurlijk goed in de gaten houden en spelen hier steeds op in.

Gevolgen Omgevingswet per 1 januari 2024

De Omgevingswet en de bijbehorende besluiten (stelselwijziging fysieke leefomgeving) hebben gevolgen voor de dienstverlening van Brandweer Fryslân. De wet vraagt een andere manier van werken en denken en daar moeten we ons in ontwikkelen. Vermoedelijk gaat het werken onder de Omgevingswet meer tijd en geld kosten ten opzichte van de huidige afspraken. In juni 2021 heeft de bestuurscommissie daarom met gemeenten afgesproken dat de kosten in de eerste twee jaar, na het ingaan van de Omgevingswet, 'worden bevroren'. Op die manier kan in die periode de impact van de wet op onze dienstverlening duidelijk worden.

Nu de Omgevingswet later en wel op 1 januari 2024 ingaat, is een langere overbruggingsperiode nodig. We hebben daarom voorgesteld om de bestemmingsreserve van een ton per jaar te verlengen tot en met 2025. Aan het eind van die periode evalueren we, berekenen we kosten opnieuw en stellen we gemeenten een nieuwe financieringssystematiek voor.

Bouwagenda

Brandweer Fryslân werkt met een bouwagenda voor nieuwbouw of renovatie van brandweerkazernes. De eerste tranche voor de realisatie loopt tot en met 2026 en de tweede tranche start vanaf 2026. Met name stijgende bouwkosten hebben de beweging in gang gezet om het basisontwerp van de blauwdruk door te ontwikkelen tot een meer compacte, maar nog steeds doeltreffende, variant. Met deze compacte variant worden de bouwkosten gereduceerd. Voor alle (ver)bouwplannen geldt dat de autonome renteontwikkeling een grote invloed heeft op de financiën. In hoofdstuk vijf gaan we hier verder op in.

Kosten vervanging schuimvormend blusmiddel

Op basis van de wet- en regelgeving moeten we het gebruik van per- en polyfluoralkylstoffen (PFAS)-houdend blusschuim staken. Dit betekent concreet: onze blussystemen reinigen, de voorraden en restproducten laten verwerken en op zoek gaan naar geschikte (PFAS-vrije) alternatieven. Voor het reinigen en laten afvoeren en verwerken van voorraden en restproducten, gelden strikte regels. Ervaringen van andere regio's laten zien dat deze vereisten een flinke financiële inspanning vragen. De kosten hiervan maken we de komende periode inzichtelijk. Ook doen we onderzoek naar geschikte alternatieven, waarbij we aanhaken bij landelijke ontwikkelingen.

De provincie Fryslân en de gemeente Leeuwarden inventariseren nu op welke locaties een verhoogd risico op PFAS-vervuiling valt te verwachten. Daarbij nemen zij ook de locaties van brandweerkazernes mee. We verwachten dat er op termijn bodemonderzoek gedaan wordt. In hoeverre er sprake is van vervuiling, weten we nog niet. We kunnen daarom ook nog niks zeggen over mogelijke maatregelen en de daarmee gepaard gaande kosten.

Schuimblushaakarmbak aan vervanging toe

Voor specialistische schuimblussing maakt brandweer Fryslân gebruik van een speciaal voertuig, de zogenaamde 'schuimblushaakarmbak' (SBH). Dit voertuig is aan vervanging toe. Als we uitgaan van de landelijke kengetallen, verwachten we dat we een aanzienlijk groter, en daardoor duurder, voertuig moeten aanbesteden. Hier hadden we financieel gezien geen rekening mee gehouden. We onderzoeken de komende periode hoe we de vervanging van onze SBH vormgeven. Dit doen we aan de hand van ons risicoprofiel en de landelijke kengetallen.

4. Inhoudelijke ontwikkelingen en bijstellingen - Crisisbeheersing

Versterking Crisisbeheersing in Nederland

De kans dat er de komende jaren gebeurtenissen plaatsvinden, die de nationale veiligheid raken, is relatief groot. Dat blijkt uit de Rijksbrede Risicoanalyse en de Veiligheidsstrategie voor het Koninkrijk der Nederlanden. Volgens Rijk en Veiligheidsregio's vraagt dit om versterking van de wijze waarop we met alle partners crisis beheersen. Ook is het nodig dat we met elkaar een hogere paraatheid en weerbaarheid van de samenleving organiseren.

De komende jaren zetten we in op het verbeteren van de verbinding tussen de regionale, bovenregionale en de landelijke crisisbeheersingsorganisatie. De extra Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDUR), die elke Veiligheidsregio ontvangt, is gelabeld om deze bovenregionale en landelijke verbinding te versterken. Dit doen we door regionaal een robuuste crisisbeheersing en informatiepositie te borgen. Bovenregionale en landelijke crisisbeheersing is volop in ontwikkeling. De richting hierin wordt bepaald, maar de omvang in taken voor crisisbeheersing is onzeker.

In opdracht van de afdeling Crisisbeheersing en Brandweer Fryslân heeft Planbureau Fryslân de landelijke toekomstverkenningen vertaald naar de situatie in Fryslân. Dit geeft inzicht in de trends die specifiek voor Fryslân relevant zijn inclusief de mogelijke extreme toekomstscenario's. Deze informatie gebruiken we in 2024 om een concreet toekomstbeeld van onze organisatie te vormen. We houden het bestuur hiervan op de hoogte.

Mogelijke verhuizing Regionaal Coördinatiecentrum en Regionaal Beleidsteam

VRF heeft de wens om het Regionaal Coördinatiecentrum (RCC) en de ruimte voor het Regionale Beleidsteam (RBT) te huisvesten in het hoofdkantoor in Leeuwarden. Sinds 2011 zijn het RCC en de RBT-ruimte ondergebracht bij de Politie in Drachten. Deze constructie is niet flexibel. We kunnen de ruimtes namelijk niet aanpassen aan nieuwe ontwikkelingen zoals de komst van de nieuwe sectie Communicatie en het Veiligheidsinformatieknooppunt. Daarnaast staan de toegankelijkheid en beschikbaarheid onder druk.

In kwartaal vier van 2023 hebben we daarom een programma van eisen opgesteld. In 2024 doen we verder onderzoek naar de haalbaarheid van huisvesting in het hoofdkantoor van Leeuwarden. Deze ontwikkeling leidt niet tot een aanpassing van het financieel kader voor Crisisbeheersing.

Realiseren veiligheidsinformatieknooppunt Fryslân

Eén van de doelen voor het aanwenden van de brede doeluitkering rampenbestrijding (BDUR) is het versterken en waarborgen van de informatiepositie van de veiligheidsregio's door het inrichten van veiligheidsinformatieknooppunten (VIK) per veiligheidsregio.
Dit stelt veiligheidsregio's in staat om:

- gegarandeerd 24/7 inzicht te hebben in een dynamisch risicobeeld.
- de besluitvorming tijdens crises te ondersteunen.
- informatie uit te wisselen met netwerkpartners.

Dit doel hebben we ook als ambitie opgenomen in onze Meerjarenkoers 2023-2026.

We streven ernaar om in het derde kwartaal van 2024 een volledig operationeel VIK Fryslân te realiseren. Deze termijn hebben we afgeleid uit de ambitie van de Regionaal Commandanten en Directeuren Veiligheidsregio's. Die ambitie luidt als volgt: eind 2024 heeft elke veiligheidsregio een operationeel VIK dat is aangesloten op het landelijk informatieknooppunt.

In 2024 is het raamwerk voor het dynamisch risicobeeld klaar. Dit raamwerk richten we zo in dat het in kan spelen op ontwikkelingen en behoeften op informatiegebied. De doorontwikkeling van het VIK wordt gedekt uit de extra BDUR en leidt niet tot een aanpassing van het financieel kader voor Crisisbeheersing.

Uniform kwaliteitsniveau Bevolkingszorg en Crisiscommunicatie

In februari 2022 startte, in opdracht van het Veiligheidsberaad, een landelijke werkgroep met de opdracht om een uniform kwaliteitsniveau voor Bevolkingszorg en Crisiscommunicatie te realiseren. De aanleiding is de evaluatie van de Wet veiligheidsregio (december 2020). Het doel is om met gezamenlijke kaders, normen en beleid te komen tot een landelijke uniforme werkwijze voor Bevolkingszorg en Crisiscommunicatie. Dit vergroot de mogelijkheid om crisisfunctionarissen tijdens een crisis tussen regio's uit te wisselen.

VRF voldoet hier al grotendeels aan gelet op de huidige samenwerking met de Friese gemeenten op het gebied van Bevolkingszorg en Crisiscommunicatie. Dit proces loopt in Fryslân al sinds 2012 en kunnen we gerust robuust noemen. De verplichte implementatie van de nieuwe vakbekwaamheidseisen heeft echter financiële consequenties van ruim € 35.000. Deze extra kosten kunnen we vooralsnog binnen de huidige begroting van Crisisbeheersing opvangen. Als dit in de toekomst verandert door landelijke wetgeving, komen wij terug bij het bestuur.

Andere invulling werkgeverschap calamiteitencoördinator op meldkamer

Bij een multidisciplinair incident coördineert een calamiteitencoördinator (caco) vanuit de meldkamer de processen tussen politie, brandweer, ambulancezorg en bevolkingszorg. Op dit moment verschilt het per meldkamer hoe het werkgeverschap van de caco's is ingevuld. In de ene meldkamer worden de caco's volledig geleverd vanuit de veiligheidsregio, terwijl in andere meldkamers ook de politie en/of ambulancezorg caco's leveren. Dit laatste is in Noord-Nederland het geval. Landelijk is besloten dat de caco's onderdeel zijn van de veiligheidsregio's. De veiligheidsregio's zijn daarmee ook eigenaar. Voor de meldkamer Noord-Nederland betekent dit dat de politie vanaf 2024 niet meer financieel bijdraagt aan de caco's. De politie vervult nu nog 50% van de caco-diensten, maar dat verandert nu ook. Vanaf 2025 zijn de drie veiligheidsregio's in Noord-Nederland volledig verantwoordelijk voor een 24-uurs bezetting van de caco op de meldkamer in Drachten. In 2024 leggen we een voorstel voor de structurele dekking van de caco-functie - voor de jaren 2025 en verder - voor aan het bestuur.

Beter voorbereid op rampen en crises met het zorgrisicoprofiel

In de contourennota Versterking Crisisbeheersing en Brandweerzorg staat dat we voor de GHOR een zorgrisicoprofiel moeten opstellen. In dit risicoprofiel worden de incidenttypen en geprioriteerde zorgrisico's beschreven, waar de acute en publieke geneeskundige zorg zich op moet voorbereiden. Op die manier kunnen zorginstellingen nog beter reageren op rampen en crises.

Naar aanleiding van een besluit van de drie directeuren publieke gezondheid (DPG) in Noord-Nederland, zijn we in kwartaal twee van 2023 met het project "Zorgrisicoprofiel GHOR Noord-Nederland" gestart. In nauwe samenwerking met het Acute Zorg Netwerk en de zorgpartners maken we een zorgrisicoprofiel. Dit leveren we in kwartaal drie van 2024 op.

5. Financiën

Financiële uitgangspunten kaderbrief

Nieuwe financiële verordening

Bij het bepalen van het financiële kader geldt een aantal bestuurlijke spelregels. In deze spelregels staan afspraken over hoe wij omgaan met autonome ontwikkelingen. Denk daarbij onder andere aan de indexatie van materiële kosten, het verwerken van cao-effecten en de wijze waarop we omgaan met rentekosten. De spelregels zijn vastgelegd in de financiële verordening. Als gevolg van de hoge inflatie in 2022 hebben we deze spelregels geëvalueerd en aangepast. Dit heeft geleid tot een aanscherping van diverse passages uit de financiële verordening. We bieden de gemeenteraden de nieuwe financiële verordening gelijktijdig aan met de kaderbrief 2025-2028 (ter zienswijze). Deze kaderbrief hebben we op basis van de nieuwe uitgangspunten opgesteld. Bij het onderdeel autonome ontwikkelingen lichten we deze uitgangspunten kort toe.

Operatie 'Doorlichting begroting'

De begroting is een cruciaal instrument voor het algemeen bestuur om zijn toezichthoudende rol te kunnen vervullen. In de begroting staan namelijk:

- de doelstellingen van de veiligheidsregio.
- de activiteiten die worden uitgevoerd om deze doelstellingen te halen.
- de financiële vertaling van deze activiteiten.

Daarom is het van belang dat we de begroting periodiek toetsen. Dit doen we eens per vier jaar onder de projectnaam 'Doorlichting begroting'. Tijdens deze periodieke toetsing stellen we vast welke kansen en risico's de begroting mogelijk bevat en of we onze activiteiten en taken nog realistisch begroten.

De uitkomsten van de doorlichting hebben we in november 2023 in de bestuurscommissies gepresenteerd. Uit de doorlichting blijkt vooral dat op de gebieden huisvesting en materieelbeheer de begroting ontoereikend is. Dit tekort zit voor een groot deel bij de brandweer, maar raakt ook de overige bedrijfsonderdelen. Het tekort op deze onderdelen bedraagt €1,3 miljoen. Daarnaast spelen een aantal andere ontwikkelingen, die gezamenlijk leiden tot een totaal tekort van € 1,5 miljoen in de begroting.

Het totale tekort van € 1,5 miljoen kunnen we voor een groot deel oplossen door de inzet van aanvullende BDUR-middelen en een interne taakstelling. Daarnaast doen we onderzoek naar het tekort op huisvesting van de GGD (zie ook hoofdstuk 2) voor het vinden van oplossingsrichtingen. Zodra we dit onderzoek afronden, dienen we een voorstel in bij de bestuurscommissie Gezondheid. Het resterende bedrag hebben we opgenomen in de aanpassing van het financiële kader.

De doorlichting van de begroting leidt tot het volgende overzicht:

Onderdeel	Brandweer	Crisis	GGD	Organisatie	Totaal
Uitkomsten	-910.00		-200.000	-415.000	-1.525.000
Inzet BDUR-middelen	767.00				767.00
Uitstel tot nader onderzoek			200.000		200.000
Taakstelling	143.000				143.000
Resterende saldo	-	-	-	-415.000	**-415.000**

Bovenstaande bedragen zijn gebaseerd op het prijspeil 2023. Deze zijn ten behoeve van het financiële kader geïndexeerd.

Scenario 3

Methode

Bij de kaderbrief 2024-2027 hebben we afgesproken om het effect van de inflatie van de materiële kosten volgens het afgestemde 'scenario 3' te verrekenen. In dit scenario wordt de indexatie van de materiële kosten voor 2024 voorlopig afgetopt op 8%. Deze indexatie evalueren en verrekenen we achteraf over de jaren 2022, 2023 en 2024, op basis van de werkelijke ontwikkeling van het gemeentefonds.

Het te verrekenen bedrag betreft dus het verschil tussen wat de gemeenten aan indexatie hebben afgedragen aan Veiligheidsregio Fryslân en hetgeen ze zouden hebben bijgedragen, wanneer de indexatie van het gemeentefonds zou zijn gehanteerd.

Resultaten scenario 3

Voor 2022 en 2023 zijn de verschillen inmiddels definitief bepaald. Voor 2024 is de meicirculaire 2024 van het gemeentefonds nodig om een definitief bedrag te bepalen.

Op basis van de huidige inzichten is het effect van scenario 3 als volgt:

	2022	2023	2024
Verschil	-1.122.000	-1.186.000	-263.000
Cumulatief verschil	-1.122.000	-2.308.000	-2.570.000

Uit de tabel blijkt dat het totale effect van scenario 3 over de periode 2022 t/m 2024 geschat wordt op € 2.570.000.

Incidenteel versus structureel

Bij de uitwerking van financiële ontwikkelingen is het van belang om onderscheid te maken tussen incidentele en structurele effecten. Voor scenario 3 geldt hierbij het volgende:

Incidenteel

Er ontstaat een incidenteel verschil van € 2.570.000. Dit betreft het totale verschil over de jaren 2022, 2023 en 2024 bij elkaar opgeteld. Er is sprake van een verrekening van een periode en daarmee van een incidenteel verschil.

Structureel

In 2024 ontstaat een verschil van € 263.000. Omdat 2024 de basis is voor de bepaling van het financieel kader van 2025 werkt dit verschil structureel door in de begroting van Veiligheidsregio Fryslân. De basis waarop het kader 2025 wordt bepaald is immers te laag.

De verrekening van dit bedrag (i.e. de effectuering van scenario 3) dient daarom plaats te vinden via een verhoging van het kader 2025. Deze verhoging betreft een indexatiecorrectie en is daarmee een autonome ontwikkeling.

Huidig financieel kader

Het op dit moment geldende financiële kader hebben we vastgesteld in de kaderbrief 2024-2027. Dit kader werkt door in de begroting 2024 en in de daarin opgenomen meerjarenraming. De totale gemeentelijke bijdrage, zoals vastgesteld in de begroting 2024, is als volgt:

Huidig financieel kader (*€ 1.000)	2025	2026	2027	2028*
Meerjarig beeld (vastgestelde begroting 2024)	82.279	85.118	88.057	91.092

**Bijdrage 2028 is niet opgenomen in de begroting 2024, maar is bepaald volgens dezelfde uitgangspunten.*

De totale begroting van de veiligheidsregio bestaat uit meer dan alleen de bijdragen van de Friese gemeenten. Voor 2025 ziet de begroting er in het huidig geldende kader 2024-2027 als volgt uit:

Totale lasten	99.977
Rijksbijdrage BDUR	9.086
Opbrengst maatwerk en diensten derden	7.951
Reservemutaties	661
Gemeentelijke bijdrage (zie tabel hierboven)	82.279

Nieuw financieel kader

De beleidsmatige en autonome financiële ontwikkelingen leiden tot een nieuw kader:

Kader 2025-2028	2025	2026	2027	2028
Gemeentelijke bijdrage	**82.279**	**85.118**	**88.057**	**91.092**
Beleidsontwikkelingen				
Geen				
Doorlichting begroting	452	452	452	452
Totaal doorlichting begroting	*452*	*452*	*452*	*452*
Autonome ontwikkelingen				
Loonontwikkeling	6.564	7.538	8.069	8.633
Ontwikkeling materiële kosten	520	516	746	882
Rijksvaccinatieprogramma	146	146	146	146
Totaal autonome ontwikkelingen	7.230	8.199	8.961	9.661
Terugstorten begrote storting egalisatiereserve	-391	-375	-359	-359
Totaal overig	*-391*	*-375*	*-359*	*-359*
Totaal effecten	*7.290*	*8.277*	*9.055*	*9.755*
Procentuele ontwikkeling	8,9%	9,7%	10,3%	10,7%
Gemeentelijke bijdrage	**89.569**	**93.395**	**97.112**	**100.847**

Autonome ontwikkelingen

Ontwikkeling loonkosten

De huidige cao loopt tot 1 mei 2024. Daarom moeten wij nu een inschatting maken van de indexatie van de loonkosten voor het kader 2025 en daarna. Conform de bestuurlijke afspraken gebruiken wij hiervoor de indexering voor de loonkosten zoals vermeld in de septembercirculaire van het gemeentefonds. Daarin staat als loonvoet sector overheid voor 2024 een ontwikkeling van 6,7%. Voor de jaren daarna gelden de volgende indexaties: 5,8% voor 2025, 4,8% voor 2026, 4,2% voor 2027 en 4,2% voor 2028.

Indexering materiële kosten

In de nieuwe financiële verordening staat de aangepaste indexering voor materiële kosten. Het volgende uitgangspunt hebben we hierbij gehanteerd: de materiële kosten in de begroting van Veiligheidsregio Fryslân worden op dezelfde wijze geïndexeerd als de indexatie zoals opgenomen in het gemeentefonds.

Het gemeentefonds is nog niet bekend bij het opstellen van deze kaderbrief. Daarom moeten we bij de opstelling van het financiële kader een inschatting maken. Deze inschatting maken we op basis van de verwachte consumentenprijsindex (CPI), die in de septembercirculaire van het gemeentefonds staat. Dit bedrag verrekenen we in het lopende begrotingsjaar via een begrotingswijziging met de werkelijke loonprijscompensatie uit het gemeentefonds. Uitgangspunt hierbij is de informatie uit de meicirculaire van het betreffende begrotingsjaar

De opgenomen consumentprijsindex voor 2025 is 2,5% voor 2025. Voor de jaren daarna gelden de volgende percentages: 2,4% voor 2026, 2,3% voor 2027 en 2,3% voor 2028.

Ontwikkeling rentekosten

Met het bestuur hebben we een aantal jaar geleden de afspraak gemaakt om, gelet op de lage rente, de rentebudgetten te verlagen, waarmee deze weer reëel werden begroot. Dit is overigens ook wettelijk voorgeschreven. We hebben toen ook het risico besproken. Namelijk: zodra de marktrente stijgt, zijn de budgetten ontoereikend en moeten we deze verhogen. Nu de marktrente daadwerkelijk stijgt, is dit risico nu aan de orde. De budgetten zijn niet langer toereikend en die moeten we verhogen. Dit betekent direct een uitzetting van de begroting. Deze uitzetting hebben we als autonome ontwikkeling opgevoerd in de kaderbrief.

De basis voor de begroting van de rentekosten is de financieringsbehoefte zoals deze staat in het vastgestelde meerjareninvesteringsplan (MIP). Daarbij hebben we een inschatting gemaakt van de geldende marktrente: 3,5%. Het werkelijke financieringsresultaat verrekenen we na afloop van het jaar.

RVP

Met ingang van 2024 worden extra middelen toegevoegd aan het gemeentefonds voor de uitvoering van de maternale Kinkhoestvaccinatie. Voor Fryslân betreft het een bedrag van € 146.000. Bij de decentralisatie van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) heeft de bestuurscommissie Gezondheid besloten om de middelen, die aan het gemeentefonds worden toegevoegd, beschikbaar te stellen aan de GGD (taakgerichte bekostiging). In lijn met deze besluitvorming wordt dit doorberekend in de gemeentelijke bijdrage.

Overig

Terugstorten begrote storting egalisatiereserve

Door de toevoeging van een aantal incidentele meevallers aan de egalisatiereserve, bevindt het saldo van deze reserve zich binnen de door het bestuur vastgestelde bandbreedtes. Daarom is het niet nodig om de initieel begrote storting te effecturen.

6. Onzekerheden en risico's

Van een aantal van de hiervoor genoemde beleidsmatige en autonome ontwikkelingen weten we de gevolgen op onze begroting. Deze hebben we dan ook vertaald in het meerjarig financieel kader. Van een aantal ontwikkelingen weten we dat ook niet. Daarom zijn deze nog niet meegenomen in de begroting. De belangrijkste risico's van deze ontwikkelingen hebben we hieronder benoemd.

Omgevingswet

De komst van de Omgevingswet bevordert de integrale afweging als het gaat om besluiten in de fysieke leefomgeving. Alle aspecten die van invloed zijn, moeten meegenomen worden. Dit geldt dus zeker ook voor veiligheid en gezondheid. De invoering van de Omgevingswet brengt de nodige onzekerheden met zich mee. Zo is het onduidelijk hoe groot de vraag vanuit de gemeenten echt gaat worden. Verder laten landelijke onderzoeken zien dat de komst van de Omgevingswet meer tijd en geld gaat kosten. De minister van Binnenlandse Zaken heeft dit - en ook de bijzondere positie voor veiligheidsregio's hierin - onderkend. De invoering van de wet is inmiddels weer uitgesteld tot 1 januari 2024. De onzekerheid is op korte termijn niet opgelost.

Onderhouds- en exploitatielasten vastgoed

Om onze onderhouds en exploitatielasten beter te kunnen voorspellen, moeten we aanvullend specialistisch onderzoek doen om de staat van onze panden beter in kaart te brengen. Het is onzeker wat er uit dit onderzoek komt.

Verduurzaming gebouwen en materieel

Het verder verduurzamen van onze gebouwen en materieel heeft de aandacht. VRF heeft hierin al op eigen initiatief stappen gezet. Op het moment dat er vanuit de Rijksoverheid of vanuit Europese duurzaamheidsdoelstellingen meer verduurzaming verplicht wordt gesteld, kan dit een verhoging van de kosten betekenen. We kunnen de financiële consequenties op dit moment niet concreet maken.

Langere en onbetrouwbare levertijden

Als gevolg van grondstoftekorten en krapte op de arbeidsmarkt, hebben we te maken met problemen bij de tijdige levering van materieel, materiaal en diensten. Daar moeten we bij aanbestedingen in de planning rekening mee houden. Het is belangrijk dat we trajecten vroeg beginnen en duidelijke afspraken met leveranciers maken.
Voor ons regulier onderhoud en de aanschaf van kleiner materiaal is het nodig dat we voldoende aandacht aan het voorraadbeheer besteden. We moeten voorkomen dat er, door problemen met de levertijden, risico's in de uitvoering van de hulpverlening ontstaan. De ontwikkelingen rond levertijden kunnen financiële consequenties hebben (verschuiving van kosten in de tijd).

Functioneel leeftijdsontslag (FLO)

Door de landelijke netto-afspraak hebben wijzingen in diverse wet- en regelgeving, zoals cao-verhogingen, directe financiële gevolgen op het FLO. Ontwikkelingen in de cao van gemeenten en de afschaffing van de levensloopregeling, kunnen ervoor zorgen dat de bestemmingsreserve eerder uitgeput is.

Functiewaardering verpleegkundigen en doktersassistenten

De inhoud van het werk van verpleegkundigen en doktersassistenten wordt geëvalueerd. Met de betreffende groepen worden gesprekken gevoerd en profielen opgesteld. Op basis van de uitkomsten van die evaluatie, kunnen we vaststellen of de functionele inschaling nog passend is. In vergelijking met de meeste andere GGD'en hanteren wij een lagere inschaling. Als wij de landelijke lijn volgen, leidt dit tot een uitzetting in de begroting van € 1 miljoen.

Instroom Jeugdgezondheidszorg

De afgelopen jaren bleek het gefixeerde budget toereikend om op gepaste wijze invulling te geven aan de inhoud van de zorgactiviteiten. Wanneer de kindaantallen (fors) toenemen door het Oekraïneconflict en andere ontheemden, ontstaat hier een mogelijk budgettair risico. Dit kan ertoe leiden dat óf het budget óf de inhoud ter discussie komt te staan.

Vakbekwame brandweermensen

Brandweeropleidingen Noord BV (BON) is de opleidingsinstelling waar de brandweer aan gebonden is voor het afnemen van opleidingen en het vakbekwaam houden van de brandweermensen. De beschikbare capaciteit sluit niet altijd aan bij de behoefte. Het verloop onder de vrijwilligers is wisselend waardoor de behoefte aan nieuwe vrijwilligers en opleidingsplekken varieert.

VEILIGHEIDSREGIO FRYSLÂN

Postbus 612
8901 BK Leeuwarden
T 088 22 99 999
E info@vrfryslan.nl
I www.veiligheidsregiofryslan.nl

Bezoekadres:
Harlingertrekweg 58
Leeuwarden

BTW nr: NL8173.71.072.B01
BIC: BNGHNL2G
IBAN: NL65 BNGH 028.51.28.647
KvK nr: 011 75 778

Aan de raden van de Friese gemeenten

Datum	**Uw kenmerk**	**Uw brief van**	**Ons kenmerk**	**Bijlagen**
30 november 2023			UIT/23014762/DIR	3
			Behandeld door	**Doorkiesnummer**
			R. Vellema MSc EMA RA A. Julianus	088 229 99 99
Onderwerp			**E-mail**	
kaderbrief 2025 – 2028, eerste begrotingswijziging 2024 en financiële verordening			a.julianus@vrfryslan.nl	

Geachte raadsleden,

Hierbij bieden wij u de kaderbrief 2025-2028 van Veiligheidsregio Fryslân (VRF) aan ter behandeling door uw gemeenteraad. In dit jaarlijks terugkerend document beschrijven wij de ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de begroting 2025 en verder van Veiligheidsregio Fryslân. Een eventuele zienswijze op onze kaderbrief is uw middel om te kunnen sturen op onze begroting. Naast de kaderbrief bieden wij gelijktijdig de eerste begrotingswijziging 2024 en de financiële verordening aan.

De financiële toekomst van de gemeenten is onzeker. Het zogenoemde ravijnjaar 2026 komt steeds dichterbij en de gemeenten hebben nog geen duidelijkheid. Wij zijn ons hiervan bewust en beperken de toename van het financieel kader tot het noodzakelijke. We blijven ernaar streven onze dienstverlening sober en doelmatig uit te voeren, waarbij de kwaliteit in stand gehouden wordt.

In de kaderbrief 2025-2028 zijn dan ook geen beleidsontwikkelingen opgenomen. De uitzettingen betreffen de uitkomsten van het project doorlichting begroting en de autonome ontwikkelen. Daarnaast wordt voorgesteld om de eerder begrote stortingen in de egalisatiereserve niet te doen.

Het cao-effect is voor het jaar 2023 binnen onze eigen begroting opgevangen, pas vanaf 2024 vraagt dit een uitbreiding van het kader. Ook wordt aan het algemeen bestuur in december voorgesteld om het incidentele effect van scenario 3 (zoals we dat bij de vorige kaderbrief hebben afgesproken) niet te verrekenen, maar alleen het structurele effect door te voeren.

Doorlichting begroting
Eens in de vier jaar lichten wij onze begroting door en beoordelen deze op kansen en risico's. Dit proces wordt in nauwe samenhang met de auditcommissie uitgevoerd. De doelstelling: het reëel ramen van de

activiteiten en taken die Veiligheidsregio Fryslân uitvoert. De uitkomsten van deze doorlichting zijn verwerkt in de kaderbrief.

Financiële verordening
Bij de behandeling van de begroting 2023 en de kaderbrief 2024-2027 werd een aantal onderdelen van de financiële verordening ter discussie gesteld. Dit betrof met name de indexatiesystematiek. Daarom is afgesproken om de verordening te evalueren met de Auditcommissie. Dit heeft geleid tot een aantal aanpassingen van de financiële verordening. De begrotingswijziging 2024 en de kaderbrief 2025-2028 zijn opgesteld volgens de uitgangspunten zoals opgenomen in deze gewijzigde verordening. Passend bij de doelstelling van de gewijzigde *Wet gemeenschappelijke regelingen* ontvangen wij ook graag uw zienswijze op onze aangepaste financiële verordening.

Autonome ontwikkelingen
De ontwikkelingen van de loonkosten en de materiële kosten zijn begroot volgens de spelregels zoals deze zijn opgenomen in de nieuwe verordening. De eerder gemaakte inschatting van de loonkosten in de begroting 2024 is op basis van de huidige inzichten te laag. Daarom ligt nu ook de eerste begrotingswijziging 2024 voor, waarin deze ontwikkelingen zijn bijgewerkt.

Ten aanzien van de indexatie van de materiële kosten is bij de vorige kaderbrief afgesproken om deze te evalueren. Deze afspraak staat bekend als scenario 3. Daarbij sluit de indexatie van de VRF aan op de werkelijke loon- en prijscompensatie, die gemeenten via het gemeentefonds over de jaren 2022, 2023 en 2024 ontvangen. In 2024 ontstaat daarmee een verschil. Dit is een structureel effect en is daarom zowel in de begrotingswijziging 2024 als de kaderbrief 2025-2028 opgenomen.

De laatste autonome ontwikkeling betreft het rijksvaccinatieprogramma. Vanaf 2024 ontvangen de gemeenten middelen voor de uitvoering van de maternale kinkhoestvaccinatie. Zoals afgesproken met de bestuurscommissie gezondheid wordt deze taak door de GGD uitgevoerd en worden de middelen die de gemeente daarvoor ontvangen heeft beschikbaar gesteld aan de GGD.

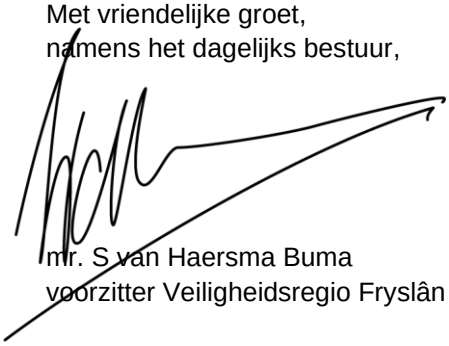
Toelichting
Op 21 november hebben wij uw financiële ambtenaren via een separate sessie over de kaderbrief en de begrotingswijziging geïnformeerd. Op deze wijze konden eventuele onduidelijkheden worden weggenomen en zijn zij in staat om u zo goed mogelijk te adviseren.

Zoals uit deze aanbiedingsbrief al blijkt staat de kaderbrief 2025-2028 niet op zichzelf. De uitkomsten van de doorlichting begroting, de tussenstand en verwerking van scenario 3 en de gewijzigde financiële verordening hebben allemaal impact op de voorliggende kaderbrief. Omdat dit een heel pakket aan documenten is en de samenhang tussen deze stukken van belang is, is een nadere toelichting op zijn plek. Daarvoor hebben wij een korte video opgenomen, die te vinden is via de volgende link: https://vrfryslan.webinargeek.com/financiele-toelichting-voor-friese-raadsleden-vr-fryslan.

Daarnaast nodigen wij u van harte uit om weer deel te nemen aan een webinar over de voorliggende stukken. Dit webinar staat gepland op **11 januari, van 19:30 tot 21:00**. U ontvangt hiervoor nog een uitnodiging via uw griffier. Tijdens dit webinar kunt u al uw verduidelijkende vragen over deze stukken aan ons stellen.

Uw zienswijze
Wij ontvangen graag uw zienswijze op de kaderbrief uiterlijk 2 februari 2024. Uw zienswijze verwerken wij in een voorstel aan het algemeen bestuur. Het algemeen bestuur stelt de kaderbrief vast in de vergadering van 14 maart 2024. De kaderbrief vormt vervolgens de basis voor de begroting die u in maart ontvangt.

Met vriendelijke groet,
namens het dagelijks bestuur,

mr. S van Haersma Buma
voorzitter Veiligheidsregio Fryslân

Eerste begrotingswijziging 2024

Inleiding

Middels deze begrotingswijziging vragen wij het algemeen bestuur om in te stemmen met een aantal wijzigingen van de begroting. Hiermee wordt er invulling gegeven aan het budgetrecht van het algemeen bestuur. De voorgestelde wijzigingen worden in het onderdeel 'toelichting effecten 2024' toegelicht.

Toelichting effecten 2024

A. Eerder genomen besluiten over de uitvoering van wettelijke taken

Bdur
Vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid zijn middels de contourennota Versterking Crisisbeheersing en Brandweerzorg extra middelen toegekend aan de veiligheidsregio's. Deze middelen zijn bedoeld om een toekomstbestendig, samenhangend stelsel voor de crisisbeheersing en brandweerzorg te realiseren. De toegekende extra middelen vanaf 2023 hebben een structureel karakter. Vanaf 2024 zijn er aanvullende extra middelen beschikbaar gesteld.

B. Autonome ontwikkelingen

Cao en werkgeverslasten
De loonkosten worden geïndexeerd op basis van de werkelijke loonontwikkeling. Op 14 april 2023 stemden de leden van de algemene vergadering van de werkgeversverenging samenwerkende veiligheidsregio's (wvsv) unaniem in met het arbeidsvoorwaardenakkoord. De cao voor het personeel in dienst van veiligheidsregio's is daarmee definitief en loopt van 2 januari 2023 tot 1 mei 2024. In deze begrotingswijziging is de uitwerking van de cao op de begroting 2024 van Veiligheidsregio Fryslân meegenomen.

Omdat de cao een looptijd kent tot 1 mei 2024 is met deze wijziging niet het gehele boekjaar afgedekt. Daarom is voor het resterende deel van 2024 een inschatting gemaakt op basis verwachte loonkostenontwikkeling. Hierbij is uitgegaan van de indexering voor de loonkosten zoals deze zijn opgenomen in de septembercirculaire van het gemeentefonds 2023. Dit betreft een indexatie van 6,7%. Zodra de cao van 2024 bekend is, zal een evaluatie plaatsvinden van deze autonome ontwikkeling en zal er indien nodig, worden verrekend.

Scenario 3
Methode
Bij de kaderbrief 2024-2027 hebben we afgesproken om het effect van de inflatie van de materiële kosten volgens het afgestemde 'scenario 3' te verrekenen. In dit scenario wordt de indexatie van de materiële kosten voor 2024 voorlopig afgetopt tot 8%. Deze indexatie evalueren en verrekenen we achteraf over de jaren 2022, 2023 en 2024, op basis van de werkelijke ontwikkeling van het gemeentefonds.

Het te verrekenen bedrag betreft dus het verschil tussen wat de gemeenten aan indexatie hebben afgedragen aan Veiligheidsregio Fryslân en hetgeen ze zouden hebben bijgedragen, wanneer de indexatie van het gemeentefonds zou zijn gehanteerd.

Resultaten scenario 3
Voor 2022 en 2023 zijn de verschillen inmiddels definitief bepaald. Voor 2024 is de meicirculaire 2024 van het gemeentefonds nodig om een definitief bedrag te bepalen. Op basis van de huidige inzichten is het effect van scenario 3 als volgt:

	2022	2023	2024
Verschil	-1.122.000	-1.186.000	-263.000
Cumulatief verschil	-1.122.000	-2.308.000	-2.570.000

Uit de tabel blijkt dat het totale effect van scenario 3 over de periode 2022 t/m 2024 geschat wordt op € 2.570.000.

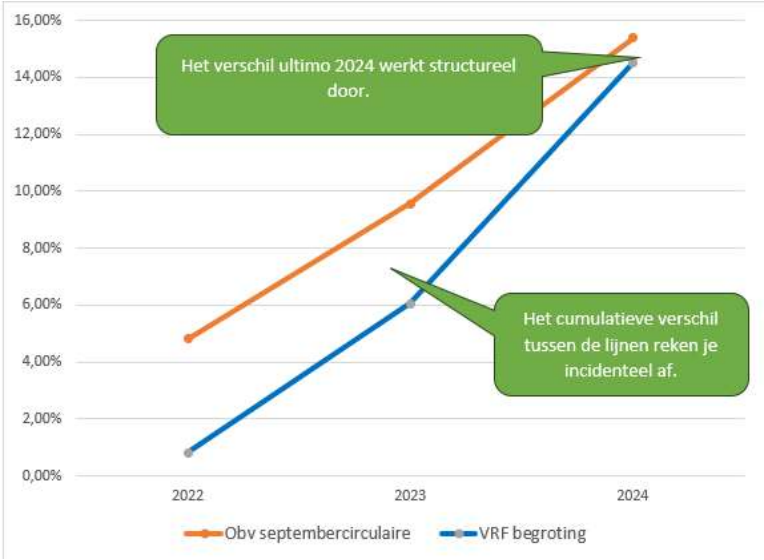
Incidenteel versus structureel
Bij de uitwerking van financiële ontwikkelingen is het van belang om onderscheid te maken tussen incidentele en structurele effecten. Voor scenario 3 geldt hierbij het volgende:

Incidenteel
Er ontstaat een incidenteel verschil van € 2.570.000. Dit betreft het totale verschil over de jaren 2022, 2023 en 2024 bij elkaar opgeteld. Er is sprake van een verrekening van een periode en daarmee van een incidenteel verschil.

Structureel
In 2024 ontstaat een verschil van € 263.000. De verrekening van dit bedrag (i.e. de effectuering van scenario 3) dient daarom plaats te vinden via een begrotingswijziging. Deze wijziging betreft een indexatiecorrectie en is daarmee een autonome ontwikkeling.

Omdat 2024 de basis is voor de bepaling van het financieel kader van 2025 werkt dit verschil structureel door in de begroting van Veiligheidsregio Fryslân. De basis waarop het kader 2025 wordt bepaald is immers te laag. Dit structurele effect wordt daarom ook als wijziging opgenomen in de kaderbrief 2025-2028.

Het verschil tussen incidenteel en structureel is hier grafisch weergegeven.

Rijksvaccinatieprogramma
Met ingang van 2024 worden extra middelen toegevoegd aan het gemeentefonds voor de uitvoering van de maternale Kinkhoestvaccinatie. Voor Fryslân betreft het een bedrag van € 146.000. Bij de decentralisatie van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) heeft de bestuurscommissie Gezondheid besloten om de middelen, die aan het gemeentefonds worden toegevoegd, beschikbaar te stellen aan de GGD (taakgerichte bekostiging). In lijn met deze besluitvorming wordt dit doorberekend in de gemeentelijke bijdrage.

C. Overig

Terugstorten begrote storting egalisatiereserve
Door de toevoeging van een aantal incidentele meevallers aan de egalisatiereserve, bevindt het saldo van deze reserve zich binnen de door het bestuur vastgestelde bandbreedtes. Daarom is het niet nodig om de initieel begrote storting te effecturen.

Effecten op 2024

In onderstaande tabel worden de mutaties ten opzichte van de primitieve begroting 2024 inzichtelijk gemaakt en is zichtbaar welke dekking daar tegenover staat.

A. Eerder genomen besluiten over de uitvoering van wettelijke taken	**€**
Versterking Crisisbeheersing	360
Totale kosten	**360**
Extra (externe) BDUR-middelen	360
Totale dekking	**360**

B. Autonome ontwikkelingen	**€**
Cao en werkgeverslasten	5.012
Scenario 3	263
Rijksvaccinatieprogramma	146
Totale kosten	**5.421**
Nadelig saldo	5.421
Totale dekking	**5.421**

C. Overig	**€**
Terugstorten begrote storting egalisatiereserve	-357
Totale kosten	**-357**
Nadelig saldo	-357
Totale dekking	**-357**

Totaal mutaties	**5.424**
Totale dekking	**5.424**
Totaal 1e begrotingswijziging 2024	**-**

VEILIGHEIDSREGIO FRYSLÂN

Effecten per programma 2024

In onderstaande tabel zijn per programma de effecten van de eerste begrotingswijziging 2024 opgenomen.

	Primitieve begroting 2024			1e bestuurlijke wijziging 2024			Begroting na 1e wijziging 2024		
Programma Gezondheid	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Pijler 1	15.353.002	48.525	15.304.477	935.347	3.507	931.840	16.288.349	52.032	16.236.317
Pijler 2	11.582.023	3.306.648	8.275.375	889.253	125.285	763.968	12.471.276	3.431.933	9.039.343
Pijler 3	1.701.342	1.029.803	671.539	40.756	20.899	19.857	1.742.098	1.050.702	691.396
Pijler 4	1.816.785	1.816.785	-	127.586	127.586	-	1.944.371	1.944.371	-
Toegerekende organisatiekosten	6.583.391	83.057	6.500.334	479.977	624	479.353	7.063.368	83.681	6.979.687
Bijdrage programma Gezondheid		30.113.408	-30.113.408	-	2.386.820	-2.386.820	-	32.500.228	-32.500.228
Reservemutaties Gezondheid	*164.018*	*802.335*	-638.317	-62.018	-253.820	191.802	102.000	548.515	-446.515
Totaal programma Gezondheid	***37.200.561***	***37.200.561***	**-**	***2.410.901***	***2.410.901***	**-**	***39.611.462***	***39.611.462***	**-**
Programma Crisisbeheersing									
Producten Crisisbeheersing	6.688.424	228.794	6.459.630	482.176	-11.447	493.623	7.170.600	217.347	6.953.253
Toegerekende organisatiekosten	991.784	12.513	979.271	363.599	93	363.505	1.355.383	12.606	1.342.776
BDUR		4.408.683	-4.408.683	-	360.004	-360.004	-	4.768.687	-4.768.687
Bijdrage programma Crisis		*3.090.205*	-3.090.205	-	429.076	-429.076	-	3.519.281	-3.519.281
Reservemutaties Crisis	*106.287*	*46.300*	59.987	-106.287	-38.238	-68.049	-	8.062	-8.062
Totaal programma Crisis	***7.786.495***	***7.786.495***	-	***739.488***	***739.488***	-	***8.525.983***	***8.525.983***	-
Programma Brandweer									
Producten Brandweer	41.941.637	922.520	41.019.117	2.131.268	95.851	2.035.417	44.072.905	1.018.371	43.054.534
Toegerekende organisatiekosten	9.524.542	120.164	9.404.378	694.408	901	693.507	10.218.950	121.065	10.097.885
BDUR		4.677.064	-4.677.064	-	-	-	-	4.677.064	-4.677.064
Bijdrage programma Brandweer		*45.524.459*	-45.524.459	-	2.248.473	-2.248.473	-	47.772.932	-47.772.932
Reservemutaties Brandweer	847.666	1.069.638	-221.972	-847.666	-367.215	-480.451	-	702.423	-702.423
Totaal programma Brandweer	***52.313.845***	***52.313.845***	-	***1.978.010***	***1.978.010***	-	***54.291.855***	***54.291.855***	-
Eindtotaal	**97.300.901**	**97.300.901**	**-**	**5.128.399**	**5.128.399**	**-**	**102.429.300**	**102.429.300**	**-**

Gemeenschappelijke regeling "Veiligheidsregio Fryslân"
Financiële verordening als bedoeld in artikel 212 gemeentewet
Het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling "Veiligheidsregio Fryslân"
gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur gelet op:
- artikel 212 van de Gemeentewet;
- het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten en
- artikel 8 lid 3 en artikel 27 van de gemeenschappelijke regeling "Veiligheidsregio Fryslân"

besluit vast te stellen de Financiële verordening Veiligheidsregio Fryslân 2024:

Hoofdstuk 1. Algemene bepalingen
Artikel 1. Begripsbepaling
In deze verordening wordt verstaan onder:
- de dienst: de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân;
- netto schuld: bruto schuld minus de omvang van de geldelijke bezittingen die niet zijn ingezet voor de publieke taak. Onder bruto schuld wordt verstaan het totaal van langlopende leningen, kortlopende schulden, crediteuren en overlopende passiva. Onder geldelijke bezittingen die niet zijn ingezet voor de publieke taak wordt verstaan het totaal van langlopende uitzettingen, vorderingen, liquide middelen en overlopende activa;
- organisatieonderdeel: iedere organisatorische eenheid van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân die als zodanig in de organisatieverordening is opgenomen;
- overheidsbedrijf: onderneming met privaatrechtelijke rechtspersoonlijkheid, niet zijnde een personenvennootschap met rechtspersoonlijkheid, waarin een publiekrechtelijke rechtspersoon, al dan niet tezamen met een of meer andere publiekrechtelijke rechtspersonen, in staat is het beleid te bepalen of een onderneming in de vorm van een personenvennootschap, waarin een publiekrechtelijke rechtspersoon deelneemt;

Hoofdstuk 2. Begroting en verantwoording
Artikel 2. Programma-indeling
1. Het algemeen bestuur stelt bij vaststelling van de begroting de programma-indeling vast;
2. Het algemeen bestuur stelt op voorstel van het dagelijks bestuur per programma relevante indicatoren vast voor het meten van en het afleggen van verantwoording over de productie van goederen en diensten en de maatschappelijke effecten van het beleid van de dienst.

Artikel 3. Inrichting begroting en jaarstukken
1. Bij de begroting worden onder elk van de programma's de lasten en baten per programma weergegeven en bij de jaarstukken worden onder elk van de programma's de gerealiseerde lasten en baten per programma weergegeven.
2. Bij de uiteenzetting van de financiële positie in de begroting wordt van de nieuwe investeringen per investeringscategorie het benodigde investeringskrediet weergegeven en wordt van de lopende investeringen het geautoriseerde investeringskrediet en de raming van de uitputting van het krediet in het lopende boekjaar weergegeven.

Artikel 4. Indexering begroting
Bij het indexeren van de begroting wordt een onderscheid gemaakt tussen materiële kosten en loonkosten.

1
a. Ten behoeve van de indexatie van materiële kosten naar het volgende begrotingsjaar wordt uitgegaan van de consumentenprijsindex (CPI) zoals gepresenteerd in de septembercirculaire gemeentefonds twee jaar voorafgaand aan het betreffende begrotingsjaar (i.e. T-2). Dit bedrag wordt in het lopende begrotingsjaar middels een begrotingswijziging verrekend met de werkelijke loonprijscompensatie zoals opgenomen in het gemeentefonds. Uitgangspunt hierbij is de informatie zoals opgenomen in de meicirculaire van het betreffende begrotingsjaar.

2.
a. Ten behoeve van de indexatie van loonkosten naar het volgend begrotingsjaar wordt uitgegaan van de vigerende CAO.

b. Verplichtingen die ontstaan als gevolg van de uitvoering van de regeling Functioneel Leeftijdsontslag en welke muteren als gevolg van de vigerende CAO, zijn onderdeel van de loonkosten zoals bedoeld in artikel 4.2a.
c. Indien de vigerende CAO nog niet bekend is, dan wordt voor de verwachte loonontwikkeling voorlopig uitgegaan van de macro-economische verkenning van het CPB zoals deze in de meest recente septembercirculaire van het gemeentefonds is vermeld. Dit betreft de loonvoet sector overheid.
d. Indien er gedurende een begrotingsjaar sprake is van een nieuwe CAO, wordt in het lopende begrotingsjaar een correctie toegepast op de loonkostenontwikkeling op basis van de werkelijke kosten op grond van deze CAO.

3.
a. De basis voor de begroting van de rentekosten is de financieringsbehoefte zoals deze bestaat naar aanleiding van het vastgestelde meerjareninvesteringsplan (MIP). Daarbij wordt een inschatting gemaakt van de markrente. Het werkelijke financieringsresultaat wordt na afloop van het jaar verrekend.

Artikel 5. Autorisatie begroting en investeringskredieten
1. Het algemeen bestuur autoriseert met het vaststellen van de begroting de baten en de lasten per programma;
2. Bij de begrotingsbehandeling geeft het algemeen bestuur aan van welke nieuwe investeringen hij op een later tijdstip een apart voorstel voor autorisatie van het investeringskrediet wil ontvangen. De overige nieuwe investeringen worden bij de begrotingsbehandeling met het vaststellen van de financiële positie geautoriseerd.
3.
a. Het dagelijks bestuur informeert het algemeen bestuur vooraf als ze verwacht dat de lasten de geautoriseerde lasten of de investeringsuitgaven de geautoriseerde investeringskredieten dreigen te overschrijden. Het algemeen bestuur geeft vervolgens aan of hij hiervoor een voorstel wil voor wijziging van het budget of een voorstel voor bijstelling van het beleid.
b. Het bepaalde in 3a van dit artikel is niet van toepassing voor zover de overschrijding van de totale lasten van een programma onder 1% van de geautoriseerde lasten van het programmaonderdeel blijft, of wanneer de onderschrijding kleiner is dan € 250.000.
c. Het bepaalde in 3a van dit artikel is niet van toepassing voor zover de overschrijding van de lasten van een programma gecompenseerd worden door direct gerelateerde baten.
d. Het bepaalde in 3a van dit artikel is niet van toepassing voor zover de overschrijding van de uitgaven van een investeringskrediet onder 1% van de geautoriseerde uitgaven van het krediet blijft, of wanneer de overschrijding kleiner is dan € 50.000.
4. Bij de behandeling van de tussenrapportages in het algemeen bestuur doet het dagelijks bestuur voorstellen voor het wijzigen van de geautoriseerde budgetten en de investeringskredieten en het bijstellen van het beleid.
5. Voor een investering waarvan het investeringskrediet niet met het vaststellen van de begroting is geautoriseerd, legt het dagelijks bestuur vooraf aan het aangaan van verplichtingen een investeringsvoorstel met een voorstel voor het vaststellen van een investeringskrediet aan het algemeen bestuur voor.
6. Het bepaalde in lid 5 van dit artikel is niet van toepassing voor zover het betreft verplichtingen inzake investeringen tot € 250.000,-.

Artikel 6. Tussentijdse rapportage
1. Het dagelijks bestuur informeert het algemeen bestuur door middel van tussentijdse rapportages over de realisatie van de begroting van de dienst over de eerste 4 maanden en de eerste 8 maanden van het lopende boekjaar.
2. De tussenrapportages bevatten een uiteenzetting over de uitvoering en de bijstelling van het beleid.
3. In de tussentijdse rapportage over de eerste 4 maanden worden afwijkingen op de oorspronkelijke ramingen van de baten en de lasten van programma's in de begroting groter dan 1% van de totale lasten per programma en groter dan € 250.000 toegelicht.
4. In de tussentijdse rapportage over de eerste 4 maanden worden afwijkingen op de oorspronkelijke ramingen van de investeringskredieten in de begroting groter dan 1% van krediet en groter dan € 50.000 toegelicht.

5. De tussentijdse rapportage over de eerste 8 maanden bevat een overzicht met de bijgestelde raming van:
a. een toelichting zoals opgenomen in het vierde lid van dit artikel;
b. de geprognotiseerde resultaten per programma;
c. de (beoogde) toevoegingen en onttrekkingen aan reserves; en
d. de raming van de uitputting van de investeringskredieten.

Artikel 7. Informatieplicht
Het dagelijks bestuur besluit niet over:

a. het verstrekken van leningen, waarborgen en garanties;
b. het verstrekken van kapitaal aan instellingen en ondernemingen,
dan nadat het algemeen bestuur is geïnformeerd over het voornemen en hiertoe in de gelegenheid is gesteld zijn wensen en bedenkingen ter kennis van het dagelijks bestuur te brengen.

Artikel 8. EMU-saldo
Wanneer het Rijk de dienst bericht dat alle relevante overheden samen het collectieve aandeel van deze overheden in het EMU-tekort, bedoeld in artikel 3, zesde lid, van de Wet houdbare overheidsfinanciën, hebben overschreden, informeert het dagelijks bestuur het algemeen bestuur of een aanpassing van de begroting nodig is. Als het dagelijks bestuur een aanpassing nodig acht, doet het dagelijks bestuur een voorstel voor het wijzigen van de begroting.

Hoofdstuk 3. Financieel beleid

Artikel 9. Waardering en afschrijving vaste activa
1. Voor het afschrijven van de materiële vaste activa worden de methodieken en termijnen gehanteerd zoals vermeld in bijlage I behorend bij deze verordening. Uitgangspunt is dat er lineair afgeschreven wordt. Bij activa met economisch nut waar tevens sprake is van een restwaarde, vindt geen afschrijving plaats over de restwaarde. Het dagelijks bestuur is bevoegd om in het kader van een goed financieel beheer tussentijds wijzigingen in bijlage I aan te brengen. Het dagelijks bestuur maakt pas gebruik van de voorgaande bevoegdheid, nadat de Auditcommissie is geïnformeerd over het voornemen tot wijziging van bijlage I en in de gelegenheid is gesteld zijn wensen en bedenkingen ter kennis van het dagelijks bestuur te brengen.
2. Kosten voor het afsluiten van geldleningen worden direct ten laste van de exploitatie gebracht.
3. Geactiveerde kosten voor onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief worden lineair in 5 jaar afgeschreven.

Artikel 10. Voorziening voor oninbare vorderingen
Voor de vorderingen op verbonden partijen en derden wordt een voorziening wegens oninbaarheid gevormd op basis van een individuele beoordeling op inbaarheid van de openstaande vorderingen.

Artikel 11. Reserves en voorzieningen
Bij een voorstel voor de instelling van een bestemmingsreserve wordt minimaal aangegeven:
a. het specifieke doel van de reserve;
b. de voeding van de reserve;
c. de maximale hoogte van de reserve; en
d. de verwachte looptijd.

Artikel 12. Kostprijsberekening
1. Voor het bepalen van de geraamde kostprijs van producten en diensten van de gemeenschappelijke regeling, die worden geleverd aan overheidsbedrijven en derden, wordt een systeem van kostentoerekening gehanteerd. Bij de kostentoerekening worden naast de directe kosten ook de indirecte kosten betrokken, die toe te rekenen zijn aan het product of dienst.
2. Voor de inzet van materiele activa worden naast directe kosten, indirecte kosten en afschrijvingskosten, de rente voor de financiering van het actief toegerekend. Deze rente is een vergoeding voor de inzet van vreemd vermogen en van eigen vermogen. De rentepercentages voor deze vergoeding worden bij de behandeling van de begroting vastgesteld;
3. Het algemeen bestuur stelt bij de vaststelling van de begroting(swijziging) de hoogte van de tarieven vast.

Artikel 13. Prijzen economische activiteiten
1. Voor de levering van goederen, diensten of werken aan overheidsbedrijven en derden en met welke bijbehorende activiteiten de gemeenschappelijke regeling in concurrentie met marktpartijen treedt, wordt tenminste de geraamde integrale kostprijs in rekening gebracht. Bij afwijking doet het dagelijks bestuur vooraf voor elk van deze activiteiten afzonderlijk een voorstel voor een bestuursbesluit, waarin het publiek belang van de activiteit wordt gemotiveerd.
2. Bij het verstrekken van leningen of garanties aan overheidsbedrijven en derden brengt de gemeenschappelijke regeling de geraamde integrale kosten in rekening. Bij afwijking doet het dagelijks bestuur vooraf een voorstel voor een bestuursbesluit, waarin het publiek belang van de lening of garantie wordt gemotiveerd.
3. Bij het verstrekken van kapitaal door de gemeenschappelijke regeling aan overheidsbedrijven en derden gaat het dagelijks bestuur uit van een vergoeding van tenminste de geraamde integrale kosten van de verstrekte middelen. Bij afwijking doet het dagelijks bestuur vooraf een voorstel voor een bestuursbesluit, waarin het publiek belang van de kapitaalverstrekking wordt gemotiveerd.
4. Bestuursbesluiten met de motivering van het publiekbelang als bedoeld in de vorige leden zijn niet nodig als sprake is van:
a. leveringen van goederen, diensten of werken en het verstrekken van leningen, garanties en kapitaal aan andere overheden voor zover deze leveringen en verstrekkingen zijn bedoeld voor de uitoefening van de publieke taak door die andere overheid;
b. een bevoordeling van activiteiten in het kader van een bij wet opgedragen publiekrechtelijke taak;
c. een bevoordeling van activiteiten in het kader van een toegekend bijzonder of uitsluitend recht waarvoor prijsvoorschriften gelden;
d. een bevoordeling van sociale werkplaatsen;
e. een bevoordeling van onderwijsinstellingen;
f. een bevoordeling van publieke media-instellingen; en
g. een bevoordeling die valt onder de reikwijdte van de staatssteunregels van het Werkingsverdrag van de Europese Unie en daarmee verenigbaar is.

Artikel 14. Financieringsfunctie
1. Het dagelijks bestuur neemt bij het uitzetten en het aantrekken van middelen de volgende kaders in acht:
a. voor het aantrekken van financieringen met een looptijd langer dan één jaar worden tenminste twee prijsopgaven bij verschillende financiële instellingen gevraagd; en
b. er wordt geen gebruik gemaakt van financiële derivaten als bedoeld in artikel 1, onder c, van de Wet financiering decentrale overheden.
2. Het dagelijks bestuur informeert het algemeen bestuur als de wettelijke kasgeldlimiet, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet financiering decentrale overheden, of de wettelijke renterisiconorm, bedoeld in artikel 1, onder h, van de Wet financiering decentrale overheden, meer dan twee kwartalen wordt overschreden.
3. Bij het verstrekken van leningen, het verstrekken van garanties en het verstrekken van risicodragend kapitaal bedingt het dagelijks bestuur indien mogelijk zekerheden.
4. Bij het verstrekken van een garantie wordt een voorziening ten laste van de begroting gevormd ter grote van het risico dat de dienst met de garantie loopt. Als in de begroting niet is voorzien in budget voor deze voorziening dan doet het dagelijks bestuur vooraf aan de garantieverlening een voorstel aan het algemeen bestuur voor een begrotingswijziging.

Artikel 15. Weerstandsvermogen
1. Het dagelijks bestuur biedt eenmaal in de vier jaar een (bijgestelde) nota weerstandsvermogen aan ter behandeling en vaststelling door het algemeen bestuur. In deze nota wordt ingegaan op het risicomanagement, het opvangen van risico’s door verzekeringen, voorzieningen, het weerstandsvermogen of anderszins.

In de nota wordt tevens het gewenste weerstandsvermogen bepaald.
2. Het dagelijks bestuur geeft aan in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van de begroting en van de jaarstukken de risico's van materieel belang en een inschatting van de kans dat deze risico's zich voordoen. Het dagelijks bestuur brengt hierbij in elk geval de risico's in beeld en actualiseert de risico's genoemd in de nota bedoeld in lid 1.
3. Het dagelijks bestuur geeft aan in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van de begroting en van de jaarstukken de weerstandscapaciteit en in hoeverre schaden en verliezen als gevolg van de risico's van materieel belang met het weerstandsvermogen kunnen worden opgevangen.

Hoofdstuk 4. Paragrafen
Artikel 16. Paragrafen
De paragrafen in de begroting en het jaarverslag voldoen voor wat betreft hun inhoud aan de eisen die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daaraan stelt.

Hoofdstuk 5. Financiële organisatie en financieel beheer
Artikel 17. Administratie
1. De administratie is zodanig van opzet en werking, dat zij in ieder geval dienstbaar is voor:
a. het sturen en het beheersen van activiteiten en processen in de dienst als geheel en in de afdelingen;
b. het verstrekken van informatie over ontwikkelingen in de omvang van de vaste activa, voorraden, vorderingen, schulden en contracten;
c. het verschaffen van informatie over uitputting van de toegekende budgetten en investeringskredieten en voor het maken van kostencalculaties;
d. het verschaffen van informatie over indicatoren met betrekking tot de productie van goederen en diensten en de maatschappelijke effecten van het beleid van de gemeenschappelijke regeling;
e. het afleggen van verantwoording over de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het gevoerde bestuur in relatie tot de gestelde beleidsdoelen, de begroting en relevante wet- en regelgeving; en
f. de controle van de registratie van gegevens als zodanig en van de daaraan ontleende informatie, alsmede voor de controle op de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het gevoerde bestuur in relatie tot de gestelde beleidsdoelen, de begroting en relevante wet- en regelgeving.
2. Onder administratie wordt verstaan het systematisch verzamelen, vastleggen, verwerken en verstrekken van informatie ten behoeve van het besturen, functioneren en beheersen van de organisatie van de dienst en de verantwoording die daarover moet worden afgelegd.

Artikel 18. Financiële organisatie
Het dagelijks bestuur draagt zorgt voor:
a. een eenduidige indeling van de organisatie van de dienst en een eenduidig toewijzing van taken aan de afdelingen;
b. een adequate scheiding van taken, functies, bevoegdheden, verantwoordelijkheden;
c. de verlening van mandaten en volmachten voor het aangaan van verplichtingen ten laste van de toegekende budgetten en investeringskredieten;
d. de interne regels voor taken en bevoegdheden, de verantwoordingsrelaties en de bijbehorende informatievoorziening van de financieringsfunctie;
e. de te maken afspraken met de afdelingen over de te leveren prestaties, de daarvoor beschikbare middelen en de wijze en frequentie van rapportage over de voortgang van de activiteiten en uitputting van middelen;

f. de kostenverdeelsleutels voor het eenduidig toewijzen van de lasten en baten aan de producten van de productenraming en de productenrealisatie;
g. het beleid en de interne regels voor de inkoop en de aanbesteding van goederen, werken en diensten;
h. het beleid en de interne regels voor de steunverlening en de toekenning van subsidies aan ondernemingen en instellingen; en
i. het beleid en de interne regels voor het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik van regelingen en eigendommen,
opdat aan de eisen van rechtmatigheid, controle en verantwoording wordt voldaan.

Artikel 19. Interne controle
1. Het dagelijks bestuur zorgt ten behoeve van het getrouwe beeld van de jaarrekening, bedoeld in artikel 213, derde lid, onder a van de Gemeentewet, en de rechtmatigheid van de baten en lasten en de balansmutaties, bedoeld in artikel 213, derde lid, onder b van de Gemeentewet, voor de jaarlijkse interne toetsing van de getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van de beheershandelingen. Bij afwijkingen neemt het dagelijks bestuur maatregelen tot herstel.
2. Het dagelijks bestuur zorgt voor de systematische controle van de registratie en de ontwikkeling van de bezittingen en het vermogen van de dienst met dien verstande dat de waardepapieren, de voorraden, de debiteurenvorderingen, de liquiditeiten, de opgenomen leningen, de kortlopende schulden en de vorderingen van crediteuren jaarlijks worden gecontroleerd. Voor registergoederen en bedrijfsmiddelen worden afhankelijk van de omvang en aard van het risico specifieke beheersmaatregelen genomen. Bij afwijkingen in de registratie neemt het dagelijks bestuur maatregelen voor herstel van de tekortkomingen.

Hoofdstuk 6. Slotbepalingen

Artikel 20. Intrekken oude verordening en overgangsrecht
De Financiële verordening Veiligheidsregio Fryslân wordt ingetrokken, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de jaarrekening en het jaarverslag en bijbehorende stukken van het begrotingsjaar voorafgaand aan het jaar waarin deze verordening in werking treedt, met uitzondering van de bepalingen over de inhoud van de paragrafen in het jaarverslag.

Artikel 21. Inwerkingtreding en citeertitel
1. Deze verordening treedt in werking op 1 januari 2024;
2. Deze verordening wordt aangehaald als: Financiële verordening Veiligheidsregio Fryslân 2024.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van 14 maart 2024.
De voorzitter,
De secretaris,

Bijlage 1 afschrijvingsbeleid bij artikel 9

Afschrijvingsbeleid materiële vaste activa met economisch nut

Activa met economisch nut en een verkrijgingsprijs van minder dan € 10.000 worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Gronden en terreinen worden altijd geactiveerd. Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven. Met afschrijven wordt begonnen vanaf 1 januari van het jaar volgend op het jaar waarin het actief in gebruik is genomen.

De volgende materiële vaste activa met economisch nut worden lineair afgeschreven in:

Categorie	**termijn**
Bedrijfsgebouwen	50
Grootschalige levensduur verlengende renovaties	50
Ademluchtflessen	30
BZK-materieel (zoals haakarmbakken)	25
Renovatie, restauratie en verbouwing van bedrijfsgebouwen	25
Overige (kantoor) inventaris 25 jr (oa noodstroomaggregaat, lockers)	25
Voorzieningen aan terreinen (zoals parkeerplaatsen)	25
Technische installaties in bedrijfsgebouwen t/m 2022	20
Containers, wasmanden op wielen	20
Motorspuitaanhangers	20
Brandweer- en PMvaartuigen	20
Werktuigbouwkundige installaties > 30 kW	20
Redvoertuigen	16
Tankautospuiten inclusief standaard bepakking	16
Hulpverleningsvoertuigen inclusief standaard bepakking	16
Haakarmvoertuigen	16
Overige brandweervoertuigen > 3.500 kg 16 jr	16
Overige brandweervoertuigen	15
Overig brandweermaterieel	15
Werktuigbouwkundige installaties t/m 30 kW	15
Installaties met digitale componenten	12
Oefenmaterieel brandweer	10
Dienstauto's	10
Personeel/materieelwagens	10
Ademluchtapparatuur (niet zijnde ademluchtflessen)	10
Persoonlijke beschermingsmiddelen (zoals confectie-bluskleding, trainingspak)	10
Kantoormeubilair	10
Overige brandweervoertuigen < 3.500 kg 10 jr	10
Overige brandweervoertuigen > 3.500 kg 10 jr (2e hands)	10
Brandweer- en PM vaartuigen motoren	10
Overig brandweermaterieel	10
Overige kantoorinventaris	10
Medische apparatuur TBC	10
Redgereedschap tankautospuit	8
Redgereedschap hulpverleningsvoertuig	8
Persoonlijke beschermingsmiddelen (zoals 1e bluspak)	8
OVD/Piket-voertuigen	7
Heftrucks en aanhangwagens	7
Alarmeringsmiddelen mobilofoons	7
Persoonlijke beschermingsmiddelen (zoals helmen, gaspakken, enz.)	7
Overig brandweermaterieel 7 jr (oa warmtebeeldcamera's, scooters)	7
Alarmeringsmiddelen portofoons	6
Monitoren	6
Ademlucht spreekmembraan	6
Persoonlijke beschermingsmiddelen (zoals handschoen, laarzen)	5
Overige kantoorinventaris	5
Gebruikerssoftware	5

Categorie	termijn
Overige medische apparatuur	5
PSU GHOR functionarissen	5
Overig brandweermaterieel	5
Ademlucht certificering	5
Werkplek automatisering vanaf 2018	4
Mobiele telefoons; tablets; iPads	4
Ademlucht uitademventiel	4
Systeem soft- en hardware	3
Telefooncentrale	3

Indien aan een gebouw waardevermeerderende aanpassingen worden gedaan, wordt voor de afschrijvingsduur aangesloten bij het restant van de levensduur van het bestaande actief.

Contactpersoon : D. van Ruler
Telefoonnummer : 14 0516
Ons kenmerk : ntb

Veiligheidsregio Fryslan
t.a.v. de heer Van Haersma Buma
Postbus 612
8901 BK LEEUWARDEN

Onderwerp: Zienswijze

Oosterwolde, 30 januari 2024

Beste meneer Van Haersma Buma,

Met uw brief van 30 november 2023 biedt u ons de kaderbrief 2025-2028 aan.
Op grond van de gemeenschappelijke regeling kunnen wij daarop een zienswijze geven.

Zienswijze
Op 30 januari 2024 heeft de gemeenteraad de stukken behandeld en heeft als volgt besloten:
1.De gemeenteraad neemt kennis van de
- De kaderbrief 2025-2028
- De eerste begrotingswijziging 2024;
- De financiële verordening veiligheidsregio Fryslan 2024

2. De gemeenteraad besluit dat de financiële stukken geen aanleiding geeft voor het indienen van een nadere zienswijze.
Wel gaan we graag in een vroegtijdig stadium in gesprek over de te hanteren percentages bij de indexatie cijfers (scenario 3).

Tot slot
Mocht u naar aanleiding van deze brief nog vragen hebben, dan kunt u daarvoor contact opnemen met Danny van Ruler. Hij is bereikbaar op telefoonnummer (0516) – 56 34 36.

Met vriendelijke groet,
De gemeenteraad van Ooststellingwerf

A. Hensen
Raadsgriffier

J. Werkman
Burgemeester

Extern zaak ID (zaakcode) : 0085189227

De raad van de gemeente Ooststellingwerf;

nr. 10

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van ; 19 december 2023

Besluit:

1. Kennis te nemen van de kaderbrief 2025-2028 van de Veiligheidsregio Fryslân (VRF);
2. Kennis te nemen van de eerste begrotingswijziging 2024 van de VRF, met een stijging van de gemeentelijke bijdrage van € 198.073 voor 2024 naar in totaal € € 3.273.545;
3. Kennis te nemen van de nieuwe financiële verordening;
4. Geen zienswijze in te dienen met betrekking tot bovenstaande drie onderwerpen.

Besloten in de openbare vergadering van 31 januari 2024.

, griffier.

, voorzitter.

Raadsvoorstel

Commissievergadering	**:**	Ruimte
Titel	:	Verklaring van geen bedenkingen voor de bouw van twee Woningen op het perceel ’t West 24 in Donkerbroek
Onderwerp	:	Realiseren van twee woningen met een uitgebreide Wabo procedure ex artikel 2.12, lid 1 sub a, onder 3 van de Wabo.
Portefeuillehouder	:	J. Nijboer
Extern zaak ID (zaakcode)	:	Z2023-00004273

Datum collegevergadering
12 december 2023

Voorgesteld besluit
1. Een ontwerp-verklaring van geen bedenkingen af te geven voor de bouw van twee woningen op het perceel ’t West 24 in Donkerbroek.

Openbaar
Ja, passief via openbaar verslag

Inleiding
Op 31 juli 2023 hebben we een aanvraag omgevingsvergunning ontvangen (zie bijlage) voor de bouw van twee woningen op het perceel ’t West 24 in Donkerbroek. Kadastraal bekend gemeente Donkerbroek, sectie F, nummer 277).

Op 1 december 2021 heeft het college besloten in principe medewerking te verlenen aan het afwijken van het geldende bestemmingsplan ‘Partiele herziening Buitengebied Kerkstraat 61’ ten behoeve van de bouw voor twee woningen op het perceel ’t West 24 in Donkerbroek

Argumenten
1.1 Voor het verlenen van de vergunning is een verklaring van geen bedenkingen van de gemeenteraad noodzakelijk

Een verklaring van geen bedenkingen (vvgb) is een instemming van een bestuursorgaan anders dan het bevoegde bestuursorgaan voor het verlenen van de omgevingsvergunning. In dit geval is het college bevoegd gezag en is instemming van uw gemeenteraad nodig.
Op grond van artikel 2.27 Wabo, in samenhang met artikel 6.5 van het Besluit omgevingsrecht (hierna: Bor) mag een omgevingsvergunning op grond van artikel 2.12, lid 1, onder a, onder 3° Wabo (waarvan hier sprake is) pas worden verleend nadat de raad heeft verklaard dat het geen bedenkingen heeft tegen het project.

De vvgb/instemming is noodzakelijk omdat er met de omgevingsvergunning wordt afgeweken van het bestemmingsplan dat uw raad heeft vastgesteld.

Uw raad heeft op 18 december 2012 – artikel 2.27 Wabo en artikel 6.5, artikel 1 en artikel 3 Bor in overweging nemende – besloten categorieën van gevallen aan te wijzen waarin een verklaring van geen bedenkingen van de raad niet nodig is en hierin het besluit aan het college te laten.

Het project past niet binnen één van de aangewezen categorieën van gevallen. Voor het verlenen van de omgevingsvergunning is dan ook een verklaring van geen bedenkingen van uw raad nodig.

In het besluit van 18 december 2012 van de raad is de volgende categorie aangewezen waarbij de raad geen definitieve verklaring van geen bedenkingen hoeft af te geven: die gevallen waarbij “geen zienswijzen tegen een ontwerp omgevingsvergunning/ontwerp verklaring van geen bedenkingen zijn ingediend”.

Met andere woorden: als er geen zienswijzen op de ontwerp-omgevingsvergunning en/of ontwerp-vvgb worden ingediend, zal de omgevingsvergunning zonder (nogmaals) de tussenkomst van uw raad, definitief worden verleend. Als er wel zienswijzen worden ingediend, zal er een definitieve-vvgb aan uw raad worden voorgelegd.

1.2 Uit de ruimtelijke onderbouwing blijkt dat er in de nieuwe situatie sprake is van een goede ruimtelijke ordening

Bij de aanvraag om de omgevingsvergunning hebben wij een ruimtelijke onderbouwing voor het project ontvangen (zie bijlage). Hieruit blijkt dat er sprake is van een goede ruimtelijke ordening bij de bouw van 2 woningen.

Kanttekeningen

N.v.t.

Financiële toelichting

Met de aanvrager van de omgevingsvergunning is een planschadeverhaalovereenkomst gesloten. Op grond hiervan moet de aanvrager de mogelijke planschade die voor tegemoetkoming door de gemeente in aanmerking komt en die het effect is van de te verlenen omgevingsvergunning aan de gemeente vergoeden.

Publicatie voor bekendmaking

Op 31 juli 2023 heeft de gemeente Ooststellingwerf een aanvraag om een omgevingsvergunning ontvangen voor de bouw van twee woningen op het perceel ’t West 24 in Donkerbroek. Kadastraal bekend gemeente Donkerbroek, sectie F, nummer 277.

In februari 2024 wordt de gemeenteraad het besluit voorgelegd een ontwerp-verklaring van geen bedenkingen af te geven. Onder voorwaarde dat de verklaring van geen bedenking wordt afgegeven, kan de vergunning worden verleend. De ontwerpvergunning zal voor zes weken ter inzage worden gelegd.

Vervolg

Planning & communicatie

De ontwerp-omgevingsvergunning en de stukken die daarbij horen zoals de ruimtelijke onderbouwing worden voor zes weken ter inzage gelegd. Vooraf aan deze terinzagelegging wordt een kennisgeving hiervan bekend gemaakt op de digitale gemeentepagina en de huis aan huiskrant.

Evaluatie

N.v.t.

Burgemeester en wethouders van Ooststellingwerf,

, secretaris , burgemeester.

Bijlagen

1. Principebesluit ’t West 24 te Donkerbroek, 1-12-2021
2. Ruimtelijke onderbouwing – september 2023
3. Ontwerp-Omgevingsvergunning ’t West 24 te Donkerbroek 12-12-2023

Geheime stukken

n.v.t.

Extern zaak ID (zaakcode) : Z2023-00004273

De raad van de gemeente Ooststellingwerf;

nr.

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van ; 12-12-2023

gelet op artikel 2.12, lid 1, onder a, onder 3°, artikel 2.27 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en artikel 6.5, lid 1 van het Besluit omgevingsrecht;

overwegende dat,

1. Op 18 december 2012 is besloten om categorieën van gevallen aan te wijzen waarin een verklaring van geen bedenkingen van de raad, als bedoeld in artikel 6.5, lid 1 van het Besluit omgevingsrecht, niet nodig is en in deze categorieën de beslissing aan burgemeester en wethouders te laten.
2. Als categorie van gevallen zoals bedoeld onder 1. is aangewezen die gevallen waarbij “geen zienswijzen tegen een ontwerp omgevingsvergunning/ ontwerp verklaring van geen bedenkingen zijn ingediend. In die gevallen “hoeft de raad geen definitieve verklaring van geen bedenkingen af te geven”.
3. Het plan niet in strijd is met een goede ruimtelijke ordening en het besluit is voorzien van een goede ruimtelijke onderbouwing.

Besluit

1. Een ontwerp-verklaring van geen bedenkingen af te geven voor de bouw van 2 woningen aan ’t West 24 te Donkerbroek.

Besloten in de openbare vergadering van 30 januari 2024.

, griffier. , voorzitter.

gemeente ooststellingwerf

Contactpersoon : [redacted]
Telefoonnummer : [redacted]
Ons kenmerk : PRV-2021-4855

[redacted]

Onderwerp: Principeverzoek bouw twee ecologische woningen 't West [redacted] Donkerbroek

[redacted] december 2021

[redacted]

Op 6 mei 2021 diende u namens [redacted] een principeverzoek in. U vroeg [redacted] aan ons college om mee te werken aan de bouw van twee ecologische woningen op het perceel 't West 24 in Donkerbroek.

Het plan is in strijd met het bestemmingsplan. Wij kunnen voor het bouwplan gemotiveerd afwijken van het bestemmingsplan of aan de raad voorstellen om een nieuw bestemmingsplan vast te stellen.

Collegebesluit
Op 23 november 2021 besloten wij:

1. In principe mee te werken aan de bouw van twee ecologische woningen op het perceel 't West 24 in Donkerbroek;
2. Daarbij als voorwaarde op te nemen dat het plan wordt uitgewerkt op een manier die goed past in de landschappelijke en cultuurhistorische kernkwaliteiten van het bebouwingslint;
3. De raad met een mededeling te informeren over de consequenties voor het woningbouwprogramma
4. De principemedewerking te verlenen voor de duur van twee jaar.

Overwegingen
Met betrekking tot dit besluit heeft ons college het volgende overwogen:

Het initiatief sluit aan bij een ambitie van het college en de raad
Het gemeentebestuur heeft o.a. als ambitie om in te zetten op verduurzaming van vastgoed en daarvoor ruimte te bieden aan experimentele woningbouw. Het plan is experimenteel van karakter. Het idee van de initiatiefnemer is om eerst een ecologische woning voor zichzelf te bouwen. Uiteindelijk wil hij een tweede woning bouwen en verkopen.

Het bouwplan is experimenteel van karakter, omdat de woningen gebouwd worden van natuurlijk materiaal. Er wordt nog maar incidenteel op deze wijze gebouwd. De woning van initiatiefnemer krijgt een houten constructie met strobouwmuren die aan de binnenzijde worden afgewerkt met leem en aan de buitenzijde met kalkstuc. Deze woning bestaat voor 95 procent uit natuurlijk recyclebaar materiaal. Voor het overige worden materialen uit andere projecten hergebruikt. Hierdoor is er sprake van circulair bouwen. De woning krijgt een extreem goede isolatie en ruime dakoverstekken. De overstekken houden de hitte in de zomer buiten, maar laten de zon in de winter juist wel binnen. Er is op die manier nog maar een kleine energievraag, die opgewekt zal worden met duurzame energie. Het doel is om de woningen ook zelfvoorzienend te maken op het gebied van afval en water.

Het initiatief past in het gemeentelijk beleid
De locatie ligt buiten het bestaand stedelijk gebied (BSG). Het is een buitenstedelijke locatie waar in principe geen plannen met woningen toegestaan zijn. Inbreiden (bouwen binnen het BSG) moet volgens het

[redacted]

gemeentelijk beleid gaan voor uitbreiden (bouwen buiten het BSG). Desondanks kan dit plan voldoen aan het beleid. Het plan scoort namelijk veel punten in het door de raad vastgestelde ´Afwegingskader Woningbouw Ooststellingwerf´. Dit wordt veroorzaakt door een aantal kenmerken van dit plan:

- Dit is een herontwikkeling waarmee kwaliteitswinst kan ontstaan (dit moet nog wel nader uitgewerkt worden, zie beslispunt 2 en het daarbij horende argument onder 2.1).
- De woningen scoren maximaal op duurzaamheid (energieneutraal en circulair materiaalgebruik)
- De woningen zijn grondgebonden en levensloopbestendig, waardoor ze een bijdrage leveren aan de doorstroming op de woningmarkt.

Het is mogelijk om een extra woning op deze locatie te realiseren door vooruit te lopen op de nieuwe regionale woningbouwafspraken

Op basis van de lopende regionale woningbouwafspraken (2016-2026) is een uitvoeringsprogramma woningbouw opgesteld (vastgesteld december 2019). Omdat deze afspraken betrekking hadden op een beperkt aantal woningen, konden de meeste woningbouwplannen toen niet doorgaan. Voorliggend plan is destijds dan ook niet inhoudelijk beoordeeld, maar puur afgewezen vanwege het ontbreken van woningbouwruimte. Op basis van de lopende onderhandelingen over nieuwe regionale woningbouwafspraken 2020-2030, lijkt er meer ruimte te ontstaan voor woningtoevoegingen. Ook buitenstedelijk komt er ruimte, al blijft dat wel beperkt. Vooruitlopend op de formele bekrachtiging van die woningbouwafspraken, is dit initiatief aan de provincie voorgelegd. De provincie heeft hierbij opgemerkt dat voor de toe te voegen woning woningbouwruimte beschikbaar moet zijn. Door nu vooruit te lopen op de nieuwe woningbouwafspraken en de locatie te zijner tijd op te nemen in een woningbouwprogramma, kan meegewerkt worden aan dit plan.

De provincie stelt nadrukkelijk een voorwaarde aan het plan

De provincie ziet mogelijkheden in het plan, omdat er in de Verordening Romte (en toekomstige Omgevingsverordening) ruimte is voor bouwplannen die een bebouwingslint versterken. Volgens de provincie moet er nog beter gemotiveerd worden waarom dit plan het bebouwingslint daadwerkelijk verbetert. Als de onderbouwing niet goed gemaakt kan worden, zal er niet aan het plan meegewerkt worden.

Volgens de provincie moet er een analyse plaatsvinden van de landschappelijke ■ cultuurhistorische waarden (artikel 2.1.1 Verordening Romte). Zo moet worden bekeken of de bestaande boerderij en/of het bebouwingslint cultuurhistorisch waardevol is. De Structuurvisie Grutsk op ‘e Romte en de CHK-kaarten kunnen daarvoor belangrijke bronnen zijn. Bij nieuwe plannen moet worden gemotiveerd op welke wijze het plan invulling geeft aan de blijvende herkenbaarheid van de landschappelijke en cultuurhistorische kernkwaliteiten van het lint (artikel 1.3.1. onder a Verordening Romte). Als de boerderij waardevol is dan ligt het voor de hand dat eerst wordt bekeken of de boerderij behouden kan worden. Is de boerderij duidelijk niet te behouden dan moet vervolgens worden bekeken welke nieuwe opzet het beste binnen de landschappelijke en cultuurhistorische kenmerken van het lint past. Initiatiefnemer stelt dat de boerderij niet te behouden is, maar moet dit nog wel verder motiveren voor de provincie.

Na het opstellen van een goede ruimtelijke onderbouwing ziet de provincie het plan graag als vooroverleg terug. De provincie beoordeelt dan of er een goede motivering is gegeven en of de nieuwe situatie geen afbreuk doet aan de landschappelijke en cultuurhistorische kernkwaliteiten. Deze voorwaarde brengt met zich mee dat wij initiatiefnemer als tip geven om een landschapsdeskundige een hoofdopzet van de perceelindeling en beplantingsstructuren te laten maken die past bij de historie van de plek en de omgeving.

Hiermee wordt de raad tijdig voldoende geïnformeerd

Dit plan wordt na de aanvraag om omgevingsvergunning of het verzoek om een herziening van het bestemmingsplan voorgelegd aan de raad. Het is onwenselijk als dat de eerste keer is dat de raad kennis neemt van het plan, omdat het gaat om het toevoegen van een woning in het buitengebied. Door nu een informerende notitie te sturen, wordt de raad tijdig geïnformeerd.

Borgen van ecologische bouw voor beide woningen kan lastig zijn

Als een bestemmingsplan of omgevingsplan voor de locatie gemaakt wordt, is het moeilijk om daarin te borgen dat de woningen ook daadwerkelijk circulair en energieneutraal gebouwd gaan worden. Dit kan beter geborgd worden door via een omgevingsvergunning-traject te werken. Initiatiefnemer kan dan beide woningen in detail uitwerken en daarvoor een omgevingsvergunning vragen.

De tweede woning bouwen op deze plek past niet bij het uitgangspunt inbreiden voor uitbreiden
Ondanks deze strijdigheid, zijn er andere specifieke argumenten om hier toch mee te werken. De ruimte is er vanuit het provinciaal beleid. Eerder is in onze gemeente ook gebruik gemaakt van artikel 1.3.1 van de Verordening Romte om een extra woning toe te voegen ter verbetering van een bebouwingslint. Dat was voor een bouwplan aan de Wester Es nabij de Trefkerk in Appelscha. Ook in dat plan is een nadere onderbouwing gemaakt van de planopzet.

Deze uitspraak geldt voor twee jaar
De principemedewerking is voor de duur van twee jaar. Dit betekent dat er binnen twee jaar na het collegebesluit een omgevingsvergunning moet zijn aangevraagd of een verzoek tot herziening van het bestemmingsplan. De aanvraag moet uiterlijk op 1 december 2023 ontvangen zijn. Het bedrag van de leges voor het principeverzoek brengen we in mindering op de leges voor de omgevingsvergunning. Als u binnen die termijn geen gebruik maakt van de uitspraak, kunt u om een nieuwe uitspraak vragen. U betaalt dan opnieuw leges. Houdt er dan rekening mee dat het college (bijvoorbeeld door tussentijds gewijzigd beleid) een andere uitspraak kan doen.

Juridische gevolgen
Het collegebesluit van 23 november 2021 is geen besluit in de zin van artikel 1:3 Algemene wet bestuursrecht. Het besluit heeft daarom bestuursrechtelijk geen rechtsgevolg. Dit betekent dat u tegen ons besluit op uw principeverzoek geen bezwaar of beroep kunt instellen. Als u een voor beroep vatbare beslissing wenst kunt u een via www.omgevingsloket.nl een omgevingsvergunning bij ons college aanvragen

Vragen?
Voor vragen over deze brief kunt u contact opnemen met [redacted]

Met vriendelijke groet,
het college van burgemeester en wethouders

[redacted]

secretaris burgemeester

mr. A.J. Spoelstra
Lytse Wei 20
9289 LB Drogeham

telefoon 0512 36 99 00
fax 0512 36 99 01
info@spoelstra-advies.nl

Ruimtelijke onderbouwing

't West 24, Donkerbroek

Gemeente Ooststellingwerf

Colofon:

Opdrachtgever:	N.N.
Contactpersoon:	N.N.
Uitgevoerd door:	mr. A.J. Spoelstra Omgevingsadviseur te Drogeham
Contactpersoon:	N.N.
Telefoon:	0512-369900
Email:	info@spoelstra-advies.nl
Projectnummer:	AJS/2023001
Datum:	Drogeham, september 2023

Op al onze diensten zijn de algemene voorwaarden, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel, van toepassing.

Inhoudsopgave

1. INLEIDING 4
1.1 Aanleiding van het plan 4
1.2 Projectgebied 4
1.3 Omgevingsvergunning 5
2. PROJECTBESCHRIJVING 6
2.1 Huidige situatie 6
2.2 Beoogde situatie 6
3. BELEID 8
3.1 Rijksbeleid 8
3.2 Proviciaal beleid 8
3.3 Gemeentelijk beleid 11
4. OMGEVINGSASPECTEN 12
4.1 Milieuzonering 12
4.2 Geluid 12
4.3 Geur 12
4.4 Luchtkwaliteit 12
4.5 Externe veiligheid 13
4.6 Bodem 13
4.7 Ecologie 14
4.8 Archeologie 15
4.9 Water 16
4.10 Landschappelijk inpassingsplan-Welstand 16
4.11 Kabels en leidingen 16
4.12 Conclusie 16
5 UITVOERBAARHEID---17
5.1 Maatschappelijke uitvoerbaarheid---17
5.2 Economische uitvoerbaarheid---17

BIJLAGEN

Bijlage 1: Ecologisch Leven
Bijlage 2: Principebesluit college van burgemeester en wethouders d.d. 1 december 2021
Bijlage 3: Afronding vooroverleg WABO d.d. 9 december 2022
Bijlage 4: Landschapsinpassingsplan
Bijlage 5: Bouwtechnisch rapport huidige woonboerderij
Bijlage 6: Geveltekeningen/situering en overige bouwtechnische bescheiden
Bijlage 7: Onderzoek wegverkeerslawaai
Bijlage 8: Bodemonderzoek
Bijlage 9: Ecologisch onderzoek
Bijlage 10: Uitgave Rijksoverheid “Handreiking woningbouw en Aerius” (2020).
Bijlage 11: Watertoets
Bijlage 12: Vooroverleg welstand
Bijlage 13: Notitie brandveiligheid
Bijlage 14: Archeologisch onderzoek

HOOFDSTUK 1. Algemeen

1.1 Aanleiding voor het plan

Initiatiefnemer heeft het perceel 't West 24 te Donkerbroek in eigendom waarop nog een zeer vervallen woonboerderij (295 m2) aanwezig is met een bestaand deugdelijk bijgebouw. De oppervlakte van dit erf bedraagt ca 5800 m2.

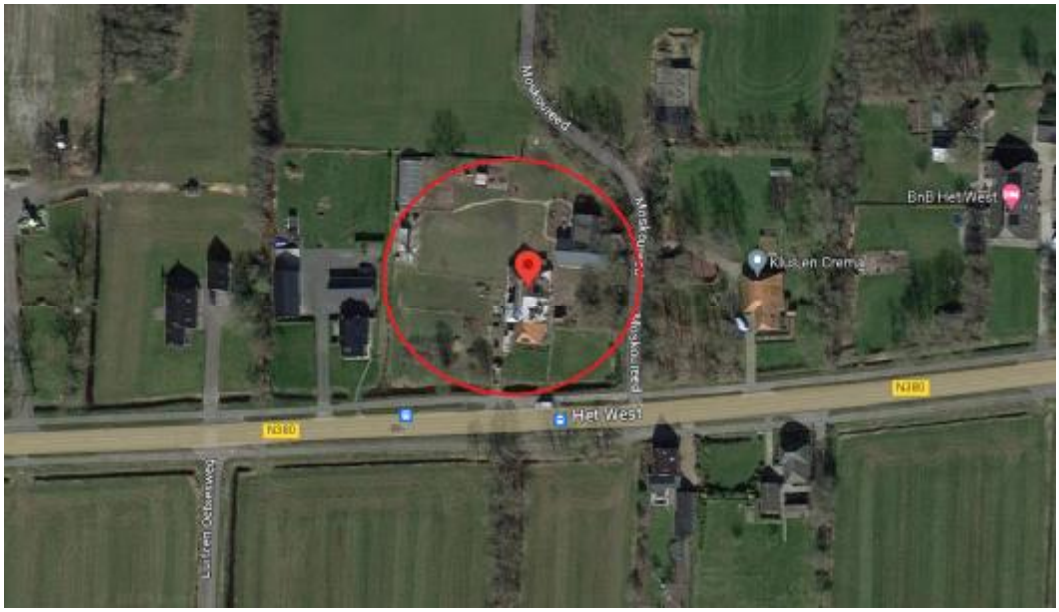
Initiatiefnemer is voornemens dit perceel te splitsen in twee afzonderlijke woonpercelen en daarop in totaal twee woningen te realiseren. Aangezien initiatiefnemer werkzaam is in de ontwikkeling en montage van duurzame (warmte)technieken is hij voornemens deze woningen geheel duurzaam, ecologisch en bio-based te realiseren. Kortheidshalve wordt op deze plek verwezen naar de bijlage getiteld "Ecologisch Leven".

De woning wordt in het landelijk gebied gerealiseerd. Aan de beoogde locatie is ingevolge de herziening van het bestemmingsplan Partiële beoordeling Buitengebied Kerkstraat 61 (vastgesteld 25 oktober 2016) bestemd als "Wonen" met de dubbelbestemming "Waarde-Archeologie 3" en "waarde -Cultuurhistorie 1". Ingevolge deze bestemming is het bouwen van meer dan één woning ter plaatse niet toegestaan. Voorts ontbreken in het vigerende bestemmingsplan voor dit doel adequate flexibileitsbepalingen.

In een besluit d.d. 1 december 2021 heeft het college van burgemeester en wethouders van Ooststellingwerf in principe en onder voorwaarden ingestemd met dit initiatief (zie bijlage). Bij brief d.d. 9 december 2022 is dit nogmaals bevestigd en laat de keuze voor ofwel het indienen van een partiële herziening van het bestemmingsplan ofwel het indienen van een omgevingsvergunningaanvraag. Initiatiefnemer heeft gekozen voor een planologische inpassing door middel van een omgevingsvergunningaanvraag. Dit plan beoogt daarin te voorzien.

1.2 Projectgebied

Zoals uit het bovenstaande duidelijk is geworden omvat het projectgebied het perceel aan 't West 24 te Donkerbroek. Het projectgebied is indicatief weergegeven in figuur 1.

Figuur 1: globale ligging van het plangebied.

1.3 Omgevingsvergunning

Het bouwen van twee woningen op gronden met de bestemming “wonen” is in strijd met het bestemmingsplan.

Dit initiatief kan mogelijk gemaakt worden via een omgevingsvergunning ex artikel 2.12, lid 1 sub a, onder 3 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). De omgevingsvergunning kan verleend worden wanneer de activiteit niet in strijd is met een goede ruimtelijke ordening en de motivering een goede ruimtelijke onderbouwing bevat. Voorliggende notitie beoogd hierin te voorzien.

HOOFDSTUK 2. PROJECTBESCHRIJVING

2.1 Huidige situatie

De weg 't West (N 380) gaat in westelijke richting verder in de Schoterlandseweg en verbindt Donkerbroek met Heerenveen (ca. 20 km) en ontsluit met name de aanliggende agrarische en woonpercelen.
Initiatiefnemers bewonen thans (tijdelijk) de nieuwgebouwde (vergunningvrij) schuur op perceel 't West 24 te

Donkerbroek achter de sterk vervallen en te slopen woonboerderij. Voor het overige is het perceel vrij van bebouwing. Oostelijk en westelijk van het plangebied bevindt zich woonbebouwing. Tegenover het plangebied (zuidelijk) liggen onbebouwde agrarische percelen. Achter het plangebied (noordelijk) is op een afstand van ca. 116 meter nog een solitaire woning gesitueerd (Moskoureed) in agrarisch gebied.

Figuur 2: Luchtfoto van het plangebied met vigerend bestemmingsplankaart-laag

2.2 Beoogde situatie

De beoogde situatie is helder. Ongeveer op de plek van de huidige vervallen woonboerderij wordt een nieuwe woning gerealiseerd op een kavel van ca. 1200 m2. Zuid-westelijk daarvan wordt de tweede woning gebouwd op een kavel van ca. 4600 m2. Hieronder is een inrichtingsschets van het plangebied weergegeven.

Figuur 3: Plangebied.

HOOFDSTUK 3. BELEID

3.1. Rijksbeleid

Het beleid van het rijk op de ruimtelijke ontwikkeling en mobiliteit van Nederland is neergelegd in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). (Vastgesteld 11-09-2020). Het Rijk kiest voor een selectievere inzet van Rijksbeleid op 21 nationale belangen. Voor deze belangen acht het Rijk zich verantwoordelijk en wil het resultaten boeken. Buiten deze 21 belangen hebben decentrale overheden beleidsvrijheid.

De opgaven die voortkomen uit de nationale belangen van het Rijk zijn vertaald in vier integrale prioriteiten die weer vertaald worden in beleidskeuzes:

1. Ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie;
2. Duurzaam economisch groeipotentieel;
3. Sterke en gezonde steden en regio's;
4. Toekomstbestendige ontwikkeling van het platteland.

Het initiatief is niet in strijd met het genoemde beleid van de Rijksoverheid.

Ladder voor duurzame verstedelijking

Voorts bepaalt het tweede lid van artikel 3.1.6. van het Besluit ruimtelijke ordening (Bor) dat bij een nieuwe stedelijke ontwikkeling de toelichting op het bestemmingsplan een beschrijving bevat van de behoefte aan die ontwikkeling, en indien het bestemmingsplan die ontwikkeling mogelijk maakt buiten het bestaand stedelijk gebied, een motivering waarom niet binnen het bestaand stedelijk gebied in die behoefte kan worden voorzien. Gelet echter op de uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State d.d. 28 juni 2017 (201608869/1/R3) is een woningbouwproject tot maximaal 11 woningen geen stedelijke ontwikkeling als bedoeld in artikel 3.1.6., tweede lid van het Besluit ruimtelijke ordening zodat een behoefteonderzoek thans achterwege kan blijven. Het plangebied is overigens gelegen in buitenstedelijk ofwel landelijk gebied.

3.2. Provinciaal beleid

Het provinciaal omgevingsbeleid van de provincie Fryslân is neergelegd in het Provinciale Omgevingsvisie De Romte Diele (23 september 2020) Hierin staat het provinciale omgevingsbeleid rondom milieu, verkeer en vervoer, water en ruimtelijke ordening. Dit beleid heeft zijn juridische vertaling gekregen in de provinciale omgevingsverordening Romte Fryslân 2014 (geconsolideerd 23 maart 2021). In deze verordening zijn regels gesteld waarmee bij het vaststellen van ruimtelijke plannen rekening moet worden gehouden.
In artikel 1.3.1 sub a. van genoemde verordening is bepaald dat in een ruimtelijk plan een nieuwe stedelijke functie in of aansluitend op een bestaand bebouwingslint of een bestaand bewoningscluster kan worden toegestaan mits (en voor zover relevant) de nieuwe stedelijke functie leidt tot een landschappelijk aanvaardbare afronding of verdichting van een bebouwingslint of bebouwingscluster en geen afbreuk doet aan de landschappelijke en cultuurhistorische kernkwaliteiten. Voorts is in artikel 1.3.1. sub d. bepaald dat de oppervlakte van de woning inclusief bijgebouwen niet meer mag bedragen dan 300 m2 en wordt artikel 3.1.1. mede van toepassing verklaard. Daarin wordt verwezen naar het gemeentelijk woonplan waaraan het initiatief dient te voldoen. Het tweede lid bepaalt echter dat een woningbouwproject bestaande uit maximaal drie woningen niet behoeft te worden getoetst aan het gemeentelijke woonplan.

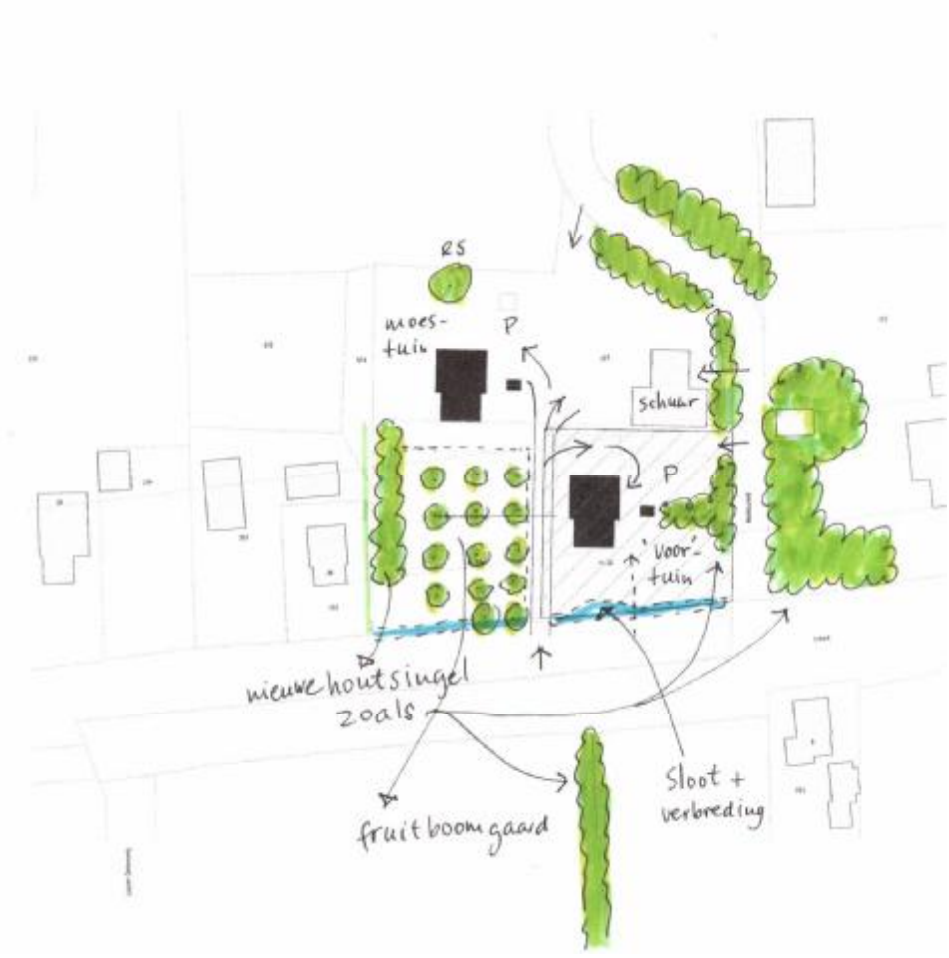
Toetsing

In het principe-besluit zoals dat door het bevoegd gezag kenbaar is gemaakt bij brief d.d. 1 december 2021 is aan gegeven dat het plan is voorgelegd aan de provincie Fryslân. Aangegeven wordt verder dat de provincie mogelijkheden ziet voor het onderhavige plan omdat er in de Verordening Romte ruimte is voor bouwplannen die een bebouwingslint versterken (artikel 1.3.1). Wel worden er vervolgens motiveringseisen gesteld die deze versterking

onderbouwen. Dit onder verwijzing naar artikel 2.1.1. van de Verordening Romte. Kort samengevat:

a. Een analyse van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden;
b. De motivering van de versterking van het bebouwingslint;
c. De goede landschappelijke inpassing van de twee woningen;
d. De motivering waarom de vervallen woonboerderij niet is te behouden.

Buro Greet Bierema te Zwolle is naar aanleiding van deze onderbouwing gevraagd één en ander te onderzoeken en te rapporteren. In mei 2022 is de gevraagde rapportage verschenen (zie bijlage). Daarin wordt een landschappelijke en cultuurhistorische analyse gegeven, wordt de situering van de twee woningen vanuit die analyse bepaald en worden deze op een goede wijze landschappelijk ingepast. Dit heeft als consequentie dat de twee woningen niet naast elkaar worden gepositioneerd maar wordt een tweedelijns bebouwing op het erf gecreëerd overeenkomstig de situering van de oorspronkelijke boerderijen in het betreffende lint. Kortheidshalve wordt hier verwezen naar het bijgevoegde integrale rapport.

Figuur 4: landschappelijk inpassingsplan

Met opvolging van dit inpassingsplan dat voorkomt uit een landschappelijke en cultuurhistorische analyse is niet alleen de motivering van de versterking van het bebouwingslint gegeven maar wordt ook voldaan aan artikel 1.3.1. sub a van de verordening Romte.

Ten behoeve van de motivering van de stelling dat de huidige maar vervallen woonboerderij niet is te behouden wordt hier verwezen naar een bouwtechnisch rapport van W2N-engeneers b.v. te Drachten d.d. 9 mei 2017 welke als bijlage is bijgevoegd. In algemene zijn wordt geconcludeerd:

De algehele bouwtechnische staat van het object is door de inspecteur beoordeeld op slecht/ zeer slecht. Er is veel achterstallig onderhoud. In de fundering en gevels zijn diverse beschadigingen aanwezig. Daarnaast is de houten draagconstructie plaatselijk aangetast.

In alle redelijkheid moet dan ook worden geconcludeerd dat de investeringen om de deze woonboerderij te behouden te hoog en niet rendabel zijn. Thans zijn we bijna zes jaar verder en de staat van de woonboerderij is der mate verslechterd dat sommige onderdelen zijn ingestort en andere onderdelen noodzakelijkerwijs zijn gesloopt om instorten en vermenging van sloopafval te voorkomen.

Vervolgens is initiatiefnemer voornemens twee ecologische woningen te bouwen (zie bijlage). De oppervlakte van deze woningen zal inclusief bijgebouwen niet meer bedragen dan 300 m2 zodat ook aan de oppervlaktebepaling van artikel 1.3.1. sub d wordt voldaan. Gelet op het feit dat thans de bouw van twee woningen wordt voorgestaan (waarvan één extra woning) wordt in elk geval ook voldaan aan artikel 3.1.1. lid 2 van de Verordening en behoeft er geen toetsing plaats te vinden aan het woonplan. Overigens heeft de provinsje Fryslan gelet op het schrijven d.d. 1 december 2021 reeds aangegeven dat voor de toe te voegen woning woningbouwruimte beschikbaar moet zijn: *Door nu vooruit te lopen op de nieuwe woningbouwafspraken en de locatie te zijner tijd op te nemen in een woningbouwprogramma, kan meegewerkt worden aan dit plan.*

Geconcludeerd wordt derhalve dat het initiatief niet in strijd is met het provinciale beleid.

3.3 Gemeentelijk beleid

Het gemeentelijke ruimtelijk beleid voor het plangebied is neergelegd in het Bestemmingsplan Partiële beoordeling Buitengebied Kerkstraat 61 (vastgesteld 25 oktober 2016). Het terrein waarop het initiatief zal plaatsvinden heeft de bestemming 'wonen' (artikel 4) en de dubbel bestemming 'Waarde-archeologie 3' (artikel 5) en de "Waarde Cultuurhistorie 1" (artikel 8).

Op grond van de bestemming "Wonen" mag ter plaatse uitsluitend worden gewoond in één woning. Flexibiliteitsregels om de tweede woning mogelijk te maken zijn niet opgenomen. Het initiatief is derhalve in strijd met de bestemming "Wonen".

Op grond van de dubbelbestemming "Waarde-Archeologie 3" is het plangebied mede bestemd voor het behoud van archeologische waarden. Daarom mogen geen bouwwerken worden gebouwd ter vervanging van bestaande bouwwerken waarbij de bestaande oppervlakte met meer dan 100 m2 wordt uitgebreid of bouwwerken met een grotere oppervlakte dan 100 m2 en waarbij de bodem dieper dan 30 cm wordt geroerd. Aangezien de bouwwerken dieper dan 30 cm worden gefundeerd en er een tweede woning wordt gebouwd met een oppervlakte groter dan 100 m2 is het initiatief in strijd met deze bestemming. Het bevoegd gezag kan echter afwijken van deze regeling als door de aanvrager een rapport is overgelegd waaruit blijkt dat de eventuele archeologische waarden in voldoende mate zijn vastgesteld, deze in voldoende mate worden bewaard of gedocumenteerd of wordt aangetoond dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn.

De Friese Archeologische Monumentenkaart Extra (FAMKE) adviseert echter voor het plangebied ten aanzien van de periode IJzertijd-Middeleeuwen onderzoek te doen bij ingrepen groter dan 5000 m2. De ingreep bestaat hier echter louter uit het toestaan van een tweede woning op een bestaand planologisch woonperceel zodat de ingreep hier ten hoogste 300 m2 bedraagt. Nader onderzoek voor deze periode is derhalve niet noodzakelijk. Ten aanzien van de periode Steentijd-Bronstijd adviseert FAMKE onderzoek te doen bij een ingreep groter dan 2500 m2. Zoals hierboven reeds is uitgelegd bedraagt de ingreep niet meer dan 2500 m2 zodat ook voor deze periode geen nader onderzoek noodzakelijk is. Gelet op FAMKE is derhalve nader onderzoek niet noodzakelijk en is het initiatief niet in strijd met de bestemming "Waarde-Archeologie".

Op grond van de dubbelbestemming "Waarde- Cultuurhistorie" is het plangebied aangewezen mede voor het behoud, verstrekking van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Gelet op het bijgevoegde onderzoek van Buro Greet Bierema verstrekt de bouw van de tweede woning juist de landschappelijke en cultuurhistorische waarden zodat het initiatief niet in strijd is met (de gebruiksregels) van deze dubbelbestemming.

Geconcludeerd moet derhalve worden dat het initiatief in strijd is met de bestemming "Wonen" aangezien een tweede woning ter plaatse niet is toegestaan. Echter nu het initiatief aansluit bij de ambitie van het college en de raad van Ooststellingwerf om in te zetten op verduurzaming van vastgoed en daarvoor ruimte wil bieden aan experimentele woningbouw, het initiatief hoog scoort in het kader van de door de raad vastgestelde "Afwegingskader Woningbouw Ooststellingwerf" en het mogelijk is een extra woning te realiseren door vooruit te lopen op de nieuwe regionale woningbouwafspraken acht het college het initiatief wel in overeenstemming met het gemeentelijke beleid *) (zie het bijgevoegde principe-besluit van het college d.d. 1 december 2021).

*) Op 25 januari 2022 is de Woon(zorg)visie Ooststellingwerf 2022-2026 vastgesteld. Daarmee is het initiatief niet in strijd.

HOOFDSTUK 4. OMGEVINGSASPECTEN

De voorgenomen planologische wijziging kan mogelijk effecten op de omgeving van het plangebied hebben. In de onderstaande sub-paragrafen zal nader worden ingegaan op die omgevingsaspecten die relevant kunnen zijn voor het onderhavige plan.

4.1 Milieuzonering

Ter bescherming van de leefkwaliteit is in het algemeen het aanbrengen van een ruimtelijke scheiding tussen milieubelastende en milieugevoelige functies noodzakelijk. Het gaat hier echter om toevoeging van een milieugevoelige functie. Deze functie zal de eveneens gevoelige woonfuncties in de naaste omgeving niet aantasten of een verstoring van het woon- en leefklimaat van derden tot gevolg hebben.

Andersom zijn er geen bedrijfsmatige activiteiten in de directe omgeving aanwezig die beperkt worden door een nieuwe milieugevoelige functie.

Volledigheidshalve zal derhalve hieronder toch nader worden ingegaan op enkele omgevingsparameters.

4.2 Geluid

De te bouwen woningen zijn gesitueerd langs 't West hetgeen een doorgaande verbinding is tussen Donkerbroek en Heerenveen. Gelet op de verkeersintensiteit is getoetst aan het verkeerslawaai als bedoeld in de Wet Geluidhinder. In een rapportage van Noorman Advies te Groningen d.d. 14 maart 2023 (zie bijlage) wordt het navolgende geconcludeerd:

Voor de realisatie van de woningen dient een hogere waarde procedure te worden doorlopen. De aan te vragen hogere waarde, na correctie conform artikel 110g Wgh bedraagt:

· Lden = 56 dB voor de voorste woning (vervangende nieuwbouw).
· Lden = 50 dB voor de achterste woning (nieuwbouw).

Om een in akoestische zin acceptabel woon- en leefklimaat binnen de woningen te waarborgen moet worden voldaan aan een binnenniveau Lden ≤ 33 dB. Bij toepassing van mechanische balansventilatie (zonder toepassing van roosters in de ramen) *mag op voorhand worden verwacht dat bij beide woningen wordt voldaan aan het vereiste binnenniveau. Een nader gevelgeluidweringsonderzoek wordt niet nodig geacht.*

Het plangebied ligt ook niet in een geluidszone voor industrielawaai. Tevens zijn er geen bedrijven in de omgeving die in hun activiteiten beperkt zouden kunnen worden door de bouwen van een nieuw geluidgevoelig object op die locatie.

4.3 Geur

De parameter geur is hier niet relevant.

4.4 Luchtkwaliteit

In de Wet luchtkwaliteit (2007) zijn normen opgenomen voor de kwaliteit van de buitenlucht. Deze normen hebben betrekking op de concentraties in de buitenlucht van een aantal luchtverontreinigende stoffen. Het betreft de stoffen zwaveldioxide, stikstofdioxide, stikstofoxide, fijn stof (PM_{10} en $PM_{2,5}$), lood, koolmonoxide en benzeen. Deze wetgeving vloeit voort uit normen voor luchtkwaliteit die door de Europese Unie zijn gesteld.

Het initiatief behelst de realisatie van één extra woning. Overschrijdingen van de maximumniveaus van genoemde stoffen worden dan ook niet verwacht. De ontwikkeling die voortkomt uit dit plan zal geen wijziging aanbrengen in de luchtkwaliteit. Aan de Wet Luchtkwaliteit wordt voldaan.

4.5 Externe veiligheid

Ter voorkoming van onveilige situaties is regelgeving vastgelegd met als doel om zowel individuele personen als groepen mensen een minimum beschermingsniveau te bieden tegen een ongeval met gevaarlijke stoffen. Dergelijke ongevallen kunnen ontstaan doordat binnen bedrijven wordt gewerkt met gevaarlijke stoffen, maar ook het transport van gevaarlijke stoffen brengt risico's met zich mee. Tenslotte kunnen ook buisleidingen voor transport van gevaarlijke stoffen in dit verband risicovol zijn. De risico's worden bepaald aan de hand van het zogenaamde plaatsgebonden risico (voor individuen) en het groepsrisico (voor groepen mensen). Voor deze drie situaties is verschillende wet- en regelgeving van toepassing, waarop onderstaand zal worden ingegaan.

Externe veiligheid inrichtingen

Op grond van het Besluit externe veiligheid Inrichtingen (Bevi) moet afstand worden aangehouden tussen risicovolle en risicogevoelige functies. Risicovolle functies betreffen hoofdzakelijk bedrijven die met gevaarlijke stoffen werken, welke veiligheidsrisico's opleveren voor hun directe omgeving. Met het onderhavige initiatief ontstaat er geen inrichting die onder de werkingssfeer van het Bevi valt.

In de directe omgeving van het plangebied aan 't West komen voorts geen risicovolle inrichtingen voor die van invloed op het plangebied zijn.

Weg- en railtransport gevaarlijke stoffen

De huidige regelgeving voor transport van gevaarlijke stoffen over weg, spoor en water staat beschreven in het Besluit transportroutes externe veiligheid (Btev). Het betreffende perceel is gelegen aan 't West. 't West is niet aangewezen als een weg waarover transport van gevaarlijke stoffen mag plaatsvinden. Buiten het plangebied komen geen andere wegen of spoorlijnen voor die in dit opzicht veiligheidsrisico's met zich meebrengen.

Transport gevaarlijke stoffen via buisleidingen

Voor transport van gevaarlijke stoffen via buisleidingen geldt het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb). In de directe nabijheid van het plangebied komen geen buisleidingen voor die een gevaar opleveren voor de te realiseren gevoelige objecten. Het plangebied ligt daarmee buiten het invloedsgebied van transportleidingen en vormen voor het initiatief derhalve geen belemmering.

Geconcludeerd kan worden dat de externe veiligheid geen belemmering vormt voor het initiatief.

4.6 Bodem

In het kader van de Wet bodembescherming dient te worden onderzocht of in het plangebied sprake is van bodemverontreiniging. De kwaliteit van de bodem is een belangrijk aspect. Uit het bodemloket van Rijkswaterstaat blijkt dat voor het plangebied geen verdachte (dat wil zeggen mogelijk verontreinigde) locaties te vinden zijn. Voorts is gelet op het tot op heden plaatsvindende gebruik geen sprake van een verdachte locatie.

Toch is onderzoek verricht naar de kwaliteit van de bodem. In de onderzoeks-rapportage van WMR Milieutechniek te Rinsumageest d.d. 26 mei 2023 wordt het navolgende geconcludeerd:

Op basis van de gemeten gehalten in de grond en het grondwater kan de gestelde onderzoekshypothese, een verdachte locatie, aangenomen worden. De gehalten zijn echter dusdanig dat aanvullend onderzoek

niet noodzakelijk is. Vanuit milieuhygienisch oogpunt zijn er geen belemmeringen voor de voorgenomen plannen.

Uit de resultaten van het aanvullend bodemonderzoek asbest blijkt dat ter plaatse van de onderzoekslocatie geen verhoogde gehalten aan asbest zijn gemeten. Dit betekent dat er formeel gezien met betrekking tot asbest, geen beperkingen worden gesteld aan het huidige en/of toekomstige gebruik.

Uit het bovenstaande blijkt dat de bodem geen belemmering vormt voor het initiatief.

4.7 Ecologie (ecologisch onderzoek afwachten)

Bij elk ruimtelijk plan dient met het oog op de natuurbescherming rekening te worden gehouden met de *Wet natuurbescherming (Wnb).* Hierin zijn de voormalige Natuurbeschermingswet, de Boswet en de Flora- en faunawet opgenomen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in bescherming van gebieden en van soorten. Daarnaast is in verband met gebiedsbescherming het Natuur Netwerk Nederland (NNN) van belang.

Natura 2000

Om de natuur in Europa als geheel te beschermen en te ontwikkelen, werken de lidstaten van de Europese Unie samen aan een Europees netwerk van natuurgebieden, het Natura 2000-netwerk. De aanwijzing van Nederlandse natuurgebieden die deel uitmaken van dit netwerk is inmiddels in gang gezet. Natura 2000-gebieden in Nederland worden beschermd door de Wet Natuurbescherming. Om schade aan natuurwaarden binnen Natura 2000-gebieden te voorkomen bepaalt de Natuurbeschermingswet dat projecten en andere handelingen die de kwaliteit van de habitats kunnen verslechteren of die een verstorend effect kunnen hebben op de aanwezige soorten niet mogen plaatsvinden zonder vergunning.

Stikstof

Het onderhavige initiatief is geen project en/of activiteit die een potentieel negatieve invloed op Natura 2000-gebieden zal hebben nu het gaat om de bouw van één woning die gasloos zal worden gebouwd op een kortste afstand van ca. 5 km tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, te weten de Wijnjeterper Schar. Door de voorwaarden waaraan nieuwbouw moeten voldoen (gasloos), zal de stikstofemissie tijdens de gebruiksfase van de nieuwe situatie echter vrijwel nihil zijn. Daarnaast zal gezien de kleine schaal van het plangebied en de relatief grote afstand tot het Natura 2000-gebied de minimale stikstofemissie niet direct bijdragen aan het (verder) overschrijden van de kritische depositiewaarden (KDW's) binnen het stikstofgevoelige habitatgebied. Een AERIUS-berekening uitvoeren is derhalve dan ook niet zinvol.

Voor het bouwen van deze woning is op grond van jurisprudentie (Raad van State, 2 november 2022) de vrijstelling op grond van de wet Stikstof reductie en Natuurverbetering voor het inzichtelijk maken van de stikstofdepositie van deze tijdelijke (bouw)activiteit niet meer van toepassing. De bouw van slechts één woning op een kortste afstand van 5 km van het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is qua stikstofdepositie op dit natuurgebied te verwaarlozen. Ook hier is het uitvoeren van een Aeriusberekening niet zinvol. Ter adstructie hiervan wordt hier verwezen naar de bijgevoegde uitgave van de Rijksoverheid d.d. 2020 getiteld "Handreiking Woningbouw en Aerius".

Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied is niet gelegen binnen de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland of in de directe nabijheid daarvan.

Flora- en fauna

De Wet natuurbescherming biedt tevens bescherming aan diverse soorten flora en fauna. Op grond van deze wet mogen beschermde planten en dieren (en hun verblijfsplaatsen), die als zodanig in de wet zijn aangewezen, niet verstoord, verontrust of gedood worden. Daartoe is onderzoek verricht door Successie Natuurzaken te Earnewâld. In de bijgevoegde onderzoeksrapportage d.d. februari 2023 wordt geadviseerd de bouwactiviteiten buiten het broedseizoen uit te voeren of -indien dit niet mogelijk is- het projectgebied vooraf te controleren op de aanwezigheid van beschermde fauna.

Voor alle soorten geldt daarnaast de algemene zorgplicht uit de Wet. Deze schrijft voor dat men verplicht is om alles wat redelijkerwijze mogelijk is, te doen of juist te laten om schade aan wilde planten en dieren zo veel mogelijk te voorkomen. De aanbevelingen gedaan in het ecologisch onderzoek en genoemde zorgplicht worden door initiatiefnemer in acht genomen.

4.8 Archeologie

Het verdrag van Malta beoogt het cultureel erfgoed in de bodem te beschermen. Eén van de doelstellingen van het Verdrag van Malta is de afstemming van het archeologisch belang met de ruimtelijke ordening. Daarom heeft de wetgever ervoor gekozen om de bescherming van het archeologisch erfgoed in te bedden in de ruimtelijke ordening. Op grond van de Erfgoedwet 2016 moeten gemeenten bij de vaststelling van een bestemmingsplan rekening houden met archeologische waarden en verwachtingen. Voorts is in dit geval aan het plangebied de dubbelbestemming “Waarde-Archeologie 3” toegekend.

In paragraaf 3.3. is reeds verwezen naar de dubbelbestemming “Waarde -Archeologie 3” en de Friese Archeologische Monumentenkaart Extra (FAMKE). Gelet daarop is de verwachtingswaarde van eventueel te beschermen archeologische waarden niet hoog en wordt gelet daarop verder onderzoek niet noodzakelijk geacht.

Echter de gemeente Ooststellingwerf heeft de Nota Archeologie (16 december 2014) vastgesteld op basis waarvan de dubbelbestemming Waarde-Archeologie 3 is opgenomen. Deze nota vormt een verdieping op FAMKE. Het verdiepende onderzoek dat in het kader van de Nota Archeologie is gedaan heeft geresulteerd in de strengere regels als neergelegd in de bestemming Waarde-Archeologie 3. Op de beleidsadvieskaart uit de Nota Archeologie is het gebied aangemerkt als 'historische kernen en bebouwingslinten'. Daarover geeft de Nota het volgende aan:

Wat betreft de gebieden met een archeologische component zijn de oude akkercomplexen ofwel essen én de historische kernen en bebouwingslinten opgenomen op de beleidsadvieskaart. Bij ingrepen groter dan 100 m2 in dergelijke terreinen dienen de archeologische waarden middels archeologisch onderzoek veilig gesteld te worden.

Aan archeologisch onderzoeksbureau Laagland Archeologie te Almelo is dan opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de eventuele aanwezigheid van te beschermen archeologische resten. In juli 2023 zijn de bevindingen in een archeologische rapportage weergegeven welke integraal is bijgevoegd.

Het advies luidt als volgt:

Op basis van het uitgevoerde booronderzoek geldt een lage verwachting voor archeologische resten in het plangebied. Het valt niet uit te sluiten dat in het plangebied nog resten van oude bebouwing aanwezig zijn (funderingen, uitbraaksleuven, sporen van erfinrichting). Dergelijke sporen zijn niet efficiënt door middel van verkennende boringen op te sporen. De resultaten van het booronderzoek wijzen echter op grootschalige bodemingrepen die tamelijk recent hebben plaatsgevonden. In de praktijk wordt in een dergelijke situatie geen vervolgonderzoek gevraagd. We adviseren daarom geen vervolgonderzoek uit te voeren en het plangebied vrij te geven.

De implementatie van dit advies is in handen van de gemeente Ooststellingwerf, hierin vertegenwoordigd door de archeologisch adviseur van de gemeente, mevr. J. de Leeuw.

Mochten bij graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt conform de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (033 421 74 56) of via de website: www.cultureelerfgoed.nl/contact.

Gelet op dit advies zullen geen belangrijke archeologische waarden bij realisering van de plannen worden aangetast en is vervolgonderzoek niet noodzakelijk.

4.9 Water

Vanwege het belang van het water in de ruimtelijke ordening, moet bij nieuwe ruimtelijke plannen worden aangegeven op welke wijze in het plan rekening is gehouden met de gevolgen voor de waterhuishouding. De verplichting hiertoe vloeit voort uit het bepaalde hieromtrent in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Waterschappen moeten daarom in een vroeg stadium betrokken worden bij het opstellen van ruimtelijke plannen.

Op 3 januari 2023 is een digitale watertoets verricht. Daaruit blijkt dat de zogenaamde normale procedure van toepassing is. Aangezien met het bouwen van de woningen en bijbehorende bestratingen een extra verharding is gemoeid met een oppervlakte van ca. 300 m2 zal van deze oppervlakte met 10% moeten worden gecompenseerd door extra oppervlaktewater toe te voegen. Deze compensatie wordt gerealiseerd door de noordelijk van het perceel gelegen sloot met ca. 30 vierkante meter te verbreden. Gelet op het gegeven wateradvies geldt daarvoor geen vergunningplicht. De watertoets is in afschrift bijgevoegd.

Voor het overige kan worden geconstateerd dat de inhoud van het wateradvies geen aanleiding vormt tot Het treffen van overige maatregelen en/of voorzieningen.

4.10 Landschappelijke inpassing -Welstand

Zoals in paragraaf 3.2. reeds is aangegeven heeft Buro Greet Bierema te Zwolle in mei 2022 een analyse van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden gemaakt en op basis daarvan een goede landschappelijke inpassing gemaakt voor de onderhavige twee woningen. In figuur 4 is deze inpassing weergegeven en de rapportage van Buro Greet Bierema is integraal bijgevoegd waarnaar op deze plaats wordt verwezen.

Voor wat betreft het voldoen aan de redelijke eisen van welstand wordt verwezen naar het bijgevoegde vooroverleg advies welstand d.d. 7 december 2022. Daaruit blijkt dat de ingediende bouwtekeningen en situering van de twee woningen -getoetst aan de door de gemeenteraad vastgestelde criteria- in grote lijnen uitzicht bieden op een positieve welstandsadvisering.

4.11 Kabels en leidingen

Binnen het plangebied of in de buurt hiervan zijn geen kabels en leidingen aanwezig waar rekening mee gehouden dient te worden. Bovendien zal ten behoeve van de omgevingsvergunningaanvraag en voorafgaand aan het bouwen van de woning een Klic-melding worden gedaan.

4.12 Conclusie

Op grond van hetgeen in de voorafgaande paragrafen over de diverse omgevingsaspecten aan de orde is gekomen, kan worden geconcludeerd dat er geen belemmeringen bestaan voor de voorgenomen planologische inpassing van de realisatie van de bouw van de twee woningen op perceel 't West 24 te Donkerbroek waarvan één woning de herbouw betreft van de te slopen woonboerderij op dit perceel.

HOOFDSTUK 5. UITVOERBAARHEID

5.1 Maatschappelijke uitvoerbaarheid

Tijdens de voorbereiding van de aangevraagde omgevingsvergunning voor de realisatie van twee woningen daarmee samenhangende afwijking van het vigerende bestemmingsplan Partiële beoordeling Buitengebied Kerkstraat 61 (vastgesteld 25 oktober 2016) zal via overleg met overige overheidsinstanties, zoals de provincie en het waterschap en de ter inzagelegging van een ontwerpbesluit tot vergunningverlening worden onderzocht of maatschappelijk draagvlak voor het onderhavige initiatief bestaat.

5.2 Economische uitvoerbaarheid

De gemeente is niet in financiële zin betrokken bij de realisering van het planvoornemen. In verband met mogelijk optredende planschade zullen tussen gemeente en initiatiefnemer nadere afspraken worden gemaakt en zal een planschadeovereenkomst worden opgesteld.

Daarnaast verhaalt de gemeente, volgens de grondexploitatieregeling in de Wet Ruimtelijke ordening (Wro) en het Besluit ruimtelijke ordening (Bro), eventueel te maken gemeentelijke kosten op de initiatiefnemer via een exploitatieovereenkomst.

gemeente ooststellingwerf

Behandeld door: [redacted]

Telefoonnummer: [redacted]
Ons kenmerk: Z2023-00004273

[redacted]

Onderwerp: ontwerpbesluit over het bouwen van twee woningen

Oosterwolde, 12 december 2023

[redacted]

Op 31 juli 2023 hebben wij een aanvraag ontvangen voor het bouwen van twee woningen. Deze aanvraag gaat over de locatie 't West 24, 8435VM Donkerbroek. Ons ontwerpbesluit krijgt u in deze brief.

Ontwerpbesluit

Wij zijn van plan om de omgevingsvergunning te verlenen. Het gaat om de volgende activiteiten:

1. Het bouwen van een bouwwerk.
2. Handelen in strijd met de ruimtelijke regels.

Waarom zijn wij van plan om de omgevingsvergunning te verlenen?

Wij hebben uw aanvraag getoetst aan de regelgeving. Uw aanvraag voldoet aan de regelgeving. In de bijlage(n) vindt u de onderbouwing.

Voorschriften

Wij zijn van plan de omgevingsvergunning te verlenen met voorschriften. Daarnaast gelden nog andere wettelijke eisen. Hieraan moet u zich houden. Het is daarom belangrijk dat u ze goed leest, ze staan in de bijlage. De bijlagen maken onderdeel uit van dit ontwerpbesluit.

Procedure

De uitgebreide voorbereidingsprocedure is van toepassing op uw aanvraag. Dit houdt in dat we eerst een ontwerpbesluit publiceren. Over dit ontwerpbesluit kan iedereen een mening (zienswijze) geven. Als er een zienswijze wordt ingediend, onderzoeken wij of er reden is een ander besluit te nemen dan het ontwerpbesluit. U krijgt altijd schriftelijk bericht van het definitieve besluit, waarbij we ook de mogelijkheden van beroep vermelden.

Bent u het niet eens met ons ontwerpbesluit?

Als u het niet eens bent met dit ontwerpbesluit, dan kunt u uw mening (zienswijze) geven. In de bijlage leest u hoe u dat kunt doen onder het kopje Zienswijze en beroepmogelijkheden.

Publicatie

Wij publiceren het ontwerpbesluit op www.overheid.nl/berichten-over-uw-buurt en als service in de Nieuwe Ooststellingwerver en de Nieuwe Ooststellingwerver huis aan huis. Wij leggen het

ontwerpbesluit met de bijbehorende stukken zes weken ter inzage. Tijdens deze termijn kan een belanghebbende een zienswijze geven over het besluit. Meer informatie hierover vindt u in de bijlage onder het kopje Zienswijze en beroepmogelijkheden.

Wat kost deze vergunning
In de gemeentelijke legesverordening staat dat u voor de omgevingsvergunning leges moet betalen. U moet €12.022,30 betalen. U ontvangt de nota nadat wij het definitieve besluit hebben genomen.

Andere regels en bepalingen
Dat wij van plan zijn om de omgevingsvergunning te verlenen betekent niet dat allerlei andere regels niet meer gelden. U moet zich tijdens én na de uitvoering van deze vergunning nog steeds houden aan alle geldende regels. Hierbij moet u niet alleen denken aan de regels van de overheid, maar bijvoorbeeld ook aan bepalingen in een huurcontract of koopcontract, maar ook het grondeigendom en de eigendommen van buren.

Heeft u vragen?
Als u nog vragen heeft kunt u contact met ons opnemen. Via telefoonnummer 14 0516 of per e-mail via gemeente@ooststellingwerf.nl. Bellen kan maandag t/m donderdag van 8.30 tot 16.30 uur en vrijdag van 8.30 tot 12.30 uur. Wilt u hierbij het zaaknummer Z2023-00004273 vermelden?

Met vriendelijke groet,

namens burgemeester en wethouders van Gemeente Ooststellingwerf.

Teamleider Vergunningen

De volgende bijlagen maken deel uit van dit ontwerpbesluit:
- Documenten bij het ontwerpbesluit
- Begrippen
- Inhoudelijke beoordeling
- Legesbedragen
- Voorschriften
- Zienswijze en beroepmogelijkheden

BIJLAGEN bij ontwerpbesluit Z2023-00004273

Documenten bij het ontwerpbesluit

De onderstaande documenten maken onderdeel uit van dit ontwerpbesluit. Wij wijzen u erop dat het formaat en de schaal van tekeningen op papier kunnen afwijken. De digitale versie van de tekening is leidend.

- B_6f__Gebinten-dakpannen_pdf. Identificatienummer D2023-00029186
- B_13__Notitie_Brandveiligheid_pdf. Identificatienummer D2023-00029191
- B_nisch_rappport_huidige_woonboerderij_pdf. Identificatienummer D2023-00029195
- B_11__Watertoets_pdf. Identificatienummer D2023-00029197
- B_6b__Constructieoverzichten_pdf. Identificatienummer D2023-00029198
- B_4__Landschapsinpassingsplan_pdf. Identificatienummer D2023-00029184
- B_6e__Constructieoverzichten-dakpannen_pdf. Identificatienummer D2023-00029194
- B_bouwbesluitberekeningen_dakpan_gedekt_pdf. Identificatienummer D2023-00029200
- B___Bouwbesluitberekeningen_rietgedekt_pdf. Identificatienummer D2023-00029209
- B_6g__Situatie_pdf. Identificatienummer D2023-00029192
- B_oestisch_onderzoek_wegverkeerslawaai_pdf. Identificatienummer D2023-00029187
- B_8__Bodemonderzoek_pdf. Identificatienummer D2023-00029202
- B_6j__ontwerpnota_constructie_pdf. Identificatienummer D2023-00029205
- B_9__Ecologische_beoordeling_pdf. Identificatienummer D2023-00029207
- B_1__Ecologische_Leven_pdf. Identificatienummer D2023-00029208
- B_Aanvraagdocument publiceerbaar. Identificatienummer D2023-00029201
- B_6a__Gevels_pdf. Identificatienummer D2023-00029190
- B_14__Archeologisch_onderzoek_pdf. Identificatienummer D2023-00029193
- B_10__Handreiking-woningbouw-en-Aerius_pdf. Identificatienummer D2023-00029206
- B_6c__Gebinten_pdf. Identificatienummer D2023-00029203
- B_6d__Gevels_-_dakpannen_pdf. Identificatienummer D2023-00029196
- B_230928 RUIMTELIJKE onderbouwing aangepast versie september 2023 Identificatienummer D2023-00037481
- Verklaring van geen bedenkingen

Begrippen

APV:	Algemene plaatselijke verordening
Awb:	Algemene wet bestuursrecht
Bor:	Besluit omgevingsrecht
Mor:	Regeling omgevingsrecht
OLO:	Omgevingsloket online (website waar u de aanvraag heeft ingediend)
Wabo:	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

Inhoudelijke beoordeling

De uitgebreide voorbereidingsprocedure is van toepassing op het ontwerpbesluit (artikel 3.10 Wabo). Op basis van de onderstaande overwegingen zijn wij van plan de omgevingsvergunning te verlenen:

1. Het bouwen van een bouwwerk

De aanvraag voor het bouwen van een bouwwerk (artikel 2.1, lid 1, onder a, van de Wabo) hebben wij getoetst aan:

- het bestemmingsplan / de beheersverordening (artikel 2.10 lid 1 onder c Wabo);
- de Welstandsnota (artikel 2.10 lid 1 onder d Wabo);
- het Bouwbesluit (artikel 2.10 lid 1 onder a Wabo);
- de Bouwverordening (artikel 2.10 lid 1 onder b Wabo).

Motivering om de gevraagde vergunning te verlenen:

Bestemming
De activiteit is strijdig met artikel 4 van het bestemmingsplan “Partiele herziening Buitengebied – Kerkstraat 61” *(Dit bestemmingsplan maakt de realisatie van een nieuw akkerbouwbedrijf op de locatie aan de Kerkstraat 61 te Haulerwijk mogelijk. Ter compensatie van de nieuwe bebouwing worden de agrarische gebouwen (exclusief de bedrijfswoning) op de locatie aan ‘t West 24 te Donkerbroek gesloopt)*, omdat uw plan zoals ingediend niet voldoet aan de gestelde regels, omdat binnen deze bestemming slechts één woning is toegestaan. Uw plan omvat twee woningen, dat is in strijd met de regels van het geldende bestemmingsplan. Wij kunnen afwijken van het bestemmingsplan. Onder het kopje "Bouwen in strijd met bestemmingsplan staat waarom wij in dit geval afwijken van het bestemmingsplan.

Welstandsnota
De Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit Hûs en Hiem heeft uw plan getoetst aan de bepalingen van de welstandsnota. De commissie is van mening dat het plan voldoet aan redelijke eisen van welstand.

Landschappelijke inpassing
Voor het perceel is een landschappelijke inpassing opgesteld met daarin een onderbouwing, analyse (versie landschappelijke inpassing_pdf Identificatienummer D2023-00029184) waarin de situering en inpassing van twee nieuw te bouwen woningen op een goede wijze landschappelijk worden ingepast.

Bouwbesluit 2012
U heeft aannemelijk gemaakt dat uw bouwplan voldoet aan de regels van het Bouwbesluit 2012. U moet wel voldoen aan de voorschriften genoemd in het kopje “Voorschriften”.

Bouwverordening
U heeft aannemelijk gemaakt dat uw bouwplan voldoet aan de regels van de bouwverordening. U moet wel voldoen aan de voorschriften genoemd in het kopje “Voorschriften”.

2. Handelen in strijd met de ruimtelijke regels
De aanvraag omgevingsvergunning ziet op de activiteit “handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening”, zoals genoemd in artikel 2.1, lid 1 onder c, Wabo. Uw aanvraag is getoetst aan artikel 2.12, lid 1 Wabo en het bestemmingsplan “Partiele herziening Buitengebied – Kerkstraat 61”

De aanvraag is in strijd met de regels van het geldende bestemmingplan;
Artikel 4.2 bouwregels

a. Voor het bouwen van bouwwerken geldt de volgende regel;
   -alle bouwwerken dienen binnen het bouwvlak te worden gebouwd.
b. Voor het bouwen van hoofdgebouwen gelden de volgende regels:

1. het aantal woningen bedraagt niet meer dan één per bouwvlak.

Uw aanvraag voldoet niet aan de bestemming "Wonen" (artikel 4.2 lid b onder 1 van het bestemmingsplan) omdat binnen deze bestemming slechts één woning is toegestaan. Uw plan omvat twee woningen.
Wij kunnen afwijken van het bestemmingsplan als de activiteit niet in strijd is met een goede ruimtelijke ordening en de motivering van het besluit een goede ruimtelijke onderbouwing bevat.
Op grond van artikel 2.12, lid 2 van de Wabo wordt de omgevingsvergunning voor planologisch strijdig gebruik (artikel 2.1, lid 1, onder c van de Wabo) slechts geweigerd indien de activiteit in strijd is met een goede ruimtelijke ordening en de vergunningverlening met toepassing van de in artikel 2.12, lid 1, onder a van de Wabo genoemde mogelijkheden niet mogelijk is.

Wij hebben gekeken of wij een omgevingsvergunning voor planologisch strijdig gebruik op grond van artikel 2.12, lid 1, onder a van de Wabo kunnen en willen verlenen. Artikel 2.12, lid 1, onder a van de Wabo geeft 3 mogelijkheden om een dergelijke omgevingsvergunning te verlenen, namelijk:
1º met toepassing van de in het bestemmingsplan/beheersverordening opgenomen regels inzake afwijking (binnenplanse afwijking);
2º in de bij algemene maatregel van bestuur aangewezen gevallen (zogenaamde kruimelgevallen, zoals opgenomen in artikel 4 van bijlage II van het Besluit omgevingsrecht (Bor);
3º indien de activiteit niet in strijd is met een goede ruimtelijke ordening en de motivering van het besluit een goede ruimtelijke onderbouwing bevat (zogenaamde Wabo-projectafwijkingsbesluit).

Ad 3: Activiteit met ruimtelijke onderbouwing (Wabo-projectafwijkingsbesluit):
Het project kan slechts gerealiseerd worden als de activiteit niet in strijd is met een goede ruimtelijke ordening en de motivering van het besluit een goede ruimtelijke onderbouwing bevat als bedoeld in artikel 2.12, lid 1, onder a, onder 3° van de Wabo. Voor de betreffende activiteit is een ruimtelijke onderbouwing opgesteld, welke is opgenomen als bijlage bij dit besluit en een integraal deel uitmaakt van dit besluit.

Bij het bepalen van de keuze om wel of geen medewerking te verlenen aan een verzoek om een omgevingsvergunning voor de activiteit `planologisch strijdig gebruik' hebben wij een ruime beleidsvrijheid om te bepalen of een bepaalde ontwikkeling met de daarbij behorende maatvoeringen uit het oogpunt van een goede ruimtelijke ordening acceptabel is. Een dergelijk besluit is immers in belangrijke mate afhankelijk van de inzichten die bij ons bestaan over de wenselijk geachte planologische ontwikkelingen in het betrokken gebied. Bepaalde beoordelingsmarges mogen echter niet worden overschreden en het recht mag ook niet onjuist worden toegepast. Tevens dienen de in het geding zijnde (individuele) belangen op een zorgvuldige wijze te zijn afgewogen.

Conclusie ruimtelijke onderbouwing
Voor het project is een ruimtelijke onderbouwing opgesteld. De belangrijkste conclusie van deze ruimtelijke onderbouwing is dat het project in overeenstemming is met de relevante beleidsuitgangspunten op zowel provinciaal als gemeentelijk niveau.
Het project past in het rijksbeleid en provinciaal beleid, zoals verwoord in het Streekplan Fryslân en de Verordening Romte Fryslân.

Het project veroorzaakt verder geen conflicten met de sectorale wet- en regelgeving.
Het project heeft geen negatieve gevolgen voor de flora en fauna.
Geconcludeerd wordt dat het verlenen van een omgevingsvergunning voor `planologisch strijd gebruik' niet in strijd is met een goede ruimtelijke ordening.

Belangenafweging
Instemmen met het project levert in onze optiek een wenselijke planologische situatie op, welke wij vanuit een ruimtelijk oogpunt aanvaardbaar achten. Het overschrijden van het vastomlijnde planologisch toetsingskader achten wij in dit specifieke geval dan ook ruimtelijk gezien aanvaardbaar. Daarbij hebben wij tevens de belangen van de omwonenden in ogenschouw genomen, die zijn tijdig geïnformeerd door initiatiefnemer over het voornemen, waardoor er participatie heeft plaatsgevonden. Het realiseren van dit project levert geen onaanvaardbare aantasting van het woon- en leefklimaat op.

Verklaring van geen bedenkingen
Op grond van artikel 2.27, lid 3 van de Wabo in combinatie met artikel 6.5, lid 1 van het Besluit omgevingsrecht (Bor) zijn wij verplicht om een aanvraag welke betrekking heeft op de activiteit `planologisch strijdig gebruik' ex artikel 2.1, lid 1, onder c van de Wabo en waarvoor een omgevingsvergunning met toepassing van artikel 2.12, lid 1 onder 3° van de Wabo wordt verleend,

voor te leggen aan de gemeenteraad. De gemeenteraad dient aan te geven of deze wel of geen bedenkingen tegen het project heeft.

Op grond van artikel 6.5, lid 3 van het Bor kan de gemeenteraad categorieën gevallen aanwijzen waarin een verklaring niet vereist is.

De raad van de gemeente Ooststellingwerf heeft in zijn vergadering van 18 december 2012, met toepassing van artikel 6.5, lid 3 van het Besluit omgevingsrecht (Bor), besloten tot het aanwijzen van categorieën van gevallen waarin een verklaring van geen bedenkingen niet vereist is. Het onderhavige project behoort niet tot een dergelijk aangewezen categorie, zodat een verklaring van geen bedenkingen van de gemeenteraad nodig is. Wij hebben de gemeenteraad verzocht om een verklaring van geen bedenkingen af te geven. De raad heeft in haar vergadering van *d.d. ……* verklaard geen bedenkingen te hebben tegen de realisatie van dit project.

Zienswijze
Afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) is van toepassing op de voorbereiding van de beschikking op de aanvraag om omgevingsvergunning, indien de aanvraag geheel of gedeeltelijk betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, lid 1, onder c Wabo (planologisch strijdig gebruik).

De ontwerpbeschikking, waarin wij kenbaar hebben gemaakt voornemens te zijn om de gevraagde vergunning te verlenen, is officieel gepubliceerd in het elektronisch Gemeenteblad op de site www.officielebekendmakingen.nl en als service in Nieuwe Ooststellingwerver en Nieuwe Ooststellingwerver huis aan huis. De ontwerpbeschikking heeft gedurende zes weken ter inzage gelegen. *Gedurende deze periode is wel/geen zienswijze ingediend.*

Gelet op de planologische inzichten en na afweging van alle betrokken belangen, is het college van oordeel dat medewerking kan worden verleend aan de omgevingsvergunning voor de activiteit `planologisch strijdig gebruik', zoals bedoeld in artikel 2.1, lid 1, onder c van de Wabo en artikel 2.12, lid 1, onder a, onder 3° van de Wabo.

Uw aanvraag voldoet verder ook op alle punten, daarom krijgt u de omgevingsvergunning. U moet wel voldoen aan de voorschriften die in de bijlage staan.

Legesbedragen

In de gemeentelijke legesverordening staat dat u voor deze omgevingsvergunning leges moet betalen. De verschuldigde leges zijn als volgt opgebouwd:

Artikel	Omschrijving	Bedrag
2.3.1.1.1a	Omgevingsvergunning bouwactiviteiten als bedoeld in artikel 2.1, 1e lid, onder a, van de Wabo	€ 9.024,85
2.3.1.1.5	Publicatie kosten	€ 32,45
2.3.1.2.1	Welstandadvisering bij Omgevingsvergunning	€ 665,00
2.3.4.4	Buitenplanse afwijking, geen bouwactiviteit	€ 2.300,00
	Totaal	€ 12.022,30

Voorschriften

Aan dit ontwerpbesluit met nummer Z2023-00004273 zijn de volgende voorschriften verbonden:
-Het bouwen van een bouwwerk en Handelen in strijd met de ruimtelijke regels

Monsters van gevelstenen en dakpannen
Drie weken voor aanvang van de bouw moet u de monsters van gevelstenen en dakpannen ter goedkeuring indienen.

Plan van aanpak
Uiterlijk één week voor de aanvang van de bouwwerkzaamheden moet er bij afdeling OWO-VTH een plan van aanpak worden ingediend. Dit moet volgens de artikelen 8.2 en 8.4 t/m 8.9 van het Bouwbesluit 2012.

Sloopveiligheidsplan
Uiterlijk twee weken voor aanvang van de sloopwerkzaamheden moet u een sloopveiligheidsplan aanleveren.

Afvoer van hemelwater
Bij een gescheiden riolering of een riolering voor alleen huishoudelijk afvalwater mag geen regenwater op het vuilwaterriool worden geloosd. Het regenwater moet geloosd worden op een regenwaterriool of op het oppervlaktewater (sloot, vijver, vaart, etc.). Het regenwaterriool moet altijd gescheiden van het huishoudelijk afvalwaterriool worden aangelegd.

Afvoer van vuilwater
Wanneer u een aansluiting op de riolering ten behoeve van het huishoudelijk afvalwater nodig heeft, vraagt u deze aan via de gemeentelijke website www.ooststellingwerf.nl met als zoekterm: “rioolaansluiting”.

Aanleggen beplanting – landschappelijke inpassing
In het eerstvolgende plantseizoen na het gereedkomen van het bouwwerk moet beplanting worden aangelegd, zoals op bijgaande landschappelijke inpassing (versie landschappelijke inpassing_pdf Identicatienummer D2023-00029184) is aangegeven. De beplanting moet in goede staat worden gehouden. Niet-gedijende beplanting moet u binnen een jaar vervangen. Als de beplanting niet aanslaat, moet u in overleg met de afdeling OWO-VTH andere beplanting aanplanten.
U moet voor de aanvang van de werkzaamheden een Bomen Effect Analyse inleveren waaruit blijkt dat de te behouden bomen tijdens de werkzaamheden geen schade oplopen.

Vrijgekomen grond
De eventueel vrijkomende grond moet u de locatie verwerken. Wanneer u de grond niet hergebruikt op de locatie, mag u de grond afvoeren. Dat mag alleen als de grond is voorzien van een kwaliteitsverklaring en naar een andere geschikte locatie wordt afgevoerd.

Afscheiding werkterrein
Tijdens de uitvoering van de bouwwerkzaamheden moet het bouwterrein zijn voorzien van een doeltreffende afscheiding.

Hogere grenswaarde geluid
Voor de realisatie van de woningen is een hogere grenswaarde benodigd, conform artikel 110Wgh. Om een acceptabel leefklimaat te waarborgen moet de nieuwe woning voldoen aan een binnen niveau van maximaal 33dBa.

Wat moet u aan ons melden?
De uitvoering van de bouwwerkzaamheden moet plaatsvinden in overleg met de afdeling OWO-VTH.

Het is belangrijk dat u contact met ons opneemt over:

- De start van de werkzaamheden.
  De start van de werkzaamheden meldt u, minimaal twee werkdagen voordat u begint.
- De juiste plaats (van de rooilijnen) en peilhoogte.
  Dit wordt door de afdeling OWO-VTH bepaald en/of gecontroleerd. U moet dit, minimaal twee werkdagen voordat u begint, melden. Er wordt pas uitgezet/gecontroleerd als alle nog aan te leveren gegevens zoals genoemd in de voorschriften van deze vergunning door de gemeente zijn goedgekeurd.
- De start van funderings- en betonwerkzaamheden.
  Wij willen de grondverbetering en de wapening van de fundering controleren voordat er beton wordt gestort. Twee werkdagen voor de start van het beton storten meldt u dit.
- Wapeningcontrole - melden vooraf aan beton storten
  Ten minste 2 werkdagen vóór het storten van beton meldt u dit. Met het storten mag pas worden begonnen als de wapening is goedgekeurd.
- Sleuven van de rioleringsinstallatie
  De sleuven van de riolering mag u pas dichten na goedkeuring van de afdeling OWO-VTH. Twee werkdagen voor het dichtgooien meldt u dit.
- De afronding van de werkzaamheden.
  Wanneer de bouwwerkzaamheden zijn afgerond en voordat het bouwwerk of de inrichting in gebruik wordt genomen, meldt u dit.

U moet binnen 26 weken na het verlenen van deze vergunning starten met de werkzaamheden. Indien u later begint moet u dit melden. Wij kunnen de aanvraag intrekken als u niet binnen 26 weken bent gestart of als de werkzaamheden langer dan 26 weken zijn of worden gestaakt.

De bovenstaande meldingen kunt u per mail doen via handhaving@owo-gemeenten.nl. Wilt u hierbij het zaaknummer Z2023-00004273 vermelden?

Zienswijze en beroepmogelijkheden

Als u het niet eens bent met ons ontwerpbesluit om de omgevingsvergunning te verlenen, dan kunt u van …… tot en met …….. uw mening (zienswijze) geven. U kunt uw zienswijze schriftelijk of mondeling bij ons indienen. Voor uw mondelinge zienswijze kunt u contact opnemen.

Houdt u er rekening mee dat in principe alleen belanghebbenden die zienswijzen hebben ingediend en belanghebbenden die aantonen dat zij daartoe redelijkerwijs niet toe in staat zijn geweest, tegen het besluit (het verlenen van de omgevingsvergunning) beroep kunnen instellen.

Landschappelijke inpassing van twee woningen aan 't West 24, 8435 VM Donkerbroek

Mei 2022

Inleiding

Het plan is om de voormalige boerderij op het perceel van 't West 24, 8435 VM in Donkerbroek te slopen en op de locatie twee nieuwe woningen te herbouwen. De bouwkundige kwaliteit van de boerderij is dermate slecht dat tot sloop moet worden overgegaan. De gemeente en de provincie willen meewerken aan het idee, mits wordt voldaan aan een aantal voorwaarden:

1. Analyse landschappelijke en cultuurhistorische waarden;
2. Motivering versterking bebouwingslint;
3. Landschappelijke inpassing van twee woningen.

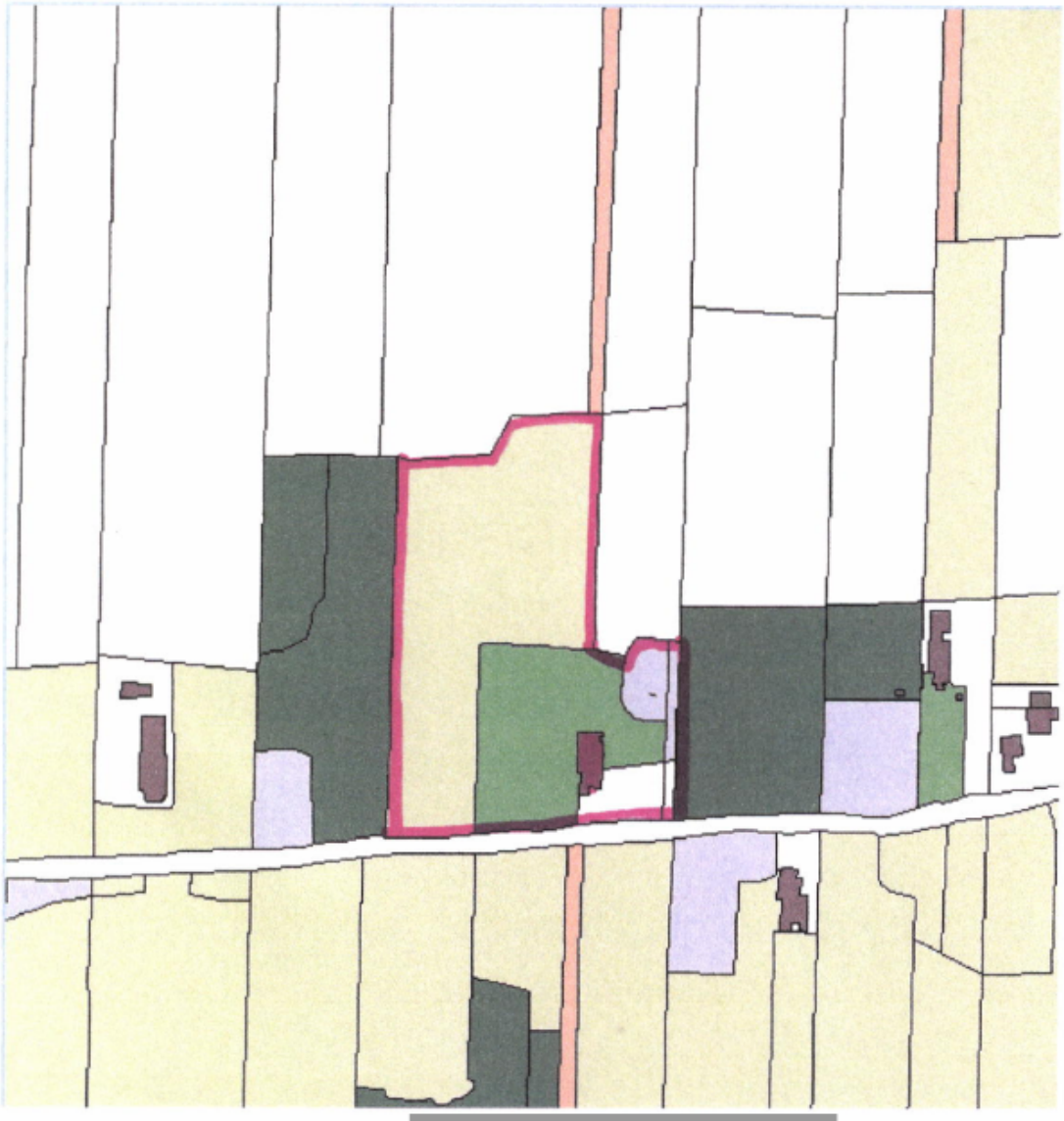
In het hierop volgend verhaal worden deze drie vragen beantwoord en dat resulteert in een plan.

De wijze waarop het advies tot stand kwam heeft gelijkenis met de Nije Pleats-methode. Na bureauonderzoek vooraf is er een keukentafel gesprek geweest op 24 maart 2022 [redacted]

In principe wordt er uitgegaan van twee woningen die een sterke gelijkenis met elkaar vertonen. Het is de bedoeling dat het beide ecologische woningen zijn. In de ene woning komt [redacted] te wonen. Twee gelijke woningen in het buitengebied komen niet zo veel voor. Het eerste idee was om deze naast elkaar aan de openbare weg te bouwen. Door antwoord op de gestelde vragen te geven blijkt dat juist een andere positionering het bebouwingslint versterkt en dat de landschappelijke inpassing daaruit voortkomt.

Landschappelijke en cultuurhistorische analyse

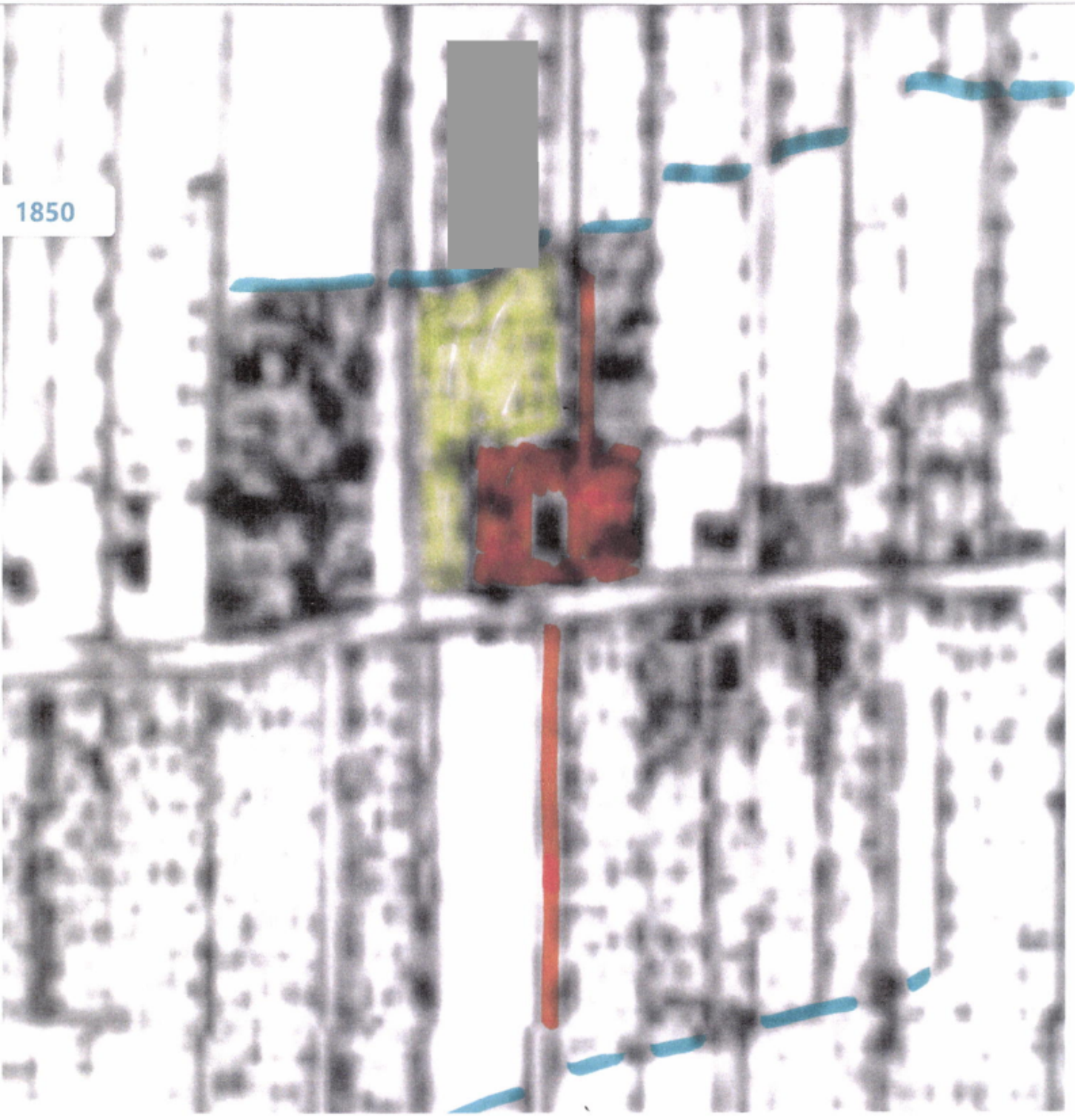
Op hisgis.nl wordt duidelijk dat in **1832** een boerderij staat op nummer 24. De bij deze boerderij [redacted] behorende percelen zijn door een rode lijn omgeven. Eigenlijk was het bij de boerderij behorende bezit niet groot. Het was binnen het slagenlandschap opvallend breed en niet langwerpig. Dit bezit bestond voornamelijk uit een grote boomgaard en er lag een ruime siertuin in de zuidoosthoek.

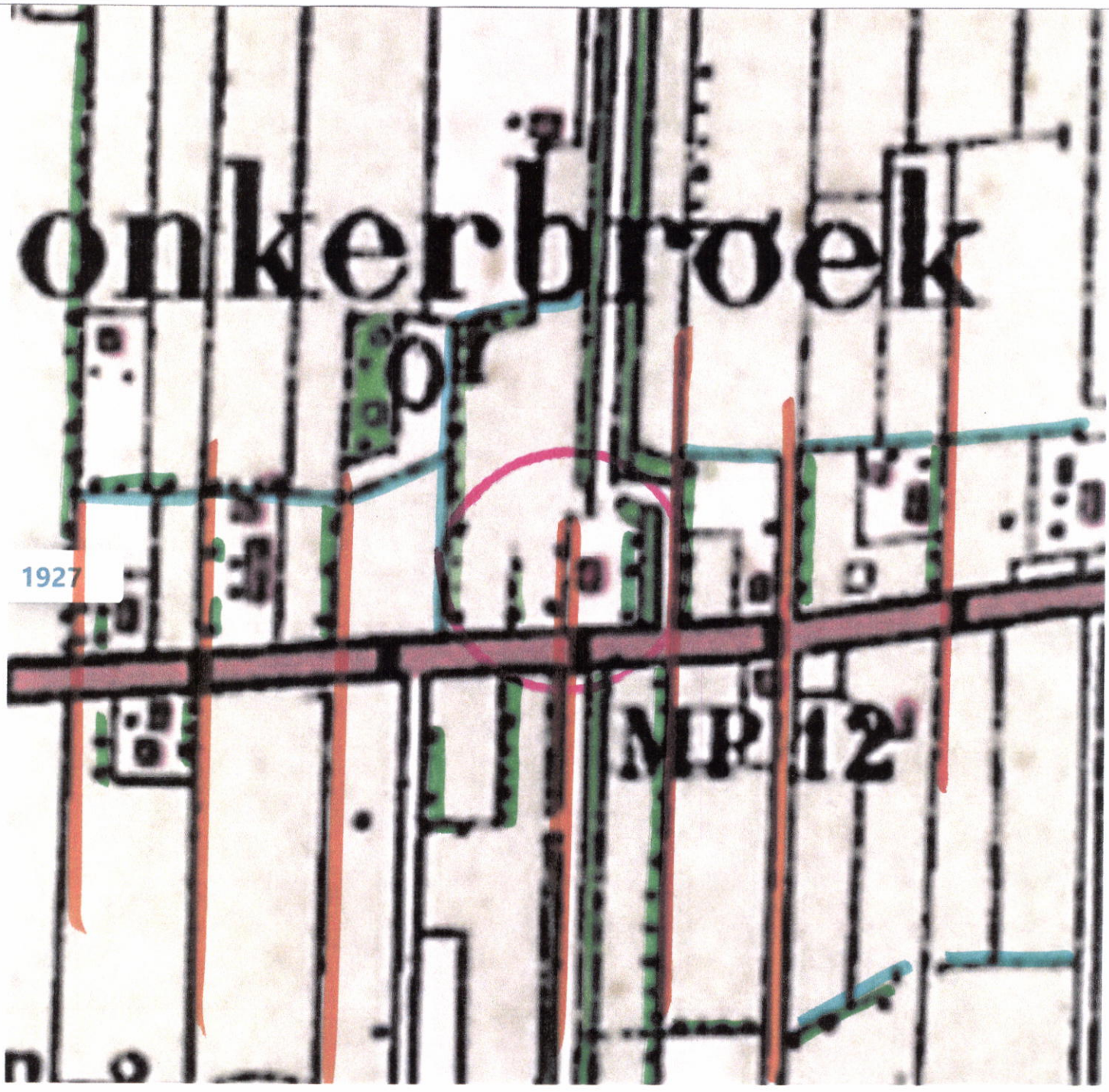
hisgis.nl
1832

- eigendom [redacted]
- boomgaard
- weiland
- tuin bij 'voorhuis'
- moestuin (paars)

Op de topografische kaart (topotijdreis.nl) van de periode rond **1850** lijkt het boerenerf tussen twee landbouwontsluitingswegen te zijn verankert in het slagenlandschap. Het lijkt er tevens op dat de oostwest verlopen route midden op een rug is aangelegd. Dat is op te maken uit het patroon van twee parallel aan de weg gegraven dwarssloten.

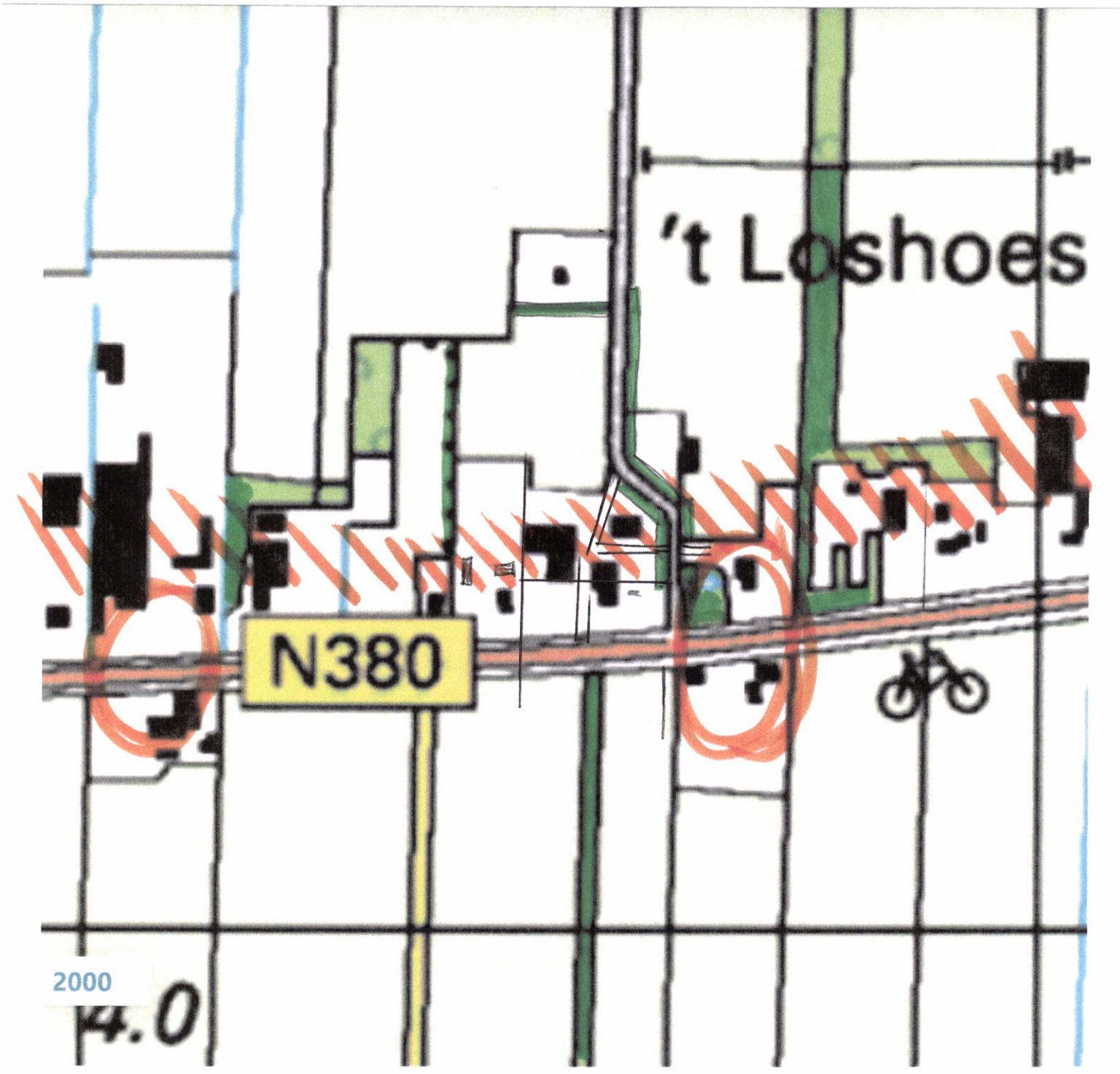
De kaart uit de periode rond **1927** laat duidelijk zien hoe het patroon van de slagenverkaveling doorloopt aan weerszijden van de openbare weg, hoe de positie van de boerderijen binnen een slag is, dat de boerderijen absoluut niet in een rooilijn staan en hoe veel beplanting stond nabij de erven langs de inmiddels verharde weg. Buiten deze zone zijn de sloten onbeplant en is het landschap dus open. Alleen de zandwegen aan weerszijde van de boerderij op nummer 24 hadden aan weerszijden een doorlopende houtsingel. Deze boerderij staat zo op een belangrijk ruimtelijk kruispunt. Rond 1930 is de boerderij vervangen door een stelpboerderij. Het bakhuisje en de siertuin bleven in stand.

Rond **1970** staan op de topografische kaart diverse bijgebouwen aangegeven op het 'achtererf' van de boerderij. Van de singels langs het landbouwontsluitingspad aan de overzijde van de boerderij is alleen één houtsingel in stand gebleven. Aan het bebouwingslint zijn diverse vrijstaande, in massa kleinere woningen met een vrijstaande schuur toegevoegd. Deze staan steeds nabij de weg gebouwd en altijd met de nokrichting haaks op de weg, terwijl de boerderijen met de nokrichting in lijn en dus parallel aan de verkavelingsrichting staan. Zo'n woning met net een andere kaprichting werd ook binnen het oorspronkelijke bezit, op een kleine kavel, nabij nummer 24 gebouwd. Inmiddels is het bebouwingslint opgebouwd uit een mix van allerlei type panden, in verschillende perioden gebouwd, op verschillende afstand ten opzichte van de openbare weg en met een verschillende kaprichtingen ten opzichte van de verkaveling. Met daardoor steeds een verschil in architectuur, materiaal en kleurgebruik.

En in die mix is te zien dat het bebouwingslint aan de noordzijde van de weg uit twee zones is gaan bestaan en dat de meeste bebouwing aan die noordzijde van de weg is toegevoegd. Zo nu en dan staat er ook nog bebouwing aan de zuidzijde. Doordat de weg aan weerszijden een fietspad heeft gekregen is het wegprofiel breed en dominant geworden over het landschapspatroon aan weerszijden van de weg. De voormalige boerderijen met bijgebouwen zijn dikwijls verscholen achter en tussen hoog opgaande beplanting. Deze beplanting is van groot belang voor het beeld van het lint. Het behoud en toevoegen van die streekeigen beplanting op en langs de percelen langs het lint op deze zandrug is belangrijk. De locatie van een nieuw pand op de plek van de af te breken boerderijen zorgt voor behoud van het cultuurhistorisch en landschappelijk patroon. Alle hoge beplanting, het hoogteveschil, de inrit, het bakhuisje en de siertuin kunnen opnieuw behouden blijven.

Deze beide kaarten uit 1832 en 2002 laten zien hoe de locatie van een nieuwe woning op de oorspronkelijke locatie cultuurhistorisch en landschappelijke de beste oplossing is. Door de andere woning nevengeschikt te positioneren, valt dat pand binnen de zone van de tweede rij, waar ook oorspronkelijke boerderijen staan. De breedte van het erf laat deze oplossing toe. Deze woning gaat qua bezit en gebruik behoren bij het bestaande houten bijgebouw op het achtererf. Zo blijft het perceel naast de boerderij vrij voor beplanting in de vorm van een nieuwe houtsingel en opnieuw een boomgaard, zoals in 1832. De kaprichtingen volgen de slagenverkaveling. De huidige inrit blijft voor deze twee woningen gehandhaafd, en zo komt de huisnummering van beiden aan 't West. Ook blijven de twee inritten vanaf de Moskoureed gehandhaafd.

Het past om op deze wijze in dit specifieke bebouwingslint twee woningen toe te voegen die de maat hebben van boerderijen, maar die een uitstraling van het jaar 2022 hebben. Het past hier om niet één erf te maken en de gebouwen zo compact als mogelijk bij elkaar te zetten, maar om twee erven te maken parallel aan elkaar. Ook past het dat het ene terrein groter is dan het andere. De twee 'bakhuisjes' zorgen voor een efficiënte scheiding tussen voortuin en privé zijtuin. De boomgaard met fruitbomen in gras aangeplant spreekt voor zich, de houtsingel wordt 3 meter breed met eik, berk en els en diverse soorten streekeigen struiken, zoals in de houtsingel aan de overzijde van de weg. De houtsingel komt niet tot aan de openbare weg in verband met de woning van de buren op nummer 28.

RS
moes-
tuin
P
P
voor-
tuin
nieuwe houtsingel
zoals
fruitboomgaard
Sloot +
verbreding

gemeente ooststellingwerf

Extern zaak ID (zaakcode) : 0085189467

De raad van de gemeente Ooststellingwerf;

nr. 5

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 19 december 2023;

gelet op het bepaalde in de Gemeentewet;

Besluit

1. Ter uitvoering van de aangenomen motie 044 LSO Aula d.d. 27 juni 2023 kennis te nemen van de drie mogelijke scenario's voor de voormalige aula staande en gelegen aan de Kuipenstreek 8 in Oosterwolde en hierbij de voorkeur uit te spreken voor optie 2.

   Hiertoe:
2. Te besluiten tot het slopen van de voormalige aula en het terrein in te richtten met halfverharding voor tijdelijk parkeren.
3. De benodigde financiën van in totaal € 65.000,- beschikbaar te stellen en deze te verwerken in de Voorjaarsrapportage 2024.

Besloten in de openbare vergadering van 30 januari 2024.

, griffier. , voorzitter.

MOTIE

#067

De raad van de gemeente Ooststellingwerf in vergadering bijeen d.d. 30 januari 2024

Agendapunt 12: Motie vreemd aan de orde van de dag M-067
Onderwerp motie: Aandacht voor de mantelzorg

Ondergetekende, lid van de raad van de gemeente Ooststellingwerf,

Constaterende dat;
Op de themabijeenkomst van 23 januari jongstleden is duidelijk geworden dat overbelasting van mantelzorgers in onze gemeente een groot probleem is en dat alle partijen vinden dat het in kaart brengen van deze doelgroep een extra impuls nodig heeft.

Het lijkt ondergetekende zinvol om via een uitspraak van de raad, de al in gang gezette inspanningen op dit beleidsonderdeel een extra steun in de rug te geven.

Verzoekt het college;
in 2024 een publiciteitscampagne op te starten om een beter zicht te krijgen op het aantal overbelaste mantelzorgers in onze gemeente om vervolgens deze groep adequate hulp te kunnen verstrekken.

en gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening en naam:

Lokaal Sociaal Ooststellingwerf, Simon ter Heide

De motie is
overgenomen
aangenomen in de vergadering van 30 januari 2024
verworpen

Mevr. A. Hensen, griffier